

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2557
ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก
Cultural Diversity of Inhabitant in Pasak River Headwater Area

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิธร แท่นทอง และคณะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

มกราคม 2558

รหัสโครงการ 2557A14562001

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2557
ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก
Cultural Diversity of Inhabitant in Pasak River Headwater Area

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิธร แท่นทอง	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
อาจารย์ ดร. แวก บุญมาทัน	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
อาจารย์อัคกะบัทคาน ปาทาน	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สนับสนุนโดย สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัย
ในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสักนี้ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนา มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชาวบ้านตำบลชอนไพร ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ในตำบลชอนไพร ตัวแทนชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชอนไพร พร้อมสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ชอนไพรทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล เอื้อเฟื้อข้อมูลในการทำวิจัย และพระสงฆ์ วัดโพธิ์ทองที่เอื้อเฟื้อสถานที่ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน ชาวบ้านที่บริจาคของเข้าพิพิธภัณฑสถาน โดยให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และข้อมูลในการวิจัยอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ในโอกาสนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณศาสตราจารย์ ดร.วิสุทธิ์ ไบไม่ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาวรรณ วงศ์คำจันทร์ กลุ่มโครงการความหลากหลายทางชีวภาพ ที่ได้ให้คำแนะนำในการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ศศิธร แท่นทองและคณะ

Research Title	Cultural Diversity of Inhabitant in Pasak River Headwater Area
Researcher name	Assist. Prof. Dr. Sasithorn Thantong, Dr. Khak Boonmatun Mr. Akgabutkhan Pathan
Faculty	Science and Technology Phetchabun Rajabhat University
Year	2015

Abstract

The purpose of this research was to collect and search the cultural diversity, create a learning resource, and preserve the culture of inhabitant in Pasak River Headwater Area. This research was conducted in Tumbol Chonphrai, Muang, Phetchabun which has this river flowing through it. The researcher collected the beliefs and religious, costumes, houses and consumables, language, music and dance, food, traditions, village history, and personages. The researchers collected data from two sources as : 1. analysis and synthesis of document 2.local knowledge, people with knowledge of the culture, village philosophers, indicative place of culture, ancient place, antiquities, and so on. This research was qualitative research using participatory research. The techniques used in data collection include workshops, analysis and synthesis of document, seminar, focus group, interviews, and inquiries. Research had seven steps : 1) Workshops with residents living in Chonphrai at Wat Phothong consists of 100 people: local leaders, abbot of Wat Phothong, director of the school, teachers, health workers, village philosophers, people with knowledge of the culture, and academic. Then, analysis of data from meeting notes 2) Researchers synthesize the knowledge gained from the workshop 3) Cultural diversity of inhabitant in Pasak River Headwater Area was searched using 3 steps : 3.1 Glean knowledge from documents and evidence 3.2 Synthesis of knowledge 3.3 Interviews and inquiries Chonphrai people with knowledge of the culture 4) Analysis and synthesis of knowledge 5) Discussion groups to present knowledge 6) Summary of knowledge 7) Organized a workshop to present and critical knowledge. The research found that this village is set for approximately 200-300 years because there is evidence of two abandoned temples while Luangpor Khean Thamrukkhito is personage. The faith and religion found that Chonphrai people have faith in Buddhism, respect ancestral spirits, and faith in the spiritual godfather named Romkhaow and Romkhaew. Sand pagodas over

bone ash of their ancestors, giving food to the monks (Chalakphatra), and zinc boat races are the traditions. In the past, women and the older women wear loincloth or sarong and cylinder sleeve T-shirt with sabai cloth in religious ceremony, ordination, wedding, and funeral but at present, they commonly wear sarong and not leaning sabai cloth. In the past, the house was built in a high basement with a bamboo seating while kitchen had jars for keeping pickled fish, pickled bamboo shoot, salt, tamarind, and cinder. Original indigenous Chonphrai people use particular language that created from a melange between Thais who migrated from the north northeast and central of Thailand, Laotian immigrants from Vientiane and Luang Prabang, and Chinese. It is similar to the language of the people living in Tumbol Palao, Tumbol Dongmoollek, Tumbol Bantok, Tumbol Nayom, and Tumbol Tabo. And gamelan has played every buddhist sabbath day and retro dance. Because of Chonphrai people whose ancestors migrated from Thailand's northern, eastern and central regions, Lao, and China, food culture was combination of the three nationalities with local ingredients as vermicelli coconut curry, fried papaya with pickled fish and ripe banana, steamed pumpkin cotyledons with curry paste, etc. For conservation and cultural heritage of the inhabitant in Pasak River Headwater Area, researcher had prepared Chonphrai Folk Museum at Wat Phothong and local curriculum for students on " Conservation and cultural heritage of inhabitant in Pasak River Headwater Area : Tumbol Chonphrai" .

Keywords : diversity , culture, Pasak river

ชื่อโครงการวิจัย	ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก
ชื่อผู้ทำการวิจัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิธร แท่นทอง อาจารย์ ดร. แวก บุญมาทัน และอาจารย์อัคคะภัทธาน ปาทาน
ชื่อหน่วยงาน	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ปีงบประมาณที่เสร็จ	2558

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวม และสืบค้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก และเพื่ออนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก โดยดำเนินการวิจัยในตำบลชนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นตำบลที่มีต้นแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน รวบรวมด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี การแต่งกาย บ้านเรือน เครื่องอุปโภค บริโภค ภาษา ดนตรี การพ่อน้ำ ขนบธรรมเนียมประเพณี อาหาร ประวัติหมู่บ้าน และบุคคลสำคัญ จากแหล่งข้อมูล ประกอบด้วย 2 แหล่ง คือ 1. ข้อมูลที่ได้รับการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารหลักฐาน 2. ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน สถานที่จริง โบราณสถาน หรือโบราณวัตถุ เป็นต้น การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์และการสังเคราะห์เอกสาร การอบรมสัมมนา การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และการสอบถาม ดำเนินการวิจัยมี 7 ขั้นตอน คือ 1). ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อค้นหาความหลากหลายทางวัฒนธรรมของตำบลชนไพร ประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น เจ้าอาวาส ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู เจ้าหน้าที่อนามัย ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ในตำบลชนไพร และนักวิชาการ จำนวน 100 คน ณ วัดโพธิ์ทอง ตำบลชนไพร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาจาก การรายงานของผู้เข้าประชุม 2). ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้รับจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ 3). สืบค้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก โดยดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ 3.1 รวบรวมองค์ความรู้จากเอกสาร/หลักฐาน 3.2 สังเคราะห์องค์ความรู้ 3.3 สัมภาษณ์ สอบถามจากผู้รู้ในตำบลชนไพร 4). วิเคราะห์สังเคราะห์องค์ความรู้ 5). สนทนากลุ่มเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ 6). สรุปองค์ความรู้ 7). จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำเสนอ/วิพากษ์องค์ความรู้

ผลการวิจัยค้นพบประวัติหมู่บ้าน พบว่าหมู่บ้านมีการตั้งมาแล้วประมาณ 200-300 ปี โดยดูจากวัดเก่าแก่ที่ถูกทิ้งร้างอยู่ 2 วัด ด้านบุคคลสำคัญคือ หลวงพ่อเขียน ธรรมฤทธิโต ด้านความเชื่อ และศาสนา พบว่า คนชนนไพรมีความเชื่อในพระพุทธศาสนา และนับถือผีบรรพบุรุษ มีความเชื่อในเจ้าพ่อร่มขาว ร่มเขียว ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ประกอบด้วย ประเพณีก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ ประเพณีฉลากภัตร การแข่งเรือสังกะสี และอื่นๆ ด้านการแต่งกาย พบว่า ในอดีตผู้สูงอายุ ผู้หญิงเวลาไปทำบุญที่วัด งานบวช งานแต่งงาน หรืองานศพ มีการใส่ผ้าโจงกระเบน ใส่เสื้อคอกลมแขนกระบอกมีผ้าสไบเฉียง บางคนนุ่งผ้าถุงใส่เสื้อแขนสั้นหรือแขนกระบอกคอกลม หรือคอแหลม พาดผ้าสไบเฉียง ปัจจุบันผู้หญิงยังนิยมนุ่งผ้าถุงแต่ไม่พาดผ้าสไบเฉียง ด้านบ้านเรือน เครื่องอุปโภค บริโภค พบว่า ในอดีตคนในตำบลชนนไพรมีการสร้างบ้านเรือน เป็นบ้านที่มีใต้ถุนสูงปล่อยโล่งมีแค้มไม้ไผ่ สำหรับนั่งเล่นในตอนกลางวัน ภายในครัวจะมีเตาไฟ โอ่งน้ำ มีไหสำหรับใส่ปลาร้า หม้อไม้ตอง เกลือ มะขามเปียก ไหสำหรับใส่ถ่านไฟ ที่ต้องการจะดับไฟจากเตาถ่าน ด้านภาษา พบว่า คนที่อยู่ในตำบลชนนไพร เป็นคนพื้นเมืองเดิมที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่าง ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และชาวลาว ที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ และหลวงพระบาง นอกจากนี้ยังมีชาวจีน เกิดเป็นภาษาเฉพาะตนในกลุ่มคนตำบลชนนไพร ซึ่งมีความคล้ายกับคนในตำบลป่าเลา ตำบลดงมูลเหล็ก ตำบลบ้านโตก ตำบลนายม และตำบลตะบะาะ ด้านดนตรี และการฟ้อนรำ พบว่าในสมัยก่อนมีการบรรเลงวงปี่พาทย์ทุกๆ วันพระ รำวงย้อนยุค ด้านอาหารมีดังนี้ เนื่องจากตำบลชนนไพรมีกลุ่มคนที่มาจากภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และชาวลาวที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ และหลวงพระบาง นอกจากนี้ยังมีชาวจีน คนเหล่านี้ได้นำวัฒนธรรมด้านอาหารเข้ามาผสมผสานกับวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น มีการประยุกต์ผสมผสานเกิดเป็นอาหารที่มีความเฉพาะถิ่นของตำบลชนนไพร เช่น แกงกะทิผักชะอม ทอดมันมะละกอใส่ปลาร้าและกล้วยสุก แกงกะทิเส้นร้อน (วุ้นเส้น) ห่อหมก ยอดผักทอง เป็นต้น สร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านชนนไพร ณ วัดโพธิ์ทอง และเพื่ออนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสักมีการหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก : ตำบลชนนไพร สำหรับนักเรียน

คำสำคัญ : ความหลากหลาย, วัฒนธรรม, แม่น้ำป่าสัก

สารบัญเรื่อง

หน้า

กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
สารบัญเรื่อง	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อที่ใช้ในการวิจัย	ณ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 เนื้อหาของเรื่องที่เคยมีผู้ทำการวิจัยมาก่อน	1
1.2 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	14
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	16
1.4 ขอบเขตการวิจัย	16
1.5 ทฤษฎี สมมุติฐาน และกรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	17
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	17
1.7 แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย	18
1.8 ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ	18
1.9 เป้าหมายผลลัพธ์และตัวชี้วัดของโครงการวิจัย	18
บทที่ 2 วิธีการดำเนินการวิจัย	
2.1 การดำเนินการวิจัยและเครื่องมือในการวิจัย	20
2.2 ระยะเวลาทำการวิจัย	25
บทที่ 3 ผลการวิจัย	
3.1 ผลการรวบรวมและสืบค้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนต้นน้ำป่าสัก	26
3.2 ผลการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก	224
3.3 ผลการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก	225
บทที่ 4 อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
4.1 อภิปรายผลการวิจัย	228
4.2 ข้อเสนอแนะ	232

สารบัญเรื่อง(ต่อ)

หน้า

บทที่ 5	ผลผลิตจากการวิจัย	
5.1	หนังสือถอดบทเรียน	233
5.2	นำผลงานวิจัยมาวิเคราะห์เป็นหนังสือ	233
5.3	ประมวลผลงานวิจัยเป็นหนังสือที่นำไปใช้ประโยชน์ต่อสังคม	233
5.4	ผลงานเชิงสาธารณะ	234
	รายงานการเงิน	235
	บรรณานุกรม	236
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	239
	ภาคผนวก ข แบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่น	240
	ภาคผนวก ค ภาพเล่มหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมของ คนต้นแม่น้ำป่าสัก : ตำบลชนไพร	242
	ประวัตินักวิจัยและคณะ	246

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 แสดงผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย	18
1.2 แสดงเป้าหมายผลลัพธ์ของโครงการวิจัย	18
2.1 แสดงวิธีการดำเนินการวิจัยวิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/ เก็บข้อมูล	20
2.2 แสดงระยะเวลาที่ทำการวิจัย	25
3.1 แสดงชื่อหมู่บ้าน และสถานที่สำคัญตำบลซอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์	29
3.2 แสดงตัวอย่างคำศัพท์ภาษาท้องถิ่นตำบลซอนไพร	168
3.3 แสดงตารางคำสรรพนาม และคำนามบอกบุรุษดั้งเดิมของชาวบ้านซอนไพร	180
3.4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของผลการประเมิน หลักสูตรฯโดยผู้เชี่ยวชาญ	226

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่		
1.1	แสดงแผนที่จังหวัดเพชรบูรณ์	11
1.2	แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	17
3.1	แสดงแผนที่ตำบลชนไพร และสถานที่สำคัญ	27
3.2	หลวงพ่อเขียน ธรรมฤทธิโต	30
3.3	ศาลาการเปรียญวัดดลิ่งชัน	32
3.4	ที่ระลึกในงานหลวงพ่อเขียนธรรมฤทธิโต เมื่อพ.ศ. 2501	33
3.5	ศาลเจ้าพ่อร่มขาว ร่มเขียว และศาลเจ้าพ่อเสือ	36
3.6	เครื่องเซ่นไหว้เจ้าพ่อร่มขาว ร่มเขียว	37
3.7	เครื่องเซ่นไหว้เจ้าพ่อเสือ	37
3.8	เครื่องเซ่นไหว้เจ้าแม่ตะเคียนทอง	37
3.9	ร่างทรงเจ้าพ่อร่มขาว ร่มเขียว	38
3.10	เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการประทับร่างทรง	39
3.11	ศาลเทพริดาเจ้าแม่ตะเคียนทอง	39
3.12	ร่างทรงเจ้าแม่ตะเคียนทอง	40
3.13	ชาวบ้านชนไพรทำด้ายสายสิญจน์	40
3.14	กรวยหมาก	40
3.15	การใช้พาหนะขนส่งสิ่งของในสมัยก่อน	41
3.16	ชาวชนไพรหาบของไปทำบุญที่วัด	41
3.17	ชาวชนไพรหาบน้ำไว้ใช้ดื่ม – กิน จากบ่อน้ำธรรมชาติ	42
3.18	ขบวนแห่งานบุญกฐินตำบลชนไพร	42
3.19	การแต่งงานของคนชนไพรในสมัยก่อน	43
3.20	นาคจะแต่งตัวชุดผ้าม่วงมีหัวนาคสูง	45
3.21	ขบวนแห่นาค	46
3.22	พ่อพระนาคสะพายบาตร แม่พระนาคอุ้มผ้าไตรจีวร	46
3.23	พระบวชใหม่ถ่ายภาพหมู่ร่วมกัน	46
3.24	ผู้คนไปช่วยงานศพเมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว	47
3.25	งานศพของคนชนไพรเมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว	48
3.26	การเผาศพบนเชิงตะกอนเมื่อ 50 ปีที่แล้ว	49
3.27	การเผาศพของคนชนไพรสมัยก่อน	50
3.28	ชาวบ้านร่วมใจกันก่อเจดีย์ข้าวเปลือกพร้อมถวาย	51

สารบัญภาพ(ต่อ)

	หน้า
ภาพที่	
3.29	ปิดทองรูปหล่อพระพุทธรูปหลวงปู่สิงห์ 51
3.30	พิธีสวดมนต์ข้ามปีของคนตำบลซอนไพร 53
3.31	ชาวซอนไพรร่วมทำบุญขึ้นปีใหม่ 54
3.32	ชาวบ้านร่วมกันก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ 55
3.33	การก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ 55
3.34	พิธีสวดมนต์เย็น 56
3.35	พาข้าวเตรียมเช่นไหว้ผู้ที่ล่วงลับ 56
3.36	นำอัฐิมากลบธาตุในเจดีย์ทราย 56
3.37	ขนมตรุษไทย 57
3.38	ชาวบ้านร่วมกันก่อเจดีย์ทรายประกวดในวันสงกรานต์ 58
3.39	ชาวบ้านร่วมพิธีสงฆ์น้ำพระ 59
3.40	รดน้ำขอพรผู้สูงอายุ 59
3.41	ผู้นำหมู่บ้านร่วมสงฆ์น้ำพระพุทธรูป 59
3.42	ผู้สูงอายุร่วมกิจกรรมร่ว่งย้อนยุค 60
3.43	ผู้สูงอายุร่วมกิจกรรมออกกำลังกาย 60
3.44	ขนมและผลไม้ในหาบสลาภัทร 61
3.45	ชาวบ้านนำอาหารแห่รอบอุโบสถ 62
3.46	ร่วมทำบุญเพื่อถวายภัตตาหารและปัจจัย 63
3.47	ชาวบ้านร่วมกันหล่อเทียนเข้าพรรษา 64
3.48	ชาวบ้านถวายเทียนและผ้าอาบน้ำฝน 64
3.49	ชาวบ้านร่วมทำบุญเข้าพรรษา 65
3.50	ชาวซอนไพรร่วมปฏิบัติธรรม 65
3.51	ขนมกระยาสารท 66
3.52	ชาวบ้านร่วมทำบุญ ณ วัดโพธิ์ทอง 67
3.53	เด็กร่วมเป็นเทวดาและนางฟ้ารับศีลห้าก่อนตักบาตรเทโว 68
3.54	ชาวบ้านร่วมตักบาตรเทโว 68
3.55	ชาวซอนไพรร่วมทำบุญถวายอาหารหลังจากตักบาตรเทโว 69
3.56	การแข่งขันวิ่งส้วดวารีวงศ์ตำบลซอนไพร 70
3.57	ถ้วยรางวัลสำหรับผู้แข่งขันชนะเลิศ 70
3.58	ก้านัน และผู้นำหมู่บ้านร่วมพิธีเปิดงาน 70

สารบัญภาพ(ต่อ)

		หน้า
ภาพที่		
3.59	กองเชียร์ชาวบ้านตำบลชอนไพร	71
3.60	แข่งพายกระทะ	71
3.61	เรือสังกะสี มีขนาดเล็กนั่งได้ 2 คน	71
3.62	แข่งชกมวยทะเล	72
3.63	ชาวบ้านรอดูการแข่งเรือ	72
3.64	การเทศน์มหาชาติ	74
3.65	การตกแต่งสถานที่เทศน์มหาชาติ	74
3.66	ปัจจัยเพื่อถวายการเทศน์มหาชาติ	75
3.67	เครื่องบูชาภัณฑ์เทศน์	75
3.68	เครื่องดนตรีประกอบการเทศน์มหาชาติ	76
3.69	เจ้าของภัณฑ์เทศน์ร่วมถวายปัจจัย	77
3.70	ชาวบ้านร่วมใจกันทำกระทงหมู่ที่ 3 ตำบลชอนไพร	81
3.71	ขบวนแห่งานวันลอยกระทง	81
3.72	ประกวดนางนพมาศ	81
3.73	การแต่งกายของชาย-หญิง ชาวชอนไพรเมื่อ 60 ปีที่แล้ว	82
3.74	คนสมัยก่อนห่มผ้าสไบหรือใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า	83
3.75	การแต่งกายคนชอนไพรเมื่อ 50 ปีที่แล้ว	83
3.76	ผู้สูงอายุปัจจุบันยังนิยมใส่ผ้าถุง	84
3.77	บ้านโบราณในตำบลชอนไพรอายุ 100 ปี	84
3.78	บ้านโบราณในชอนไพรมีหลังคา 2 จั่ว	85
3.79	ฝายบ้านโบราณอายุ 100 ปี	85
3.80	อุปกรณ์ดักสัตว์น้ำ	86
3.81	ขมวงสำหรับใส่ปลาหรือกบ	86
3.82	แม่น้ำป่าสักที่ไหลผ่านตำบลชอนไพร	87
3.83	ชนูปถุภไวับริเวณบ้าน	87
3.84	แปลงนาข้าวตำบลชอนไพร	88
3.85	พริกชี้ฟ้าปลูกในสวนครัว	88
3.86	ยอดย่านาง	91
3.87	แกงยอดย่านาง	91
3.88	ยอดผักปลัง	93

สารบัญภาพ(ต่อ)

		หน้า
ภาพที่		
3.89	แกงผักปลัง	93
3.90	ยอดชะอม	95
3.91	แกงกะทิชะอมใส่ไข่ต้มแดง	95
3.92	ยอดผักเสี้ยว	97
3.93	แกงผักเสี้ยว	97
3.94	หอยกกล้วย	99
3.95	แกงหอยกกล้วย	99
3.96	ไข่น้ำ	102
3.97	แกงไข่น้ำ	102
3.98	แกงเส้นร้อน (แกงวันเส้น)	104
3.99	ต้นทูน	106
3.100	แกงก้านทูน	106
3.101	ลูกขนุน	108
3.102	แกงขนุน	108
3.103	ใบขี้เหล็ก	110
3.104	แกงขี้เหล็ก	110
3.105	ต้นบอน	112
3.106	แกงบอน	112
3.107	ดอกมะรุม	114
3.108	แกงผักมะรุม	114
3.109	แกงผักอ่อน ดอก ยอดมะรุม	114
3.110	แกงเลียง	117
3.111	หัวปลีหั่นฝอย	119
3.112	แกงหัวปลี	119
3.113	แกงหอยขม	121
3.114	มะละกอ	123
3.115	กล้วยน้ำว้า	123
3.116	ทอดมันมะละกอ	123
3.117	หัวปลีกล้วย	126
3.118	ปลีกล้วยปอกเปลือก	126

สารบัญภาพ (ต่อ)

		หน้า
ภาพที่		
3.119	ทอดมันหัวปลี	126
3.120	ทอดมันปลาชีวและกุ้งฝอย	129
3.121	ปลาชีว	129
3.122	กุ้งฝอย	129
3.123	ยอดฟักทอง	132
3.124	หมกยอดฟักทอง	132
3.125	ยอดผักบุ้ง	134
3.126	หมกยอดผักบุ้ง	134
3.127	ห่อหมกหอยวกไก่	136
3.128	หมกหอยวกไก่	136
3.129	ยำไก่บ้าน	138
3.130	แตงกวา	140
3.131	ยำแตงกวา	140
3.132	มะเขือยาว	142
3.133	ตำมะเขือยาว	142
3.134	ผักถั่วพู	144
3.135	ตำถั่วพู	144
3.136	ถั่วฝักยาว	146
3.137	ตำถั่วฝักยาว	146
3.138	น้ำพริกกะทิ	148
3.139	ผักแกล้ม	148
3.140	น้ำพริกกุ้ง	150
3.141	น้ำพริกปลาร้ากับผักสด	152
3.142	น้ำพริกปลาร้ากับผักนึ่งหรือลวก	152
3.143	น้ำพริกป่า	154
3.144	ไส้กรอก	156
3.145	ผักกุ่มดอง	158
3.146	ไข่มดแดง	160
3.147	ไข่มดดอง	160
3.148	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	162

สารบัญภาพ (ต่อ)

		หน้า
ภาพที่		
3.149	ขนมข้าวโพดกวน	162
3.150	ฟักทอง	164
3.151	ขนมหมกฟักทอง	164
3.152	ข้าวโพด	166
3.153	เมี่ยงข้าวโพด	166
3.154	เครื่องดนตรีสมัยก่อนของคนตำบลซอนไพร	181
3.155	แคนใช้เป่าเวลาเลี้ยงเจ้าพ่อ	181
3.156	ร่างย่อนยุคสมัยปัจจุบัน	181
3.157	บริเวณวัดตลิ่งชันที่ร้างในตำบลซอนไพร	182
3.158	วัดพ่อขุนผาเมือง	183
3.159	ประตูทางเข้าวัดทุ่งเรไร	184
3.160	อุโบสถวัดทุ่งเรไร	184
3.161	ประตูทางเข้าสำนักปฏิบัติธรรมสถิตย	185
3.162	สำนักปฏิบัติธรรมสถิต	185
3.163	ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์แม่ชีดุษฎี ชิตใจ	185
3.164	ชาวบ้านหมู่ 1 บ้านตลิ่งชันร่วมใจกันก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ	186
3.165	เจดีย์ทรายกลบธาตุเมื่อใกล้จะเสร็จ	186
3.166	ทางเข้าหมู่ที่ 2 บ้านหัวนา	188
3.167	บรรยากาศท้องทุ่งนารอบหมู่บ้าน	188
3.168	อุโบสถวัดโพธิ์ทองหมู่ที่ 3 บ้านซอนไพร	190
3.169	เจดีย์บรรจุอัฐิของเจ้าอาวาสวัดโพธิ์ทอง	191
3.170	พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านซอนไพรจัดตั้งภายในบริเวณวัดโพธิ์ทอง หมู่ที่ 3	191
3.171	ชาวบ้านหมู่ 3 บ้านซอนไพรร่วมใจกันก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ	192
3.172	ประกวดแข่งขันก่อเจดีย์ทรายงานสงกรานต์	193
3.173	ชาวบ้านร่วมทำบุญเข้าพรรษา	193
3.174	น้ำพริกผักจิ้มกินกับไข่ต้ม	194
3.175	แกงพแนงหมูทำในงานบุญที่วัด	195
3.176	ซุ้มประตูปะติลาดอกไม้	196
3.177	กุฏิวัดศิลาดอกไม้	196
3.178	เจดีย์กลางวัดศิลาดอกไม้	197
3.179	โรงเรียนบ้านคลองขุด	197

สารบัญภาพ (ต่อ)

		หน้า
ภาพที่		
3.180	ชาวบ้านหมู่ 4 บ้านคลองขุดร่วมใจกันก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ	198
3.181	ท้องทุ่งนาหมู่ที่ 6 บ้านคลองสำโรง	201
3.182	แม่น้ำป่าสัก	202
3.183	ศาลากลางน้ำที่พัทสงฆ์ศรัทธาธรรมศิริบุญโญ	202
3.184	กุฏิที่พัทสงฆ์ศรัทธาธรรมศิริบุญโญ	203
3.185	ประตูทางเข้าวัดอุดมมงคลาราม	204
3.186	อุโบสถ์และหอระฆังภายในวัด	204
3.187	บริเวณรอบวัดอุดมมงคลาราม	204
3.188	โรงเรียนบ้านคลองสำโรง	205
3.189	ศาลเจ้าที่ปู่ทหาร	205
3.190	ศาลปู่ ย่า	206
3.191	ศาลบรรพบุรุษภายในวัดอุดมมงคลาราม	206
3.192	ชาวบ้านร่วมทำบุญในวันเข้าพรรษา	207
3.193	การแต่งกายของชาวบ้านหมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 8	207
3.194	บ้านเรือนในหมู่ที่ 6	208
3.195	ยุงข้าวของชาวบ้านหมู่ที่ 6	208
3.196	อาหารของคนบ้านคลองสำโรง	209
3.197	การกินอาหารของชาวบ้านคลองสำโรง	209
3.198	ซุ้มพระภายในวัดจางจิตรสัมคัศิธรรม	212
3.199	ศาลเจ้าพ่อสตือหมู่ที่ 8 บ้านคลองเจริญ	213
3.200	องค์การบริหารส่วนตำบลชนไพร	215
3.201	ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนและศูนย์บริหารศัตรูพืชประจำตำบล	215
3.202	ศูนย์โรงเรียนเด็กเล็ก	216
3.203	ป้ายโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลชนไพร	216
3.204	สถานที่ทำการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลชนไพร	216
3.205	ตลาดชุมชนชนไพร	217
3.206	โรงเรียนบ้านชนไพร	217
3.207	ชาวบ้านร่วมทำบุญตามประเพณี	218
3.208	ป้ายหน้าวัดสวนราชวิมล	220

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
3.209	ภายในศาลาวัดสวนราชวิมล	220
3.210	พระพุทธรูปภายในวัดสวนราชวิมล	220
3.211	ป้ายพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านซอนไพร	224
3.212	อุปกรณ์ของใช้คนซอนไพรสมัยก่อน	224
3.213	ภายในห้องพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านซอนไพร	224

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อที่ใช้ในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผนของการประพฤติปฏิบัติและการแสดงความรู้สึกนึกคิดของสมาชิกในสังคมเดียวกัน ประกอบด้วย ความเชื่อและศาสนา ประเพณี การแต่งกาย บ้านเรือนเครื่องอุปโภค บริโภค ภาษา ดนตรี การฟ้อนรำ ขนบธรรมเนียมประเพณี อาหาร ประเพณีหมู่บ้าน บุคคลสำคัญ

คนต้นแม่น้ำป่าสัก หมายถึง ประชาชนตำบลชนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 11 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีต้นแม่น้ำป่าสักไหลผ่านก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่แตกต่าง

วัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก หมายถึงวิถีชีวิตของคน ตำบลชนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 11 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ความเชื่อและศาสนา ประเพณี การแต่งกาย บ้านเรือน เครื่องอุปโภค บริโภค ภาษา ดนตรี การฟ้อนรำ ขนบธรรมเนียมประเพณี อาหาร ประเพณีหมู่บ้าน บุคคลสำคัญ

ความหลากหลาย หมายถึง การมีสรรพสิ่งนานาชนิด นานาพันธุ์ในระบบนิเวศอันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ซึ่งมีมากมายและแตกต่างกัน

การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามีในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาเพื่อให้การดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมายเพื่อบุคคล ชุมชน หรือองค์กรในชุมชนโดยบุคคล ชุมชน หรือองค์กรในชุมชน

รูปแบบการมีส่วนร่วม หมายถึง การประยุกต์รูปแบบตามแนวคิดของอकिन รพีพัฒน์ .(2532) ซึ่งแบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ คือ (1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมกันปฏิบัติงานในสนาม (2) ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หาสาเหตุและแนวทางต่างๆ ที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางวิธีการที่จะใช้ในการแก้ปัญหา และวางแผนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงานสนาม (3) ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหา (4) ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ปฏิบัติงาน (5) ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล และร่วมรับผิดชอบชื่นชมผลการปฏิบัติงาน

บทที่ 1

บทนำ

1.1 เนื้อหาของเรื่องที่เคยมีผู้ทำการวิจัยมาก่อน

1.1.1 การวิจัยแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มีความเป็นมาที่ยาวนานในการสืบหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับชุมชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรอื่นๆ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีชื่อเรียกได้หลายชื่อ แต่ที่เรียกกันบ่อยๆ คือ “การสืบค้นข้อเท็จจริงบนพื้นฐานของชุมชน” “การวิจัยโดยการกระทำร่วมกัน” หรือ “การวิจัยแบบมีส่วนร่วม” หรือ “การวิจัยด้วยการวิพากษ์วิจารณ์” ซึ่งในความหมายโดยรวมแล้วก็คือ “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” นั่นเอง (John W.Creswell, 2002.)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมคือ กระบวนการที่ผู้คนจำนวนหนึ่งในชุมชนหรือองค์กร เข้ามาร่วมศึกษาปัญหาโดยการกระทำร่วมกับนักวิจัยผ่านกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การกำหนดปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ เรียนรู้วิธีการที่จะแก้ปัญหา ออกแบบการวิจัย วิเคราะห์ผลพร้อมทั้งออกแบบ และปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้จนถึงอภิปรายผลการวิจัย เป็นการร่วมมือของกลุ่มบุคคลเพื่อแก้ปัญหาที่พวกเขาได้รับผลกระทบโดยตรง โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญภายนอกด้วย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการที่ผู้คนในองค์กรหรือชุมชนไม่ใช่ผู้ถูกกระทำ แต่เป็นผู้กระทำที่มีส่วนร่วมด้วยความกระตือรือร้น และมีอำนาจร่วมกันในการวิจัย (Whyte,1991;Greenwood.D&Levin,M, 2002)

1.1.1.1 ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มี 5 ขั้นตอน ซึ่งเป็นการผสมผสานแนวคิดของการจัดการชุมชนเข้ากับการเรียนรู้ปัญหาชุมชนเข้าด้วยกัน

1) ระยะก่อนทำวิจัย เป็นการคัดเลือกชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมชุมชน บูรณาการตัวนักวิจัยเข้ากับชุมชน สืบหาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน และแพร่แนวคิดเกี่ยวกับขบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

2) ระยะของการทำวิจัย เป็นการศึกษาปัญหาร่วมกับชุมชน อบรมให้ความรู้กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน นำเสนอข้อมูลให้กับชุมชนในรูปแบบเวทีประชาคม

3) ระยะจัดทำแผน ให้ความรู้เรื่องการทำแผนท้องถิ่น วางแผนการดำเนินงาน กำหนดโครงการและกิจกรรม ศึกษาความเป็นไปได้ของแผน กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผล

4) ระยะนำแผนไปปฏิบัติ อบรมให้ความรู้อาสาสมัครที่จะปฏิบัติตามแผน เพื่อลงมือทำงานตามแผน โครงการ กิจกรรม ที่กำหนดไว้

5) ระยะติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน ให้ความรู้ทีมงาน ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน รายงานผลการติดตาม และประเมินผลในรูปแบบเวทีประชาคม

1.1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดพื้นฐานของการมีส่วนร่วม 3 ประการคือ

1) ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคล แล้วบังเกิดพร้อมต้องกันจนกลายเป็นความสนใจ และความห่วงใยกังวลร่วมกันของส่วนรวม

2) ความเดือดร้อน และความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสภาพการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน

3) การตกลงร่วมกันที่จะต้องรุนแรงมาก พอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำการที่ตอบสนองความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

การมีส่วนร่วมมีความหมายตามที่นักวิชาการได้กล่าวถึง ดังนี้

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2529 :20) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การปฏิบัติและการรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชนเอง

วันเพ็ญ วอกลาง. (2534 :14) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาส และได้ใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดแสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี การแสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญ แสดงออกซึ่งการแก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติ โดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

ทวี อานามวัฒน์. (2538 :6) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า กระบวนการที่สมาชิกของชุมชนมีการกระทำออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกันในการที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจ สังคม และทางการเมืองหรือการดำเนินงานทางการศึกษาร่วมกัน

เกรียง กัลป์ตินันท์. (2543:16) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า กระบวนการที่บุคคล ชุมชนหรือองค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาเพื่อให้การดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมายเพื่อบุคคล ชุมชนหรือองค์กรในชุมชนโดยบุคคล ชุมชน หรือองค์กรในชุมชน

สรุป การมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาส และได้ใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามีในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำร่วมแก้ปัญหาเพื่อให้การดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมายเพื่อบุคคล ชุมชนหรือองค์กรในชุมชน โดยบุคคล ชุมชน หรือองค์กรในชุมชน

1.1.1.3 รูปแบบการมีส่วนร่วม

รูปแบบการมีส่วนร่วมมีลักษณะที่คล้ายกันดังที่นักวิชาการกล่าวถึงดังนี้
จะอ้อน วุฒิกรรมรักษา. (2526:16) จำแนกการมีส่วนร่วมไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นกำหนดความต้องการ
2. ขั้นวางแผนดำเนินการ
3. ขั้นตัดสินใจ
4. ขั้นดำเนินการ
5. ขั้นติดตามผลงาน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (2527:188) กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วม 3 ประการคือ

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ผู้แทนของประชาชน

ไพรัช เดชะรินทร์ (2527 : 6-7) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ 8 ประการ คือ

1. มีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการ เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมนโยบาย หรือแผนงานหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหาร พัฒนาให้มีประสิทธิภาพ

6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถ
ของตนเอง และหน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุ
เป้าหมายที่วางไว้

8. ร่วมกันควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ
และกิจกรรมที่ได้ทำไปแล้ว

อคิน รพีพัฒน์ (2532 :78-79) แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ คือ

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของ
ชุมชน ตลอดจนเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา ร่วมกันปฏิบัติงานในสนาม
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หาสาเหตุและแนวทางต่างๆ
ที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทาง วิธีการที่จะใช้ในการ
แก้ปัญหา และวางแผนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงานสนาม
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหา
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกับ
ผู้ปฏิบัติงาน
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล และร่วมรับผิดชอบ ชื่นชม
ผลการปฏิบัติงาน

สรุป การวิจัยในครั้งนี้ประยุกต์ประเภทการมีส่วนร่วมของอคิน รพีพัฒน์ ทั้ง 5 ระดับ

1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

1.1.2.1 ความหมายของวัฒนธรรม

วิระ บำรุงรักษา. (2541 :4) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า ส่วนประสม
ที่สลับซับซ้อนทั้งหมดของลักษณะอันชัดเจนของจิตวิญญาณ วัตถุ สติปัญญาและอารมณ์
ซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นสังคมหรือหมู่คณะ

พัทยา สายหู. (2533 :13-82) ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่าเป็น
แบบอย่างของการดำรงชีวิตของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกได้เรียนรู้และถ่ายทอดกันด้วยการสั่งสอนอบรม
ทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือแบบแผนชีวิตความเป็นอยู่ของชนกลุ่มหนึ่งในขณะใดขณะหนึ่ง
เท่านั้น

โกวิท ประวาลพุกษ์. (2538 :5) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่าวิถี
การดำเนินชีวิต หรือรูปแบบแห่งพฤติกรรมและบรรยายผลงานทั้งมวลที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น

เสาวนีย์ จิตต์หมวด. (2538

:5) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า

วิถีการดำเนินชีวิต หรือรูปแบบแห่งพฤติกรรม

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า วิถีชีวิตของคนในสังคม

เป็นแบบแผนของการประพฤติปฏิบัติและการแสดงความรู้สึกนึกคิดของสมาชิกในสังคมเดียวกัน

1.1.2.2 ประเภทของวัฒนธรรม

กองวัฒนธรรม (2516) ได้แบ่งวัฒนธรรมเป็น 4 ประเภท คือ

1. คติธรรม เป็นวัฒนธรรมที่เป็นหลักในการดำเนินชีวิต คุณธรรมทางจิตใจอันเป็นคติหรือหลักในการดำเนินชีวิต เช่น ความเมตตา กรุณา ความกตัญญู กตเวที เป็นต้น

2. วัตถุธรรม เป็นวัตถุธรรมทางวัตถุที่สมาชิกร่วมกันประดิษฐ์และกำหนดความหมายหรือวิธีการนำไปใช้ เช่น บ้านเรือน เครื่องแต่งกาย ถนนหนทางและสิ่งประกอบความเป็นอยู่ทุกชนิด รวมทั้งเครื่องอุปโภคบริโภค

3. เนติธรรม เป็นวัฒนธรรมทางกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ กฎเกณฑ์หรือขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ที่มีความสำคัญเสมอด้วยกฎหมาย กล่าวคือบางอย่างแม้ไม่มีกฎหมายห้ามแต่ถ้าใครปฏิบัติก็เป็นที่รังเกียจของสังคม เป็นที่อับอายขายหน้า เพราะถือว่าไม่ดีไม่เหมาะสม

4. สหธรรม เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต มารยาทที่พึงปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมและประเพณีต่างๆ เช่น มารยาทในการเข้าหาผู้ใหญ่ มารยาทในโต๊ะอาหาร มารยาทในการเข้าสังคม เป็นต้น

ต่อมาในปี 2522 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้แบ่งประเภทของ

วัฒนธรรมออกเป็น 5 ประเภท

1. วัฒนธรรมด้านศิลปะ ได้แก่ ภาษา ดนตรี วรรณคดี วรรณกรรม ละคร วิจิตรศิลป์ ประติมากรรม

2. วัฒนธรรมด้านมนุษยศาสตร์ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรมศีลธรรม ศาสนา ปรัชญา โบราณคดี มารยาทในสังคม การปกครอง กฎหมาย

3. วัฒนธรรมด้านการช่างฝีมือ ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก ทอผ้า จักสาน เครื่องเขียน เครื่องเงิน เครื่องทอง การจัดดอกไม้ ตุ๊กตา เครื่องปั้นดินเผา

4. วัฒนธรรมกีฬาและนันทนาการ ได้แก่ มวยไทย ฟันดาบ กระบี่ กระบอง

5. วัฒนธรรมคหกรรมศิลป์ เช่น ความรู้เรื่องอาหาร เสื้อผ้า ยา

การดูแลเด็ก มารยาทการรับแขก และการรู้จักประกอบอาชีพ

การวิจัยในครั้งนี้นำประเภทของการวิจัยโดยสังเคราะห์ประเภทของวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับตำบลซอนไพรอันประกอบด้วย ประวัติหมู่บ้าน สถานที่สำคัญ บุคคลสำคัญ ความเชื่อและศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย บ้านเรือน เครื่องอุปโภค เครื่องบริโภค อาหาร ภาษา และดนตรีการฟ้อนรำ

1.1.3 งานวิจัยด้านวัฒนธรรม

จินตนา สนามชัยสกุล และคณะ. (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสืบสานอนุรักษ์ วัฒนธรรมพื้นบ้าน ไทหล่ม เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของชุมชน อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยชุดโครงการวิจัย ประกอบด้วยโครงการย่อย 6 โครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นฟื้นฟู อนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านไทหล่ม เป็นการสืบค้นประวัติหลวงพ่อใหญ่วัดตาล ศาลเจ้าพ่อในชุมชนหล่มเก่า การพัฒนาผ้ามัดหมี่ลายดั้งเดิม การพัฒนาอาหารว่าง ไทหล่ม การพัฒนาการละเล่นผีตาโม่ การพัฒนางานเทศกาลขนมจีนหล่มเก่า และหาแนวทางการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังวัดนาทราย ใช้วิธีการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ การศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Operation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การทดลองปฏิบัติการ และการใช้แบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์จัดหมวดหมู่ สรุปเนื้อหาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) ปรากฏผลการวิจัยดังนี้ การฟื้นฟู อนุรักษ์วัฒนธรรมไทหล่ม มีการพัฒนาผ้ามัดหมี่พื้นเมือง พบวิธีการย้อมสีธรรมชาติให้ติดทนทาน และศึกษาลวดลายโบราณ พบทั้งหมด 12 ลายแล้วทดลองในผืนเดียวกัน มีการพัฒนาน้ำเมี่ยงคั่นให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคและพบวิธีการเก็บใบเมี่ยงให้สดได้นานขึ้น 6 วัน ได้ชุดการแสดงการละเล่นผีตาโม่ ที่มีการพัฒนาเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับศีรษะให้มีความประณีตทางศิลปะ ปรับปรุงเครื่องดนตรี และเพลงประกอบการแสดงให้เข้ากับยุคสมัย สนุกสนานเข้าใจและมีการปรับปรุงทำรำให้มีแบบแผนที่แน่นอนชัดเจน สามารถสื่อความหมายถึงผู้ชมได้ง่าย ได้วิธีการพัฒนางานเทศกาลขนมจีนหล่มเก่าให้เป็นงานวัฒนธรรม โดยการสืบค้นนำวัฒนธรรมเด่นๆ ของแต่ละชุมชนร่วมจัดกิจกรรม มีการจัดลานวัฒนธรรม จัดการแสดงแสงสีเสียงตำนานหลวงพ่อใหญ่ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ พื้นฟูวัฒนธรรมเก่าแก่มาประกอบในบทธละคร ได้วิธีการถ่ายทอดเผยแพร่ความรู้วัฒนธรรมไทหล่ม โดยการจัดทำแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว ถ่ายทอดความรู้การทอผ้ามัดหมี่โบราณ และการทำหมี่

ยงโคนให้กับกลุ่มอาชีพ เพื่อเสริมรายได้ ให้อำเภอหล่มเก่ากำหนดนโยบายให้หน่วยงานท้องถิ่น
ฟื้นฟูอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในงานประเพณีต่างๆ ให้โรงเรียน
จัดทำหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่น

เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว.

(2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์
คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพด้านวัฒนธรรมลือชอบ้านเพชรดำ 2) เพื่อพัฒนาการจัดการ
ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมของชนเผ่าลือชอ 3) ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน
วัฒนธรรมของชนเผ่าลือชอให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและ 4) เพื่อจัดทำระบบ
สารสนเทศเผยแพร่ความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นของชนเผ่าลือชอบ้านเพชรดำ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้
ในการวิจัยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 40 คน ได้แก่ชาวบ้านที่เป็นชนเผ่าลือชอที่อยู่
ในเขตหมู่บ้านเพชรดำ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม
วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชาวเขาเผ่าลือชอ จำนวน 10 คน ผู้นำท้องถิ่น และตัวแทนภาครัฐ
และเอกชนในพื้นที่ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกต
การสัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูลจากเวทีสนทนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา
ผลการวิจัยพบว่า หมู่บ้านเพชรดำเป็นชุมชนหนึ่งที่รักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมเผ่าดั้งเดิมไว้ได้จนถึง
ปัจจุบัน โดยเฉพาะชาวเขาเผ่าลือชอ ซึ่งเป็นชนเผ่าที่มีจำนวนมากที่สุดในหมู่บ้าน บรรพบุรุษได้
ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้กับชนรุ่นหลัง และถือปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีชนเผ่าทุก
ครว์เรือน กล่าวคือมีภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม สอดคล้องกับวิถีชีวิต
ดั้งเดิม การดำเนินชีวิต ของชาวบ้านไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วนๆ ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กัน
ทั้งการทำหากิน พิธีกรรมทางศาสนาและประเพณี ความรู้ความคิดและความเชื่อที่สืบทอดต่อกัน
มา รวมทั้งมีปราชญ์ในท้องถิ่นที่มีภูมิปัญญาด้านต่างๆ ทำให้ชุมชนในท้องถิ่นมีความสงบสุขและ
อยู่รอด จึงได้เป็นหมู่บ้านวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอเขาค้อการพัฒนาการจัดการ
ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านวัฒนธรรมลือชอบ้านเพชรดำ ดำเนินการโดยเสาะหาความรู้ที่
ต้องการ แล้วนำมาประมวลผล จากนั้นจึงกลั่นกรองความรู้ให้เป็นขุมความรู้เพื่อพัฒนาคนรุ่น
หลังของชุมชนต่อไป ทั้งนี้ภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมประกอบด้วยวัฒนธรรมทางวัฒนธรรม คติ
ธรรม นิติธรรม และสหธรรม และทำการเผยแพร่ความรู้ในเว็บไซต์ www.Kdlw.pcru.ac.th

ปวีณา โทณแก้ว. (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรมชาวเผ่าลือชอ จังหวัดเพชรบูรณ์ การและพัฒนามีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษา
บริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวเผ่าลือชอจังหวัดเพชรบูรณ์
2) เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน ให้มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบการธุรกิจ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) เพื่อได้แนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเพชรดำ ผลการศึกษาบริบทและศักยภาพธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน พบว่าหมู่บ้านเพชรดำตั้งอยู่บนเขาสูงกว่าระดับน้ำทะเล 1,200 เมตร ที่กองทัพภาคที่ 3 ยืมพื้นที่ป่าสงวนติดกับอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงจัดสรรให้เป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของชนเผ่าลีซอเป็นส่วนใหญ่ และมีชนเผ่ามูเซอ ชนเผ่าเยา และชนเผ่าม้งอยู่ส่วนน้อย มีวิถีชีวิตแบบชนเผ่าที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้อย่างดีเยี่ยม ถ้ายทอดออกมาเป็นสินค้าที่ทำด้วยมือจากกระบวนการวิจัย ชุมชนได้กำหนดรูปแบบธุรกิจเป็นกลุ่มวิสาหกิจ และแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว คือ 1) กำหนดรูปแบบการประกอบการในลักษณะวิสาหกิจเครือข่ายที่มี 3 แบบ คือ ภาครัฐและชุมชนร่วมกันดำเนินการ เครือข่ายและชุมชนร่วมกันดำเนินการ แบบที่ ภาครัฐและเครือข่ายและชุมชนร่วมกันดำเนินการ 2) กำหนดที่ตั้งตลาดถนนคนเดินที่สามแยกที่กล่าวมาแล้ว และ 3) การสร้างเครือข่าย โดยร่วมกับชุมชนบ้านเล้าลือ และชุมชนบ้านเล้าเน้ง และศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 38

ถนอม นวล พรหมบุญ และคณะ. (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง นวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ในมรดกทางวัฒนธรรมของการย้อมสีธรรมชาติเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นบ้านจากฐานภูมิปัญญาของกลุ่มผ้าทอพื้นบ้าน จังหวัดเพชรบูรณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทแนวคิด หลักการ หลักฐานทางภูมิปัญญาตลอดจนการจัดการความรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการย้อมสีธรรมชาติ จากฐานภูมิปัญญาของกลุ่มผ้าทอพื้นบ้าน จังหวัดเพชรบูรณ์ สร้างบทเรียนวิทยาศาสตร์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมการย้อมสีธรรมชาติเพื่อ พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นบ้าน จากฐานภูมิปัญญาของกลุ่มผ้าทอพื้นบ้าน จังหวัดเพชรบูรณ์ และพัฒนาการย้อมสีธรรมชาติ พร้อมทั้งศึกษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นบ้านอีกทั้งเป็นการส่งเสริมและเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นบ้านที่ย้อมด้วยสีธรรมชาติ ซึ่งดำเนินการวิจัยโดยศึกษาจากพรรณพืช 79 ชนิด นำมาสกัดด้วยน้ำแล้วย้อมลงบนด้ายฝ้าย ซึ่งใช้สารช่วยติดทั้งหมด 8 ชนิด คือ น้ำต้มจากหอยกกล้วย เกลือโซเดียมซัลเฟต น้ำขี้เถ้า คอปเปอร์ซัลเฟต โซดาซักผ้า สารส้ม เหล็กซัลเฟต และอะลูมิเนียมออกไซด์ พบว่าน้ำย้อมจากพรรณพืชที่ให้สีเหลือง สีเขียว และสีน้ำตาล ดีที่สุด คือ ใบมะปราง เปลือกมะม่วง และแก่นยูคาลิปตัส โดยใช้สารช่วยติดคือสารส้ม และจากการทดสอบความคงทนของสีต่อการซักให้ผลความคงทนของสีอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ได้นำหลักการย้อมสีธรรมชาติไปประยุกต์ใช้ในบทปฏิบัติการ รายวิชาเคมีสิ่งทอ หลักสูตรสาขาวิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สุภาพร บางใบ. (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แผนงานวิจัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1 . เพื่อสร้างรูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเองของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์ 2 . เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการคุณภาพชีวิตเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์ และ 3 . เพื่อพัฒนารูปแบบการเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมในการวิจัย และให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเทคนิคการศึกษาจะประกอบด้วย การศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม การประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและการประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วน พบว่าเกษตรกร ทั้ง 5 หมู่บ้าน มีรูปแบบการทำเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง โดยใช้การวิเคราะห์ตนเอง และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เช่น เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล ประชาญ์ประจำหมู่บ้าน คณะกรรมการประจำหมู่บ้าน รวมถึงตัวของเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน และคณะผู้วิจัย วิจัยร่วมกันสร้างรูปแบบการทำเกษตรกรรมทางเลือก เพื่อการพึ่งตนเอง โดยใช้ทุนทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มีการคำนึงถึงความถนัดในการทำการเกษตรแต่ละชนิด สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่นสภาพภูมิอากาศ ดิน น้ำ องค์กรความรู้ และทุนของเกษตรกรเอง ใน 1 ปี ซึ่งจะพบรูปแบบดังต่อไปนี้ 1) ชุมชนบ้านท่าเมียง ตำบลนายนม : มีการทำนาปีและนาปรัง ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ เลี้ยงปลา และปลูกผักสวนครัว มีการเก็บพันธุ์ข้าวไว้ใช้ประมาณ 3 ครั้ง มีการงดการเผาตอซังข้าวและข้าวโพด โดยใช้การปล่อยน้ำเข้านาทิ้งไว้และทำการไถกลบเป็นปุ๋ย มีการร่วมกันสร้างรูปแบบการจัดการคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาการแก้หรือล้างสารพิษตกค้างจากการใช้สารเคมี โดยมีการกินรางจืดก่อนและหลังใช้สารเคมี มีภูมิปัญญาการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้ในครัวเรือน และมีการทำเรือไว้ใช้เองและขายในฤดูน้ำหลาก 2) ชุมชนบ้านป่าบงใต้ ตำบลตะเบาะ : มีการทำนาปี ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ เลี้ยงปลา และมะขามหวาน มีการใช้ปุ๋ยคอกจากโคเนื้อในการบำรุงให้มะขามมีรสหวาน มีการร่วมกันสร้างรูปแบบการจัดการคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้ในครัวเรือน และการทำเครื่องจักรสานจากไม้ไผ่ 3) ชุมชนบ้านไร่ ตำบลสะเตียงมีการทำนาปีและนาปรัง ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ จับปลา มีการงดการเผาตอซังข้าวและข้าวโพดโดยมีการปล่อยน้ำนาทิ้งไว้และทำการไถกลบเป็นปุ๋ย มีการร่วมกันสร้างรูปแบบการจัดการคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาการทำเครื่องมือจับปลา 4) ชุมชนบ้านนางัว ตำบลนางัว : มีการทำนาปี ปลูกยาสูบ พืชผักสวนครัว หอม กระเทียม พริก มีการร่วมกันสร้างรูปแบบการจัดการคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาการแก้หรือล้างสารพิษตกค้างจากการใช้สารเคมี โดยมีการกินรางจืดก่อนและหลังใช้สารเคมี มีการใช้พืช

สมุนไพรในท้องถิ่นรักษาโรค และการทำเครื่องจักสานในชุมชน 5) ชุมชนบ้านวังยาว
 ตำบลท่าพล : มีการทำนาปีและนาปรัง ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ เลี้ยงโคเนื้อ และปลูกผักสวน
 ครัว หอม กระเทียม พริก มีการร่วมกันสร้างรูปแบบการจัดการคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยใช้ภูมิ
 ปัญญาการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้ในครัวเรือน และการทำเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ มีการเก็บ
 พันธุ์ข้าวไว้ใช้ประมาณ 3 ครั้ง เพื่อลดต้นทุนในการผลิต และพบว่าจากการสุ่มตรวจเลือด
 เกษตรกรเพื่อดูพื้นฐานของการใช้สารเคมีทำเกษตรกรรมในชุมชนทั้ง 5 ชุมชน เพื่อนำไปสู่การ
 พัฒนารูปแบบการเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร ส่วนใหญ่ผล
 การตรวจเลือดพบสารพิษตกค้างอยู่ในระดับเสี่ยงรูปแบบการทำการเกษตรเกษตรกรรม
 ทางเลือกเพื่อการพึ่งพาตนเองทั้ง 5 ชุมชน ควรมีการคำนึงถึงความถนัดในการทำการเกษตรแต่
 ละชนิด สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น สภาพภูมิอากาศ ดิน น้ำ องค์กรความรู้ และทุนของ
 เกษตรกร ควรมีการร่วมสร้างรูปแบบการจัดการคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่
 มีการสืบทอดมาจากในชุมชนเอง

อนงค์พรรณ หัตถมาศ และคณะ. (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาส่งเสริม
 เพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องหมั่นนอนด้วยบาติกเคมีและสีธรรมชาติของกลุ่ม
 ศิลปหัตถกรรมชุมชน ตำบลวังชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ในการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย
 ในการพัฒนาส่งเสริมเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ
 กลุ่มศิลปหัตถกรรมชุมชนตำบลวังชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีความพร้อม
 จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ ในการรวบรวมข้อมูลมี 4 ฉบับ คือ แบบสัมภาษณ์ในการจัดทำ
 ประชาคม เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อนของ กลุ่มศิลปหัตถกรรมชุมชน ตำบลวังชมภู อำเภอเมือง
 จังหวัดเพชรบูรณ์ แบบบันทึกผลการพัฒนาส่งเสริมเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ชุด
 เครื่องหมั่นนอนด้วยบาติกเคมีและสีธรรมชาติ แบบสอบถามความคิดเห็นผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องหมั่น
 นอนด้วยบาติกเคมีและสีธรรมชาติ ของกลุ่มศิลปหัตถกรรมชุมชน ตำบลวังชมภู อำเภอเมือง
 จังหวัดเพชรบูรณ์ กับกลุ่มผู้ซื้อ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการฝึกอบรมเชิง
 ปฏิบัติการเพื่อพัฒนาส่งเสริมเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องหมั่นนอนด้วย
 บาติกเคมีและสีธรรมชาติของกลุ่มศิลปหัตถกรรมชุมชนตำบลวังชมภู อำเภอเมือง
 จังหวัดเพชรบูรณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์บรรยาย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ
 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า ผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องหมั่นนอนก่อน
 การพัฒนา มีรูปลักษณะเดิม 3 รูปแบบ ประกอบด้วย ที่นอน หมอน และผ้าห่ม ผลิตภัณฑ์ชุด
 เครื่องหมั่นนอนหลังการพัฒนาได้ผลงานใหม่ที่จะนำมาผสมผสานกับผลงานเดิม 6 รูปแบบ
 ประกอบด้วย หมอนเอนกประสงค์ ปลอกหมอนหนุน ปลอกหมอนข้าง ผ้าห่มนอน

หมอนอิงใหญ่ และผ้าม่าน แสดงว่ามีรูปแบบเพิ่มขึ้น 200 เปอร์เซ็นต์ และมีการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ต่อยอดภูมิปัญญาเดิมให้ได้รูปแบบใหม่ๆ เป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบที่หลากหลายสวยงาม เหมาะสมแก่การใช้งาน เพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องหมอนนอนด้วยบาติกเคมีและสีธรรมชาติ มีการออกแบบลวดลายผ้าสร้างเอกลักษณ์ของกลุ่มวังชมภู จำนวน 10 ลวดลาย ความพึงพอใจต่อการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาส่งเสริมเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องหมอนนอนด้วยบาติกเคมีและสีธรรมชาติ ของกลุ่มศิลปหัตถกรรมชุมชนตำบลวังชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.54 และผู้ซื้อมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องหมอนนอนด้วยบาติกเคมีและสีธรรมชาติ ของกลุ่มศิลปหัตถกรรมชุมชน ตำบลวังชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.54

1.1.4 ขาดพันธุ์ประวัติความเป็นมาของคนในจังหวัดเพชรบูรณ์

ภาพที่ 1.1 แสดงแผนที่จังหวัดเพชรบูรณ์

จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม ประเพณี วิถีชีวิต และวัฒนธรรม คนอาศัยอยู่มานาน ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์มีการขุดค้นพบ หลักฐานการอยู่อาศัยของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในภาคเหนือตอนล่าง มีพื้นที่ภูเขา ที่โคก ป่าไม้ และที่ราบริมแม่น้ำป่าสักมีเทือกเขาขนานสองข้างแม่น้ำตามความยาวของแม่น้ำ มีที่ดินดีเหมาะแก่การเพาะปลูก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีอาณาเขตติดต่อภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้คนเพชรบูรณ์เป็นคนที่มาจากแหล่งต่าง ๆ รวมกัน ผสมผสานกัน เกิดเป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมเฉพาะของจังหวัดเพชรบูรณ์ คนเพชรบูรณ์ อำเภอหล่มเก่า และอำเภอหล่มสัก มาจากเมืองหลวงพระบาง ไชยบุรี และเมืองเวียงจันทน์ ประเทศลาว อำเภอหล่มสัก มีประวัติศาสตร์มาต่อเนื่องยาวนาน พบคำว่า ลุ่มบาจาย ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งนักประวัติศาสตร์เชื่อว่าเป็นเมืองหล่มเก่า คนในอาณาจักรล้านช้าง หรือลาวในปัจจุบัน อยู่ใกล้กับหล่มเก่า พบว่ามีการอพยพของคนลาวเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ตั้งแต่สมัยสุโขทัย เนื่องจากเป็นที่ดินดีมีน้ำสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเรือกสวนไร่นา และเลี้ยงโคกระบือ อีกเหตุผลเนื่องจากหนีภัยสงครามในสมัยพ่อขุนรามคำแหงเรียก หล่มเก่า ว่า เมืองลุ่ม

คนหลวงพระบางและเมืองเวียงจันทน์ได้เข้ามาอาศัยใน อำเภอหล่มเก่าและอำเภอหล่มสัก จำนวนมาก ทำให้มีเส้นทางติดต่อสื่อสารกันระหว่างไทยกับลาวในสมัยโบราณ และได้นำวัฒนธรรม ประเพณี ภาษาลาวซึ่งเหมือนกับหลวงพระบาง ราวปี พ.ศ. 2103 ในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระมหาจักรพรรดิได้ทำสัญญาพันธมิตร กับพระไชยเชษฐาธิราช แห่งนครเวียงจันทน์ และได้สร้างเจดีย์ ศรีสองรัก ไว้ที่อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เมื่อพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองยกทัพมาตีอยุธยา พระไชยเชษฐาธิราชได้ส่งกองทัพมาช่วยทางด่านเมืองนครไทย เข้ามาทางเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านเพชรบูรณ์กลายเป็นทางผ่านไปมาหาสู่กันไทยลาว ในสมัยธนบุรี ชาวลาวได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองหล่มอีกละลอกหนึ่ง ทำให้เกิดการผสมผสานกันของชาวลาว ทำให้เกิดวัฒนธรรมล้านช้างในวิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์ ต่อมา มีการสร้างเมืองหล่มใหม่ขึ้น จึงตั้งชื่อหล่มสัก ตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำป่าสักสามารถใช้แม่น้ำขนส่งสินค้าได้ ส่วนเมืองเดิมเรียกชื่อหล่มเก่า มีการสืบทอดวัฒนธรรมชาวลาว ล้านช้างภาษา ประเพณี การแต่งกาย ต่อๆ มา มีการเรียกว่าลาวหล่ม ซึ่งแตกต่างจากชาวเมืองเพชรบูรณ์ดั้งเดิม (บุษยรัตน์ ธรรมวันดี, 2555)

อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นเมืองที่ก่อตั้งมานานตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยโดยมีหลักฐาน ขุดพบศิลาจารึกที่เจดีย์วัดมหาธาตุเมืองเพชรบูรณ์เป็นเมืองโบราณ เป็นเมืองที่มีดินแดนติดต่อราชอาณาจักรล้านช้าง และมีเส้นทางคมนาคมติดต่อกันได้ เมืองเพชรบูรณ์จึงเป็นเหมือนเมืองหน้าด่าน มีหลักฐานพบว่าเมืองเพชรบูรณ์ มีมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 18-19 มีการค้นพบจารึกในเจดีย์ วัดมหาธาตุ จารึกไว้ในประมาณ พ.ศ. 1926 (ธีระวัฒน์ แสนคำ , 2556)

เมืองเพชรบุรีมีความกว้างยาวด้านละ 800 เมตร ยุคถัดมาสร้างในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีป้อมและกำแพงก่อด้วยอิฐปูนศิลา มีแม่น้ำอยู่กลางเมือง

มีม้งทับเบิก ตำบลวังบาล อำเภอห้วยเก็จ จังหวัดเพชรบุรี อพยพลงมาจากทางใต้ของจีน ผ่านประเทศลาวเทือกเขาหลวงพระบาง เขามาอยู่บ้างในจังหวัดเพชรบุรี บนเทือกเขาทับเบิกเขาภูแฝงม้า ประมาณ 80 กว่าปี มีขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตเป็นเอกลักษณ์

ม้งตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบุรี อพยพลงมาจากตอนใต้ของจีน เข้าสู่เมืองไทย ประมาณ พ.ศ. 2400 อยู่ที่อำเภอปัว จังหวัดน่าน แล้วอพยพมาอยู่ที่บ้านเข็กน้อย แถบห้วยป่าสวด อำเภอเขาค้อ ประมาณ พ.ศ. 2503 ม้งทั้งทับเบิกและเข็กน้อย ได้รับสัญชาติไทย ชาวม้งจะมีธรรมเนียมปฏิบัติ ภาษา วิถีชีวิต และประเพณีวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนสืบต่อกันมา

อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบุรีพบหลักฐานมีอายุกว่าพันปี สมัยเดียวกับพimai จันเสน และลพบุรี พบกำแพงเมืองโบราณ เป็นกำแพงดินสูงรอบเมืองเป็นชุมชนโบราณสมัยทวารวดี (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12-16) พบว่าวัฒนธรรมทวารวดีได้กระจายไปในลุ่มน้ำป่าสักกับลุ่มน้ำเลย และพบเส้นทางโบราณที่มีการติดต่อกันระหว่างลุ่มน้ำป่าสักกับลุ่มน้ำเลย ดังนั้นชุมชนโบราณลุ่มน้ำป่าสักในจังหวัดเพชรบุรีจะได้รับวัฒนธรรมแบบทวารวดีด้วย

เมืองเพชรบุรีเป็นเมืองโบราณขนาดใหญ่ลุ่มแม่น้ำป่าสัก อยู่ทางด้านทิศตะวันออกของเมืองสุโขทัยในสมัยก่อน และเคยเป็นเมืองโบราณในอาณาจักรสุโขทัย ในสมัยพระมหาธรรมราชาที่ 1 ประชากรจังหวัดเพชรบุรีส่วนมากในปัจจุบันเป็นคนเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย แต่สามารถแบ่งออกตามลักษณะทางวัฒนธรรม ได้แก่ กลุ่มห้วยเก็จ – หลักสัก กลุ่มเพชรบุรี กลุ่มเพชรบุรีตอนล่าง กลุ่มชาวบน และกลุ่มชาวไทยภูเขา

กลุ่มหลักสัก – ห้วยเก็จ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาธรรมาธิราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่าเป็นพวกลาวพุงขาว ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากหลวงพระบาง มีภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม เช่น การนับถือผีและประเพณีเกี่ยวกับผี ผสมผสานควบคู่ไปกับพุทธศาสนา

กลุ่มเพชรบุรี อยู่ทางใต้ลงมาเป็นคนไทยที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกันกับคนไทยภาคกลางแถบใกล้เคียง เช่น ชาวพิจิตร ลพบุรี แต่มีสำเนียงภาษาพูดแตกต่างออกไปเล็กน้อย จากการที่จังหวัดเพชรบุรีมีวัฒนธรรมรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ เข้ามาตั้งบ้านเรือน ทำให้มีการผสมผสานวัฒนธรรมต่างๆ ตำบลชอนไพรตั้งอยู่ในอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี ระยะทางห่างกัน 6 กิโลเมตร จากประวัติหมู่บ้าน หมู่บ้านเกิดจากชาวบ้านหลบซ่อนตัวเวลามีกองทัพผ่านมา ผู้คนเข้าไปหลบอยู่ในป่าดงพงไพร จึงตั้งชื่อหมู่บ้าน

ว่าชนไพร่ คนเก่าแก่ในตำบลชนไพร่จะมีวัฒนธรรม ความเชื่อ ภาษาล้ายกับคนใน ตำบลนายม ตำบลบ้านโตก ตำบลดงมูลเหล็ก ตำบลตะเบา ตำบลป่าเลา และตำบลสะเตียง ในตำบลชนไพร่ หมู่ 1 บ้านตลิ่งชัน หรือบ้านเก่า พบวัดร้างโบราณ 2 วัด ในตำบลชนไพร่ มีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน หมู่บ้านเก่าแก่ดั้งเดิมคือ บ้านใหญ่ บ้านตลิ่งชัน บ้านคลองขุด บ้านสักแห้ง ซึ่งมีคนพื้นถิ่นเดิมอาศัยอยู่มาก ต่อมาเมืองขยายทำให้คนจากถิ่นอื่นเขามาอยู่ใน หมู่บ้าน เช่น คนหล่มสักและหล่มเก่า มาอยู่ในบ้านคลองสำโรง บ้านคลองเจริญคนจากต่างถิ่น เข้ามายู่ในหมู่บ้านจัดสรรที่สร้างขึ้นใหม่

1.2 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

จากการบริการวิชาการ เรื่อง การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านโรงเรียนบ้านชนไพร่ โดยการจัดทำประชาคมกับประชาชน ตำบลชนไพร่ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ก่อให้เกิดข้อค้นพบด้านองค์ความรู้และความ ต้องการของคนในตำบลชนไพร่อย่างมากมาย ดังนี้

ด้านประวัติความเป็นมาของตำบลชนไพร่ พบว่า ประวัติความเป็นมาของ ตำบลชนไพร่ ยังไม่เป็นที่กระจ่างนักว่ามีความเป็นมาอย่างไร ซึ่งในปัจจุบันยังมีความเห็นที่ แตกต่างกันอยู่ ดังเช่น ชาวบ้านเล่าว่า นายพรานได้เข้าไปล่าสัตว์ในป่า ได้ยิงหมาป่าจนได้รับ ความบาดเจ็บ หมาป่าที่บาดเจ็บนั้นจึงวิ่งเข้าไปซ่อนตัวในป่าเพื่อหลบภัย จึงได้ตั้งชื่อตามหมาป่าที่ หนีไป บ้างก็เล่าว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระมหาธรรมราชาได้เดินทัพผ่านมาถึงบริเวณนั้น ราษฎรที่ตั้งอยู่ในบริเวณนั้นพากันแตกตื่นหนีกว่าข้าศึกยกทัพมาตี จึงพากันเข้าไปซ่อนตัวอยู่ใน ป่าดงพงไพรเพื่อเอาตัวรอด และหนีมารวมตัวกันเป็นกลุ่ม ครั้นเหตุการณ์สงบราษฎรได้สร้าง บ้านเรือน ขึ้นในบริเวณหลบซ่อนในป่านั้น และได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านชนไพร่ ตามอาการของ ตนที่ซอกซอนเข้าไปในป่าดงพงไพร หรือก็เล่าว่ามีป่าไผ่หลายคนเข้าไปในพื้นที่ซอกซอนไป ตามป่าไผ่ เป็นต้น

ด้านศักยภาพของตำบลชนไพร่ พบว่า มีโบราณสถาน วัด บ้านที่มีอายุกว่า 100 ปี มีหลวงพ่อกิตติสิทธิ์ ชาวบ้านเลื่อมใสศรัทธา เป็นศูนย์รวมด้านจิตใจ คือหลวงพ่เขียน ธรรมกรขิโต และหลวงพ่สิงห์ ออกโตहन มีภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร มีวิถีชีวิต ที่เป็นเอกลักษณ์ คือมีการสร้างบ้านไม้ใต้ถุนสูง มีในเรือน มีระเบียงโล่ง มีนอกชาน มีครัวต่อ จากระเบียงด้านข้างมีบันไดขึ้นบ้าน ภายในครัวมีโหลสำคัญ 5 อย่าง คือ 1.โหลลาร้า 2.โหลเกลือ 3.โหลมะขามเปียก 4.โหลหน่อไม้ส้ม (หน่อไม้ดอง) 5.โหลข้าวสาร มีภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหาร การกินตามฤดูกาล เช่น มีการนำแมลง อึ่ง เขียด กบ ปู ปลา สัตว์ และพืชผักท้องถิ่นมาเป็น

เครื่องปรุง ส่วนประกอบ ไม่เหมือนใคร ทำเป็นอาหาร และเป็นเอกลักษณ์ มีประเพณีที่สอดคล้องกับพระพุทธศาสนา ฤดูกาล การทำอาหาร และมีวิธีการทำมาหากิน โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำป่าสัก ด้วย เป็นต้น น้ำป่าสักทำให้น้ำไหลมามีลักษณะที่แตกต่างจากกลางน้ำและปลายน้ำ เช่น ความเร็ว แรง และน้ำมาเร็ว แห้งเร็ว ของต้นน้ำป่าสัก ก่อให้เกิดภูมิปัญญาในการทำมาหากินของคนต้นน้ำป่าสักที่แตกต่างทั้งด้านวิธีการและเครื่องใช้ไม้สอย ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การศึกษาเรียนรู้ อย่างไรก็ตามตำบลชอนไพรเป็นตำบลที่ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 6 กิโลเมตร ปัจจุบันมีตลาดนัดหมู่บ้านที่ 3 ทุกวันพุธ และวันเสาร์ หมู่ที่ 1 วันจันทร์ และวันพฤหัสบดี หมู่ที่ 10 มีห้างแมคโคร มีโรงเรียนเซนต์โยเซฟศรีเพชรบูรณ์ มีหมู่บ้านจัดสรร บ้านหน้าค่ายและบ้านเอ่งเฮงทาวน์ มีห้างไทยวัสดุ ห้างโลตัส และห้างบิ๊กซีอยู่ห่าง 2 กิโลเมตร กระแสความเจริญเข้ามาในพื้นที่ มีตลาดแหล่งซื้อขายเพิ่มความสะดวกซื้อในการบริโภคมากขึ้น ขนม และอาหารสะดวกซื้อเริ่มเข้ามาในวิถีชีวิตทดแทนอาหารพื้นถิ่นซึ่งมีความหลากหลายอุดมไปด้วยวิตามินแร่ธาตุ เด็กนิยมไปโรงเรียนในเมือง ภาษาชอนไพรซึ่งเป็นภาษาถิ่นเริ่มพูดน้อยลงมีการสร้างบ้านรูปทรงเหมือนบ้านจัดสรร ซึ่งบ้านในอดีตเริ่มหายไป ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ ขาดการให้ความสำคัญ และการอนุรักษ์วัฒนธรรม ขาดการตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ขาดการรวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม ขาดการส่งเสริม และเผยแพร่ ขาดนักวิชาการเข้าไปพัฒนา จัดองค์ความรู้ให้ได้มาตรฐานตามหลักวิชาการ โดยเฉพาะเยาวชนที่นิยมกินอาหารสะดวกซื้อ ขนมกรุบกรอบ แต่งกายตามแฟชั่น ไม่สนใจในวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ ภายใต้อาณัติที่กล่าวแล้ว ยังมีจุดเด่นของตำบลคือ มีกลุ่มนักวิชาการ และผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ และต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรม ได้แก่ ภาษา อาหาร บ้านเรือน ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ ฯลฯ

ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนต้องการให้มีการรวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม ส่งเสริมและเผยแพร่ ต้องการให้มีนักวิชาการเข้าไปพัฒนาจัดแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่ดีงาม และบริโภคอาหารที่หลากหลายปลอดภัยมีประโยชน์มีคุณค่าทางโภชนาการสูง อนุรักษ์ามรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการส่งเสริมสนับสนุน ความรู้ จัดอบรมรวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ และสาธิตวัฒนธรรมของชุมชน

ผู้วิจัยจึงจัดทำโครงการวิจัยความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสักขึ้น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่ออนุรักษ์ส่งเสริม และเผยแพร่วัฒนธรรมให้คงอยู่คู่ชีวิตของประชาชน เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.3.1 เพื่อรวบรวมและสืบค้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก
- 1.3.2 เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก
- 1.3.3 เพื่ออนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ ที่ใช้ในการวิจัยคือ ตำบลชอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นตำบลที่มีต้นแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน ประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านดิ่งชัน หมู่ที่ 2 บ้านหัวนา หมู่ที่ 3 บ้านชอนไพร หมู่ที่ 4 บ้านคลองขุด หมู่ที่ 5 บ้านสักแห้ง หมู่ที่ 6 บ้านคลองสำโรง หมู่ที่ 7 บ้านสักเจริญ หมู่ที่ 8 บ้านคลองเจริญ หมู่ที่ 9 บ้านเหมืองกลาง หมู่ที่ 10 บ้านทรัพย์สมบูรณ์ และหมู่ที่ 11 บ้านหนองทราย

ขอบเขตด้านข้อมูล ข้อมูลที่มุ่งวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก อันหมายถึง วิถีชีวิตของคน ตำบลชอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 11 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ประวัติหมู่บ้าน สถานที่สำคัญ บุคคลสำคัญ ความเชื่อและศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย บ้านเรือน เครื่องอุปโภค เครื่องบริโภค อาหาร ภาษา และดนตรีการฟ้อนรำ

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แหล่งข้อมูลประกอบด้วย 2 แหล่ง คือ

1. ข้อมูลที่รับจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร
2. ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน สถานที่จริง โบราณสถาน หรือโบราณวัตถุ เป็นต้น

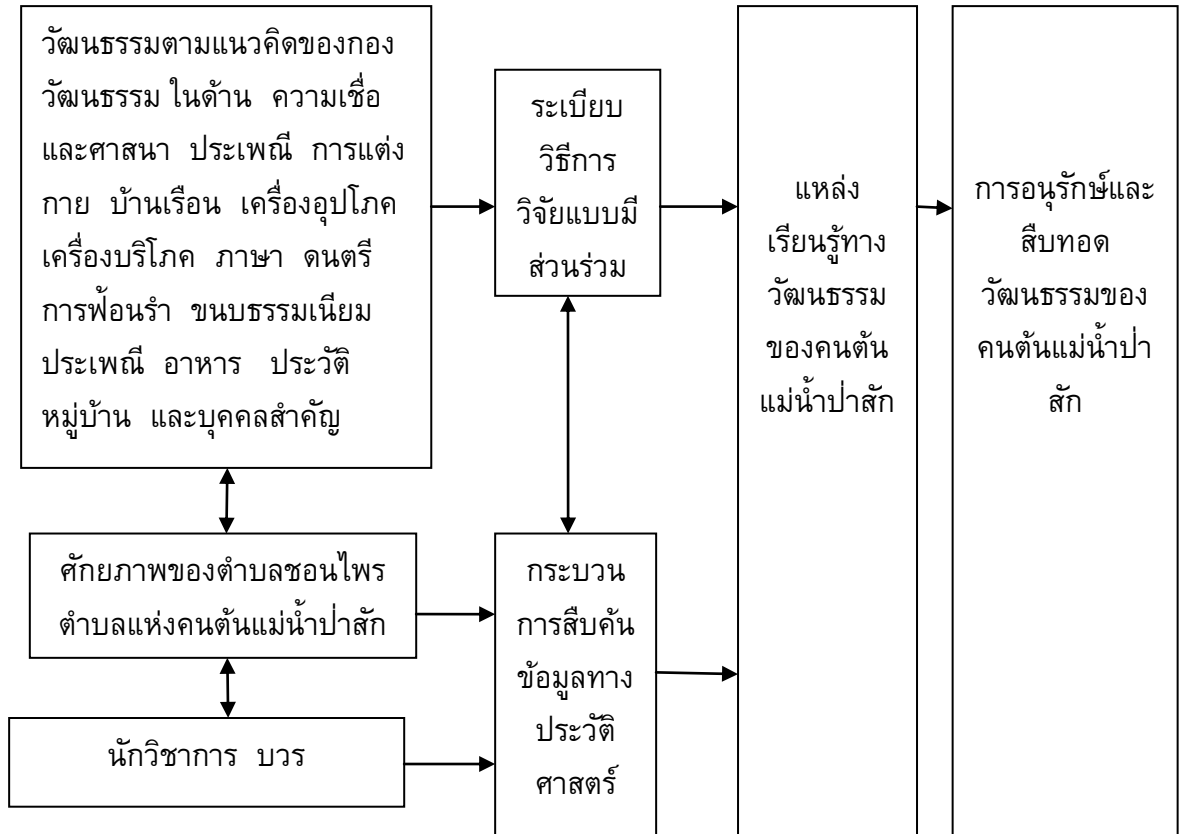
ขอบเขตด้านวิธีการ การวิจัยในครั้งนี้ อาศัยระเบียบวิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของ 3 ฝ่ายคือ ประชาชนในตำบลชอนไพร นักพัฒนา (ครูในโรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และพระสงฆ์) และนักวิชาการ (นักวิจัยซึ่งเป็นคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์)

เทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์เอกสาร การสังเคราะห์เอกสาร การอบรมสัมมนา การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และการสอบถาม

1.5 ทฤษฎี สมมุติฐาน และกรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

ทฤษฎีที่ใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม การวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยกำหนดกรอบแนวความคิดของการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีของการวิจัย

ภาพที่ 1.2 แสดงกรอบแนวความคิดการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 มีการรวบรวม จัดเก็บองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมอันเป็นหลักฐานที่ยั่งยืน
- 1.6.2 ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมเกิดความรัก ความภูมิใจ และหวงแหนบ้านเกิด
- 1.6.3 ก่อให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ เผยแพร่ และส่งเสริมวัฒนธรรม
- 1.6.4 ตำบลชอนไพรมีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม
- 1.6.5 เยาวชนหรือนักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเองทำให้เกิดความรักและภูมิใจในบ้านเกิด
- 1.6.6 โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจากวัฒนธรรมท้องถิ่นและเป็นสถานที่สืบทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

1.7 แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

1.7.1 ประชุมเชิงปฏิบัติการ

1.7.2 การนำนักเรียน นักศึกษาเข้าร่วมโครงการวิจัย

1.8 ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

ตารางที่ 1.1 แสดงผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย

ลำดับ	ผลผลิต	ตัวชี้วัด
1.	ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของตำบลซอนไพร	มีองค์ความรู้ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ของตำบลซอนไพร ในรูปเอกสารเผยแพร่ 200 ฉบับ
2.	แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม	มีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม จำนวน 1 แหล่ง
3.	หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง วัฒนธรรมของตำบลซอนไพร	มีหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง วัฒนธรรมของตำบลซอนไพร จำนวน 1 หลักสูตร

1.9 เป้าหมายผลลัพธ์และตัวชี้วัดของโครงการวิจัย

ตารางที่ 1.2 แสดงเป้าหมายผลลัพธ์ของโครงการวิจัย

ลำดับ	ผลลัพธ์	ตัวชี้วัด
1.	มีข้อมูลที่ใช้ในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ข้อมูลทางวิชาการ เผยแพร่ สิ่งพิมพ์ และอื่นๆ	มีการรวบรวม จัดเก็บองค์ความรู้ทางข้อมูล วัฒนธรรมเป็นหลักฐานที่ยั่งยืน
2.	ความเข้มแข็งสามัคคีรวมกลุ่ม	- ประชาชนรู้ อนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การกินอาหารพื้นบ้าน มีการเข้าร่วม ประเพณีต่างๆ พูดภาษาถิ่น อย่างแพร่หลาย มากยิ่งขึ้น - มีผู้นำที่เข้มแข็ง

ตารางที่ 1.2 แสดงเป้าหมายผลลัพธ์ของโครงการวิจัย (ต่อ)

ลำดับ	ผลลัพธ์	ตัวชี้วัด
3.	ประชาชนมีสุขภาวะที่ดี	ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข มีความเจริญ มีความรัก และภูมิใจในท้องถิ่นตน
4.	โรงเรียนมีหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อนุรักษ์และสืบทอด วัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่า สัก : ตำบลซอนไพร	โรงเรียนมีหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อนุรักษ์และสืบทอด วัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก : ตำบลซอนไพร จำนวน 1 หลักสูตร
5.	ครูและนักเรียนสามารถอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมของ ตำบลซอนไพร	ครูและนักเรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตำบลซอน ไพรจากหลักสูตร

บทที่ 2

วิธีการดำเนินการวิจัย

รายละเอียดของการดำเนินการวิจัยมี 2 หัวข้อสำคัญ ได้แก่

1. การดำเนินการวิจัยและเครื่องมือในการวิจัย
2. ระยะเวลาที่ทำการวิจัย

2.1 การดำเนินการวิจัยและเครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มีการประชุม เก็บข้อมูล โดยใช้ความร่วมมือระหว่างชุมชน ตำบลซอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยมีลำดับขั้นตอนการดำเนินงาน ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แสดงขั้นตอนการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล

ขั้นตอนการวิจัย	กิจกรรม/วิธีการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมและ สืบค้นความ หลากหลายทาง วัฒนธรรมของ คนต้นแม่น้ำป่า สัก	1. ประชุมเชิง ปฏิบัติการเพื่อ ค้นหาความ หลากหลายทาง วัฒนธรรมของ ตำบลซอนไพรตาม ความต้องการของ ประชาชนตำบล ซอนไพร (มีอะไร ใคร อยู่ที่ไหน)	- ผู้นำท้องถิ่น ประกอบด้วย นายก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ผู้อำนวยการ โรงเรียน ครู เจ้าหน้าที่อนามัย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ ชาวบ้าน ผู้รู้ และ ผู้สนใจในตำบลซอน ไพร - นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบูรณ์ - นักวิจัย และผู้ช่วย นักวิจัย	- กระดาษฟลิป - ปากกาเคมี - ประเด็นด้าน วัฒนธรรม	วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีของคน ตำบลซอนไพร - ด้านประวัติตำบล ซอนไพร ประวัติ หมู่บ้าน สถานที่ สำคัญ บุคคลสำคัญ - ความเชื่อและ ศาสนา - ประเพณี - การแต่งกาย - บ้านเรือน - เครื่องอุปโภค - เครื่องบริโภค - อาหาร - ภาษา - ดนตรี และการพักผ่อน รำ

ตารางที่ 2.1 แสดงขั้นตอนการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย	กิจกรรม/วิธีการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
	2. ผู้วิจัย สังเคราะห์องค์ ความรู้ที่ได้รับ จากการประชุม เชิงปฏิบัติการ	- นักวิจัย ผู้ช่วย นักวิจัย นักศึกษา และเจ้าหน้าที่	แบบสรุป และ รวบรวม วัฒนธรรม	วัฒนธรรมชนม ธรรมนิยมประเพณี ของคนตำบลซอน ไพร - ด้านประวัติตำบล ซอนไพร ประวัติ หมู่บ้าน สถานที่ สำคัญ บุคคลสำคัญ - ความเชื่อและ ศาสนา - ประเพณี - การแต่งกาย - บ้านเรือน - เครื่องอุปโภค - เครื่องบริโภค - อาหาร - ภาษา - ดนตรี และการ พ้องรำ ว่ามีอะไร อยู่ที่ไหน/ ที่ไหน
	3. สืบค้นความ หลากหลายทาง วัฒนธรรมของคน ต้นแม่น้ำป่าสัก โดยการ 3.1 รวบรวม องค์ความรู้จาก เอกสาร/หลักฐาน	เอกสาร/หลักฐาน	แบบสรุปองค์ ความรู้	- ความรู้เรื่อง วัฒนธรรมที่ได้รับ จากเอกสาร/ หลักฐาน

ตารางที่ 2.1 แสดงขั้นตอนการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย	กิจกรรม/วิธีการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
	3.2 สังเคราะห์องค์ความรู้	นักวิจัย และผู้ช่วยวิจัย นักศึกษา และผู้รู้	แบบสรุปองค์ความรู้	- ความรู้เรื่องวัฒนธรรมที่ได้รับจากเอกสาร/หลักฐาน
	3.3 สัมภาษณ์สอบถามจากผู้รู้ในตำบลชอนไพร	นักวิจัย และผู้ช่วยวิจัย นักศึกษา และผู้รู้	แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม	- ความรู้เรื่องวัฒนธรรมที่ได้รับจากผู้รู้
	4. วิเคราะห์สังเคราะห์องค์ความรู้	ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย	แบบสรุปองค์ความรู้	ความรู้เรื่องวัฒนธรรม
	5. สนทนากลุ่มเพื่อนำเสนอองค์ความรู้	ผู้รู้วัฒนธรรมท้องถิ่นและคนในตำบลชอนไพรที่สนใจ	- ประเด็นการสนทนากลุ่ม - แบบนำเสนอ	ความรู้เรื่องวัฒนธรรม
	6. สรุปองค์ความรู้	ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย	แบบสรุปองค์ความรู้	ความรู้เรื่องวัฒนธรรม
	7. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำเสนอ/วิพากษ์องค์ความรู้	ผู้รู้วัฒนธรรมท้องถิ่นและคนในตำบลชอนไพรที่สนใจ	- แบบนำเสนอองค์ความรู้ - แบบวิพากษ์องค์ความรู้ - แบบสรุปองค์ความรู้	ความรู้เรื่องวัฒนธรรม
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของ คนต้นแม่น้ำป่าสัก	1. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดสถานที่และออกแบบแหล่งเรียนรู้	- นายกอบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้า อาวาส ผอ. โรงเรียน ครู เจ้าหน้าที่อนามัย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ ชาวบ้าน ผู้รู้ และ	ปฏิบัติการร่างแบบแหล่งเรียนรู้	สถานที่และการออกแบบแหล่งเรียนรู้

ตารางที่ 2.1 แสดงขั้นตอนการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย	กิจกรรม/วิธีการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
		ผู้สนใจในตำบล ซอนไพร - นักศึกษา มรภ. เพชรบูรณ์ - นักวิจัยและผู้ช่วย นักวิจัย - ผู้รู้เกี่ยวกับ สถาปัตยกรรม		
	2. รวบรวมวัสดุ อุปกรณ์ ภาพถ่าย ฯลฯ ที่สะท้อน วัฒนธรรมตำบล ซอนไพร	- นักวิจัยและผู้ช่วย นักวิจัย - ประชาชนตำบล ซอนไพร	แบบบันทึก วัสดุอุปกรณ์ ภาพถ่าย ฯลฯ ที่สะท้อน วัฒนธรรม ตำบลซอน ไพร	วัสดุ อุปกรณ์ ภาพถ่าย ฯลฯ ที่ สะท้อนวัฒนธรรม ตำบลซอนไพร
	3. เขียนเรื่องราว เกี่ยวกับ วัฒนธรรม ประกอบการ นำเสนอวัสดุ อุปกรณ์ ภาพถ่าย ฯลฯ ในแหล่ง เรียนรู้	นักวิจัยและผู้ช่วย นักวิจัย	แบบสรุป ความรู้ เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ ภาพถ่าย ฯลฯ ที่สะท้อน วัฒนธรรม ตำบลซอน ไพร	ความรู้เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ ภาพถ่าย ฯลฯ ที่สะท้อน วัฒนธรรมตำบล ซอนไพร
	4. ประชุมเชิง ปฏิบัติการเพื่อจัด แสดงและส่งมอบ แหล่งเรียนรู้	- ผู้นำท้องถิ่น ประกอบด้วย นายกอบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้า อาวาส ผู้อำนวยการ โรงเรียน ครู	วาระการ ประชุม	แหล่งเรียนรู้ความ หลากหลายทาง วัฒนธรรมของคน ต้นแม่น้ำป่าสัก

ตารางที่ 2.1 แสดงขั้นตอนการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย	กิจกรรม/วิธีการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
		เจ้าหน้าที่อนามัย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ และผู้สนใจใน ตำบลชนไพร - นักศึกษา มหาวิทยาลัยราช ภัฏเพชรบูรณ์ - นักวิจัยและ ผู้ช่วยนักวิจัย		
ขั้นตอนที่ 3 อนุรักษ์และสืบ ทอดวัฒนธรรม ของคนต้นแม่น้ำ ป่าสัก	1. จัดทำ หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อนุรักษ์ และสืบทอด วัฒนธรรมของ คนต้นแม่น้ำป่า สัก 2. โรงเรียนนำ หลักสูตรสู่การ จัดการเรียนการ สอน	- นักวิจัยและ ผู้ช่วยนักวิจัย - คณะครูและ ผู้บริหารโรงเรียน บ้านชนไพร หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อนุรักษ์และ สืบทอดวัฒนธรรม ของคนต้นแม่น้ำ ป่าสัก :ตำบล ชนไพร	แบบฝึก ปฏิบัติการ สร้าง หลักสูตร ท้องถิ่น หลักสูตรฯ	หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อนุรักษ์และ สืบทอดวัฒนธรรม ของคนต้นแม่น้ำ ป่าสัก : ตำบล ชนไพร

2.2 ระยะเวลาทำการวิจัย

ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย ระหว่างเดือนตุลาคม 2556 เดือนกันยายน 2557 ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 แสดงระยะเวลาที่ทำการวิจัย

กิจกรรม	พ.ศ. 2556			พ.ศ. 2557								
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
นำเสนอโครง ร่างการวิจัย												
ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวม และสืบค้น ความ หลากหลายทาง วัฒนธรรมของ คนต้นแม่น้ำป่า สัก												
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแหล่ง เรียนรู้ทาง วัฒนธรรมของ คนต้นแม่น้ำป่า สัก												
ขั้นตอนที่ 3 อนุรักษ์และสืบ ทอดวัฒนธรรม ของคนต้นแม่ น้ำป่าสัก												
สรุปและเขียน รายงานการ วิจัย												

บทที่ 3

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อรวบรวมและสืบค้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสักสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสักและอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการรวบรวมและสืบค้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก
2. ผลการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก
3. ผลการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

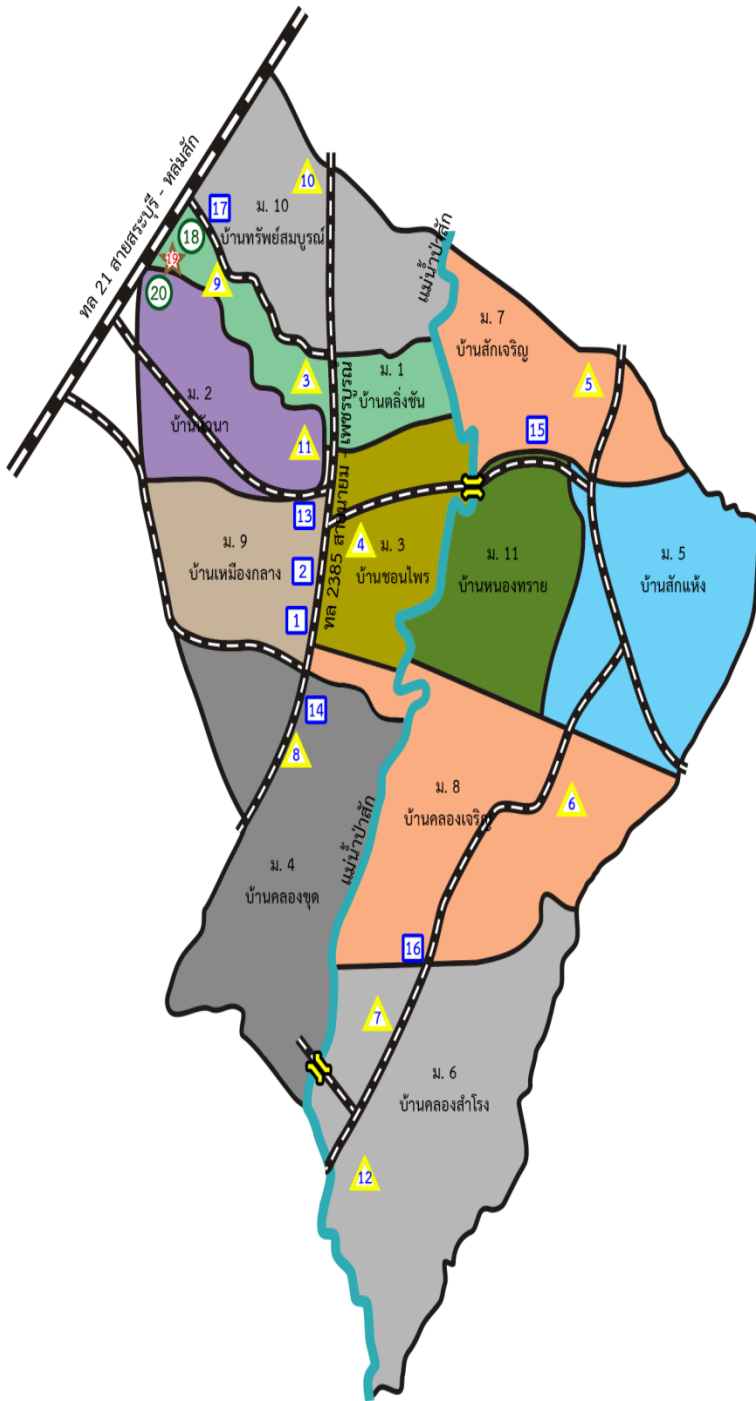
3.1. ผลการรวบรวมและสืบค้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก

ผู้วิจัยนำเสนอ ผลการรวบรวมและสืบค้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสักตามลำดับดังนี้ประวัติหมู่บ้าน สถานที่สำคัญ บุคคลสำคัญความเชื่อและศาสนา ประเพณี การแต่งกาย บ้านเรือน เครื่องอุปโภค เครื่องบริโภค อาหาร ภาษา และดนตรีการพักผ่อน การนำเสนอใช้ตำบลและหมู่บ้านเป็นฐาน ดังนี้

ตำบลชนไพร

หมู่	1	บ้านดิ่งชัน
หมู่	2	บ้านหัวนา
หมู่	3	บ้านชนไพร
หมู่	4	บ้านคลองขุด
หมู่	5	บ้านสักแห้ง
หมู่	6	บ้านคลองสำโรง
หมู่	7	บ้านสักเจริญ
หมู่	8	บ้านคลองเจริญ
หมู่	9	บ้านเหมืองกลาง
หมู่	10	บ้านทรัพย์สมบูรณ์
หมู่	11	บ้านหนองทราย

แผนที่ตำบลชนไพร แสดงสถานที่สำคัญ

สถานที่สำคัญของตำบลชนไพร

- 1 ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลชนไพร
- 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลชนไพร
- 3 วัดทุ่งเรไร
- 4 วัดโพธิ์ทอง
- 5 วัดวารังค์
- 6 วัดจางจิตรสามัคคีธรรม
- 7 วัดอุดมมงคลาราม
- 8 วัดศิลาดอกไม้
- 9 วัดพ่อนพวงเมือง
- 10 สำนักวิปัสสนากรรมฐานสวนราชวิมล
- 11 สำนักปฏิบัติธรรมสถิต
- 12 ที่พักสงฆ์ศรีทราธรรมศิริบุญ
- 13 โรงเรียนบ้านชนไพร
- 14 โรงเรียนบ้านคลองขุด
- 15 โรงเรียนบ้านสักแห้ง
- 16 โรงเรียนบ้านคลองสำโรง
- 17 โรงเรียนเซนต์โยเซฟศรีเพชรบูรณ์
- 18 ห้างสรรพสินค้าแม่โคโร
- 19 หมู่บ้านเอ่งเอ่งทาวน์
- 20 ห้างสรรพสินค้าโฮมโปร

ภาพที่ 3.1 แสดงแผนที่ตำบลชนไพร และสถานที่สำคัญ

รายละเอียดของประวัติตำบลชนไพร และประวัติหมู่บ้าน ทั้ง 11 หมู่ มีดังต่อไปนี้

3.1.1 ตำบลชนไพร

3.1.1.1 ประวัติตำบลชนไพร

มีเรื่องเล่ามาว่า นายพราน ได้เข้าไปล่าสัตว์ป่า ได้ยิงหมูป่าจนได้รับความบาดเจ็บจึงได้ซ่อนป่าหนี จึงได้ตั้งชื่อตามหมูป่าที่หนีไป และอีกเรื่องหนึ่งก็เล่าว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระมหาธรรมราชาได้เดินทางผ่านมาถึงบริเวณนั้น ราษฎรที่ตั้งอยู่ในบริเวณนั้นพากันแตกตื่นหนีกว่าข้าศึกยกทัพมาตี จึงหนีรอดรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ครั้นเหตุการณ์สงบ ราษฎรได้สร้างบ้านเรือน ขึ้นในบริเวณหลบซ่อน และได้ตั้งชื่อหมู่บ้านชนไพรตามอาการของตนที่ซอกซอนเข้าไปในป่าไพร (ประวัติหมู่บ้าน, 2542: 157)

ตำบลชนไพรเป็นทางผ่านเพื่อจะมาในจังหวัดเพชรบูรณ์ทั้งทางน้ำ โดยลำเรียงผ่านแม่น้ำป่าสัก และทางบกซึ่งมีเส้นทางโบราณจากอำเภอเมืองผ่านตำบลชนไพรและมายังตำบลนายมเพื่อเดินทางไปกรุงเทพมหานคร จากหลักฐานการสร้างวัดพบว่าหมู่บ้านชนไพรดั้งเดิมมีอายุเก่าแก่วัดร้าง 2 แห่ง สร้างตั้งแต่สมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจน คนชนไพรเมื่อประมาณ 150 ปีที่ผ่านมา มีการติดต่อกับคนภายนอกโดยทั้งทางบกจากคำบอกเล่าของแม่ใหญ่ไพร บุญมา ซึ่งพ่อของท่านนายไปล์ จันคณา เป็นกำนันคนแรกของตำบลชนไพร เมื่อมีเจ้านายมาตรวจราชการที่จังหวัดเพชรบูรณ์ กำนันจะต้องเกณฑ์ลูกบ้านเพื่อไปหาหมอย โดยไปรับมาจากบ้านนายมเดินทางมาถึงบ้านชนไพร และจะมีคนมารับเพื่อหาหมอยไปที่อำเภอเมืองเวลากำนันมีประชุมก็ต้องเดินทางเท้า ส่วนทางน้ำจะใช้ในการขนส่งสินค้าเพื่อค้าขายจะมีกลุ่มคนหลากหลายเข้ามาตั้งรกรากในตำบลชนไพร

จากคำบอกเล่าของย่าพร แท่นทอง บรรพบุรุษของท่าน คือแม่ได้อพยพมาจากจังหวัดนครสวรรค์ส่วนพ่อเป็นชาวจีนปากน้ำโพจังหวัดนครสวรรค์ ต่อมาแม่ของท่านได้มาตั้งรกรากทำมาหากินอยู่ในตำบลชนไพร และได้มีชาวจีนเข้ามาตั้งรกรากในชนไพรด้วยคนชนไพรได้มีการค้าขาย โดยขายข้าวเปลือกขนส่งทางเรือนำข้าวลำเรียงลงเรือในแม่น้ำป่าสัก (ปัจจุบันยังเรียกบริเวณนั้นว่าคลองเรียง) ล่องไปในแม่น้ำป่าสักไปขายที่สระบุรีหรืออยุธยาในสมัยก่อนมีการใช้แม่น้ำเป็นเส้นทางขนส่ง ติดต่อกับภาคกลาง มีการนำเกลือ เครื่องปั้นดินเผา เช่น โอ่ง ไห และเครื่องอุปโภคบริโภคอื่นๆ กลับมาขายยังตำบลชนไพร จากการค้าขายทำให้เกิดการติดต่อกับคนในจังหวัดสระบุรี ทำให้มีคนในจังหวัดสระบุรีมาตั้งรกรากอยู่ในตำบลชนไพร จากคำบอกเล่าของ พ่อฟุ้ง แท่นทอง ปู่ของท่านชื่อหลวงสิทธิ นามสกุลแท่นทอง ได้มาตั้งรกรากอยู่ในตำบลชนไพรเช่นกัน

จากคำบอกเล่าของแม่ตุ้ย แท่นทอง บรรพบุรุษของท่าน ที่เป็นตาดามาจากเวียงจันทน์ และเข้ามาแต่งงานกับยายซึ่งเป็นคนพื้นถิ่นเพชรบูรณ์ ตั้งรกรากในประเทศไทย นายปราโมทย์ จันคณา ได้เล่าให้ฟังว่า นามสกุลจันคณา เป็นคนลาวที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ ในตำบลชนไพรมีการอพยพของคนที่ต่างถิ่นเข้ามาอยู่อาศัย

จากคำบอกเล่าของพ่อฟุ้งและแม่ตุ้ย แท่นทอง เมื่อประมาณ 100 กว่าปีที่แล้วมีคนจาก จังหวัดเชียงราย ได้เข้ามาแต่งงานกับป้าของท่าน ส่วนคนที่มาจากจังหวัดน่าน แต่งงานกับน้าของท่าน และได้ประกอบอาชีพ รับจ้าง ทำไร่ ทำนา มีการนำลูกจ้าง มาจากจังหวัดเชียงราย และจังหวัดน่าน เพื่อทำมาหากิน และต่อมาได้ตั้งรกรากอยู่ตำบลซอนไพรจนถึงปัจจุบัน

จากการจัดประชุมโครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านโรงเรียนบ้านซอนไพร เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2556 ได้มีผู้นำหมู่บ้าน ครู พระสงฆ์ นักวิชาการ และคุณวิศัลย์ โฆษิตานนท์ ได้มีเรื่องเล่าถึงประวัติหมู่บ้านซอนไพรว่า เดิมหมู่บ้านซอนไพร มีป่าไพรขึ้นสูง เวลาเดินเข้ามาในหมู่บ้านมีการชอกซอนเข้าไปตามต้นไผ่ ดังนั้นจึงเรียกหมู่บ้านซอนไพร

ประวัติหมู่บ้านที่ผู้วิจัยได้ค้นคว้ามาอาจมีข้อมูลแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับ วิจารณ์ญาณของแต่ละบุคคลในการเชื่อถืออาจจะมีข้อมูลได้ข้อมูลหนึ่งตรงกับความจริงเนื่องจาก เป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมา

3.1.1.2 สถานที่สำคัญ

ตำบลซอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน ภายในหมู่บ้านมีสถานที่สำคัญหลายแห่งดังตารางที่ 3.1 ตารางที่ 3.1แสดงชื่อหมู่บ้าน และสถานที่สำคัญตำบลซอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ชื่อหมู่บ้าน		สถานที่สำคัญตำบลซอนไพร
บ้านดลิ่งชัน	หมู่ 1	วัดทุ่งเรไร สำนักปฏิบัติธรรมสถิตย์ วัดดลิ่งชัน เป็นวัดร้างมีเจดีย์เก่าวัดพ่อขุนผาเมือง ห้างสรรพสินค้าโฮมโปร
บ้านห้วยนา	หมู่ 2	-
บ้านซอนไพร	หมู่ 3	วัดโพธิ์ทอง สถานที่ตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านซอนไพร
บ้านคลองขุด	หมู่ 4	วัดศิลาดอกไม้มิเจดีย์เก่า
บ้านสักแห้ง	หมู่ 5	-
บ้านคลองสำโรง	หมู่ 6	วัดอุดมมงคลาราม ที่พักริมลำน้ำธรรมชาติริมน้ำ โรงเรียนบ้านคลองสำโรง
บ้านสักเจริญ	หมู่ 7	วัดวารังค์ โรงเรียนบ้านสักแห้ง ศาลเจ้าพ่อมหาดไทย
บ้านคลองเจริญ	หมู่ 8	วัดจงจิตรสามัคคีธรรม
บ้านเหมืองกลาง	หมู่ 9	องค์การบริหารส่วนตำบลซอนไพร โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลซอนไพร โรงเรียนบ้านซอนไพร ตลาดชุมชนซอนไพร ศาล เจ้าพ่อร่มขาว ร่มเขียว ศาลเจ้าพ่อเสือ ศาลเจ้าแม่ตะเคียนทอง
บ้านทรัพย์สมบูรณ์	หมู่ 10	สำนักวิปัสสนากรรมฐานสวนราชวิมล โรงเรียนเซนโยเซฟศรี เพชรบูรณ์ ห้างสรรพสินค้าแม็คโคร หมู่บ้านเฮงเฮงทาวน์
บ้านหนองทราย	หมู่ 11	-

3.1.1.3 บุคคลสำคัญ

ในตำบลซอนไพรมีบุคคลสำคัญคือ หลวงพ่อเขียน ธรรมฤทธิโต เป็นที่เคารพนับถือของคนในตำบลซอนไพร จังหวัดเพชรบูรณ์ ท่านเป็นพระที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วประเทศในด้านวัตถุมงคลและความศักดิ์สิทธิ์ และมีชื่อเสียงโด่งดังแห่ง “สำนักขุนเณร” หลวงพ่อเขียนท่านเป็นคนจังหวัดเพชรบูรณ์โดยกำเนิด บวชเรียนอยู่ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ แม้ว่าจะมีชื่อเสียงโด่งดังอยู่ที่จังหวัดพิจิตรก็ตาม ท่านคือเพชรเม็ดหนึ่งของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่คนในจังหวัดเพชรบูรณ์ให้ความเคารพนับถือ ประวัติบิดาของหลวงพ่อเขียน ธรรมฤทธิโต ชื่อ นายทอง มารดาชื่อนางปลิด ภายหลังได้ใช้นามสกุลว่า “จันทร์แสง” บ้านเดิมของท่านอยู่ติดกับวัดทุ่งเรไร ตำบลซอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ท่านมีพี่น้องร่วมสายโลหิตทั้งหมด 5 คน เป็นชาย 3 หญิง 2 คน ท่านเป็นบุตรชายคนที่ 3 เมื่อเป็นฆราวาสมีชื่อว่า “เสถียร” เกิดเมื่อวันเสาร์ เดือน 4 ปีขาล ตรงกับพ.ศ.2399 หลวงพ่อเกิดที่บ้านตลิ่งชัน ตำบลซอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ภาพที่ 3.2 หลวงพ่อเขียน ธรรมฤทธิโต

ในวัยเด็กหลวงพ่อเขียน มีสุขภาพแข็งแรง มีจิตใจอ่อนโยน สอนง่าย ใจบุญสุนทาน เมื่อเจริญวัยก็มีความฝักใฝ่ในพุทธศาสนา จะตามบิดามารดาไปวัดสม่ำเสมอ ไม่เที่ยวเตร่ ไม่เกเรไม่สนุกสนาน เหมือนกับเด็กคนอื่นไปวัดด้วยความเต็มใจ มักชอบจะพูดคุยกับพระสงฆ์ และกราบพระพุทธรูป ตามวัดต่างๆ มากกว่าการเที่ยวเตร่ เกเรหลวงพ่อเขียน ธรรมฤทธิโต บรรพชาเมื่ออายุได้ 12 ปี (พ.ศ.2411) หลวงพ่อจึงขอบิดา มารดา บวชเป็นสามเณรอยู่ที่วัดทุ่งเรไร ท่านก็ได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย และภาษาขอม ควบคู่กันไป ท่านเป็นคนที่ขยันขันแข็ง ในการศึกษาเล่าเรียน อาจารย์ผู้สอนจึงเปลี่ยนชื่อท่านจาก “เสถียร” เป็น “เขียน” ให้สมกับที่ท่านขยันเขียนหนังสือ จนกระทั่งอายุของท่านใกล้จะอุปสมบท จึงได้สึกออกมาเป็นฆราวาส

เมื่ออายุของท่านครบบวช ได้ปรึกษาหารือเรื่องจะบวชนายเขียน ซึ่งนายเขียนก็นั่งร่วมวงอยู่ด้วย โดยนั่งติดกับพี่สาวชื่อทองใบ ซึ่งในขณะพี่สาวได้แต่งงานและมีบุตรแล้วนาย

เขียนได้พูดปรารภกับพี่ว่า “นมผู้หญิงเป็นอย่างไรหนอ” ไหนๆ ฉันก็จะบวชแล้ว อยากจะขอจับนมสักครั้งได้ไหม เมื่อพี่สาวได้ยินดังนั้นก็อนุญาตให้จับ นายเขียนจับนมพี่สาวแล้วก็จับน้องของตัวเองดูพร้อมกับบอกว่า เหมือนกัน ไม่เข้าท่าเลย ดังนั้นในปี พ.ศ.2420 นายเขียน อายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ จึงได้ลาอุปสมบท ณ วัดภูเขาหิน ซึ่งมีอาจารย์บุญมี เป็นพระกรรมวาจาจารย์ หลังจากที่ทำนอุปสมบทได้ 1 พรรษา บิดา มารดา ได้รับร่ำให้ท่านสึกจากสมณะเพศ เพื่อจะได้แต่งงานกับผู้หญิงคนหนึ่ง ซึ่งอยู่บ้านติด กันกับหลวงพ่อเขียน หลวงพ่อเขียนไม่ยอมสึกจึงได้ลาโยมบิดา มารดา ไปเยี่ยมญาติ ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องกันกับท่าน ที่ตำบลวังตะกั่ว อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร ท่านวังตะกั่วในสมัยนั้น ได้นิมนต์หลวงพ่อให้จำพรรษาที่วัดวังตะกั่ว และได้ไปศึกษาปริยัติธรรมอยู่ที่วัดเสาชิงช้า จังหวัดลพบุรี กับพระอาจารย์ทองนาคถึง 9 พรรษา และไปศึกษาปริยัติธรรมต่อที่วัดรังสี กรุงเทพมหานคร กับท่านเจ้าคุณธรรมกิตติ ถึง 16 พรรษา ก็พอติดกับวัดรังสีจะโอนจากวัดมหานิกาย เข้าเป็นวัดธรรมยุติกนิกาย หลวงพ่อเขียนพร้อมพระอีก 2 รูป จึงออกจากวัดรังสี และมาอยู่วัดเสาชิงช้า จังหวัดลพบุรี อีกครั้งหนึ่ง

ต่อมากำนันชนพล พร้อมด้วยนายอินทร์ บุญค้อ ได้พากันเดินทางจากวังตะกั่วไปนิมนต์หลวงพ่อให้มาจำพรรษาอยู่ที่วัดวังตะกั่ว อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร 2 พรรษา

ในปี พ.ศ.2491 กำนันเถาว์ ทิพย์ประเสริฐ กำนันบ้านสำนักขุนเณร พร้อมด้วยทายก ได้มานิมนต์หลวงพ่อเขียนให้ไปจำพรรษาที่วัดสำนักขุนเณร ซึ่งห่างจากวัดวังตะกั่วประมาณ 5 กิโลเมตร การพัฒนาวัด ระหว่างที่หลวงพ่อจำวัดอยู่ที่วัดขุนเณรนั้น ชาวบ้านใกล้เคียงได้นำบุตรหลานมาฝากเป็นลูกศิษย์ เพื่อศึกษาหาความรู้จากหลวงพ่อเป็นจำนวนมาก จนไม่มีที่เรียน หลวงพ่อจึงได้สร้างโรงเรียนให้เด็กศึกษาเล่าเรียน จำนวน 1 หลัง โดยหลวงพ่อเขียนมอบเงินจำนวน 150,000 บาท สมทบกับเงินของทางราชการโดยทางราชการได้ตั้งชื่อโรงเรียนนี้ว่า “โรงเรียนวัดสำนักขุนเณร(หลวงพ่อเขียนอุทิศ) นอกจากนั้นหลวงพ่อ ยังก่อสร้างถาวรวัตถุในพระพุทธศาสนาขึ้นที่สำนักขุนเณร ดังนี้

1. กุฏิ – หอสวดมนต์
2. หอประชุมสงฆ์
3. สร้างสะพานข้ามคลองเชื่อมวัดกับบ้าน
4. สร้างพระประธานของวัด 1 องค์
5. สร้างศาลาใหญ่ 1 หลัง
6. สร้างพระอุโบสถ 1 หลัง

นอกจากท่านได้ก่อสร้างถาวรวัตถุที่วัดสำนักขุนเณรแล้ว เมื่อสมัยที่หลวงพ่อเขียนจำพรรษาที่วัดวังตะกั่ว หลวงพ่อได้ร่วมกับชาวบ้านในตำบลวังตะกั่ว เปิดโรงเรียนประชาบาลขึ้น โดยใช้สถานที่ของวัดตะกั่วเป็นสถานที่เรียน โดยหลวงพ่อเป็นผู้อุปการะ จะเห็นได้ว่าหลวงพ่อเป็นผู้สนับสนุนการศึกษาเป็นอย่างดี นอกจากนั้น หลวงพ่อยังก่อสร้างถาวรวัตถุให้กับทางวัดวังตะกั่วให้ปรากฏในพระพุทธศาสนา ดังนี้

1. กุฏิ 5 ห้อง จำนวน 2 หลัง
2. กุฏิ 3 ห้อง จำนวน 2 หลัง
3. สร้างสะพานไม้ถาวรข้ามคลอง พร้อมกับสร้างศาลา 1 หลัง
4. สร้างหอระฆัง – สร้างระฆัง 3 ลูก
5. สร้างพระอุโบสถ 1 หลัง พร้อมพระประธาน (สร้างยังไม่ทันเสร็จถูกลมพายุพัดพังลง)
6. สร้างพระสารีบุตร – พระโมคคัลลานะ – พระศรีอารียะ
7. สร้างโรงเรียน 1 หลัง

นอกจากนั้นหลวงพ่อเขียน ธรรมฤทธิโตได้นำพาชาวบ้านสร้างและบูรณะวัดทุ่งเรไร บ้านดิ่งชัน ตำบลชอนไพร อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์โดยมีสิ่งก่อสร้างดังต่อไปนี้

1. สร้างพระอุโบสถ 1 หลัง
2. สร้างศาลาการเปรียญ 1 หลัง
3. กุฏิ 1 หลัง

ภาพที่ 3.3 ศาลาการเปรียญวัดดิ่งชัน

ลักษณะพิเศษของหลวงพ่อเขียน เป็นบุคคลที่มีความจำดีเลิศ แม้ว่าอายุของท่านถึงร้อยปีก็ตาม ความจำหลวงพ่อดีมาก ไม่เลอะเลือน หลวงพ่อกจะทักทายกับผู้ที่มากราบไหว้ ท่านได้อย่างแม่นยำทุกคนลักษณะเด่นของหลวงพ่อกอย่างหนึ่งคือ ไม่ว่าใครก็ตามที่มานิมนต์หลวงพ่อกไม่ว่าใกล้หรือไกล หลวงพ่อกไม่เคยขัดนิมนต์ใคร จะไปทุกแห่งหนที่ชาวบ้านมานิมนต์ท่าน

กาลอวสาน หลวงพ่อเขียน ท่านมรณภาพเมื่อคืนวันที่ 21 ธันวาคม 2507 เวลา 23.50 น. ตรงกับวันแรม 2 ค่ำ เดือนอ้าย ปีมะโรง รวมอายุได้ 108 ปี ด้วยโรคประจำตัวคือ โรคหืด งานศพของหลวงพ่อก ถูกจัดขึ้นที่วัดชัยมงคล 7 วัน 7 คืน ผู้คนต่างแห่กันมาเป็นเจ้าภาพใน

การจัดงานศพของหลวงพ่อย่างมากมายเป็นประเพณีการณ หลังจากนั้นก็แล้วคณะศิษย์จึงนำศพของท่านมาสวดต่อที่สำนักขุนเณรอีก 7 วัน 7 คืน ก่อนที่หลวงพ่จะมรณภาพ หลวงพ่ท่านสั่งไว้ว่าไม่ให้เผาท่าน กรรมการจึงตกลงมีมติให้นำหลวงพ่บรรจุไว้ ณ อนุสาวรีย์ วัดสำนักขุนเณร ตำบลวังจี้ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร จนถึงทุกวันนี้ และมีประชาชนมากราบไหว้มิได้ขาดทุกวัน

ภาพที่ 3.4 ที่ระลึกในงานหลวงพ่เขียนธมฺรขีโต
เมื่อพ.ศ. 2501

ความศักดิ์สิทธิ์ อภินิหาร วาจาสิทธิ์ หลวงพ่เขียนเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่รู้จักกันในหมู่ของนักสะสมพระเครื่องของจังหวัดพิจิตร และจังหวัดเพชรบูรณ์ ตลอดจนจังหวัดใกล้เคียงเป็นอย่างมาก สืบเนื่องมาจากที่หลวงพ่เขียนท่านเป็นพระที่มีแต่เมตตา เป็นพระนักพัฒนา และเก่งกล้าในวิชาอาคมเป็นอย่างมาก จนทำให้ลูกศิษย์หลวงพ่และประชาชนที่มากราบไหว้หลวงพ่เล่าต่อๆ กันไป ทำให้ชื่อเสียงของหลวงพ่รู้จักกันไปทั่วเมือง และจังหวัดใกล้เคียงจนกลายเป็นตำนานสำหรับชาวบ้านไปแล้วในเรื่องของอภินิหาร ความศักดิ์สิทธิ์ และวาจาสิทธิ์ของหลวงพ่มีดังนี้

มีครั้งหนึ่งสมัยหลวงพ่เขียนท่านจำพรรษาอยู่ที่สำนักขุนเณร หลวงพ่เดินทางไปมาจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อทำพิธีพุทธาภิเษกเครื่องรางของขลังที่ตำบลซอนไพร อำเภอมืองเพชรบูรณ์ เป็นที่น้ำอัสจรรยั้ง มาหลวงพ่เขียนที่เลี้ยงไว้พากันเดินมาจากสำนักขุนเณรตามหลวงพ่มาที่วัดซอนไพรมากมาย ซึ่งระยะทางจากสำนักขุนเณรมาที่วัดซอนไพรระยะทางเกือบ 100 กิโลเมตร มาของหลวงพ่มาที่วัดซอนไพรได้อย่างไร หลังจากเสร็จพิธีพุทธาภิเษกแล้ว

หลวงพ่อกีขึ้นรถกลับวัดสำนักขุนเณร ส่วนม้าของหลวงพ่อกีวิ่งทยอยกลับวัดเช่นกัน เป็นเรื่อง ที่สร้างความฉงนให้กับผู้พบเห็นเป็นอย่างมาก

พระเครื่องของหลวงพ่อแสดงปาฏิหาริย์ที่วัดวังตะกุ่มมีการจัดงานพุทธาภิเษกพระ เครื่องของหลวงพ่อ หลังจากเสร็จพิธีก็มีผู้คนไปเช่าวัตถุมงคลของหลวงพ่อไว้บูชาอย่างมากมาย เนื่องจากเห็นพิธีกรรมแล้วเกิดศรัทธา และในจำนวนผู้เช่าเหรียญของหลวงพ่อ ได้มีนักแสดง ละครสัตว์ เช่าเหรียญของหลวงพ่อเขียน ด้านหน้าเป็นรูปหลวงพ่อเขียน ด้านหลังเป็นรูปหลวง พ่อทาบไปหนึ่งเหรียญ และเหรียญงจักรของหลวงพ่อเขียนอีกหนึ่งเหรียญ แล้วใส่สร้อยแขนทั้ง 2 เหรียญ ปรากฏว่าหมีได้แหกกรงหนีออกมาอาละวาด ผู้คนต่างพากันวิ่งหนีแตกตื่นกัน เจ้าของละครสัตว์ซึ่งเคยบังคับหมีได้คว้าไม้พลองเข้าไล่ต้อน แทนที่เจ้าหมีจะกลัวกลับเข้ามาทำ ร้ายเจ้าของทั้งตบและกัดเจ้าของหมี ผลสุดท้ายเจ้าหมียอมเข้ากรง แต่เจ้าของหมีไม่มีบาดแผล แต่ประการใด มีแต่รอยบวมและรอยขีดข่วนจากเล็บหมีเป็นทางทั้งตัวเท่านั้น ผู้คนที่มาในงานต่าง แย่งกันบูชาเหรียญหลวงพ่อเป็นการใหญ่เจ้าของหมีนำเงินที่ได้จากการแสดงมอบทำบุญกับ หลวงพ่อนับพันบาท และยังถวายเงินอีกจำนวนหนึ่ง เป็นที่น่าอัศจรรย์มาก ที่เกิดปาฏิหาริย์กับ เจ้าของละครสัตว์

หลวงพ่อเขียนวาจาสิทธิ์มีครั้งหนึ่ง หลวงพ่อเดินทางมาที่วัดxonไพร อำเภอบึง เมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ วันนั้นดวงตาของพระประธานในโบสถ์ถูกขโมยลักไปทั้งสองข้างหลวง พ่อทราบข่าวท่านได้ทำทักษิณวัตร 3 รอบ แล้วเดินขึ้นกุฏิไปพร้อมกับบ่นว่า “อ้ายตาบอดมา ลักไปได้ไม่กลัวเวรเลยน้อ” ต่อจากนั้นประมาณ 3 วัน มีชาวบ้านได้ยินจากคนที่เข้าทรงว่า “เจ้า สองคนไปลักนัยน์ตาพระในโบสถ์มาให้เอาไปคืนเสีย” คนป่วยบอกว่า “ไม่ได้ลัก” คนทรงบอกว่า ลักแน่ถ้าไม่เอาไปคืนเจ้าจะตาบอด วันรุ่งขึ้นคนป่วยมีอาการทุรนทุราย นัยน์ตาพรมองไม่เห็น ผลสุดท้ายต่อมาอีก 2 วัน ก็ถึงแก่ความตาย ส่วนเพื่อนอีกคนกลัวถูกจับได้ทิ้งลูกเมียหนีหาย สาบสูญไป

ครั้งหนึ่งม้าของหลวงพ่อเขียน หนีออกไปกินข้าวของนายอินทร์ ซึ่งเป็นพี่เขยของ หลวงพ่อ นายอินทร์โมโหจึงคว้ามืดหวดขว้างไปถูกขาม้าพอดี หลวงพ่อรู้เรื่องเข้าก็พูดปรารภ ขึ้นมาลอยๆ ว่า “ถ้าไม่ใช่พี่เขยละก็มึง” หลวงพ่อกียังไว้เท่านั้น อยู่มาอีก 2 วัน นายอินทร์ ไป หวดหญ้าที่รั้วข้างบ้านมืดหวดได้หลุดกระเด็นมาโดนขาตนเองอย่างไม่น่าเชื่อ ต้องมาให้หลวง พ่อใส่น้ำมันให้แผลจึงหาย

จากการที่หลวงพ่อเขียนเป็นพระที่วาจาสิทธิ์ พูดคำไหนก็เป็นคำนั้น แถบตำบลด วังตะกุ่ม และสำนักขุนเณร จังหวัดพิจิตร และชาวบ้านตำบลxonไพร จังหวัดเพชรบูรณ์ จึงนับถือ หลวงพ่อเขียนเป็นอย่างมาก

นอกจากนั้นแล้ว หลวงพ่อเขียน ท่านสามารถที่จะรู้เหตุการณ์ล่วงหน้าได้เป็น อย่างดี เช่น การพุทธาภิเษกหล่อและเหรียญของท่านที่วัดวังตะกุ่ม อาจารย์ประทุม สุนทรเกล้า ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดวังตะกุ่มสมัยนั้น ได้กราบนิมนต์นมัสการหลวงพ่อเขียน มาร่วมพิธีพุทธาภิเษก และได้นิมนต์เกจิอาจารย์ต่างๆ อีกหลายท่านเข้าร่วมในพิธีครั้งนี้ด้วย หลังจากพิธีกรรมเริ่ม

ได้ประมาณ 10 นาที ทั้งๆ ที่ท้องฟ้าแจ่มใส ฝนได้ตกลงมาขนาดหนัก พระอาจารย์ต่างๆ พากันหนีขึ้นกุฏิกันหมด เว้นแต่หลวงพ่อ เขียนองค์เดียว กรรมการจัดงานได้นิมนต์หลวงพ่อขึ้นกุฏิเพื่อหลบฝน หลวงพ่อเขียนท่านตอบว่า หากท่านขึ้นไปอีกองค์หนึ่ง พิธีการจะเสียหายหมด และท่านกล่าวว่า “ฝนมันไม่ตกนานหรอกน้อ” มั่นตกเพียง 5 นาที เท่านั้นก็หาย เทวดาเขาให้ฤกษ์ดีนี่นา” กรรมการต่างจับเวลาดู ปรากฏว่าฝนตกเพียง 5 นาที ก็หยุดตกขาดเม็ด อาจารย์ประทุมได้ไปเอาผ้าจีวรมาให้หลวงพ่อท่านว่า “ไม่เปลี่ยนน้อ” ปรากฏว่าผ้าจีวรของหลวงพ่อครองอยู่นั้นไม่ได้เปียกเลยแม้แต่หยด ฝนก็ตกเฉพาะบริเวณวัดเท่านั้น นอกเขตวัดออกไปฝนไม่มีสักเม็ด ประชาชนผู้ไปร่วมงานต่างตะลึงกับเหตุการณ์มหัศจรรย์ยิ่งนัก

หลวงพ่อเขียนพบหลวงพ่อทบ สมัยของพระอาจารย์ประทุมเป็นเจ้าอาวาสวัดวังตะกั่ว ท่านมีความเลื่อมใสหลวงพ่อเขียนเป็นอย่างมาก จึงได้ขออนุญาตหลวงพ่อเขียนจัดสร้างวัดถุมงคลของหลวงพ่อขึ้นอีก โดยในงานนี้ได้เชิญเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงร่วมปลุกเสกจำนวน 9 รูป ด้วยกัน ได้แก่ หลวงพ่อเขียน หลวงพ่อทบ หลวงพ่อดิม หลวงพ่อกัน วัดเกาะแก้ว หลวงพ่อบ้อย หลวงพ่อสวาท หลวงพ่อมหาเมา จังหวัดพิจิตร หลวงพ่อแว่ว วัดคลองคู้ จังหวัดพิจิตร หลวงพ่อเตียง วัดเขาบุปผา จังหวัดพิจิตร ซึ่งในบรรดาเกจิอาจารย์ที่มาร่วมงานในครั้งนี้หลวงพ่อเขียนท่านสนิทสนมกับหลวงพ่อทบเป็นพิเศษ โดยในทางโลกด้วยแล้วหลวงพ่อเขียนมีศักดิ์เป็นผู้พี่ของหลวงพ่อทบ ในงานพิธีพุทธาภิเษกทางคณะกรรมการจัดงานได้จัดโรงพิธีและอาสนะประจำตำแหน่งของแต่ละองค์ ในขณะที่หลวงพ่อทบเดินมาที่อาสนะปรากฏว่าหลอดไฟที่อยู่เหนือศีรษะของหลวงพ่อทบ เกิดดับพรึบลงทันที ท่านพระอาจารย์ประทุมฯ คิดว่าหลอดขาด จึงเดินมาถอดออกดูปรากฏว่าหลอดก็ไม่ได้ขาดแต่ประการใด เรียกให้เด็กวัดนำหลอดไฟมาเปลี่ยนใหม่ ไฟฟ้าก็ไม่ติด พระอาจารย์ประทุมฯ จึงได้ไปกราบหลวงพ่อทบ แล้วขออนุญาตว่า “ผมขอติดตั้งไฟฟ้าตรงศีรษะของหลวงพ่อด้วยครับ” หลวงพ่อทบเงยหน้าขึ้นดูหลอดไฟแล้วกล่าวว่า “เอานี้สิ” ขาดคำ หลอดไฟฟ้าก็สว่างขึ้นทันที หลังจากเสร็จพิธีหลวงพ่อปลุกเสกหลวงพ่อเขียนซึ่งเป็นประธานในพิธีจะต้องพรมน้ำพระพุทธรณ์วัดถุมงคล แต่ท่านเรียกหลวงพ่อทบให้พรมน้ำพระพุทธรณ์แทน โดยมีลูกศิษย์คนหนึ่งเป็นผู้ถือบาตรใส่น้ำพระพุทธรณ์ หลวงพ่อทบใช้ใบคามัดจุ่มลงในบาตรแล้วยกขึ้นสาด ปรากฏว่าน้ำมนต์ไม่ได้กระเด็นออกแม้แต่หยดเดียว หลวงพ่อทบจึงหันมาถามหลวงพ่อเขียนว่า “น้ำมนต์หลวงพี่ทำไมเป็นอย่างนี้ล่ะ” หลวงพ่อเขียนจึงกล่าวว่า “ก็เหมือนหลอดไฟของคุณเมื่อตอนกลางวันนั้นแหละ” หลวงพ่อเขียนตอบพร้อมกับหัวเราะให้กันเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของผู้มาร่วมพิธีอย่างน่าอัศจรรย์ยิ่งนัก

3.1.1.4 ความเชื่อและศาสนา

พิธีกรรมสืบทอดของคนตำบลชนไพรจังหวัดเพชรบูรณ์ มีความเชื่อเรื่องผี กระจายเกือบทั่วจังหวัดเพชรบูรณ์ มีการทรงเจ้าเข้าผีแต่ละหมู่บ้านจะมีเจ้าพ่อเจ้าแม่ของตน (จักษุมาลัย วงษ์ท้าว, 2555) ความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาคู่กับการสร้างหมู่บ้านคนตำบลชนไพรมีความเชื่อในพระพุทธรูป และนับถือผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือนเจ้าที่เจ้าทางมีความเชื่อในเจ้าพ่อร่มขาวร่มเขียว ช่วยปกป้องรักษาหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข ฝนตกต้องตามฤดูกาล และช่วยบำบัดเปาโรคภัยต่างๆ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านซึ่งคนในหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 9 มีการนับถือเจ้าพ่อร่มขาว ร่มเขียว ซึ่งมีการเลี้ยงด้วยเครื่องเซ่นไหว้ โดยมีการทรงเจ้าเข้าผีอัญเชิญเจ้าพ่อ เจ้าแม่ มารับเลี้ยง และบูชาเครื่องเซ่นไหว้ในช่วงเดือน 6 ของทุกปีเจ้าพ่อ เจ้าแม่จะมารับเครื่องเซ่นไหว้ด้วยการร่ายรำรำคล่องซ้าง รำคล่องม้า พูดคุยทำนายทายทักกับชาวบ้านรักษาโรคภัยไข้เจ็บตามที่ชาวบ้านร้องขอโดยกิจกรรมหรือการสื่อสารทั้งหมดจะผ่านร่างทรง ส่วนหมู่ที่ 7 บ้านสักแห้ง มีการนับถือเจ้าพ่อมหาตไทย หมู่ที่ 6 มีการนับถือศาลเจ้าที่ปู่ทหารตั้งอยู่ภายในวัดอุดมมงคลาราม และหมู่ที่ 8 มีการนับถือศาลเจ้าพ่อสดี ตั้งอยู่ก่อนถึงวัดจงจิตรสามัคคีธรรม

ภาพที่ 3.5 ศาลเจ้าพ่อร่มขาว ร่มเขียว และศาลเจ้าพ่อเสือ

ภาพที่ 3.6 เครื่องเซ่นไหว้เจ้าฟอรมขาว ร่มเขียว

ภาพที่ 3.7 เครื่องเซ่นไหว้เจ้าพ่อเสือ

ภาพที่ 3.8 เครื่องเซ่นไหว้เจ้าแม่ตะเคียนทอง

ชาวบ้านจะนำเครื่องเซ่นไหว้แล้วแต่ใครจะนำมาตามแต่ศรัทธา อุปกรณ์และเครื่องเซ่นไหว้มีดังนี้

1. เครื่องแต่งตัว เสื้อผ้าปาน ผ้าสรง ผ้าขาวม้า
2. น้ำเปล่า น้ำอวลม น้ำหวาน
3. ข้าวสวย
4. เนื้อสัตว์ต้ม เช่น หัวหมู ไก่ ไข่
5. ผลไม้ กล้วย มะพร้าว และผลไม้อื่นๆ
6. ขนมต้มขาว ต้มแดง ขนมต้ม และขนมอื่นๆ
7. เหล้าขาว
8. รูป เทียน ดอกไม้สีขาว
9. กรวยหมากชั้น 5 เครื่องกินหมาก ใส่ดอกไม้รูปเทียน
10. มวนพลู
11. ข้าวสารสำหรับเรียกผี
12. บุหรี่
13. พานบายศรี
14. ชันน้ำมันต์ เทียนน้ำมันต์

ขั้นตอนของการเข้าทรงร่างทรงจะทำกรวยหมาก มีข้าวสาร และจุดเทียน มีกลองและแคนช่วยเป็นเครื่องดนตรี ทำให้เกิดการทรง เมื่อเจ้าพ่อมาเข้าร่างทรงแล้ว จะใช้ใบพลูมวน ไปป้ายที่อาหารเครื่องเซ่น มาดม ถือว่าเจ้าพ่อได้บริโภคอาหาร อาจมีการแต่งตัวใส่เสื้อผ้า เสื้อผ้าสีขาว สรง และผ้าขาวม้าเคียนหัว เมื่อเจ้าพ่อรับเครื่องเซ่นแล้วเจ้าพ่อจะนำอาวุธประจำกายคือดาบ จะพูดทักทายผู้มาดู แล้วรำคล่องช้าง รำคล่องม้า เจ้า พ่อมารับเครื่องเซ่นอีกต่อจากนั้นอาจจะพ้อนรำ และทำนายทายทัก หรือรักษาโรคให้ผู้ที่ต้องการ มีการนำน้ำมันต์ปะพรม มีการเป่าเสก เชือก สำหรับผูกแขน แล้วออกจากร่างทรง

ภาพที่ 3.9 ร่างทรงเจ้าพ่อร่มขาว ร่มเขียว

ภาพที่ 3.10 เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการประทับร่างทรง

การเลี้ยงเจ้าพ่อเป็นพิธีที่สืบทอดต่อกันมา ต่อมาประมาณปี 2519 มีเจ้าแม่ตะเคียนทอง มาทำให้นักเรียนเป็นลม ชาวบ้านได้จัดตั้งศาลเจ้าแม่ตะเคียนทอง ภายในโรงเรียนบ้านซอนไพร เมื่อมีการเลี้ยงเจ้าพ่อเสร็จแล้ว จึงได้นำผลไม้ และแบ่งน้ำหอม เครื่องแต่งตัวมาเซ่นไหว้ เจ้าแม่ตะเคียนทองในวันเดียวกัน ส่วนเจ้าพ่อเสือที่ตั้งอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลซอนไพรนั้น เนื่องจากประมาณปี 2545 มีคนเห็นเสือเข้ามากัดกับหมาในหมู่บ้าน เห็นรอยเสือแต่ไม่พบตัวเสือ จึงมีการจัดตั้งศาลเจ้าพ่อเสือขึ้น และเซ่นไหว้ด้วยเนื้อสัตว์สด

ภาพที่ 3.11 ศาลเทพธิดาเจ้าแม่ตะเคียนทอง

การเลี้ยงเจ้าพ่อเจ้าแม่ของคนซอนไพร สืบทอดกันมาจากโบราณ ด้วยความเชื่อว่าท่านจะช่วยปกป้องรักษาหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความอยู่ดีกินดี น้ำไม่ท่วม ปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายที่จะเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้ทุกคนปลอดภัยสบายดี ตลอดปี จะจัดเลี้ยงทุกๆ ปีในเดือน 6

ภาพที่ 3.12 ร้างทรงเจ้าแม่ตะเคียนทอง

ภาพที่ 3.13 ชาวชนไพรทำด้ายสายสิญจน์

ภาพที่ 3.14 กรวยหมาก

3.1.1.5 วิถีชีวิตความเป็นอยู่

วิถีชีวิตความเป็นอยู่และประเพณีสมัยโบราณของคนตำบลชนไพร เป็นแหล่งรวมประเพณีที่หลากหลายเพราะเป็นจังหวัดที่มีกลุ่มชนหลายเผ่ามาอาศัยอยู่ เนื่องจากมีอาณาเขตติดต่อกับภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง มีผู้คนอพยพ เข้ามาอาศัยพร้อมกับนำวัฒนธรรมประเพณีมาด้วย ประเพณีที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และมีการพยายามอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งที่ดั้งเดิมเอาไว้

ภาพที่ 3.15 การใช้พาหนะขนส่งของในสมัยก่อน

ภาพที่ 3.16 ชาวชนไพรหาบของไปทำบุญที่วัด

ภาพที่ 3.17 ชาวชนไพรหานน้ำไวใช้ตีหม-กิน
จากป่อน้ำธรรมชาติ

ภาพที่ 3.18 ขบวนแห่งานบุญกฐินตำบลชนไพร

ประเพณีของชาวตำบลชนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จะมีประเพณีที่เฉพาะตน เช่น การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ การกินตอง งานแต่งงาน งานบวชพระ งานศพประเพณีสวดมนต์ข้ามปี ประเพณีเทศน์มหาชาติ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีสารทไทย ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น แต่ในปัจจุบันมีประเพณีที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่น ได้แก่ ประเพณีสลากภัตร ประเพณีก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ ประเพณี ก่อเจดีย์ข้าวเปลือก ประเพณีแข่งเรือสังกะสี โดยมีรายละเอียดประเพณีของตำบลชนไพร ดังต่อไปนี้

1) ประเพณีการแต่งงาน

สมัยก่อนประมาณ 10 ปีที่แล้วการแต่งงานของคนชนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จะมีความเหมือนกันในกลุ่มบ้านโตก บ้านป่าเลา บ้านดงมูลเหล็ก เมื่อหนุ่มสาวรักใคร่ชอบพอกันแล้ว ฝ่ายชายจะส่งตัวแทนไปทาบถามสู่ขอ ฝ่ายหญิงจะเรียกสินสอดตามฐานะ ฝ่ายชายจะต้องสร้างเรือนหอในที่ดินของฝ่ายหญิง สำหรับพิธีแต่งงานจะจัดหลังจากสู่ขอประมาณ 1 ปี ต้องรอให้สร้างเรือนหอให้เสร็จก่อน ฝ่ายหญิงจะเตรียมทอดผ้าทำที่นอน ผ้าห่ม ผ้าขาวม้า หรือผ้าซิ่น และหมอนไวให้ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชายในวันแต่งงาน

ภาพที่ 3.19 การแต่งงานของคนชนไพรในสมัยก่อน

สมัยก่อนมีการแต่งงานกันเองภายในหมู่บ้าน หรือหมู่บ้านใกล้เคียง การแต่งงานมีการบอกแขกทั้งหมู่บ้านให้มากินตอง มีการเลี้ยงลาบหมู ต้มหมู ทั้งวันเตรียมงานและในวันงาน มีการเตรียมของดังนี้

ฝ่ายชายจะดำเนินการเตรียมงานดังนี้

1. วันงานบ้านของฝ่ายชายจะเตรียมของแห้งขึ้นหมาก ประกอบด้วย ต้นกล้วย ต้นอ้อยต้นมะพร้าวเป็นต้น
2. เตรียมขึ้นหมาก เรียกว่าพานขึ้นหมาก ทั้งหมดห่อไว้ในผ้า ประกอบไปด้วย หมากใบพลูใบรักใบคำใบคูณ
3. บ้านผู้ชายทำขนมกวนข้าวเหนียวแดงเพื่อแจกให้ญาติฝ่ายหญิงและให้คนที่ร่วมขบวนแห่
4. ขนมปลา ทำจากแป้งข้าวเหนียวใส่ทำจากมะพร้าวผสมเกลือและหอม
5. ทำกรวยหมากและด้ายผูกแขน
6. จัดเตรียมเรือนเพื่อให้แขกที่เชิญมาขึ้นไปนั่งบนบ้าน
7. มี เครื่องดนตรีเครื่องเดียวเพื่อให้สนุกสนานในขบวนแห่

ฝ่ายหญิงจะดำเนินการเตรียมงานดังนี้

1. ทำที่นอน ผ้าห่ม หมอน ผ้าขาวม้า เพื่อให้ญาติฝ่ายชาย
2. วันงานบ้านฝ่ายหญิงมีการฆ่าหมูเพื่อทำลาบหมู ต้มยำหมู ไว้เลี้ยงแขก
3. ตอนกลางคืนในวันงาน ญาติฝ่ายชายจะเอาข้าวเหนียวแดงมาให้ญาติฝ่ายหญิง
4. ทำกรวยหมากและด้ายผูกแขน
5. บายศรีสำหรับใส่ด้ายผูกแขน
6. จัดเตรียมของและสถานที่ทำบุญเลี้ยงพระ
7. จัดเตรียมเรือนหอเพื่อให้แขกที่เชิญมาขึ้นไปนั่งบนบ้าน
8. มี เครื่องดนตรีเครื่องเดียวเพื่อให้สนุกสนานในขบวนแห่

วันแต่งงาน มีการจัดงานทั้งสองบ้านโดยมีการฆ่าหมูเพื่อเลี้ยงแขกที่มาในงาน เช่น ทำลาบหมู ต้มหมู ข้าวเหนียว เป็นต้น มีการทำบุญเลี้ยงพระ โดยเจ้าบ่าวเจ้าสาวต้องทำบุญตักบาตรร่วมกันตอนเช้ามีดแล้วเจ้าบ่าวก็กลับบ้านเพื่อเตรียมขบวนขันหมากแห่มาบ้านเจ้าสาว เวลาแห่ขันหมากจะมีเพื่อนฝ่ายเจ้าบ่าว และเพื่อนฝ่ายเจ้าสาว กลางร่มให้มีการแห่ขบวนขันหมากจะมาจากบ้านเจ้าบ่าวก่อน เพื่อให้ญาติฝ่ายเจ้าสาวผูกแขนเจ้าบ่าว เมื่อเจ้าบ่าวมาถึงเรือนหอก็มีประตู่เงินประตู่ทอง กว่าจะขึ้นเรือนหอได้ก็ใช้เวลาพอสมควรสนุกสนานตามประเพณี ส่วนญาติเจ้าสาวที่เป็นรุ่นน้องของเจ้าสาวก็ลางเท้าให้กับเจ้าบ่าว หรือพี่เขย โดยมีการเตรียมหางโบทอง และหินลับมีด เพื่อให้เจ้าบ่าวยืนเหยียบแล้วลางเท้าด้วยน้ำเปล่า ให้เจ้าสาวจับมือเจ้าบ่าวขึ้นเรือนหอ แล้วทำพิธีผูกแขนเจ้าบ่าว เสร็จพิธีแล้วก็ให้เจ้าสาวไปบ้านเจ้าบ่าวเพื่อให้ญาติฝ่ายชายผูกแขนลูกสะใภ้ หรือหลานสะใภ้ ในขบวนแห่ญาติฝ่ายหญิงจะช่วยกันแบกที่นอนและผ้าห่ม เพื่อไปให้ญาติฝ่ายชายเวลาผูกแขนเจ้าสาว ส่วนมากนิยมทำพิธีผูกแขนในเรือน มีการไหว้ผีบ้านผีเรือนโดยมีหมุดต้ม ข้าวสวย เหล้าขาว รูปหนึ่งดอก ใส่ไว้ในพานข้าวเตรียมข้าวสารเพื่อเรียกผีบ้านผีเรือนให้รับรู้ ช่วงตอนเย็นหลังเสร็จพิธีงานแต่งงานแล้ว เวลาประมาณ 5 โมงเย็น มีการมอบบ่อน หรือมอบที่นอนให้ผู้ใหญ่ที่แต่งงานแล้วอยู่กันกันอย่างมีความสุขไปที่นอนไปทำพิธีนอนก่อนเอกภพโดยทำที่ว่าตื่นขึ้นมาแล้วฝันดีได้เงินทองมากมาย แล้วให้เจ้าสาวกับเจ้าบ่าวขึ้นมานอนที่นอน และเจ้าสาวกราบเท้าเจ้าบ่าว มีผู้อาวุโสให้การอบรมสั่งสอน และให้พรให้อยู่กันมีลูกเต็มบ้านมีหลานเต็มเมือง เป็นต้น

ปัจจุบันคนในตำบลชอนไพร ได้นำวัฒนธรรมการแต่งงานแบบสมัยใหม่เข้ามามีการกินเลี้ยงฉลอง กินอาหารแบบโต๊ะจีน มีวงดนตรี มีการจัดงานแต่งงานที่ห้องประชุมของโรงเรียน ห้องประชุมของมหาวิทยาลัย หรือในโรงแรม มีการจัดงานที่เจ้าบ่าว และเจ้าสาวคอยต้อนรับแขกในงานเดียวกัน ไม่แยกจัดงานคนละบ้านเหมือนสมัยก่อน

2) ประเพณีบวชพระ

ตามประเพณีไทย ถือว่า บุคคลที่ครบบวช พ่อแม่ทุกคนจะจัดพิธีบวชเพราะชาวบ้านศรัทธาการบวชพระมาก ถือว่าการบวชพระได้กุศลแรง ค่านิยมของชาวบ้าน ในการบวชพระแต่เดิมนั้น ชายที่บวชเรียนแล้วจะมีสถานะสูงกว่าผู้ที่ยังไม่ได้บวชเรียน การกระทำที่สนับสนุนค่านิยมนี้ได้แก่ การแต่งงาน การเลือกคู่ครอง พ่อแม่ของฝ่ายหญิงจะพิจารณาเลือกผู้ชายบวชเรียนก่อน ก่อนบวช พระเจ้าภาพ หรือพ่อแม่ต้องดูฤกษ์ยามวันดี ทั้งจะต้องนิมนต์พระอุปัชฌาย์ และพระคู่สวดไว้ล่วงหน้า

ภาพที่ 3.20 นาคจะแต่งตัวชุดผ้าม่วงมีหัวนาคสูง

การบวชพระ สำหรับชายไทยที่อายุครบ 20 ปีชาวชนไพร หรือบ้านใกล้เคียง ในเขตอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ คือ ผู้ที่จะบวช นาคจะนัดหมายบวชพร้อมๆ กันหลายๆ คน บางครั้งมี 10 – 20 องค์ บวชที่วัดโพธิ์ทอง ซึ่งเป็นวัดในหมู่บ้าน ก่อนถึงวันบวช พระ 3 วันผู้บวชจะต้องนุ่งผ้าม่วงห่มผ้าสไบสีต่างๆ เรียกว่า "พระนาค" ไปขอขมาต่อญาติผู้ใหญ่โดยมี ผู้เฒ่าผู้แก่เป็นผู้พาไป ก่อนบวช 1 วัน ก่อนโกนผม พระนาคต้องขอขมาพ่อแม่ก่อน พ่อและแม่ของพระนาคจะเป็นผู้เริ่มขลิบผมก่อน ผู้เป็นแม่ก็จะเป็นคนถือใบบัว ต่อด้วยญาติพี่น้องเป็นผู้โกนผมจนหมด ผมที่โกนจะนำไปเก็บไว้ที่ต้นโพธิ์ในวัด หลังจากนั้นพ่อแม่และญาติจะอาบน้ำให้พระนาคน้ำที่เตรียมไว้จะเป็นน้ำขมิ้นผสมกับแป้งหอม แล้วก็มีแห่พระนาคไปไหว้เจดีย์ที่วัดทุ่งเรไรเพื่อไปขอขมาครูบาอาจารย์ที่สั่งสอนมามีกลองยาวหรือแตรวงนำขบวน พ่อแห่พระนาคกลับบ้านจะมีคนให้พระนาคขี่หลังก่อนเข้าบ้าน หลังจากนั้นพ่อแม่และญาติ จะเตรียมน้ำขมิ้นผสมกับแป้งหอมเพื่ออาบน้ำให้พระนาคหลังจากแห่กลับบ้าน เสร็จแล้วเตรียมให้พระนาคแต่งตัวใหม่ เพื่อทำขวัญนาคตอนค่ำมีการทำขวัญนาค อุปกรณ์ประกอบในการทำขวัญนาคจะใช้บายศรีสูง 7 ชั้น ภายในบรรจุขนมข้าวแต่น นมลูกโคลน ขนมข้าวตอกปั้น การทำขวัญนาคเป็นความเชื่อตามลัทธิพราหมณ์ พิธีนี้เข้ามาเกี่ยวข้องกับ พุทธศาสนา หลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานไปแล้ว จุดประสงค์ของการทำขวัญนาคก็เพื่อให้ผู้อุปสมบทมีสมาธิและทำจิตใจให้สะอาด ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง ทั้งยังเป็นการเตือนให้ผู้บวชระลึกถึงคุณบิดามารดาที่ซบเลียงตนมา เสร็จพิธีการทำขวัญนาค กลางคืนมีมหรสพฉลอง ลิเก ภาพยนตร์ เป็นต้น แต่ปัจจุบันนิยมเชิญแขกมากินเลี้ยงและมีวงดนตรีใหญ่โตตามสมัยนิยม

เช้าวันรุ่งขึ้นเป็นวันบวช พระจะมีการแห่พระนาคมาที่วัด พ่อของ พระนาคจะสะพายบาตร ส่วนแม่ของพระนาคจะอุ้มผ้าไตรเดินนำหน้าญาติพี่น้องเข้าจับผ้าสไบของนาค มีการเดินรำตามจังหวะเสียงดนตรี เมื่อถึงวัดต้องแห่รอบ อุโบสถ 3 รอบ ขณะเดินจะมีแตรวงมีการเดินรำหน้าขบวน แห่พระนาคไปด้วยจนนาคเข้าอุโบสถการประกอบพิธีจะทำเช่นเดียวกันกับที่อื่น

ภาพที่ 3.21 ขบวนแห่นาค

ภาพที่ 3.22 พ่อพระนาคสะพายบาตร แม่พระนาคอุ้มผ้าไตรจีวร

ภาพที่ 3.23 พระบวชใหม่ถ่ายภาพหมู่ร่วมกัน

หลังจากพระบวชใหม่ได้ออกมาจากโบสถ์แล้ว พ่อแม่ญาติพี่น้องจะรอเอาชूपใส่ถุงย่าม พระหรือเงินเหรียญบาท การลาสิกขาบท นิยมบวช 7 วัน 15 วัน หรือ 1 พรรษา คนที่จะสึก ต้องให้บิดาและมารดาไปหาวันที่เหมาะสม ก่อนจะลาสิกขาบทจะหาฤกษ์ดี แล้วนำกรวยใบตอง ดอกไม้ ธูป เทียน ไปกราบลาพระอุปัชฌาย์ และเจ้าอาวาส ซึ่งจะสวดคาถา และรดน้ำมนต์ให้

ขณะที่กัมลกราบจะชักผ้าสังฆาฏีออก แล้วให้นำน้ำมันตไปอาบ จากนั้นแต่งกายเป็นฆราวาส ชาวบ้านเรียกกันว่า “ทิด” ถึงแม้จะลาสิกขาบทแล้ว ทิดสึกใหม่จะคงอยู่ที่วัดอีก 3 วัน เพื่อช่วยงานในวัด

3) ประเพณีงานศพ

คนในตำบลชอนไพรจะนับถือศาสนาพุทธ และมีประเพณีสืบต่อกันมา นิยมปฏิบัติคือ เมื่อมีคนป่วยหนักกำลังจะตาย จะนิมนต์พระมาทำบุญรับศีล ถวายสังฆทาน ที่บ้าน นำพระพุทธรูปมาตั้งไว้ แล้วจุดธูปหนึ่งดอกให้ผู้ป่วยได้รับกลิ่นจะได้ระลึกนึกถึงบุญเก่าของเขาที่ได้สะสมมา ก่อนผู้ป่วยจะตายญาติพี่น้องของคนป่วยจะช่วยบอกทางไปสวรรค์ ถ้าคนป่วยมีอาการหนักจนจะสิ้นลมหายใจให้ลูกหลานนำกรวยหมากมาขอขมาเพื่อขอโหสิกรรมต่อกัน เตรียมดอกไม้ธูปเทียนใส่ไว้ในกรวยหมากให้คนป่วยประณมมือถือให้ระลึกถึงคุณพระอรหันต์ ถือว่าให้นำเครื่องสักการะนั้นไปไหว้พระธาตุเกษแก้วจุฬามณีเจดีย์บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ทางคติธรรมสอนให้คนรู้จักไหว้พระ อย่าอยู่โดยไม่รู้จักให้ทานรักษาศีลภาวนา

หลังจากสิ้นใจจะมีการอาบน้ำศพ ศพที่ถูกฆ่าตาย หรือประสบอุบัติเหตุต่างๆ ถือว่าตายโหง ไม่นิยมอาบน้ำศพ แต่ถ้าเป็นการตายแบบธรรมดานิยมอาบน้ำแล้วทาแป้งทาน้ำหอม หลังจากอาบน้ำศพแล้วเอาขี้ผึ้งจุดปาก จมูก ตา ให้สนิท การนุ่งห่มผ้าศพใช้วิธีนุ่งกลับหน้าหลัง เอาเสื้อด้านหลังมาใส่ด้านหน้า การรดน้ำศพ เมื่อยกศพขึ้นที่นอนแล้ว เอามือขวาของศพยื่นออกไป เอาหมอนใบเล็กๆ รองหันหัวศพไปทางทิศตะวันตกใช้น้ำอบน้ำหอมรด ถ้าผู้ตายเป็นพ่อแม่ลูกหลานจะนำขมิ้นทาที่หน้าและเท้าพิมพ์ไว้เคารพบูชา การนำเงินใส่ปากศพ เงินใส่ปากศพใช้เงินเหรียญ อาจเป็นเหรียญบาท เหรียญห้าบาท หรือเหรียญสิบบาท ทางคติโลก ถือว่าให้ค่าเสบียงอาหาร ค่ารถ ค่าเรือ แก่ผู้ตายสำหรับเดินทางไปสวรรค์ ทางคติธรรม ถือว่าสอนให้คนที่มีชีวิตอยู่ให้รู้จักใช้เงินให้เป็นประโยชน์ อย่าตระหนี่ ถี่เหนียว ไม่รู้จักกินรู้จักใช้เวลาตายไปเขาเอาเงินยัดใส่ปากก็เอาไปไม่ได้การปิดตาปิดปาก เขาใช้ขี้ผึ้งดีปิดตาปิดปากศพ ทางคติโลก ถือว่าเพื่อป้องกันความอูจาด ลามก ส่วนทางคติธรรม ถือว่าเป็นการสอน คนที่มีชีวิตอยู่ให้รู้จักระวังรักษา ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่าให้ทุกข์เกิดขึ้น เพราะทุกข์ที่เกิดขึ้นเกิดจากไม่สำรวมสิ่งเหล่านี้คนเฒ่า คนแก่ในสมัยก่อน และญาติพี่น้องคนใกล้ชิดจะมาช่วยกันตัดกระดาษ ทำกรวยหมาก ทำโลงศพ เตรียมข้าวของในงานศพ ดังภาพที่ 3.24

ภาพที่ 3.24 ผู้คนไปช่วยงานศพเมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว

การมัดศพ ใช้เชือกหรือด้ายสายสิญจน์มัดศพ 3 เปราะ คือที่ คอ 1 ที่มือ 1 ที่เท้า 1 ทางคติโลก ถือว่า เพื่อกันมิให้ศพพองขึ้นดันโลงแตกการตั้งศพ ศพนั้นจะใส่ในโลงหรือไม่ก็ตามจะตั้งไว้ในที่ใดก็ตามต้องหันหัวศพไปทางทิศตะวันตกเสมอ ทางคติโลก ถือว่าการนอนหันหัวไปทางทิศตะวันตกนอนอย่างผีหันทางทิศตะวันออกนอนอย่างคน ทางคติธรรม ถือว่าสอนให้พิจารณาว่า การตายคือการเสื่อมไปสิ้นไปตกไปเหมือนกับพระอาทิตย์ตกไปการจุตฐูปเทียนหรือตะเกียงให้ศพทางหัวและเท้าศพตลอดทั้งคืน ทางคติโลก ถือว่าจุดไว้แทนไฟธาตุผู้ตายบ้าง จุดไว้กันความกลัวบ้าง หรือจุดไว้เพื่อไม่ให้คนตายหลงทาง เป็นต้น ส่วนทางคติธรรม ถือว่าสอนให้คนมีปัญญาเพราะปัญญานั้นเป็นแสงสว่างในโลกที่โลกเจริญรุ่งเรืองเกิดเพราะปัญญาการดับไฟศพ เมื่อพระมาติกาจบแต่ละครั้ง จะเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืนก็ตามนิยมนับเทียนหรือตะเกียงชั่วคราว ทางคติโลก ถือว่าเป็นการดับเสนียดจัญไร หรือดับอาภัพ อัปมงคลให้สูญสิ้นไป ส่วนทางคติธรรม ถือว่าดับไฟเปรียบเหมือนตาย จุดไฟเปรียบเหมือนเกิด ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้วจะต้องตายที่ไม่ตายไม่มี จะผิดแผกแตกต่างกันบ้างก็ทีเร็วหรือช้าเท่านั้น

การเลี้ยงศพ ถึงเวลารับประทานอาหารเช้า-เย็น ญาติจะจัดอาหารหวาน คาว หมาก พลู บุหรี่ ใส่พานข้าวน้อยมาตั้งไว้ทางหัวโลงแล้วเอามือเคาะโลงศพเพื่อปลุกให้ตื่นขึ้นมากิน ทางคติโลก ถือว่าเป็นการเลี้ยงผู้ตาย ทางคติธรรม ถือว่าสอนคนที่มชีวิตอยู่ให้รู้สึกสำนึกตัวอย่าทำบาป ทำกรรม เพราะการกิน เช่น ฆ่าเขาลักขโมยของเขามากิน เวลาตายก็กินไม่ได้มีแต่มดที่มากิน การทำโลงศพของคนชอนไพรสมัยก่อนจะนิยมทำโลงศพแตกต่างกันตามฐานะความเป็นอยู่ของแต่ละครอบครัว ดังภาพที่ 3.25

ภาพที่ 3.25งานศพของคนชอนไพรเมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว

ก่อนจะเผาศพ นิมนต์พระสงฆ์มา มาตีกาเจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาศพ แล้วอาราธนาศีล 5 เอามือเคาะโองบอกให้ผู้ตายมารับศีลด้วยเสร็จแล้วพระสงฆ์สวดมาตีกา ทางคติโลก ถือว่าการให้ศีล และสวดมาตีกานั้นเป็นการให้บุญแก่ผู้ตาย ทางคติธรรม ถือว่าเป็นการสอนให้คนที่มียังมีชีวิตอยู่รู้จักรับศีลกินทาน ตั้งแต่เมื่อยังมีชีวิตอยู่ เวลาตายไปแล้วจะทำอะไรไม่ได้แม้เขาจะปลุกให้ตื่นขึ้นมารับศีลก็ลูกไม่ได้ นี่คือการตายการจูงศพ ใช้ด้ายสายสิญจน์ หรือเชือกจูงศพ ถ้าผู้ตายมีลูกหลานเป็นผู้ชายก็ให้บวชเป็นพระหรือเณร เป็นหญิงให้บวชหม่อมขาวบวชเป็นชีจูงศพไปป่าช้า เมื่อเก็บกระดูกแล้วจึงสีก หรือจะอยู่ไปตลอดก็ได้ ทางคติโลก ถือว่าเกิดมาทั้งที่ไม่เสียชาติเกิด มีลูกชายลูกหญิงได้บวชจูงไปถึงป่าช้า ทางคติธรรม ถือว่าสอนให้ลูกจูงพ่อแม่ขึ้นจากหลุมลึกด้วยการสอนให้พ่อแม่มีศีลธรรมอันดี

ภาพที่ 3.26 การเผาศพบนเชิงตะกอน เมื่อ 50 ปีที่แล้ว

การเผาศพ ไฟสำหรับจุดศพนั้นเขานำไปจากบ้านใส่หม้อไปเรียกว่า “หม้อนรก” คนถือต้องเดินนำหน้าศพ ญาติจะนำศพเวียนสามรอบก่อนจะยกศพขึ้นตั้งกลางกองฟอนการเวียนต้องเวียนซ้าย ทางคติโลก ถือว่าเวียนซ้ายเป็นการแสดงความเคารพต่อศพ ทางคติธรรม ถือว่าแม่น้ำคือสงสาร ไหลหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงอยู่ไม่ขาดระยะ ตัวคนคือตัวกิเลสเกิดมาแล้วต้องสร้างกรรมครั้นสร้างแล้วได้รับผลกรรมเกิดขึ้นมาอีก ถ้าไม่ตัดกิเลสขาด เป็นต้องมาเกิดอยู่ร่ำไป

เมื่อจะยกโลงขึ้นตั้งให้เอาโองการกระแทกกองฟอนสามครั้ง ที่ทำดังนี้ เป็นการสอนคนที่มีชีวิตอยู่ ให้พิจารณาดูอย่าว่าแต่คนมีชีวิตอยู่เลยแม้คนตายแล้วยังถูกกระแทกแตกตื่นแล้วจะได้ระมัดระวังตัวต่อไป เมื่อนำศพไปตั้งบนเชิงตะกอน ปัจจุบันจะมีแขกผู้มีเกียรติเป็นผู้ทอดผ้าบังสุกุลเพื่ออุทิศบุญกุศลแก่ผู้ตาย มีการเล่าประวัติผู้ตาย มีการยื่นไว้อาลัยหนึ่งนาที เป็นการตั้งสมาธิอุทิศบุญกุศลให้แก่ผู้ตาย

การหว่านกาละพฤกษ์ ใช้ก้านกล้วยตัดเป็นท่อนๆ เสียบสตางค์เข้าไปในนั้น ก่อนจะเผาศพมีการหว่านกาละพฤกษ์ ผู้คนแย่งกันเก็บดูแล้วนำสนุกสนานยิ่งนัก มาตีกาบังสุกุลศพก่อนจะเผา นิมนต์พระสวดมนต์มาตีกา เสร็จแล้วโยงด้ายจากโองให้พระชักบังสุกุล ก่อนเผาศพมีการล้างหน้าศพ โดยทุบเอาน้ำมะพร้าวล้างหน้าศพ ทางคติโลก ถือว่าน้ำมะพร้าวเป็นน้ำที่ใสสะอาดการ

ล้างก็เพื่อให้ศพสะอาดปราศจากมลทินทางศีลธรรม ถือว่าสอนคนมีชีวิตอยู่ให้เอาน้ำคือ สุจริตธรรมชำระล้างใจให้สะอาดคนซ่อนไพร่ในอดีตจะนำศพไปเผาในป่าช้ากลางแจ้งที่มีป่ารก้าง ดังภาพที่ 3.27

ภาพที่ 3.27 การเผาศพของคนซ่อนไพร่สมัยก่อน

เมื่อเผาศพเสร็จแล้วมีการทำบุญเจริญพระพุทธมนต์เย็น ปิดเป่าสิ่งอัปมงคล หรือสิ่งไม่ดีออกไป เพื่อให้คนในบ้านอยู่เย็นเป็นสุขต่อไป

ตอนเช้าวันรุ่งขึ้นมีการทำบุญตักบาตรตอนเช้าที่บ้าน แล้วไปเก็บกระดูกการเก็บกระดูกเมื่อเผาศพแล้ววันรุ่งขึ้นพี่น้องจะนิมนต์พระสงฆ์ไปทำพิธีเก็บกระดูก กวาดกองกระดูกให้เป็นรูปร่างคนนอนหงาย สมมุติว่าตายหันหัวไปทางทิศตะวันตก แล้วนิมนต์พระมาบังสุกุล พอเสร็จแล้วลบรูปหุ่นนั้นเสีย ทำรูปหุ่นใหม่หันหัวไปทางทิศตะวันออก สมมุติว่าเกิดใหม่ เอากระดูกใส่ในหม้อวางไว้ตรงกลางรูปหุ่น แล้วนิมนต์พระสงฆ์บังสุกุลเป็น แล้วเขียนเต้าถ่านที่เหลืกลงไปในผ้าขาวหรือไหม้ไฟไว้ใต้ดินในป่าช้าบริเวณวัด

ปัจจุบันงานศพที่กล่าวมานี้ขั้นตอนพิธีการยังคงคล้ายเดิมอยู่มาก แต่ที่เปลี่ยนไปคือการทำโลงศพ ในสมัยก่อนนิยมช่วยกันทำโลงศพ และประดับโลงด้วยกระดาษสี กระดาษเงินและกระดาษทอง ปัจจุบันมีการซื้อโลงสำเร็จจากธุรกิจงานศพ มีการประดับด้วยดอกไม้สดเป็นจำนวนมากค่าโลงพร้อมเครื่องประดับในแต่ละศพสูงประมาณ 20 ,000-35,000 บาท คนนิยมไปงานศพในตอนกลางคืนเพื่อฟังพระสวดศพประมาณ สองทุ่ม หลังฟังพระสวดศพแล้วมีการทำอาหารเลี้ยง เช่นข้าวต้ม ก๋วยเตี๋ยวลาดหน้า กระเพาะปลา ในตอนเผาศพปัจจุบันนิยมมีพิธีการทอดผ้าบังสุกุล อ่านประวัติผู้วายชนม์ และยืนไว้อาลัย ดังนั้นงานศพจึงเป็นงานที่ใช้แสดงสถานะทางสังคมของลูกหลานผู้เสียชีวิตอีกทางหนึ่ง

4) ประเพณีก่อเจดีย์ข้าวเปลือก

ตำบลซอนไพร มีประเพณีการก่อเจดีย์ข้าวเปลือก เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา มาตั้งแต่สมัยโบราณ เมื่อเสร็จสิ้นจากการเก็บเกี่ยวข้าวเข้ายุ้งแล้ว ชาวบ้านร่วมใจกันนำข้าวเปลือกมากองรวมกันเพื่อก่อเป็นเจดีย์ข้าวเปลือกกองเดียว แล้วถวายให้กับพระสงฆ์ พระสงฆ์จะให้คณะกรรมการวัดนำข้าวเปลือกไปขาย เพื่อนำเงินมาทำนุบำรุงศาสนาต่อไป

ภาพที่ 3.28 ชาวบ้านร่วมใจกันก่อเจดีย์ข้าวเปลือกพร้อมถวาย

ในอดีตนิยมจัดงานเจดีย์ข้าวเปลือกช่วงฤดูหนาวตอนปีใหม่ มีการละเล่นการแสดงต่างๆ มีรำวง ลิเก เพื่อฉลองเจดีย์ข้าวเปลือก จำนวน 1 คีน โดยในตอนเช้าชาวบ้านจะนำข้าวเปลือกมากองรวมกันจัดตกแต่งให้เป็นเจดีย์ ตอนเย็นมีการสวดเจริญพระพุทธมนต์ฉลองเจดีย์ข้าวเปลือก ตอนกลางคืน มีการละเล่น เช่น รำวง หรือลิเก ในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้นจะมีการทำบุญตักบาตร แล้วถวายพระเจดีย์ข้าวเปลือก

ภาพที่ 3.29 ปิดทองรูปหล่อพระพุทธรูปหลวงปู่สิงห์

อาณิสสส์ถวายพระเจดีย์ข้าวเปลือกสมัยหนึ่งองค์สมเด็จพระศาสดาสตังพระประทับ อยู่ในบุพ
 พารามมหารวิหาร ณกรุงสาวัตถีทรง พระปรารภพระเจ้าปัสเสนทิโกศล ผู้เป็นใหญ่ในแคว้นโกศล
 และกาสิโดยพระเจ้าปัสเสนทิโกศลแวดล้อมไปด้วยเสวกามาตย์ราชบริพารทั้งหลายได้เสด็จไป
 ทอดพระเนตรชานาเพื่อเป็นการพักผ่อนพระราชหฤทัยทรงสบายในทุ่งนาที่ไม่ห่างไกลจากพระ
 นครเท่าไรนักได้ทอดพระเนตรเห็นชานา กำลังนวดข้าวแล้วนำมากองพูนสูงใหญ่ ก็พอพระราช
 หฤทัยจึงเสด็จลงจากพระราชนพร้อมด้วยเสวกามาตย์ราชบริพารทั้งหลาย แล้วทรงชักชวน
 ชานาให้เอาข้าวมารวมก่อเป็นรูปเจดีย์บูชาพระรัตนตรัย พระองค์ทรงรับก่อด้วยพระองค์เมื่อ
 ก่อเสร็จแล้วก็รับสั่งให้ทำโรงฉันในสถานที่นั้นแล้วเสด็จไปสู่สำนักพระศาสดาทูลอาราธนา
 พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์บริวาร 500 รูปไปรับบิณฑบาตในวันพรุ่งนี้เช้า ณ โรงฉันใน
 ทุ่งนา เพื่อเป็นการฉลองรูปเจดีย์ที่ก่อด้วยข้าวเปลือกสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับด้วย
 ดุษฎีนิภาพ พอรุ่งเช้า พระเจ้าปัสเสนทิโกศล ได้เสด็จไปยังโรงฉันใน ทุ่งนานั้นไปคอยรับเสด็จ
 พระพุทธเจ้ากับภิกษุ 40 รูป ให้เสด็จนั่งเหนืออาสนะแล้วก็ถวายอาหารบิณฑบาต แก่
 พระพุทธเจ้าพร้อมกับภิกษุเหล่านั้นเสร็จจากภัตตกิจแล้วพระเจ้าปัสเสนทิโกศลก็กราบทูลถาม
 ถึงผลานิสงส์ที่ได้ก่อเจดีย์ด้วยข้าวเปลือกนี้ให้เป็นที่ทานจะมีผลานิสงส์เป็นประการใดพระพุทธเจ้า
 ชำองค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสเทศนาว่าดูกรมหาบพิตรนรชนหญิงชายใดมีจิตศรัทธา
 เลื่อมใสก่อสร้างพาลูกเจดีย์ยังกองข้าวเปลือกให้เป็นทานดังที่มหาบพิตร กระทำอยู่ในขณะนี้
 ด้วยศรัทธาอันแรงกล้า มีความปีติปราโมทย์ปริตยาธิบดีบุคคลผู้นั้นจะไม่ไปสู่อายภูมิตลอดร้อย
 ชาตถ้าเกิดเป็นมนุษย์ก็จะมั่งคั่งด้วยทรัพย์สมบัติเป็นอันมากครั้นตายไปจากมนุษย์ก็จะไปเสวย
 ในทิพย์สมบัติแม้พระตถาคตแต่ครั้งยังเป็นพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีธรรมอยู่ก็ได้ก่อเจดีย์ด้วย
 ข้าวเปลือกโดยพระองค์ได้เกิดในตระกูลชานา เมื่อเจริญวัยแล้ว ก็ต้องทำไร่ไถนาเลี้ยงชีพอยู่มา
 วันหนึ่งเห็นพระปัจเจกโพธิเจ้าอยู่ในราวป่าก็มีจิตเลื่อมใสได้สละข้าวเปลือกก่อเป็นเจดีย์ครั้นทำ
 เสร็จแล้วก็เอาผ้าแพรมาทำเป็นธงปักประดับพระเจดีย์ครั้นทำเสร็จแล้วก็ไปอาราธนาพระปัจเจก
 โพธิออกมาถวายภัตตาหารทำการสักการบูชาแก่พระรัตนตรัยแล้วตั้งปรารภว่า ขอให้ข้าพเจ้า
 เป็นพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งในอนาคตกาลเบื้องหน้าโน้น ครั้นอยู่จนอายุแล้วได้ไปเกิดชั้น
 ดาวดึงส์มีวิมานสูง 12 โยชน์ อยู่ได้ประมาณ 4 พันปี ทิพย์เมื่อจุติจากเทวโลกแล้วมาเกิดเป็นพระ
 ราชโอรสของพระเจ้าพาราณสีได้ท่องเที่ยวอยู่ในมนุษย์โลกและเทวโลกบำเพ็ญบารมีจนเต็มดี
 แล้วจึงได้มาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือพระตถาคตดังที่ได้ปรากฏแก่มหาบพิตรอยู่
 ขณะนี้เมื่อพระธรรมเทศนาจบลงแล้วพระเจ้าปัสเสนทิโกศลพร้อมข้าราชการบริพารก็พากันยินดีโสมนัส
 เป็นยิ่งนัก

คำถวายพระเจดีย์ข้าวเปลือกเป็นพุทธานุชา

ยัคเขภันเต สังฆปะฏิชานาตุ มะยัง เอตัง ธัญญะราสิง สะปะริวารัง เจตียัง กัตตะวา
 พุทฺธัสสะ ปุชฺเชนัตถายะ สังฆัสสะ นิยยาเทมะ สาธุ โน ภันเต อะยัง พุทฺธัสสะ ปุชฺเชนัตถายะ

ธัญญะเจติยัสสะทานัสสะ อานิสังโส อัมหากัญจะ มาตาปิตุอาทินัญจะปิยะชนานังที่ชะรัต
ตัง หิตายะ สุขายะ สังวัตตะตุ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับทราบ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ก่อกองข้าวเปลือก
พร้อมกับของบริวารเป็นเจติยแล้ว ขอมอบถวายแก่พระสงฆ์ เพื่อเป็นพุทธานุชา ขออานิสัง
แห่งการถวายพระเจติยข้าวเปลือก เพื่อเป็นพุทธานุชา ข้าพเจ้าทั้งหลาย จงเป็นไปเพื่อ
ประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ปิตุชนทั้งหลาย มีมารดาบิดาเป็นต้นด้วย
ตลอดกาลนาน เทอญ ฯ

5) ประเพณีสวดมนต์ข้ามปี

การสวดมนต์ข้ามปีของชาวขอนแก่นเริ่มครั้งแรกเมื่อปีพ.ศ. 2553 จัดในวันที่
31 ธันวาคม ของทุกปี ที่วัดโพธิ์ทอง หมู่ที่ 3 ตำบลขอนแก่น ทางวัดจะจัดให้มีการปิดทองไหว้
พระในตอนกลางวัน ตอนค่ำมีการจัดการละเล่น เช่น ประกวดร้องเพลง หรือร่ายย่อนยุคเพื่อรอ
เวลาก่อนสวดมนต์ การสวดมนต์ข้ามปีจะเริ่มสวดประมาณ 22.00 น. เป็นต้นไป จะจบประมาณ
หลังเที่ยงคืน ในตอนเช้าของวันที่ 1 มกราคม จะมีการทำบุญตักบาตรเป็นการทำบุญขึ้นปีใหม่
ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม และเป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้กับลูกหลานให้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพราะการ
สวดมนต์และการทำบุญจะทำให้รู้จักการทำทาน การมีศีล การเจริญสติ ทำให้จิตเกิดสมาธิ จิตใจ
สงบเป็นสุข ด้วยเหตุนี้เอง การสวดมนต์ข้ามปี และการทำบุญขึ้นปีใหม่จึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่
น่าสนใจในวันขึ้นปีใหม่ เพราะช่วยลดอุบัติเหตุและอันตรายต่างๆ และยังถือว่าเป็นการทำ
ความดีส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ ซึ่งเป็นการเริ่มต้นปีใหม่ที่เป็นสิริมงคล ทำให้ก้าวไปสู่ความ
เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า ของชาวไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจช่วยคุ้มครอง
ปกป้องรักษาชีวิต และครอบครัวให้มีความร่มเย็นเป็นสุขตลอดไป

ภาพที่ 3.30 พิธีสวดมนต์ข้ามปีของคนตำบลขอนแก่น

อานิสงส์ของการสวดมนต์ข้ามปีท่านพระมหาอุทมิชัย (ว.วชิรเมธี) ได้ให้ข้อคิดหลักธรรมเกี่ยวกับอานิสงส์หรือผลที่จะได้รับจากการสวดมนต์ข้ามปี ไว้ดังนี้

1. ลดความเสี่ยงจากอบายมุข อุบัติเหตุและความชั่วร้าย
2. เป็นการทำบุญใหญ่ให้กับชีวิต ทั้งทางกาย ทางจิตและทางปัญญา
3. เป็นการส่งท้ายด้วยธรรมะ และต้อนรับด้วยศีล
4. เป็นการสร้างบรรยากาศรู้เช่นเห็นจริงในสังขาร
5. เริ่มต้นชีวิตด้วยสิ่งที่เป็นสิริมงคลอันจะส่งผลให้ได้พบสิ่งที่เป็นมงคลตลอดทั้งปี

ภาพที่ 3.31 ชาวขอนแก่นร่วมทำบุญขึ้นปีใหม่

6) ประเพณีตรุษ ก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ

ตรุษ เป็นประเพณีส่งท้ายปีเก่าของคนไทยในสมัยก่อนเมืองเพชรบูรณ์หรือนคร “เพชรบูรณ์” เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมของตนเองที่บ่งบอกถึงความเจริญติดต่อกันมาช้านานซึ่งประเพณีที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ทำให้คนเพชรบูรณ์ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสงบร่มเย็นได้ล้วนแต่ผูกพันด้วยวิถีแห่งพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ประเพณีก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุเป็นอีกหนึ่งประเพณีที่ชาวเพชรบูรณ์ ยังร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานไว้ จวบจนปัจจุบันประเพณีก่อพระเจดีย์ทรายกลบธาตุเป็นงานประเพณีของชาวดำบลขอนแก่น ตำบลในเมือง และตำบลสะเตียงอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จัดขึ้นในช่วงเทศกาลตรุษไทย ตรงกับวันแรม 14 ค่ำ เดือน 4 ของทุกปี เป็นประเพณีเก่าแก่มีการจัดทุกปี การประกอบพิธีก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุของชาวขอนแก่นนั้นจะแตกต่างไป จากการก่อพระเจดีย์ทรายธรรมดาของที่อื่น ๆ ทั่วไปที่มีรากฐานความเป็นมาจากการเป็นพิธีเพียงแค่นทรายเข้าวัดเพื่อชดเชยดินทรายในวัดที่ผู้คนได้นำดินทำออกมาจากวัดแต่ประเพณีก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุนั้น เป็นพิธีกรรมที่แสดงถึงความกตัญญูความสามัคคี มีการรวมพี่น้อง และญาติพี่น้องเพื่อร่วมกันก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุให้กับคนที่เรารักรวมทั้งบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้วด้วยพิธีมีสองวันดังนี้

วันแรก ก่อเจดีย์ทราย และสวดมนต์เย็น จัดที่วัดพิธีเริ่มต้นบายของวันแรก 14 ค่ำ เดือน 4 จะมีการตักลงที่วัดเพื่อเป็นการนัดชาวบ้านทั้งหมู่บ้านไปชนทรายบนโคก โดยนำขันใส่น้ำคนละใบเพื่อไปชนทรายสำหรับก่อเจดีย์ทรายโดยมีผู้เฒ่าผู้แก่ของหมู่บ้านนำไป คนที่ไปร่วมมีทุกเพศทุกวัย จะมีการนำทรายไปแบ่งสองส่วน ส่วนที่หนึ่งก่อเจดีย์ทราย ส่วนที่สองนำมารวมก่อเจดีย์กลบธาตุชาวบ้านจะนำธาตุหรืออัฐิของญาติพี่น้องบรรพบุรุษที่เสียชีวิตภายในระยะเวลา 3 ปี มาทำพิธีกลบธาตุโดยบรรดาญาติพี่น้องจะนำธาตุหรืออัฐิตั้งกล่าวไปวางบนใบตองแล้วล้างทำความสะอาด ใช้น้ำอบ น้ำหอมมาประพรมให้สะอาดก่อน แล้วใส่โกศ จากนั้นจะนำอัฐิที่อยู่ในโกศไปก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ โดยแต่เดิมนั้นอัฐิจะถูกนำไปใส่ในหม้อใบเล็กมัดปากด้วยผ้าขาว แล้วนำทรายมาก่อกลบหม้ออัฐิจนมิดหมดแล้วตกแต่งเป็นรูปเจดีย์บนยอดเจดีย์กลบธาตุทำด้วยไม้จ้าวสลักเป็นสามแฉกย้อมสีด้วยขมิ้น แล้วพรมด้วยน้ำอบน้ำหอม มีการเขียนฎีกาบอกผู้ตาย ปักไว้ในเจดีย์กลบธาตุ การสร้างเจดีย์กลบธาตุจะเท่ากับจำนวนอัฐิที่นำมากลบธาตุ มีการโยนสายสิญจน์ไปยังเจดีย์ทรายกลบธาตุตามลำดับ ตอนเย็นประมาณ 5 โมงเย็นมีสวดพระพุทธรมณฑ์ บังสุกุล ถวายปัจจัย ไทยธรรม เพื่ออุทิศให้กับญาติที่ล่วงลับไปแล้ว

ภาพที่ 3.32 ชาวบ้านร่วมกันก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ

ภาพที่ 3.33 การก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ

ฎีกาที่ปักบนเจดีย์ทราย เขียนดังนี้ ฎีกาข้าพเจ้าจะขอทำบุญไปถึง พระอินทร์ พระพรหม พระยม พระกาล ทำวตุโลกบาลทั้งสี่ พระนางธรณี พระเพลิง พระพาย พระแม่โพสพ แม่นางธรณี แม่พระคงคา เทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปู่ ย่า ตา ยาย บรรพบุรุษที่ล่วงลับ ชื่อเจ้าของอัฐิ ขอจงมารับส่วนบุญในครั้งนี้

ภาพที่ 3.34 พิธีสวดมนต์เย็น

ภาพที่ 3.35 พาช้าวเตรียมเซ่นไหว้ผู้ล่วงลับ

ภาพที่ 3.36 นำอัฐิมากลบธาตุในเจดีย์ทราย

ภาพที่ 3.37 ขนมตຽຍໄທຍ

วันที่สอง วันตຽຍໄທຍ 15 ค่ำ เดือน 4 มีการทำบุญตักบาตรที่วัด คนที่เป็นญาติของผู้เสียชีวิตที่นำอัฐิมากลบลธาตุ จัดสำรับอาหารถวายพระ และสำรับสำหรับไปวางที่กลบลธาตุ อาหารที่ถวายพระจะประกอบด้วยอาหารคาว และขนมตຽຍໄທຍมีข้าวโป่ง ข้าวเหนียวแดง และข้าวตอกปั้นจตุรปูໄຫວเพื่อให้ดวงวิญญาณได้รับทราบและอนุโมทนาบุญกุศลที่บรรดาญาติได้ทำบุญอุทิศส่วนบุญกุศลให้ไว้ในช่วงเทศกาลวันตຽຍໄທຍ

การเล่นหลังจากทำบุญตຽຍໄທຍชาวบ้านจะมาร่วมทำบุญตักบาตรที่วัดในวันตຽຍໄທຍ ซึ่งในอดีตงานประเพณีดังกล่าวถือเป็นช่วงหยุดการทำงานของชาวบ้าน เนื่องจากเป็นช่วงเสร็จสิ้นการทำงานย่างเข้าสู่ฤดูร้อน ชาวบ้านจะหยุดทำงานทุกอย่างทั้งนอกบ้านและในบ้าน พร้อมกับรวมตัวเล่นการละเล่นต่างๆในวัด เช่น การร้องเพลงฉ่อยพื้นบ้าน การเล่นดึงเชือก การเล่นนางด้ง การร่ำวง การเล่นมอญซ่อนผ้าเล่นสะบ้า เป็นต้น ธาตุหรืออัฐิที่เก็บไว้เกินสามปีแล้วจะไม่นำมาก่อเจดีย์ทรายกลบลธาตุอีกแต่ญาติจะนำไปลอยอังคารหรือนำไปบูชาที่บ้านหรือบรรจุไว้ที่เจดีย์ในวัดต่อไป

ประเพณีก่อเจดีย์ทรายกลบลธาตุ เป็นประเพณีที่ทรงคุณค่าทั้งทางด้านคติความเชื่อและภูมิปัญญา ของคนชาวชนไพร่โดยชาวบ้านมีความเชื่อว่า มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ด้วยธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เมื่อมนุษย์หมดลมแล้ว ร่างกายจะถูกนำไปเผาด้วยไฟ คงเหลือแต่อัฐิเท่านั้น ฉะนั้นในช่วงแรกของการเสียชีวิตไป จึงต้องสร้างสมดุลงดโดยการนำอัฐิมาสัมผัสกับธาตุทั้ง 4 เป็นระยะเวลาหนึ่ง ก่อน กล่าวคือ ธาตุลมคือ การเปิดให้สัมผัสกับอากาศ ธาตุน้ำคือการประพรมน้ำอบ น้ำหอม ธาตุไฟ คือ รูปเทียนที่นำมากราบไหว้ และธาตุดินคือ กองทรายที่นำมากลบนั่นเอง ประเพณีก่อเจดีย์ทรายกลบลธาตุจึงกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งการรำลึกถึงคุณงามความดีความผูกพันต่อบรรพบุรุษ และความกตัญญูตักเตือนให้บุตรหลานนอกจากนั้นการที่แต่ละคนได้มาสัมผัสกับกระดูกหรือธาตุของญาติพี่น้องที่เคยใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันมาก่อนยังเป็นการสื่อคติสอนใจถึงความไม่เที่ยงของสังขารเพื่อให้ผู้มีชีวิตอยู่ ได้ตระหนักถึงความไม่เที่ยงของชีวิตและควรดำรงตนอยู่ด้วยการมีสติและไม่ประมาทอีกด้วย ภูมิปัญญาที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่แฝงอยู่

ในประเพณีนี้คือการรวมตัวกันของญาติพี่น้องของผู้ตายไม่ว่าจะอยู่แห่งหนตำบลใดก็ต้องกลับมารวมตัวกันทั้งหมดเพื่อประกอบพิธี ก่อเจดีย์ทราย กลบธาตุร่วมกันอย่างอบอุ่นอีกทั้งยังมีการแบ่งงานกันทำในครอบครัวตามความถนัดของแต่ละคน เช่นผู้ชายจะไปขุดหาและขนทรายเพื่อนำมาไว้ก่อเจดีย์ ส่วนผู้หญิงก็จะทำหน้าที่เตรียมดอกไม้ ธงทิว และเครื่องตกแต่งต่าง ๆ ในระหว่างการก่อกองทรายก็จะได้มีการปรึกษาหารือในทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดรูปแบบจนถึงการประดับประดาให้สวยงามแล้วก็ได้ทำบุญร่วมกันอันเป็นประเพณีที่สร้างปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวก่อให้เกิดความร่วมมือความรักความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในครอบครัวทรายแต่ละเม็ดที่ก่อรวมกันเป็นเจดีย์ในประเพณีก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุจึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูทวดเฒ่าและผูกพันโยงใยในครอบครัวและเครือญาติอันเป็นอัตลักษณ์ประการหนึ่งของคนเพชรบูรณ์โดยปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม คือ เจดีย์ทราย นั่นเอง

7) ประเพณีสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์ของชาวชนไพร จะมีการก่อพระเจดีย์ทรายกองใหญ่จัดในวัน 12 เมษายน ของทุกปี ชาวบ้านจะนำทรายมาจากบนโคก โดยใช้กระชอนล่อนทรายเลือกทรายที่ไม่มีผู้คนเหยียบย่ำ แต่ปัจจุบันทรายหาได้ยากมาก เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่จะถมดินปลูกที่อยู่อาศัยกันเยอะ จึงหันมาซื้อทรายเข้าวัดโดยใช้รถนำมาเทลงที่วัดแล้วให้ชาวบ้านมาบูชา เพื่อนำเงินที่ได้เข้าวัดเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายต่อไป ถ้าได้ทรายแล้วผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะนำทรายมาผสมกันเพื่อก่อเป็นเจดีย์ทรายองค์ใหญ่ มีการดึงดูดในวันก่อเจดีย์ทรายจะมีการประกวดมีเงินรางวัลให้กับคนที่ก่อเจดีย์ทรายที่สวยงามที่สุด แล้วตกแต่งด้วยดอกไม้ให้ดูสวยงาม ประพรมด้วยน้ำหอมไทยทำให้งิจกรรมในวันงานมีความสุข สนุกสนานมาก เพื่อเป็นการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีสงกรานต์บ้านเราให้อยู่คู่กับชาวบ้าน สืบรุ่นลูก รุ่นหลานสืบต่อไป

ภาพที่ 3.38 ชาวบ้านร่วมกันก่อเจดีย์ทรายประกวดในวันสงกรานต์

เช้าของวันที่ 13 เมษายน ทุกปีมีการทำบุญตักบาตร ชาวบ้านที่ไปทำงานกลับมาเยี่ยมถิ่นฐานบ้านเกิด ต่างพากันมาร่วมทำบุญทำอาหารเพื่อถวายพระสงฆ์ หลังจากทำบุญเสร็จแล้วก็มีการร่วมเล่นกิจกรรมในการละเล่นสมัยก่อน เล่นทอยบัว ถอยลุม หลับตาตีบีบ ลิงลม เป็นต้น เป็นที่สนุกสนานของชาวบ้าน

ภาพที่ 3.39 ชาวบ้านร่วมพิธีสงฆ์น้ำพระ

ภาพที่ 3.40 รตน้ำขอพรผู้สูงอายุ

ภาพที่ 3.41 ผู้นำหมู่บ้านร่วมสงฆ์น้ำพระพุทธรูป

ภาพที่ 3.42 ผู้สูงอายุร่วมกิจกรรมรำวงย้อนยุค

ช่วงเทศกาลสงกรานต์ เป็นช่วงฤดูร้อนอากาศก็จะร้อนจัด จึงนิยมเข้าวัดเพราะที่วัดจะมี ต้นโพธิ์ ต้นไทร ทำให้บรรยากาศร่มรื่น เย็นสบาย คลายความร้อนได้ และมีกิจกรรมสรงน้ำ พระพุทธรูปและสรงน้ำพระสงฆ์ รดน้ำ ขอพรผู้สูงอายุ รดน้ำธาตุหรือโกศให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว แต่ปัจจุบันมีสิ่งจูงใจเยอะจึงมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมในการเล่น เป็นการรำวงย้อนยุค เล่นกีฬาเปตอง เล่นฟุตบอล เล่นกีฬาพื้นบ้าน และมีขบวนแห่ผ้าป่า เพื่อนำเงินจากทอดผ้าป่าใช้จ่ายให้กับค่าสาธารณูปโภคภายในวัด โดยนำทีมจากผู้นำของหมู่บ้าน คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ชอนไพร สมาชิกอบต. ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเยาวชน และชาวบ้านตำบลชอนไพร

ภาพที่ 3.43 ผู้สูงอายุร่วมกิจกรรมออกกำลังกาย

8) ประเพณีสลากภัต

ประวัติความเป็นมาของสลากภัตสลากภัต (บาลี: สลากภตฺต) เป็นศัพท์ในพระวินัยปิฎก เป็นชื่อเรียกวิธีถวายทานแก่พระสงฆ์วิธีหนึ่ง โดยการจับสลากเพื่อแจกภัตตาหารหรือปัจจัยวัตถุที่ได้รับจากผู้ศรัทธาถวาย เพื่ออนุเคราะห์แก่ผู้ศรัทธาที่มีปัจจัยวัตถุจำกัดและไม่สามารถถวายแก่พระสงฆ์ทั้งหมดได้โดยสลากภัต นับเนื่องในสังฆทานที่มีอันสงฆ์มาก เพราะถือว่าแม้จะตั้งสลากถวายกับพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่จับสลากได้ ย่อมเท่ากับถวายกับพระสงฆ์ทั้งหมด เพราะสลากที่จับนั้นพระสงฆ์ทุกรูปในอารามนั้นมีสิทธิได้ นอกจากนั้นสลากภัตยังเป็นหลักการในพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเท่าเทียมกันและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแก่คณะสงฆ์โดยอุทิศให้เป็น สบิยสงฆ์ (ไม่ระบุเฉพาะว่าจะถวายรูปไหน) เช่นการถวายสลากภัต แม้พระจะได้รับของที่ถวายแค่รูปเดียว แต่ถือได้ว่าพระสงฆ์ที่มารับถวายเป็นพระที่ได้รับมอบหมายจากสงฆ์ ก็นับเป็นสังฆทานที่สมบูรณ์เช่นกัน

ในประเทศไทย มีประเพณีสลากภัต ภาคเหนือเรียกว่า ประเพณีทานก่วยสลาก ตามวัดต่าง ๆ โดยจัดในช่วงเดือน 6 จนถึงเดือน 8 ซึ่งเป็นช่วงผลไม้อุดมสมบูรณ์ โดยมีการรวมตัวของคณะศรัทธาทั้งหมู่บ้านนำผลไม้และสารพัดหวานไปตั้งเป็นสลากถวายพระภิกษุที่นิมนต์มาจากวัดต่าง ๆ เป็นประเพณีใหญ่สำหรับหมู่บ้านและวัดนั้น ๆ โดยในแต่ละภูมิภาคมีรายละเอียดการจัดประเพณีแตกต่างกันไป อาหารที่ถวายข้าวสวย กับข้าวขนมวุ้น สาकु ข้าวเหนียวมัน มะม่วง ขนุน สับปะรด ใสม่าในกระทังใบตอง หรือถัวยมีฝักปัด มีน้ำดื่ม มีกรวยหมากเสียบรูปและดอกไม้ บรรจุลงในหาบ หรือในถาด

ภาพที่ 3.44 ขนมหและผลไม้ในหาบสลากภัต

ภาพที่ 3.45 ชาวบ้านนำอาหารแห่รอบอุโบสถ์

พิธีการสำหรับตำบลชนไพรจะจัดในวันวิสาขบูชา ของทุกปี สาเหตุที่ถือปฏิบัติกันเช่นนี้ก็ เพราะว่า เป็นช่วงที่ชาวบ้านมีผลไม้ เช่น มะม่วง ขนุน และอื่นๆ โดยมีการรวมตัวของคณะ ศรัทธาทั้งหมู่บ้านนำผลไม้และอาหารคาวหวานไปตั้งเป็นพาสลากถวายพระภิกษุที่อยู่ในวัด หรือนิมนต์มาจากวัดต่าง ๆ เป็นประเพณีใหญ่สำหรับหมู่บ้านและวัดนั้น ๆ โดยมีรายละเอียด การจัดประเพณีดังต่อไปนี้

เมื่อวัดใดจะจัดให้มีการถวายสลากภัตต์มคทายกผู้เป็นหัวหน้าก็จะกำหนดวันและประกาศ ผู้ใดต้องการเป็นเจ้าภาพก็จะมีเตรียมสำหรับกับข้าว ถวายทานตามกำลังของตนก่อนถึงวัน ถวาย จะมีการเตรียมเย็บกระทงใส่อาหาร ทำก รวยหมาก(ภายในมี หมาก พลุป้ายปูนมวน สีเสียด ยาเส้น สำหรับกินหมาก)เมื่อถึงวันที่นัดหมายชาวบ้านจะแต่งสำหรับอาหารมาตามเวลา นัดหมายตอนเช้า จากนั้นมีการนำอาหารไปแห่รอบ อุโบสถ์เวียนขวาสามรอบ(ในขณะแห่จะมีการตีระฆัง และกลองด้วย) แล้วมคทายกผู้เป็นหัวหน้า ก็จะนำฉลากให้เจ้าภาพจับ เจ้าภาพแต่ละรายจะจับฉลากได้เบอร์หมายเลขของพระ สงฆ์เรียงตามลำดับที่นั่งแล้วนำอาหารไปถวายพระ ตามลำดับ เป็นการถวายทานแบบไม่เจาะจงตัวผู้รับ เจ้าภาพไม่ควรแสดงความยินดียินร้ายใน ผู้รับประเคนตามสลากเมื่อเสร็จแล้วพระสงฆ์ก็จะอนุโมทนาและให้พรเจ้าภาพก็กรวดน้ำอุทิศ ส่วนกุศลให้กับญาติผู้ที่ล่วงลับไปแล้วเป็นอันเสร็จพิธี

ภาพที่ 3.46ร่วมทำบุญเพื่อถวายภัตตาหารและปัจจัย

คำถวายสลากภัตร

เอตานิ มะยัง ภันเต สละกะภัตตานิ สะปะริวารานิ อะสุกัฏฐาเนฐะปัตตานิกิขุสังฆะ
สะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆเอตานิ สละกะภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหา
ตุ อัมหากังเจวะ มาตาปิตุอาทินัญจะ ญาตะกานังทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ อาสะวักขะยาเวหัง
นิพานะปัจจัยโยโหตุ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ซึ่งสลากภัตร และของอันเป็น
บริวารทั้งหลายเหล่านี้ อันตั้งไว้แล้วในที่โน้น แต่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์โปรดรับ ซึ่ง
สลากภัตกับทั้งของอันเป็นบริวารทั้งหลายเหล่านั้น ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อ
ความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แต่ญาติทั้งหลาย อันมีมารดาบิดาเป็นต้นด้วย และเป็นปัจจัย
ให้ข้าพเจ้าทั้งหลาย สันติสุขะทั้งปวงจนถึงซึ่งพระนิพพาน ด้วย เทอญ ฯ

9) ประเพณีหล่อเทียนเข้าพรรษา

ประเพณีหล่อเทียนเข้าพรรษาของวัดโพธิ์ทองตำบลชอนไพร จะจัดให้มีในวัน
อาสาฬหบูชา ซึ่งเป็นวันก่อนเข้าพรรษาของทุกปี สาเหตุที่ต้องมีการหล่อเทียนในช่วงฤดูการ
เข้าพรรษาในสมัยก่อนไม่มีไฟฟ้า ใช้เทียนในการส่องสว่างในพรรษา ซึ่งกำหนดให้พระภิกษุ
ทั้งหลายต้องเข้าอยู่ประจำ ณ วัดใดวัดหนึ่งตลอดระยะเวลา 3 เดือน พระภิกษุสงฆ์ที่อยู่จำ
พรรษาในพระอารามระหว่างนั้น มีการสวดมนต์ทำวัตรทุกเช้าค่ำ มีความจำเป็นต้องใช้เทียนไว้
สำหรับส่องสว่างในเวลากลางคืน ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ในการส่องสว่างแล้ว การหล่อเทียน
เข้าพรรษายังคงยึดถือเป็นประเพณีในการทำบุญด้วยการหล่อเทียนถวายพระสงฆ์ บางคนซื้อ
ต้นเทียนมาถวาย เพื่อให้พระได้ใช้เทียนในการจุดบูชา พุทธศาสนิกชนบางคนได้เปลี่ยนเป็นการ
ถวายอุปกรณ์หลอดไฟฟ้า หรือค่าไฟฟ้า แทนการถวายเทียน เป็นต้น แต่เนื่องจากการหล่อ
เทียนเข้าพรรษาเป็นประเพณีที่สืบต่อกันมายาวนานเพราะมีความเชื่อว่าการถวายเทียน
เข้าพรรษาเป็นการให้ทานด้วยแสงสว่าง ซึ่งจะเกิดานิสงส์ ปัญญาสว่างไสว หรือชีวิตรุ่งโรจน์

สว่างไสวราวกับแสงเทียน ดังนั้นประเพณีนี้จึงมีการปฏิบัติและสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณคู่กับตำบลชนไพรในตอนเช้าของวันเข้าพรรษาชาวบ้านนิยมมาทำบุญตักบาตร มีการถวายเทียน ผ้าอาบน้ำฝน และสังฆทาน เพื่อให้พระสงฆ์ได้ใช้ในช่วงเข้าพรรษา ชาวบ้านนิยมใส่ชุดสีขาวมาอยู่ และนอนวัดถือศีลอุโบสถ ศึกษาปฏิบัติธรรม สวดมนต์ไหว้พระ ฟังธรรม และฝึกสมาธิในวันพระช่วงเทศกาลเข้าพรรษา

ภาพที่ 3.47 ชาวบ้านร่วมกันหล่อเทียนเข้าพรรษา

ภาพที่ 3.48 ชาวบ้านถวายเทียนและผ้าอาบน้ำฝน

ภาพที่ 3.49 ชาวบ้านร่วมทำบุญเข้าพรรษา

ภาพที่ 3.50 ชาวขอนแก่นร่วมปฏิบัติธรรม

10) ประเพณีสารทไทย

ประเพณีสารทไทยเป็นการทำบุญในพระพุทธศาสนาตรงกับวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 เมื่อใกล้ถึงวันสารทชาวบ้านทุกบ้านจะกว่นกระยาสารท เพื่อนำไปตักบาตร และแจกจ่ายให้กับญาติ และเพื่อนบ้านในวันสารทชาวบ้านจะจัดแจงข้าวปลาอาหาร ไปทำบุญที่วัดเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ญาติมิตรผู้ล่วงลับ และถือศีล พังกรรมเทศนาคนไทยรับประเพณีวันสารทมาจากศาสนาพราหมณ์ดังปรากฏหลักฐานในหนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือนซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เรียกว่าสารทปทานุกรมบอกว่าเป็นชื่อฤดูในระหว่างฤดูฝนกับฤดูหนาวคือฤดูใบไม้ร่วง เป็นอันตกอยู่ในปลายเดือน 10 เราจึงเรียกกันว่าเป็นฤดูสารท การทำบุญ เรียกว่าทำบุญวันสารท ถือกันว่าในวันกลางเดือนสิบนี้เป็นวันผีญาติหรือมิใช่ญาติมาคอยรับอาหารถ้าใครไม่ทำบุญสารทถือว่าผู้นั้นขาดความกตัญญูต่อบิดามารดาและญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปและจะได้รับความเดือดร้อน เพราะผีที่ล่วงลับไปจะให้ภัยต่างๆ อาหารสำคัญที่ทำในพิธีสารทนี้เรียกว่ากระยาสารทซึ่งแปลว่า อาหารที่ทำในฤดูสารทกระยาสารทนี้เห็นจะเนื่องมาจากข้าวมธุปายาส ซึ่งเขาใช้ข้าว น้ำตาล น้ำนมผสมกันแต่ข้าวมธุปายาสนี้เขาทำกันไม่

กำหนดเฉพาะในฤตุสารท บางทีเขาทำกินกันเองเช่นที่นางสุชาดาหุงถวายพระพุทธเจ้าก็ทำถวายในเดือนหก แต่ก็น่าจะเอาแบบอย่างมาจากมรุตปายสนั่นเอง มรุตปายสนเป็นอาหารของชาวอินเดียเมื่อมาตกเป็นของไทยก็ต้องมีเปลี่ยนแปลงไปบ้างและเมื่อมาทำกันในฤตุสารทก็เลยเรียกกันว่ากระยาสารทขนมประจำสารท เป็นขนมประจำวันสารทในทุกท้องถิ่นของประเทศไทย ด้วยมีความเชื่อว่าถ้าไม่ได้ใส่บาตรขนมกระยาสารทในวันสารทไทยแล้วญาติผู้ล่วงลับก็จะได้ส่วนบุญส่วนกุศลที่กระทำในวันนั้นสำหรับในตำบลขอนแก่น ขนมกระยาสารทมีส่วนประกอบ คือ ข้าวตอก ข้าวเม่า ถั่ว งา น้ำกะทิและน้ำตาลนำทั้งหมดมากรนเข้าด้วยกัน เมื่อสุกแล้วจึงนำมาตัดเป็นแผ่นก็ได้สำหรับการกรนกระยาสารทนั้น ต้องใช้เวลาและแรงคนหลาย ๆ คนจึงจะทำให้เสร็จได้ ดังนั้นการกรนกระยาสารทจึงต้องอาศัยความสามัคคีกันของคนในครอบครัวเมื่อกรนกระยาสารทเสร็จแล้ว ชาวบ้านก็จะนำไปทำบุญและแจกจ่ายให้เพื่อนบ้านจะเห็นได้ว่าสาระสำคัญของประเพณีวันสารทไทยมิใช่เป็นเพียงเรื่องของขนมที่ใช้ในการทำบุญเท่านั้นหากแต่อยู่ที่กุศโลบายในการสร้างความสามัคคีภายในครอบครัวการแสดงความรักความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และการแสดงน้ำใจไมตรีต่อกันระหว่างเพื่อนบ้านอีกด้วย

ระยะแรก ก่อนถึงวันสารทชาวบ้านจะเตรียมของดังนี้

1. ข้าวเม่าพองทำจากข้าวเปลือกเหนียวแช่น้ำ 2 คั้นแล้วลวกน้ำร้อน แล้วคั่วให้สุก ระบายให้เย็น แล้วนำไปตำในครกกระเดื่อง ผัดด้วยกระดัง จนหมดเปลือก นำไปตำซ้ำ 2-3 ครั้ง จนหมดเปลือก

2. ข้าวตอก ทำจากข้าวเปลือกเหนียว คั่วในกระทะใบบัว (บางแห่งเรียกดอกเต็ก) จากนั้นใส่กะแตงร่อนเล็กน้อยกากออก

3. ถั่วลิสง คั่ว งาคั่ว

4. น้ำตาลอ้อย

5. น้ำกะทิผสมน้ำตาลอ้อยกรนจนเหนียว

ส่วนผสมทุกอย่างกรนผสมกัน เรียกว่า กระยาสารทเมื่อเตรียมของไว้ทำบุญแล้ว แจกจ่ายแบ่งปันญาติพี่น้อง

ภาพที่ 3.51 ขนมกระยาสารท

ระยะที่สองคือวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 เวลาเช้าชาวบ้านไปทำบุญตักบาตรที่วัดนำอาหาร คาว ผลไม้ เช่น กล้วย ส้ม และขนม กระจายสารทไปทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ญาติผู้ใหญ่ที่ล่วงลับไปแล้วแต่อาจมีบางคนอยู่วัดรักษาศีล ฟังเทศน์ ในตำบลชอนไพร จะมีการทำข้าวต้มมัดอาหาร ข้าว อาหารคาว กล้วย ผลไม้ และขนมกระจายสารทสำหรับบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เมื่อถวายพระสงฆ์ เสร็จแล้วก็นำไปบูชาตามนา โดยวางตามตาเส้นแรกนาให้แม่พระโพสพ ผีนา ผีไร่ มารับส่วนบุญ ส่วนกุศลที่อุทิศให้ในงานบุญสารทไทย

ภาพที่ 3.52 ชาวบ้านร่วมทำบุญ ณ วัดโพธิ์ทอง

11) ประเพณีตักบาตรเทโว

ประวัติความเป็นมา ประเพณีตักบาตรเทโว หมายถึง การเสด็จลงจากเทวโลกของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตำนานเล่าว่าเมื่อพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ได้เสด็จไปประกาศพระศาสนาพระองค์ทรงรำลึกถึงพระนางสิริมหามายา ซึ่งได้สิ้นพระชนม์หลังจากพระองค์ประสูติได้ 7 วัน ทรงดำริที่จะสนองคุณพระมารดา ดังนั้นในพรรษาที่ 7 นับแต่ปีที่ตรัสรู้ พระพุทธองค์จึงได้เสด็จขึ้นไปจำพรรษาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เทศนาพระอภิธรรมปิฎกโปรดพระพุทธมารดาอยู่หนึ่งพรรษา ครั้นออกพรรษาแล้ววันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 พระพุทธเจ้าจึงเสด็จจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มาประทับที่เมืองสังกัสสะ มีประชาชนไปเฝ้าพระพุทธองค์เพื่อทำบุญตักบาตร ด้วยเหตุนี้จึงถือว่าวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 เป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จจากเทวโลกลงมาสู่เมืองมนุษย์พุทธศาสนิกชนจึงนิยมตักบาตรกันเป็นพิเศษเป็นประเพณีสำคัญสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ โดยพระสงฆ์จำนวนมาก นำโดยพระพุทธรูปปางเสด็จจากดาวดึงส์ เดินออกจากอุโบสถลงมารับภัตตาหารเช้าจากพุทธศาสนิกชน ในการตักบาตรเทโวเท่ากับเป็นการทำบุญตักบาตรรับเสด็จพระพุทธเจ้าเสด็จลงมาเทวโลก

ชาวตำบลชอนไพร ณ วัดโพธิ์ทอง วัดทุ่งเรไร มีการทำบุญตักบาตรเทโว มีการประกาศให้ผู้ปกครองนำเด็กนักเรียนมาแต่งตัวเป็นเทวดา นางฟ้า เพื่อเดินนำหน้าพระสงฆ์ มีการใส่

บาตรด้วยข้าวต้ม ขนมลูกโยน และอาหารแห้งความสำคัญ ของงานตักบาตรเทโวเป็นงานที่ช่วยสร้างความสมัครสมานสามัคคีให้แก่ชาวบ้านอย่างมากการให้เด็กนักเรียนมาแต่งกายชุดขาวเป็นเทวดานางฟ้าเป็นอุบายให้เด็กได้เข้าวัด รับศีล 5 ก่อนตักบาตร เด็กจะใกล้ชิดกับศาสนา การที่เด็กมาจะมีพ่อแม่ พี่น้อง ปู่ย่า ตายาย เข้ามาด้วยเป็นอุบายทำคนหันมาเข้าวัดทำบุญ รับศีลเพิ่มมากขึ้นซึ่งจะเป็นเครื่องควบคุมสังคมให้ ละ ลด เลิกอบายมุข หันหน้าเข้าวัดเพื่อทำบุญจึงมีส่วนช่วยให้สังคมเกิดสันติสุขขึ้น

ภาพที่ 3.53 เด็กร่วมเป็นเทวดาและนางฟ้า
รับศีลห้าก่อนตักบาตรเทโว

ภาพที่ 3.54 ชาวบ้านร่วมตักบาตรเทโว

ภาพที่ 3.55 ชาวชนไพรร่วมทำบุญถวายอาหารหลังตักบาตรเทโว

12) ประเพณีแข่งเรือสั้งกะสี

แข่งเรือ เป็นการละเล่นในยามน้ำหลากที่สืบทอดมาแต่โบราณ และมักมีการแข่งเรือควบคู่ไปกับการทำบุญ ปัดทอง ไหว้พระและงานกฐิน ช่วยสร้างบรรยากาศให้งานบุญครั้งหนึ่งฉลองเทศกาลออกพรรษาของชาวบ้าน จะจัดขึ้นหลังจากออกพรรษาแล้วเป็นการสร้างความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านตำบลชนไพรประเพณีแข่งเรือเป็นการละเล่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยในชนบทถิ่นที่อยู่อาศัยใกล้น้ำเป็นการสร้างความรักความสามัคคีในหมู่คณะในการฝึกซ้อม และการแข่งขันในตำบลชนไพรมีการจัดแข่งเรือเพียงแห่งเดียวคือ คลองบ้านสั้งแห่ง หมู่ที่ 7 บ้านสั้งแห่ง เป็นคลองที่ไม่กว้าง และไม่ลึกมาก อยู่บริเวณหน้าวัดวาริวงศ์จัดในวันออกพรรษาของทุกปี ชาวบ้านหยุดทำงาน เพื่อทำบุญออกพรรษา ตอนสายจนถึงตอนเย็น จะไปดูการแข่งเรือ ในช่วงนี้เป็นโอกาสที่หญิงสาวได้แต่งตัวสวยงามพบปะกัน ชายหนุ่มได้มีโอกาสแสดงความสามารถในการพายเรือ ได้เห็นความสามัคคีพร้อมเพรียงของเหล่าหนุ่มฝีพาย การแข่งเรือ ผู้ดูมีทั้งอยู่บนตลิ่ง คอยเชียร์ต่างสนุกสนานกันทั่วหน้า ปัจจุบันมีดนตรีประกอบในขณะแข่งเรือด้วย โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่าย แต่ละหมู่บ้านมีส่วนร่วมโดยการส่งเรือเข้าแข่งมีการมอบถ้วยรางวัลแก่ผู้ชนะเลิศ

ภาพที่ 3.56 การแข่งเรือสั้งกะสีวัดวาริวงศ์ตำบลชนไพร

ภาพที่ 3.57 ถ้วยรางวัลสำหรับผู้แข่งขันชนะเลิศ

ภาพที่ 3.58 กำนัน และผู้นำหมู่บ้านร่วมพิธีเปิดงาน

เรือแข่งที่ชาวตำบลชนไพรใช้ในการแข่งขันคือเรือสั้งกะสีทำไว้สำหรับหาปลาในแม่น้ำป่าสัก ตามคลองต่างๆ ซึ่งเรือมีขนาดเล็กนั่งได้ 2-3 คน (ต่างจากเรือที่ชาวบ้านแถบชาวบ้านลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาใช้แข่ง เรียกเรือยาว ทำจากท่อนซุงทั้งต้น การต่อเรือยาวต้องใช้ความรู้ ความชำนาญมาก จึงจะได้เรือที่สวยงามและแล่นได้เร็วเวลาพาย)

ภาพที่ 3.59 กองเชียร์ชาวบ้านตำบลชนไพร

ภาพที่ 3.60 แข่งพายกระทะ

ภาพที่ 3.61 เรือสั้งกะสี มีขนาดเล็กนั่งได้ 2 คน

ปัจจุบันประเพณีการแข่งขันเรือมีการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชน วิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง จะไม่ได้ยินเสียงเพลงเห่เรือของ ฝัพายและของชาวบ้าน จะได้ยินเสียงเพลงจากวงดนตรีแทน ให้สืบทอดประเพณีนี้ต่อมา เป็นที่

นายินดีที่หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลชนไพร เล็งเห็นคุณค่าของประเพณีแข่งเรือจึงได้จัดให้มีการแข่งเรือขึ้นทำให้ชาวบ้านมีแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งงานแข่งเรือประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี ได้รับความสนใจจากชาวบ้านไปเที่ยวงานนี้กันอย่างมากมาย

ภาพที่ 3.62 แข่งชกมวยทะเล

ภาพที่ 3.63 ชาวบ้านรอดูการแข่งเรือ

จุดประสงค์การแข่งขันเรือสั้งกะสี

1. ฉลองเทศกาลออกพรรษาของชาวบ้านจะจัดขึ้นหลังจากออกพรรษาแล้ว
2. เป็นการสร้างความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน
3. เป็นโอกาสดีของหนุ่มสาว ต่างหมู่บ้านที่จะได้รู้จักพบปะสังสรรค์กัน

13) ประเพณีงานเทศน์มหาชาติ

มหาชาติ แปลว่า ชาติที่ยิ่งใหญ่ , การเกิดครั้งยิ่งใหญ่ หมายถึงการเกิดของพระเวสสันดรโพรสัตว์ซึ่งเป็นการเกิดเพื่อบำเพ็ญบารมีครั้งสุดท้ายก่อนที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในชาติต่อมา มหาชาติที่ได้ชื่อเช่นนี้ก็เพราะการเกิดครั้งสุดท้ายนี้พระเวสสันดรได้บำเพ็ญบารมีสำคัญคือทานบารมีซึ่งเป็นการทำให้บารมีอื่นสมบูรณ์ไปด้วย และในชาติสุดท้ายนี้ พระเวสสันดรได้บำเพ็ญบารมีอื่นๆ ครบทั้งสิบประการ จึงถือได้ว่าเป็นการเกิดครั้งสำคัญยิ่งใหญ่มากกว่าทุกชาติที่ผ่านมา มหาชาติได้รับการประพันธ์เป็นบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองแล้วนำไปเทศน์เป็นทำนองมาตั้งแต่สมัยโบราณ เรียกการเทศน์เช่นนี้ว่า เทศน์มหาชาติ เรียกเต็มว่า เทศน์มหาชาติเรื่องเวสสันดรชาดก

ประเพณีงานเทศน์มหาชาติเป็นประเพณีอันเก่าแก่ที่มีการปฏิบัติสืบทอดมาแต่โบราณ เป็นประจำปีของชาวตำบลชอนไพรทุกๆ ปีการเทศน์มหาชาติ คือเทศนาเวสสันดรชาดกเป็นบุญพิธีที่นิยมจัดให้มีกันมาแต่โบราณส่วนมากจัดให้มีในวัดเป็นหน้าที่ของชาวบ้านและวัดนั้น ๆ งานเทศน์มหาชาตินี้วัดทุกวัดในตำบลชอนไพรนิยมจัดทุกวัด นิยมทำกันหลังออกพรรษา ก่อนหรือหลังกฐินแล้วแต่วัดไหนจะกำหนดและอาจจะจัดตรงกันหรือไม่ตรงกันก็ได้อาจทำในวันขึ้น 8 ค่ำกลางเดือน 12 หรือในวันแรม 8 ค่ำก็ได้ความเชื่อในการฟังการเทศน์มหาชาติมีอิทธิพลต่อสังคมในด้านความเชื่อ คือเชื่อว่าผู้ใดได้ฟังเทศน์มหาชาติครบ 13 กัณฑ์ จบภายในวันเดียวผู้นั้นก็จะได้รับอานิสงส์ 5 ประการ คือ

1. จะได้เกิดในศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรยซึ่งจะมาอุบัติเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต
2. จะได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ เสวยทิพยสมบัติอันโอฬาร
3. จะไม่ไปเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต
4. จะเป็นผู้มีลาภ ยศ ไม้ตรีและความสุข
5. จะได้บรรลุมรรค ผล นิพพานเป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลต่อสังคมไทยในด้านต่าง ๆ เช่น ศิลธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีวรรณกรรม จิตรกรรม การศึกษา ตลอดจนการเมืองการปกครองของไทยอีกด้วยงานเทศน์มหาชาติของตำบลชอนไพรจะนิยมจัดเป็นงานสองวัน คือ วันแรก มีการเทศน์เวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์ การเทศน์มหาชาตินั้น ประกอบด้วยพระคาถาภาษาบาลีจำนวน 1,000 พระคาถา เรียกว่า “คาถาพัน”

วันที่สอง มีการเทศน์เวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์ เป็นภาษาท้องถิ่น เริ่มงานด้วยพิธีทำบุญตักบาตรพระทั้งวัด แล้วเริ่มเทศน์เวสสันดรชาดกตลอดทั้ง 13 กัณฑ์ จนถึงเวลากลางคืนบางแห่งจัดปีพาทย์ประโคมระหว่างกัณฑ์หนึ่ง ๆ การเทศน์มหาชาตินั้น มีอยู่ด้วยกันทั้งหมด 13 กัณฑ์ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระเวสสันดรอันเป็นพระชาติสุดท้ายของพระบรมโพรสัตว์ ก่อนที่จะมาประสูติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะและออกบวชจนตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ภาพที่ 3.64 การเทศน์มหาชาติ

การจัดสถานที่

1. ตกแต่งบริเวณพิธีให้มีบรรยากาศคล้ายอยู่ในบริเวณป่าตามท้องเรื่องเวสสันดรชาดก โดยนำเอา ต้นกล้วย ต้นอ้อย ใบมะพร้าว และดอกไม้มาผูกตามเสาและบริเวณรอบๆ ธรรมาสน์ ประดับดอกไม้ ธงทิว และราวติ ฉัตร ตามสมควรนิยมนำธงเล็ก ๆ 1,000 คัน หรือรูปแบ่งจำนวนเท่าคาถาประจำกัณฑ์ 13 กัณฑ์ปักธงหรือรูปบูชาระหว่างกัณฑ์บนหยวกกล้วยแล้วผูกติดไว้กับเสาการจุดเทียนหรือปักธูปบูชากัณฑ์ดังกล่าวเป็นหน้าที่ของเจ้าภาพผู้รับกัณฑ์นั้น ๆ

ภาพที่ 3.65 การตกแต่งสถานที่เทศน์มหาชาติ

2. ตั้งโอง ขันสาครใหญ่หรือจะใช้อ่างใหญ่ที่สมควรก็ได้ใส่น้ำสะอาดเต็ม สำหรับปักเทียนบูชาประจำกัณฑ์ในระหว่างที่พระเทศน์ น้ำในภาชนะที่ตั้งนี้เสร็จพิธีแล้วถือว่าเป็นน้ำพระพุทธมนต์ที่สำคัญ ภาชนะใส่น้ำนี้ตั้งหน้าธรรมาสน์ กลางบริเวณพิธี

3. เตรียมเทียนเล็ก ๆ จำนวนเท่าคาถาของกัณฑ์หนึ่งจุดบูชาคาถากัณฑ์นั้นเมื่อถึงคราวเทศน์กัณฑ์ใหม่ก็จะเอาเทียนมาจุดบูชาติดรอบ ๆ ภาชนะน้ำเท่าคาถาของกัณฑ์ ต่อกันไปจนครบ 13 กัณฑ์ ถ้วนจำนวน 1,000 เล่ม เท่าจำนวนคาถา

ภาพที่ 3.66 ปัจจัยเพื่อถวายการเทศน์มหาชาติ

เครื่องบูชากัณฑ์เทศน์เครื่องบูชากัณฑ์เทศน์ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัจจัย ซึ่งเจ้าภาพจะปักไว้อย่างสวยงามในขันน้ำพานรอง ประดับด้วยดอกไม้
2. ผลไม้ มีการนำผลไม้ มี กัลยัม มะพร้าวอ่อน ส้ม และอื่นๆ ใส่ในการบูชากัณฑ์เทศน์
3. ขนมข้าวเรียง ข้าวแตน ขนมสะบัดงา ขนมลูกโยน และขนมกรูบกรอบ

ภาพที่ 3.67 เครื่องบูชากัณฑ์เทศน์

การเทศน์มหาชาติที่เกี่ยวข้องกับสังคัมมีดังนี้

1. ในสมัยก่อนตำบลขอนแก่นไพรการเดินทางไม่เจริญไม่มีพาหนะ คนในยุคนั้นมีการพบปะกันระหว่างหนุ่มสาวโดยการมาวัด การมีงานเทศน์จะเป็นวันที่คนทุกเพศทุกวัยให้ความสำคัญมีการเตรียมตัวซื้อเสื้อผ้าใหม่ หนุ่มจะมาเล่นเครื่องดนตรี ซึ่งประกอบไปด้วยปี

พาทย์ ข้อง กลอง และอื่นๆ ดนตรีนี้จะบรรเลงก่อนพระเทศน์ หรือในช่วงหยุดพัก ส่วนสาวจะตามปู่ ย่า ตา ยาย มาฟังเทศน์

2. ในสมัยก่อนตำบลชอนไพรการเดินทางไม่เจริญไม่มีพาหนะ คนในยุคนั้นมีการห่อขนมที่ทำไว้บูชาภัตต์เทศน์ เช่น ข้าวเรียง ข้าวแตน ขนมสะบัดงา ขนมลูกคน และขนมกรุบขนมกรอบห่อด้วยใบตอง ใส่กระบุงแล้วหาบไป เพื่อแจกจ่ายญาติในหมู่บ้านอื่นที่วัดในหมู่บ้านนั้นเทศน์ไม่ตรงกัน จะมีการแจกจ่ายขนมตอบแทนกันไปมาทำให้ญาติพี่น้องได้ไปมาหาสู่กัน

ภาพที่ 3.68 เครื่องดนตรีประกอบการเทศน์มหาชาติ

การเทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์เป็นการสั่งสอนคนให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์ และมิใช่ประโยชน์ รู้จักให้ทานรักษาศีล เจริญภavana และเป็นการสรรเสริญพระเกียรติคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สมัยที่พระองค์เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์พระนามว่าเวสสันดร ในพระชาติสุดท้ายก่อนที่จะได้ตรัสรู้บุตรสมมาสัมโพธิญาณโดยที่พระเวสสันดรทรงบำเพ็ญทาน รักษาศีล และเจริญภavana กล่าวคือ ทรงบำเพ็ญทานด้วยการพระราชทานวัตถุสิ่งของแก่ชาวเมือง การเทศน์มหาชาติ คือการมหากุศลที่เตือนบุคคลให้น้อมรำลึกถึงการบำเพ็ญบุญ คือความดีที่ยั่งยืน อันมีการสละความเห็นแก่ตัว เพื่อผลประโยชน์สูงอันไพศาลของมวลมนุษยชาติ การเทศน์ทุกกัณฑ์จะเริ่มจากการไหว้พระ รับศีล 5 ผู้ที่เป็นเจ้าของกัณฑ์เทศน์ ถวายน้ำ เมื่อพระที่ตนรับกัณฑ์เทศน์ขึ้นเทศน์เจ้าภาพจะจุดเทียนบูชาคาถา หว่านข้าวตอก ข้าวสาร การเทศน์ในสมัยก่อนพระเจ้าของกัณฑ์จะอ่านจากอักษรซึ่งจารลงบนใบลานเป็นแผ่นยาว คำว่า "จาร" มาจากภาษาเขมรแปลว่า การเขียนด้วยเหล็กแหลมบนใบลาน แต่ปัจจุบันจะนิยมพิมพ์ลงบนใบลานเป็นตัวหนังสือไทยปัจจุบัน เป็นเรื่องราวในแต่ละกัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกสำหรับพระรุ่นใหม่ เมื่อจบกัณฑ์จะตีฆ้องเป็นสัญญาณเจ้าของกัณฑ์เทศน์จะถวายเครื่องบูชาภัตต์เทศน์ การเป็นเจ้าของกัณฑ์ในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านมีการแบ่งเจ้าภาพแต่ละกัณฑ์มาจากกลุ่มต่างๆทั้งหมู่บ้านเรื่องราวของแต่ละกัณฑ์เทศน์มหาชาติมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3.69 เจ้าของกัณฑ์เทศน์ร่วมถวายปัจจัย

กัณฑ์ที่ 1 ทศพร มี 19 คาถา

เป็นกัณฑ์ที่พระอินทร์ประสาทพรแก่พระนางผุสดี ก่อนที่จะจุติลงมาเป็นพระราชมารดาของพระเวสสันดร ภาคสวรรค์ พระนางผุสดีเทพอัปสรสิ้นบุญท้าวสักกะเทวราช สวามีทรงทราบจึงพาไปประทับยังสวนนันทวันในเทวโลก พร้อมให้พร 10 ประการ คือให้ได้อยู่ในปราสาทของพระเจ้าสิริราชแห่งนครสீพี ขอให้มิจักษุ์ดำดุนัยน์ตาลูกเนื้อ ขอให้มิคิ้วดำสนิท ขอให้พระนามว่าผุสดี ขอให้มิโอรสที่ทรงเกียรติยศเหนือกษัตริย์ทั้งหลายและมีใจบุญ ขอให้มิครรภ์ที่ผิดไปจากสตรีสามัญคือแบนราบในเวลาทรงครรภ์ ขอให้มิถนงมอย่ำรู้ดำและหย่อนยาน ขอให้มิเกศาดำสนิท ขอให้มิผิวงาม และข้อสุดท้ายขอให้มิอำนาจปลดปล่อยนักโทษได้

กัณฑ์ที่ 2 หิมพานต์ มี 134 คาถา

เป็นกัณฑ์ที่พระเวสสันดรบริจาคทานช้างปัจจัยนาคน ประชาชนสี่ปีโกรธแค้นจึงขับไล่ให้ไปอยู่เขาวงกต พระนางเทพผุสดีได้จุติลงมาเป็นราชธิดาของพระเจ้ามัททราช เมื่อเจริญชนม์ได้ 16 ชันษา จึงได้อภิเษกสมรสกับพระเจ้ายศมุนีแห่งสรีร์ฐนคร ต่อมาได้ประสูติพระโอรสนามว่า "เวสสันดร" ในวันที่ประสูตินั้นได้มีนางช่างฉันทันต์ตกลูกเป็นช่างเผือกขาวบริสุทธิ์จึงนำมาไว้ในโรงช่างต้นคู้บารมี ให้นามว่า "ปัจจัยนาคน" เมื่อพระเวสสันดรเจริญชนม์ 16 พรรษา ราชบิดาก็ยกราชสมบัติให้ครอบครองและทรงอภิเษกกับนางมัทรี พระราชบิดาราชวงศ์มัททราช มีพระโอรส 1 องค์ชื่อ ชาลี ราชธิดาชื่อ กัณหา พระองค์ได้สร้างโรงงาน บริจาคทานแก่ผู้เข็ญใจ ต่อมาพระเจ้ากาลิงคะแห่งนครกาลิงครรัฐได้ส่งพราหมณ์มาขอพระราชทานช้างปัจจัยนาคน พระองค์จึงพระราชทานช้างปัจจัยนาคนแก่พระเจ้ากาลิงคะ ชาวกุณฐกษัตริย์ จึงเนรเทศพระเวสสันดรออกนอกพระนคร

กัณฑ์ที่ 3 ทานกัณฑ์ มี 209 คาถา

เป็นกัณฑ์ที่พระเวสสันดรทรงแจกมหาสัจตถกทาน คือ การแจกทานครั้งยิ่งใหญ่ ก่อนที่พระเวสสันดรพร้อมด้วยพระนางมัทรี ชาลีและกัณหาออกจากพระนคร จึงทูลขอพระราชทาน

โอกาสบำเพ็ญมหาสัตตกทาน คือ การให้ทานครั้งยิ่งใหญ่ อันได้แก่ ช้าง ม้า โคนม นารี ทาสี ทาสา สรรพวัตถุการณ์ต่างๆ รวมทั้งสุราปานอย่างละ 700

กัณฑ์ที่ 4 วนประเวศ มี 57 คาถา

เป็นกัณฑ์ที่สี่กษัตริย์เดินดงบายพระพักตร์สู่เขาวงกตเมื่อเดินทางถึงนครเจตราชทั้งสี่ กษัตริย์จึงแวะเข้าประทับพักหน้าศาลาพระนครกษัตริย์ผู้ครองนครเจตราชจึงทูลเสด็จครองเมือง แต่พระเวสสันดรทรงปฏิเสธและเมื่อเสด็จถึงเขาวงกตได้พบศาลาอาศรมซึ่งท้าววิษณุกรรม เหนรมิตตามพระบัญชาของท้าวสักระเทวราชกษัตริย์ทั้งสี่จึงทรงผนวชเป็นฤาษีพำนักในอาศรม สืบมา

กัณฑ์ที่ 5 ชุชก มี 79 คาถา

เป็นกัณฑ์ที่ชุชกได้นำงอมิตตามาเป็นภรรยา และหมายจะได้โอรสและธิดาพระ เวสสันดรมาเป็นทาส ในแคว้นกาลิงคะมีพราหมณ์แก่ชื่อชุชก พำนักในบ้านทุนวิฐะ เทียวขทาน ตามเมืองต่างๆ เมื่อได้เงินถึง 100 กหาปณะ จึงนำไปฝากไว้กับพราหมณ์ผู้เฒ่า แต่ได้นำเงิน ไปใช้เป็นการส่วนตัว เมื่อชุชกมาทวงเงินคืนจึงยกนางอมิตดาลูกสาวให้แก่ชุชก นางอมิตดาเมื่อ มาอยู่ร่วมกับชุชก ได้ทำหน้าที่ของภรรยาที่ดี ทำให้ชายในหมู่บ้านเปรียบเทียบกับภรรยา ตน หญิงในหมู่บ้านจึงเกลียดชังและรุมทำร้ายทุบตี นางอมิตดา ชุชกจึงเดินทางไปทูลขอภักท ขาสิทธิ์เพื่อเป็นทาสรับใช้ เมื่อเดินทางมาถึงเขาวงกตก็ถูกขัดขวางจากพราหมณ์เจตบุตรผู้รักษาประตู ปา

กัณฑ์ที่ 6 จุลพน มี 35 คาถา

เป็นกัณฑ์ที่พราหมณ์เจตบุตรหลงกลชุชกและชี้ทางสู่อาศรมจุตดาบสชุชกได้ชุกลักพริกขิง แก่พราหมณ์เจตบุตรอ้างว่าเป็นพระราชสาสน์ของพระเจ้ากรุงสญชัยจึงได้พาไปยังต้นทางที่จะไป อาศรมฤาษี

กัณฑ์ที่ 7 มหาพน มี 80 คาถา

เป็นกัณฑ์ปาใหญ่ ชุชกหลอกล่อจตุฤาษีให้บอกทางสู่อาศรมพระเวสสันดรแล้วก็รอน แรมเดินไพรไปหา เมื่อถึงอาศรมฤาษี ชุชกได้พบกับจตุฤาษี ชุชกใช้คารมหลอกล่อจนจตุฤาษี จึงให้ที่พักหนึ่งคืนและบอกเส้นทางไปยังอาศรมพระเวสสันดร

กัณฑ์ที่ 8 กัณฑ์กุมาร มี 101 คาถา

เป็นกัณฑ์ที่พระเวสสันดรทรงให้ทานสองโอรสแก่เฒ่าชุชก พระนางมัทรีฝันร้ายเหมือน บอกเหตุแห่งการพลัดพราก รุ่งเช้าเมื่อนางมัทรีเข้าป่าหาอาหารแล้ว ชุชกจึงเข้าเฝ้าทูลขอสอง กุมาร สองกุมารจึงพากันลงไปซ่อนตัวอยู่ที่สระ พระเวสสันดรจึงลงเสด็จติดตามสองกุมาร แล้ว จึงมอบให้แก่ชุชก

กัณฑ์ที่ 9 กัณฑ์มัทรี มี 90 คาถา

เป็นกัณฑ์ที่พระนางมัทรีทรงได้ตัดความห่วงหาอาลัยในสายเลือด อนุโมทนาทานโอรส ทั้งสองแกชุก พระนางมัทรีเดินเข้าไปหาผลไม้ในป่าลึก จนคล้อยเย็นจึงเดินทางกลับอาศรม แต่มีเทวดาแปลงกายเป็นเสือนอนขวางทาง จนค่ำเมื่อกลับถึงอาศรมไม่พบโอรส พระเวสสันดรได้กล่าวว่านางนอกใจ จึงออกเที่ยวหาโอรสและกลับมาสิ้นสติต่อเบื้องพระพักตร์ พระองค์ทรงตกพระทัยลืมนว่าเป็นดาบสจึงทรงเข้าอุ้มพระนางมัทรีและทรงกันแสง เมื่อพระนางมัทรีฟื้นจึงถวายบังคมประทานโทษ พระเวสสันดรจึงบอกความจริงว่าได้ประทานโอรสแกชุกแล้ว หากชีวิตไม่สิ้นคงจะได้พบ นางจึงได้ทรงอนุโมทนา

กัณฑ์ที่ 10 สักกบรรพ มี 43 คาถา

เป็นกัณฑ์ที่พระอินทร์จำแลงกายเป็นพราหมณ์มาขอพระนางมัทรี แล้วถวายคินพร้อมถวายพระพร 8 ประการท้าวสักกะเทวราชเสด็จแปลงเป็นพราหมณ์เพื่อทูลขอนางมัทรี พระเวสสันดรจึงพระราชทานให้ พระนางมัทรีก็ยินยอมอนุโมทนาเพื่อร่วมทานบารมีให้สำเร็จพระสัมโพธิญาณ เป็นเหตุให้เกิดแผ่นดินไหวสะท้าน ท้าวสักกะเทวราชในร่างพราหมณ์จึงฝากนางมัทรีไว้ยังไม้รับไป ตรัสบอกความจริงและถวายคินพร้อมถวายพระพร 8 ประการ

กัณฑ์ที่ 11 มหาราช มี 69 คาถา

เป็นกัณฑ์ที่เทพเจ้าจำแลงองค์ทำนุบำรุงขวัญสองกุมารก่อนเสด็จนิวัติถึงมหานครสีพี เมื่อเดินทางผ่านป่าใหญ่ชุกจะผูกสองกุมารไว้ที่โคนต้นไม้ ส่วนตนเองปีนขึ้นไปนอนต้นไม้ เหล่าเทพเทวดาจึงแปลงร่างลงมาปกป้องสองกุมาร จนเดินทางถึงกรุงสีพี พระเจ้ากรุงสีพีเกิดนิมิตฝันตามคำทำนายยังความปีติปราโมทย์ เมื่อเสด็จลงหน้าลานหลวงตอนรุ่งเช้าทอดพระเนตรเห็นชุกพา कुमारน้อยสององค์ ทรงทราบความจริงจึงพระราชทานค่าไถ่คืน ต่อมาชุกก็ดับชีพตักษัยด้วยเพราะเดโชธาตุไม่ย่อย ชาลีจึงได้ทูลขอให้ไปรับพระบิดาพระมารดานิวัติพระนคร ในขณะเดียวกันเจ้านครลิงคะได้โปรดคืนช้างปัจจัยนาคแก่นครสีพี

กัณฑ์ที่ 12 ฉกษัตริย์ มี 36 คาถา

เป็นกัณฑ์ที่ทั้งหกษัตริย์ถึงวิสัญญีภาพสลดลงเมื่อได้พบหน้าณอาศรมดาบสที่เขาวงกต พระเจ้ากรุงสฤษดิ์ใช้เวลา 1 เดือน กับ 23 วันจึงเดินทางถึงเขาวงกต เสียงโห่ร้องของทหารทั้ง 4 เหล่า พระเวสสันดรทรงคิดว่าเป็นข้าศึกมารบนครสีพี จึงชวนพระนางมัทรีขึ้นไปแอบดูที่ยอดเขา พระนางมัทรีทรงมองเห็นกองทัพพระราชบิดาจึงได้ตรัสทูลพระเวสสันดรและเมื่อหกษัตริย์ได้พบหน้ากันทรงกันแสงสุดประมาณ รวมทั้งทหารเหล่าทัพ ทำให้ป่าใหญ่สนั่นครื้นครื้นท้าวสักกะเทวราชจึงได้ทรงบันดาลให้ฝนตกประปรายหกษัตริย์และทวยหาญได้หายเศร้าโศก

กัณฑ์ที่ 13 นครกัณฑ์ มี 48 คาถา

เป็นกัณฑ์ที่หกษัตริย์นำพยุหโยธาเสด็จนิวัติพระนคร พระเวสสันดรขึ้นครองราชย์แทน พระราชบิดาพระเจ้ากรุงสฤษดิ์ตรัสสารภาพผิด พระเวสสันดรจึงทรงลาผนวชพร้อมทั้ง

พระนางมัทรี และเสด็จกลับสู่สี่พันคร เมื่อเสด็จถึงจึงรับสั่งให้ชาวเมืองปล่อยสัตว์ที่กักขัง ครั้นยามราตรีพระเวสสันดรทรงปริวิตกว่า รุ่งเช้าประชาชนจะแตกตื่นมารับบริจาคทาน พระองค์จะประทานสิ่งใดแก่ประชาชน ท้าวโกสีห์ได้ทราบจึงบันดาลให้มีฝนแก้ว 7 ประการ ตกลงมาในนครสี่พันถึงหน้าเข้าง พระเวสสันดรจึงทรงประกาศให้ประชาชนขนเอาไปตามปรารถนาที่เหลือให้ขนเข้าพระคลังหลวง ในกาลต่อมาพระเวสสันดรเสด็จราชสมบัติปกครองนครสี่พันโดย ทศพิธราชธรรมบ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุขตลอดพระชนมายุ

14) ประเพณีลอยกระทง

ประเพณีลอยกระทงของคนในตำบลชอนไพรมีมานานแล้ว ในสมัยก่อนเป็นเรื่องของผู้เฒ่าผู้แก่ เพื่อขอขมาแม่น้ำป่าสัก คนแก่จะไปลอยกระทงในแม่น้ำเจียบๆ ไม่มีการจัดงานรื่นเริงใดๆ ปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลชอนไพร จัดเป็นประจำทุกปี มีการแห่กระทง แต่ละหมู่บ้านมีการส่งสาวสวยประกวดนางนพมาศในงานลอยกระทง มีการแสดงดนตรี มีการประกวดกระทง มีการรื่นเริงต่างๆ ประวัตินานลอยกระทง เดิมเชื่อกันว่า ประเพณีลอยกระทง เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหง โดยมีนางนพมาศหรือท้าวศรีจุฬาลักษณ์ พระสนมเอกในพระร่วงเจ้าแห่งกรุงสุโขทัย เป็นผู้ประดิษฐ์กระทงขึ้นครั้งแรก โดยแต่เดิมเรียกว่า “พิธีจองเปรียง” ที่ลอยเทียนประทีป และนางนพมาศได้นำดอกโคทม ซึ่งเป็นดอกบัวที่บานเฉพาะวันเพ็ญเดือนสิบสองมาใช้ใส่เทียนประทีป แต่ปัจจุบันมีหลักฐานว่าไม่น่าจะเก่ากว่าสมัย รัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยอ้างอิงหลักฐานจากภาพจิตรกรรมการสร้างกระทงแบบต่างๆ ในสมัยรัชกาลที่ 1

ประเพณีลอยกระทง เป็นวันสำคัญวันหนึ่งของชาวชอนไพร ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 หรือช่วงเดือนพฤศจิกายน ของทุกปี เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณแม่คงคาที่ได้อำนวยประโยชน์ต่างๆ แก่ ผู้คนในท้องถิ่น ในวันลอยกระทงผู้คนจะพากันทำกระทงจากวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น ใบตอง ก้านกล้วยกาบพลับพลึง เปลือกมะพร้าว ขนมปัง หรืออื่นๆ แล้วแต่จะประดิษฐ์ให้สวยงาม ตกแต่งเป็นรูปคล้าย ดอกบัวบาน ปักธูปเทียน นิยมใส่เงินเหรียญลงไปในกระทง แล้วนำไปลอยในสายน้ำ ส่วนใหญ่ ตำบลชอนไพรจะจัดงานลอยกระทงบริเวณริมแม่น้ำป่าสัก หมู่ที่ 3 ตำบลชอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ และบริเวณคลองหน้าวัดวาริวงศ์ความเป็นมาและความเชื่อของเทศกาลประเพณีลอยกระทงของชาวชอนไพร

1. เพื่อเป็นการแสดงความสำนึกบุญคุณของแม่น้ำ ที่เราได้อาศัยดื่มกิน อีกทั้งขออภัยพระแม่คงคาที่ทำให้แหล่งน้ำต่างๆ ไม่สะอาด
2. เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ โดยอาศัยความเชื่อในการลอยความทุกข์ ความโศก โรคภัยไข้เจ็บ และสิ่งไม่ดีต่างๆ ให้ไปกับแม่น้ำ
3. เพื่อรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่เก่าแก่ของไทยแต่โบราณ ให้คนในท้องถิ่นยึดถือปฏิบัติสืบต่อมา

4. เพื่อส่งเสริมฝีมืองานอาชีพ อีกทั้งส่งเสริมให้แสดงความคิดสร้างสรรค์ในการแข่งขันกันทำกระทง การประกวดนางนพมาศ เป็นประจำทุกปี
5. จัดนิทรรศการ หรือพื้ลอยกระทง เพื่อเผยแพร่และอนุรักษ์ประเพณีไทย

ภาพที่ 3.70 ชาวบ้านร่วมใจกันทำกระทง
หมู่ที่ 3 ตำบลซอนไพร

ภาพที่ 3.71 ขบวนแห่งานวันลอยกระทง

ภาพที่ 3.72 ประกวดนางนพมาศ

ในตำบลซอนไพรมีประเพณีที่สืบทอดกันมา ประเพณีก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ ประเพณีฉลากภัตร การแข่งเรือสักกะสี ส่วนประเพณีอื่นมีความคล้ายกับคนในภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคเหนือ ดังนี้

1. ประเพณีก่อเจดีย์ข้าวเปลือก จะมีความคล้ายคนในภาคอีสาน
2. ประเพณีสวดมนต์ข้ามปี จะเหมือนกันกับทุกภาค
3. ประเพณีสงกรานต์ ขนทรายเข้าวัด จะเหมือนกันกับทุกภาค
4. ประเพณีการเลี้ยงเจ้าบ้าน เจ้าบ้านในที่นี้คือ เจ้าพ่อเจ้าแม่ นั้นเอง นิยมทำกัน

ในเดือน 6 ของ ทุกปี มีการนำหัวหมู ไก่ต้ม เหล้าขาว ขนมต้มขาวต้มแดง ขนมต้ม มะพร้าวอ่อน กล้วย หมากพลู และของที่มีอยู่ในชุมชน มีเสื้อผ้าตามที่เจ้าพ่อเจ้าแม่ร้องขอ ซึ่งมีความคล้ายกันกับคนภาคอีสาน

3.1.1.6 การแต่งกาย

คนในตำบลซอนไพร ในอดีตผู้สูงอายุผู้หญิง เวลาไปวัด หรืองานบวช งานแต่งงาน หรืองานศพ มีการใส่ผ้าโจงกระเบน ใส่เสื้อคอกลมแขนกระบอกมีผ้าสไบเฉียง บางคนนุ่งผ้าถุงใส่เสื้อแขนสั้นหรือแขนกระบอกคอกลมหรือคอแหลม ผาดผ้าสไบเฉียง ปัจจุบันผู้หญิงยังนิยมนุ่งผ้าถุงแต่ไม่ผาดผ้าสไบเฉียง

การแต่งกายของชาวซอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมากมักแต่งกายสวยงามเป็นพิเศษในโอกาสพิเศษ เช่น ไปวัด ทำบุญ งานบวช งานแต่งงาน เครื่องแต่งกายของชายเวลาปกติอยู่ที่บ้านจะนุ่งผ้าขาวม้าผ้าย ผ้าโสร่งผ้าย ผ้าโสร่งไหม และกางเกงขาก๊วย ใช้ในโอกาสสรงน้ำสงกรานต์แบบสากลนิยม จะใช้ในโอกาสปกติหรือโอกาสพิเศษ

ภาพที่ 3.73 การแต่งกายของชาย-หญิง ชาวซอนไพรเมื่อ 60 ปีที่แล้ว

ภาพที่ 3.74 คนสมัยก่อนหม่มผ้าสไบหรือใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า

คนเผ่าคนแก่สมัยก่อนนิยมเข้าวัดฟังธรรมในทุกวันพระโดยนุ่งผ้าโจมกระเบน มีผ้าสไบพาดบ่า พร้อมกระทยหมาก ปัจจุบันภาพที่เห็นได้เลือนรางจางหายไปกับอดีตเหลือไว้แค่ความทรงจำเท่านั้นเครื่องประดับ สตรีนิยมสวมเครื่องประดับที่ทำจากทอง ได้แก่ สร้อยคอ สร้อยแขน แหวน ต่างหู ฝ่ายชายใช้เครื่องประดับเฉพาะสร้อยคอหรือแหวนเท่านั้น

ภาพที่ 3.75 การแต่งกายคนชนไพร เมื่อ 50 ปีที่แล้ว

เครื่องแต่งกายสตรี จะนุ่งซิ่นหรือผ้านุ่ง ทำจากผ้าฝ้ายมัดหมี่ จะใช้ในโอกาสปกติปัจจุบันนิยมนุ่งกางเกงส่วนผ้าไหมจะนุ่งในโอกาสพิเศษ นิยมนุ่งผ้าซิ่นไหมใส่เสื้อผ้าลูกไม้ในโอกาสพิเศษ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานทำบุญสงกรานต์ เข้าพรรษา ปีใหม่ เป็นต้น

ภาพที่ 3.76 ผู้สูงอายุปัจจุบันยังนิยมใส่ผ้าถุง

3.1.1.7 บ้านเรือน

ในอดีตคนในตำบลชนไพรมีการสร้างบ้านเรือน เป็นบ้านที่มีใต้ถุนสูง ปล่อยโล่งมีแค่มัไฟหรือไม้แข็งสำหรับนั่งเล่นในตอนกลางวัน บริเวณใต้ถุนบ้านมีเล้าไก่ เล้าเป็ด เล้าหมู มีคอกวัว หรือคอกควายผูกเชือกมัดไว้กับเสาเรือน และเก็บเกี่ยวอุปกรณ์ทางการเกษตร

ภาพที่ 3.77 บ้านโบราณในตำบลชนไพรอายุ 100 ปี

มีบันไดขึ้นบ้าน บนบ้านเปิดโล่ง ไม่มีมิดชิด บุคคลภายนอกสามารถขึ้นไปบนบ้านได้ สะดวก ประกอบไปด้วยเรือนนอน ซึ่งยกสูงเหนือกระเบื้อง มีระเบียงไว้สำหรับนั่งเล่นและรับแขก มีการตั้งโอ่งน้ำ ตู้ใส่ผ้าห่ม และอุปกรณ์เครื่องใช้อยู่บนกระเบื้อง หลังล่าง เป็นนอกชานและครัวมี บริเวณที่ไม่ได้มุงหลังคาเรียกว่านอกชานไว้สำหรับตากเสื้อผ้า ปลาแห้ง ตั้งโอ่งน้ำสำหรับอาบน้ำ (คนสมัยก่อนอาบน้ำบนนอกชาน) หลังคาทำด้วยสังกะสีหรือหญ้าคาแล้วแต่ฐานะ ไม่มีส้วมอยู่บนบ้าน นิยมสร้างส้วมไว้หลังบ้าน บางบ้านไม่มีส้วมอาศัยไปถ่ายในป่า ปัจจุบันมีส้วมทุกบ้าน

ภาพที่ 3.78 บ้านโบราณในชนไพรมีหลังคา 2 จั่ว

ภายในห้องนอนมีเรือนนอนเพียงหลังเดียวนอนกันทั้งครอบครัวที่ประกอบไปด้วย พ่อ แม่ และลูก ถ้าบ้านไหนมีลูกสาวแต่งงานและไม่ได้สร้างเรือนหอก็นอนในเรือนเดียวกันแต่ใช้มานานเกินไป จะมีอุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับนอน คือ มีมุ้งที่ทำด้วยผ้าไทยทอ มีที่นอน (ปอน) ที่ทำมาจากผ้าไทยยัดด้วยขนุน มีผ้าห่มที่ทอด้วยผ้าไทยสีของผ้าห่มทำด้วยสำลี หรือไส้ในของลูกจี่ว

ภาพที่ 3.79 ฝาบ้านโบราณอายุ 100 ปี

ภายในครัวจะมีเตาไฟสำหรับหุงหาอาหาร มีโถงน้ำสำหรับใช้ในการปรุงอาหารและล้างภาชนะ มีอ่างสำหรับใส่น้ำข้าวหลังจากหุงแบบเช็ดน้ำ มีไหสำหรับใส่ปลาร้า หม้อไม้ดอง เกลือ มะขามเปียก ไหสำหรับใส่ถ่านไฟที่ต้องการจะดับไฟจากเตา เหนือเตาไฟมีหิ้งสำหรับเก็บไม้ตอก และเครื่องจักสาน เมล็ดพันธุ์ของพืชผักต่างๆ เช่น ผักข้าวโพด เมล็ดแตง พริกแห้ง เป็นต้น มีถาดสังกะสีสำหรับใส่กับข้าว (พาข้าว) ใช้มือแทนช้อน นั่งรอบพาข้าวเพื่อกินอาหารร่วมกัน

ในสมัยก่อนประมาณ 50 ปีที่แล้ว มีการทำส้วมโดยขุดหลุม และมีไม้เจาะรูสำหรับถ่ายปัสสาวะ หลุม ใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นสำหรับเช็ดกัน เช่น เปลือกมะพร้าว กิ่งไม้ ฯลฯ ต่อมา มีการ

สร้างห้องส้วมสำหรับถ่ายแต่ไม่นิยมสร้างไว้บนบ้าน ปัจจุบันมีการสร้างส้วมไว้บนบ้าน สะดวกสบาย

ปัจจุบันความเจริญเข้ามาในหมู่บ้านทำให้การสร้างบ้านเรือนเปลี่ยนแปลงไป มีการสร้างบ้านเรือนที่มีตึกเป็นสัดส่วน และเลียนแบบฝรั่ง ภายในบ้านประกอบไปด้วย จะมีห้องน้ำ ห้องครัว ห้องนอนอาจจะมีมากกว่าหนึ่งห้อง ห้องอเนกประสงค์ มีที่สำหรับนั่งเล่น นิยมสร้างบ้านด้วยซีเมนต์ บ้านไม้ในอดีตมีการนำมาปรับปรุงใหม่สร้างเป็นบ้านครึ่งไม้ครึ่งตึก โดยมีการทำประตูที่มีตึกไม่ใช้รูปแบบเดิม บ้านแบบใต้ถุนสูงในอดีตเมื่อประมาณ 50-100 ปีที่แล้วกำลังจะถูกดัดแปลงสร้างใหม่และกำลังจะหมดไป

3.1.1.8 เครื่องอุปโภค

เครื่องอุปโภคของชาวตำบลชอนไพร นิยมจักสานจากไม้ไผ่ เช่น ถักแห และสวิงจับปลา สานไซ ตะกร้า กระบุง กระดัง หวดหนึ่งข้าว กระจาด ตะข้อง เป็นต้น เพื่อใช้ในการจับสัตว์น้ำในแม่น้ำป่าสัก หรือตามห้วย หนอง คลอง บึง ในด้านเครื่องนุ่งห่มชาวบ้านจะนิยมทอผ้าทำที่นอน และผ้าห่ม เป็นต้น

ภาพที่ 3.80 อุปกรณ์ดักสัตว์น้ำ

ภาพที่ 3.81 ขมวงสำหรับใส่ปลาหรือกบ

ภาพที่ 3.82 แม่น้ำป่าสักที่ไหลผ่านตำบลชนไพร

3.1.1.9 เครื่องบริโภค

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีที่ดินทำกินมีที่ดินปลูกบ้าน มีการทำสวนไว้ในบริเวณบ้านมีการปลูกมะพร้าว มะม่วง กล้วย น้อยหน่า ขนุน และอื่นๆ ไว้ในสวนสำหรับบริโภคในครัวเรือน ที่เหลือก็ขาย มีการปลูกพืชผักสวนครัว เช่น ถั่วฝักยาว พริก มะเขือ แตง ฟักแฟง สำหรับบริโภคในครัวเรือน ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร พืชเศรษฐกิจที่ชาวบ้านนิยมปลูกคือข้าว เนื่องจากที่นาอยู่ริมแม่น้ำป่าสักชาวบ้านในตำบลชนไพรสามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี ข้าวที่ปลูกนิยมปลูกข้าวอายุสั้นนอกฤดู สำหรับนาปีนิยมปลูกข้าวขาวหอมมะลิ 105 หลังจากทำนาปีแล้วชาวบ้านอาจจะมีการปลูกพืชอื่น สลับกับข้าว เช่น ถั่วเขียว หรือข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านนิยมจับปลาในแม่น้ำป่าสัก เพื่อทำปลาร้าไว้บริโภคและขาย

ภาพที่ 3.83 ขนุนปลูกไว้บริเวณบ้าน

ภาพที่ 3.84แปลงนาข้าวตำบลชนไพร

ภาพที่ 3.85พริกชี้ฟ้าปลูกในสวนครัว

3.1.1.10 อาหาร

เพชรบูรณ์เป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ทิศเหนือจดกับจังหวัดเลยทิศตะวันออกติดกับจังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดขอนแก่น ทิศใต้ติดกับจังหวัดลพบุรี ทิศตะวันตกติดกับจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดพิจิตร และจังหวัดนครสวรรค์ ตำบลชนไพร อยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ อาณาเขตทิศเหนือติดกับตำบลสะเดียง ทิศตะวันออกติดกับตำบลนาป่า และตำบลน้ำร้อน ทิศตะวันตกติดกับตำบลบ้านโตก ทิศใต้ติดกับตำบลบ้านโตกและตำบลน้ำร้อน ภูมิประเทศของตำบลชนไพรมีพื้นที่ส่วนมากเป็นที่ราบลุ่ม หุบเขา ไร่ สวน มีที่ราบลุ่มริมแม่น้ำป่าสัก มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านกลางตำบล พื้นที่ในตำบลเป็นพื้นที่ที่ใช้ในการเกษตรร้อยละ 97.14 ประชาชนมีการทำการเกษตร เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ ประชาชนมีการเรียนรู้ การกินผักและอาหาร ผักพื้นบ้านตามฤดูกาล ซึ่งมีคุณค่าอาหารมากด้วย เส้นใยอาหารเป็นยา ปัจจุบันวัฒนธรรมการกินอาหารได้เปลี่ยนแปลงไป การกินผักพื้นบ้านมักนิยมกินเฉพาะในคน สูงอายุ ประกอบกับปัจจุบันตามนาตามไร่ มีการใช้สารฆ่าหญ้า ในการปราบศัตรูพืช ดังนั้นพืชผักที่เกิดขึ้นตามไร่ นา และริมแม่น้ำลดน้อยลง และอาจมีการปนเปื้อน

องสารเคมีเหล่านั้นได้ เพราะวัฒนธรรมการกินอาหารได้เปลี่ยนแปลงไปทำให้การกินผักพื้นบ้านลดน้อยลง การต้านทานโรค และการป่วยไข้โรคเรื้อรัง เบาหวาน ไขมันในเลือดสูง และความดันจำนวนมาก ดังนั้นการฟื้นฟูให้หันมากินผักพื้นบ้านเหมือนสมัยก่อน จะช่วยเพิ่มความต้านทานโรคมากขึ้น การกินผักจะช่วยเพิ่มโอสถสารจากต้นไม้ และสารอาหารหลายชนิด

ลักษณะของอาหารของคนในตำบลซอนไพร บางอย่างจะมีความคล้ายภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาหารที่มีความเหมือนภาคเหนือ แกงหอยขม แกงขนุน แกงหัวปลี แกงผักหวานบ้าน แกงผักหวานป่า แกงผักเสี้ยว แกงสะแล แกงหน่อไม้

อาหารที่มีความเหมือนภาคกลาง ขนมจีนน้ำพริก ห่อหมกปลา น้ำพริกกะปิ เต้าเจี้ยว หลน แกงส้ม แกงเลียง แกงกะทิอาหารที่มีความเหมือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แกงหวาย ลาบปลาดุก ปลาหมู แกงหน่อไม้ย่านางอาหารที่ไม่เหมือนภาคใดเลย เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของคนซอนไพร ทอดมันมะละกอ แกงกะทิชะอมยำหยวก ยำแตงกวา เมี่ยงข้าวโพด น้ำพริกกะทิ แกงหน่อไม้ดอง ลาบ ห่อหมกไก่ใส่หยวก ยำไก่ ยำอึ่ง แกงหยวก หมกหน่อไม้ คั่วกบ คั่วเนื้อ คั่วหัวปลี น้ำยา – น้ำพริก ขนมจีน แกงมะรุ้ม แกงยอดมะพร้าวอ่อน แกงหน่อไม้ดอง แกงเห็ดเผาะ ใส่กรอกความแตกต่างของอาหารคนซอนไพรที่ต่างจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ อาหารประเภทแกง คั่ว หรือหมก จะมีการเติมกะทิลงในอาหาร

วัฒนธรรมการรับประทานอาหารพื้นบ้านของหมู่บ้านซอนไพรชาวซอนไพรนิยมรับประทานอาหารที่มีส่วนประกอบ ของพืช สัตว์ และแมลง ที่มีอยู่ในท้องถิ่นตามฤดูกาล ธรรมชาติ พืชผักที่มีอยู่ตามธรรมชาติสภาพพื้นที่ ที่มีทั่วทั้งโลก (ที่สูงน้ำท่วมไม่ถึง) บนเขา หนอง ริมแม่น้ำป่าสัก ผักที่เก็บหามาได้จากไร่ นา ริมรั้วบ้าน ริมแม่น้ำ ในป่าเขา กินข้าวเจ้าและข้าวเหนียวเป็นหลัก อาหารที่รับประทาน มีการผสมผสาน ระหว่างอาหารภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคกลาง กลายเป็นอาหารท้องถิ่นของคนตำบลซอนไพร ซึ่งเกิดจากการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาผสมผสาน ขนม และแกง หลายชนิดมีการใช้กะทิ ในตำบลซอนไพรมีการปลูกมะพร้าวไว้สำหรับปรุงอาหาร มีการปลูกพริก ปลูกข้าว ปลูกปลาไว้สำหรับทำปลาร้าผักป่าที่ขึ้นตามป่าเขา บนโคก และริมแม่น้ำ เช่น ผักจิก ผักเสี้ยว ยอดมะขามยอดสะเดา ยอดมะกอก มะระขี้นก ผักตำลึง ผักบุ้ง ผักกุ่ม ดอกแคตาโม เป็นต้น

สำหรับอาหารมีการจัดใส่ถาด ซึ่งเป็นถาดที่เคลือบสังกะสี มีลวดลายดอกไม้สีสดใส มาใส่อาหารการรับประทานอาหาร ของชาวบ้านซอนไพร มักจะให้พ่อใหญ่ แม่ใหญ่ พ่อ แม่ ผู้มีอาวุโสที่สุดในบ้านรับประทานเป็นคนแรก มีการล้อมวงรับประทานร่วมกัน บางครอบครัวนิยมรับประทานข้าวเจ้า เป็นหลัก บางครอบครัวรับประทานข้าวเหนียว ซึ่งเรียกว่า ข้าวนี้รับประทานกับข้าว ได้แก่ แกงเผ็ด แกงเลียง แกงจืด น้ำพริก และกับข้าวอื่นๆ อีกหลายชนิด เป็นต้น ในสมัยก่อนใช้มือเบิบข้าว ปัจจุบันใช้ช้อนรับประทานอาหารเมื่อมีงานบวชขาด นิยมทำอาหารเลี้ยงคนจำนวนมากด้วย การแกงกะทิ เช่น แกงหยวก แกงบอน แกงขี้เหล็ก แกงไก่ใส่หน่อไม้ดองงานแต่งงาน นิยมทำอาหารจำพวกลาบ ต้ม เช่น ลาบหมู ต้มกระดูกหมูใส่ผักดอง ต้มพะโล้หมู ต้มยำหมู เป็นต้น

เนื่องจากตำบลซอนไพรมีกลุ่มคนที่มาจากภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และชาวลาว ที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ และหลวงพระบาง นอกจากนี้ยังมีชาวจีน คนเหล่านี้ได้นำวัฒนธรรม ด้านอาหารเข้ามาผสมผสานกับวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น มีการประยุกต์ผสมผสานเกิดเป็น อาหารที่มีความเฉพาะถิ่นของตำบลซอนไพร ชาวบ้านส่วนมากนิยมบริโภคปลาร้า ซึ่งเป็น องค์ประกอบหลักที่ขาดไม่ได้เลยทีเดียว ไม่ว่าเมนูใดก็ตามชาวบ้านจะนิยมปรุงรสอาหารด้วย ปลาร้า โดยเฉพาะอาหารประเภทตำส้มหรือส้มตำ ที่มีวัตถุดิบหลักทำมาจากมะละกอ มะม่วง หรือ แดง อาหารที่ชาวซอนไพรนิยมรับประทาน เช่น แกงกะทิผักชะอม ทอดมันมะละกอใส่ปลาร้า และกล้วยสุก แกงกะทิเส้นร้อน (วุ้นเส้น) ห่อหมกยอดผักทอง ห่อหมกผักบุ้ง ห่อหมกยอดผัก ขม น้ำพริกป่า เป็นต้นอาหาร พื้นบ้าน แต่ละประเภทของคนตำบลซอนไพร มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) แกงยอดย่านาง

ลักษณะเด่น

ย่านางเป็นผักประจำบ้านปลูกง่ายทนแล้ง ไม่มีศัตรูพืช มีประโยชน์ทางยาด้วย ยอดอ่อนของย่านาง นำมาทำเป็นอาหารได้โดย แกงยอดย่านางใส่เส้นขนมจีน หรือปลาร้า จะได้รสชาติหอมอร่อยกลมกล่อม หรือใช้นี้รับประทานจิ้มกับน้ำพริกปลาร้า และน้ำพริกอื่นๆ ส่วนใบแก่ของย่านางนำมาช้กับน้ำแล้วกรองเอากากออกได้น้ำย่านางเป็นสีเขียวเข้มเป็นเมือกเล็กน้อยใช้ใส่แกงซีเหล็ก แกงบอน แกงหน่อไม้ แกงไข่น้ำ เพื่อช่วยลดความขม น้ำใบย่านางช่วยในการถอนพิษ แก้ไข้ได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 3.86 ยอดย่านาง

ภาพที่ 3.87 แกงยอดย่านาง

ประโยชน์ / คุณค่า

ประโยชน์ทางอาหาร ยอดอ่อน รสจืด รับประทานเป็นผัก ใบย่านางแก้คันเอาเฉพาะสีเขียวได้น้ำสีเขียวใช้เป็นเครื่องปรุงรส

คุณค่าทางโภชนาการ ถ้ากินใบย่านาง 100 กรัม ให้พลังงานต่อร่างกาย 95 กิโลแคลอรี ประกอบด้วย น้ำ 67.6 กรัม คาร์โบไฮเดรต 16.1 กรัม โปรตีน 5.6 กรัม ไขมัน 0.9 กรัม กาก 7.9 กรัม แคลเซียม 155 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 11 มิลลิกรัม เหล็ก 7.0 มิลลิกรัม วิตามินเอ 30,625 IU วิตามินบีหนึ่ง 0.03 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.36 มิลลิกรัม ไนอาซิน 1.4 มิลลิกรัม และวิตามินซี 141 มิลลิกรัม (เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ ,2525 หน้า202-203) ดังนั้นการกินยอดย่านางจะทำให้ได้รับสารอาหาร วิตามินเอได้มากกว่าที่แนะนำในแต่ละวัน (ปริมาณที่แนะนำ 2,310 ส่วนต่อวัน)

เทศกาลที่กิน

กินในช่วงที่ย่านางมียอดอ่อน ช่วงฤดูร้อนเปลี่ยนไปเป็นฤดูฝน

ส่วนผสมพริกแกงแกงยอด้ย่านาง

1. พริกสด 10 เม็ด
2. หอมแดง 5 หัว
3. กระเทียม 2 หัว
4. ข่า 1 หัว
5. ตะไคร้ 2 หัว
6. เกลือ 1 ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับแกง แกงยอด้ย่านาง

1. ยอด้ย่านาง 200 กรัม
2. ปลาอย่าง 1 ตัว
3. เส้นขนมจีนตากแห้ง 1 ถ้วย
4. น้ำปลา 1 ช้อนโต๊ะ
5. น้ำเปล่า 4 ถ้วย

วิธีทำ

1. เด็ดใบย่านางเอาแต่ยอดอ่อนๆ ล้างน้ำให้สะอาด
2. โขลกพริกแกงรวมกันพอหยาบ
3. ต้มหม้อต้มน้ำเปล่าพอเดือด ละลายพริกแกงในน้ำเดือด
4. ใส่เนื้อปลาอย่างต้มต่อให้เนื้อปลานิ่ม
5. เติมยอด้ย่านางปรุงรสด้วย น้ำปลา ใส่เส้นขนมจีนลงไปชิมรสตามใจชอบ

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

แกงยอด้ย่านางใส่ปลาแห้งจะทำให้ให้น้ำแกงข้นและหอมชวนรับประทานส่วนยอด้ย่านางควรเด็ดมาสดใหม่ จะทำให้แกงมีรสหวานอร่อยเส้นขนมจีนควรใส่หลังจากใส่พริกแกง เมื่อใส่ยอด้ย่านางปิดฝาและยกลง

สรรพคุณ

ใบ และรากของย่านางมี รสจืดขม แก้ไข้ทุกชนิด แก้พิษ แก้เมาเรือ แก้เมาสุรา ถอนพิษผิดสำแดง แก้โรคหัวใจ แก้ลมใบของย่านาง ถอนพิษ แก้ไข้ มีการนำน้ำคั้นใบย่านางใช้เป็นยาเย็นดับพิษร้อนได้

2) แกงยอดผักปลัง

ลักษณะเด่น

ยอดอ่อนและดอกอ่อนผักปลัง เป็นผักที่ต้องปรุงสุกมีรสหวานเล็กน้อย เมื่อปรุงสุกเนื้อผักจะนุ่มเป็นเมือก ใบและยอดอ่อนปรุงเป็นอาหารเป็นผักที่มีกากมากช่วยระบายในคนที่ท้องผูกเป็นประจำผักปลังเป็นผักพื้นบ้าน นิยมปลูกริมรั้วไม่ต้องใส่ปุ๋ยไม่ต้องใช้ยาฆ่าแมลง ผักปลังเป็นผักปลอดสารพิษ ผักปลังเป็นไม้เลื้อย ทั้งต้นและใบหนา ใบมีเมือกเหนียวเล็กน้อย มี 2 ชนิด คือ ผักปลังขาว มีลำต้นสีเขียว ใบเขียวอ่อนเป็นมัน อีกชนิดหนึ่งคือผักปลังแดง มีลำต้นเป็นสีแดง ออกม่วง ใบมีสีเขียวเข้มกว่า

ภาพที่ 3.88 ยอดผักปลัง

ภาพที่ 3.89 แกงผักปลัง

ประโยชน์ / คุณค่า

ผักปลังเป็นผักที่มีคุณค่าทางอาหารสูงชนิดหนึ่งเพราะมีธาตุเหล็กและแคลเซียมอยู่สูง นอกจากนี้ยังมีวิตามินเอ วิตามินบี และวิตามินซีอยู่มากด้วยสำหรับเมือกที่มีอยู่ในผักปลังนั้น มีคุณสมบัติเป็นยาระบายอ่อนๆ ช่วยให้ท้องไม่ผูกทำให้ถ่ายได้คล่องขึ้น ดอกอ่อนนำไปต้มลวก หรือหนึ่งให้สุกใช้รับประทานจิ้มกับน้ำพริก หรือนำไปแกงเลียง และแกงกับผักอื่นๆ ก็ได้

คุณค่าทางโภชนาการ ยอดอ่อน ใบอ่อนและดอกอ่อน เป็นยาระบายอย่างอ่อน
ผักปลัง 100 กรัม ให้พลังงานต่อร่างกาย 21 กิโลแคลอรี ประกอบด้วย น้ำ 93.4 กรัม คาร์โบไฮเดรต 2.7 กรัม โปรตีน 2.0 กรัม ไขมัน 0.2 กรัม กาก 0.8 กรัม แคลเซียม 4 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 50 มิลลิกรัม เหล็ก 1.5 กรัม วิตามินเอ 9,316 IU วิตามินบีหนึ่ง 0.07 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.20 มิลลิกรัม ไนอาซีน 1.1 มิลลิกรัม และวิตามินซี 26 มิลลิกรัม (เพ็ญภา ทรัพย์เจริญ, 2552 หน้า 133)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปี

ส่วนผสมพริกแกง แกงผักปลัง

1. พริกสด	10 เม็ด
2. กระเทียม	2 หัว
3. หอมแดง	5 หัว
4. ตะไคร้	2 หัว
5. เกลือ	1 ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับแกง แกงผักปลัง

1. ยอดผักปลัง	200	กรัม
2. ปลาอย่าง	1	ตัว
3. มันเทศ	2	หัว
4. น้ำปลา	1	ช้อนโต๊ะ
5. น้ำมะขามเปียก	2	ช้อนโต๊ะ
6. น้ำปลาร้า	1	ถ้วย
7. น้ำเปล่า	4	ถ้วย

วิธีทำ

1. โขลกพริกแกงรวมกันพอหยาบ
2. นำน้ำเปล่าใส่หม้อตั้งไฟ รอน้ำเดือดละลายส่วนผสมพริกแกงลงหม้อ ตามด้วยปลาอย่างต้มจนเดือดใช้กระชอนจ้ยน้ำปลาร้า
3. เติดยอดผักปลังใส่ลงไป ปรงรสด้วย น้ำปลา ใส่มันเทศหั่นเป็นชิ้น น้ำมะขามเปียก ชิมรสเค็ม เปรี้ยว กลอมกล่อม

เคล็ดลับในการปรุง/เลือกส่วนผสม

ควรใส่มันเทศก่อนแล้วจึงใส่ผักปลัง ไม่ควรต้มผักปลังนานเพราะผักสุกง่าย

สรรพคุณ

ผักปลังแก้อาการขัดเบา ยอดอ่อนผักปลังเป็นผักที่ช่วยหล่อลื่นลำไส้ ขับปัสสาวะ แก้อ่อนในท้องผูก ปัสสาวะขัด บิดถ่ายเป็นเลือด แก่ผื่นแดง คันแผลสด ผีเป็นหนอง

3) แกงกะทิชะอม

ลักษณะเด่น

ชะอมปลูกง่ายไม่มีศัตรูพืช เป็นแกงที่ใส่กะทิ ใส่ไข่มดแดงหรือหนังหมูหรือเนื้อหมูก็ได้ อาจมีการนำผักหลายชนิดมาผสม เช่น ดอกข่า ข่าอ่อน ผักบุ้ง ผักหนาม ถั่วฝักยาว ยอดตำลึง ตามฤดูกาล ที่มีรสชาติเผ็ด หวาน มัน อร่อย หรือจะทำชะอมลวกหนึ่งเป็นผักจิ้มกับน้ำพริกปลาร้า หรือชุบไข่ทอด หรือแกงส้มชะอมชุบไข่ทอดก็ได้

ภาพที่ 3.90 ยอดชะอม

ภาพที่ 3.91 แกงกะทิชะอมใส่ไข่มดแดง

ประโยชน์ / คุณค่า

ชะอมกินยอดอ่อนได้ทั้งสดและลวก ยอดอ่อนใส่แกงต่างๆ ประุงรสให้แกงรสชาติดี เช่น แกงขนุน แกงเห็ดแกงป่าเป็นต้นคุณค่าทางโภชนาการ มีโปรตีน ซึ่งได้จากไข่มดแดงหรือเนื้อหมู ได้รับไขมัน เกลือแร่ และวิตามินจากน้ำกะทิมะพร้าว

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปี จะกินอร่อยเป็นพิเศษช่วยปลายฤดูร้อนต้นฤดูฝน

ส่วนผสมพริกแกงแกงชะอม

1.	พริกแห้ง	10	เม็ด
2.	กระเทียม	2	หัว
3.	หอมแดง	5	หัว
4.	ตะไคร้	2	หัว
5.	ข่า	1	หัว
6.	เกลือ	1	ชิ้น
7.	ผิวมะกรูด	1	ลูก

ส่วนผสมสำหรับแกง แกงชะอม

1. ชะอม	300	กรัม
2. ไข่ต้มแดงหรือเนื้อหมู	100	กรัม
3. น้ำกะทิจากมะพร้าว	4	ถ้วย
4. น้ำมะขามเปียก	2	ช้อนโต๊ะ
5. น้ำปลาร้า	1	ถ้วย

วิธีทำ

1. โขลกพริกแกงรวมกันให้ละเอียด
2. นำมะพร้าวมาคั้นกะทิแล้วตั้งไฟรอให้น้ำกะทิเดือด
3. ใส่พริกแกงลงไปใ้ในน้ำกะทิ ใส่ไข่ต้มแดง หรือเนื้อหมูเป็นชิ้นใส่ลงไป
4. เตรียมกระชอนจ้ยปลาร้า แล้วนำชะอมใส่ลงไปรอให้สุก
5. ปูรสรเปรี้ยวด้วยน้ำมะขามเปียก ชะอมสุกพอดีคือชิมน้ำแกงแล้วรสชาติกลมกล่อม ไม่มีรสเผื่อน

เคล็ดลับในการปรุง/เลือกส่วนผสม

แกงกะทิชะอม อาจเพิ่มดอกข่า ผักบุ้ง ถั่วฝักยาว ตามฤดูกาล ไม่ควรต้มชะอมสุกเกินไป ชะอมเก็บยอดมาปรุงเป็นอาหารในช่วงฤดูฝน จะทำให้หย่นลิ้นไม่อร่อย

สรรพคุณ

รากของชะอมสรรพคุณแก้ท้องเฟ้อ ขับลมในลำไส้ แก้อาการปวดเสียวในท้องได้ดี

4) แกงผักเสี้ยว

ลักษณะเด่น

ผักเสี้ยว หรือชงโค นิยมนำยอดอ่อนมาแกงกับปลาอย่าง ใบอ่อนรับประทานสด ยอดอ่อน ลวก และใส่ต้มปลา ผลอ่อนรับประทานสดก็ได้รสฝาดอมเปรี้ยว นำมาหนึ่งให้สุกรับประทานเป็น ผักจิ้มร่วมกับน้ำพริกช่วยระบายท้องได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 3.92 ยอดผักเสี้ยว

ภาพที่ 3.93 แกงผักเสี้ยว

ประโยชน์ / คุณค่า

ใบอ่อนผักเสี้ยวเป็นยาระบาย แก้กท้องผูก เนื้อปลาช่อนแห้ง 100 กรัม มีพลังงาน 249 กิโลแคลอรี ไขมัน 7.0 กรัม คาร์โบไฮเดรต 0.8 กรัม โปรตีน 45.7 กรัม แคลเซียม 194 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 184 มิลลิกรัม เหล็ก 3.3 มิลลิกรัม วิตามินบีหนึ่ง 0.03 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.06 มิลลิกรัม (กองโภชนาการ กรมอนามัย, 2530 หน้า 35)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปี

ส่วนผสมพริกแกง แกงผักเสี้ยว

1. พริกสด	10 เม็ด	
2. กระเทียม		2 หัว
3. หอมแดง		5 หัว
4. ข่า	1 หัว	
5. ตะไคร้	2 หัว	
6. เกลือ	1 ช้อนชา	

ส่วนผสมสำหรับแกง แกงผักเสี้ยว

1. ผักเสี้ยว 200 กรัม
2. ปลาอย่าง 1 ตัว
3. น้ำปลาร้า 1 ถ้วย
4. มะเขือเครือ 5 ลูก
5. น้ำเปล่า 5 ถ้วย

วิธีทำ

1. โขลกพริกแกงรวมกันพอหยาบ
2. ต้มน้ำ พอเดือดละลายพริกแกงลงในน้ำเดือดใช้กระชอนจ้ยน้ำปลาร้า
3. เติมปลาอย่าง ต้มจนปลานิ่ม
4. เติมผักเสี้ยว ปรงรสด้วยน้ำปลาร้ามะเขือเครือ ชิมรสเปรี้ยว เค็ม อร่อย

เคล็ดลับในการปรุง/เลือกส่วนผสม

เคล็ดลับในการปรุง เมื่อใส่ยอดผักเสี้ยวแล้วควรยกหม้อลงจากเตาเพราะผักสุกง่าย

สรรพคุณ

ใบอ่อนเป็นยาระบาย แก้ก้องผูก ใบ แก้อาเจียน ดอก ระบายพิษไข้ ราก ระบายพิษไข้ ใบขยี้ใช้พอกแผลที่เน่าเปื่อยใบแก่ต้มน้ำอาบแก้ผื่นคัน

5) แกงหยวกกล้วย

ลักษณะเด่น

แกงหยวกกล้วยปรุงเป็นอาหารช่วยให้ระบบขับถ่ายดี ซึ่งประกอบด้วยพืชเครื่องเทศ และพืชสมุนไพรได้แก่ ข่า ตะไคร้ กระชาย กระเทียมและหอม ช่วยในการขับลม ขับน้ำดี ช่วยในการย่อยอาหาร ลดอาการจุกเสียด ส่วนพริกแห้งช่วยในการขับก๊าซ ขับเสมหะ ขับปัสสาวะและช่วยให้เจริญอาหาร ใบชะพลู ใบชะอม เพิ่มกลีนาส ซึ่งใบชะพลูช่วยให้เจริญอาหาร ส่วนใบชะอมจะช่วยลดอุณหภูมิในร่างกายตลอดจน มีสารต้านอนุมูลอิสระและมีวิตามินเอสูงซึ่งจะช่วยบำรุงสายตา

ภาพที่ 3.94 หยวกกล้วย

ภาพที่ 3.95 แกงหยวกกล้วย

ประโยชน์ / คุณค่า

แกงหยวกกล้วยมีส่วนประกอบหลายชนิด ซึ่งส่วนประกอบแต่ละชนิดนั้นต่างให้ประโยชน์แก่ร่างกาย ได้แก่ หยวกกล้วยซึ่งมีประโยชน์ในการห้ามเลือด และสามารถลดกรดในกระเพาะอาหารหรือกรดในเลือดมากเกินไป เนื่องจากในน้ำหยวกกล้วยมีฤทธิ์เป็นด่างจึงช่วยปรับสมดุลของร่างกาย

มีคุณค่าทางโภชนาการสูง เพราะจะช่วยให้ระบบขับถ่ายเป็นปกติดี หยวกกล้วยอ่อน 100 กรัม ให้พลังงานต่อร่างกาย 13 กิโลแคลอรี ประกอบด้วย น้ำ 95.7 กรัม คาร์โบไฮเดรต 2 กรัม โปรตีน 0.8 กรัม ไขมัน 0.2 กรัม กาก 0.6 กรัม แคลเซียม 25 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 3 มิลลิกรัม เหล็ก 0.4 มิลลิกรัม วิตามินบีหนึ่ง 0.02 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.24 มิลลิกรัม ไนอาซีน 0.3 มิลลิกรัม และวิตามินซี 2 มิลลิกรัม (เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ, 2552 หน้า 33)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปีสมัยก่อนนิยมทำเวลายามงานทำบุญ

ส่วนผสมพริกแกง แกงหยวกกล้วย

1. พริกแห้ง 10 เม็ด
2. ข่า 1 หัว
3. ผิวมะกรูด 1 ลูก
4. ตะไคร้ 2 หัว
5. หอมแดง 5 หัว
6. กระเทียม 2 หัว
7. เกลือ 1 ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับแกง แกงหยวกกล้วย

1. หยวกกล้วย 1 ต้น
2. เนื้อไก่ 100 กรัม
3. น้ำกะทิมะพร้าว 4 ถ้วย
4. ใบชะพลู 8 ใบ
5. ยอดชะอม 1 ถ้วย
6. น้ำปลาร้า 1 ถ้วย
7. น้ำมันมะพร้าว 2 ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

1. โขลกพริกแกงรวมกันให้ละเอียด
2. หั่นหยวกลงในน้ำที่มีเกลือเป็นส่วนผสมเล็กน้อย ใช้ตะเกียบปั่นเอาไย
หยวกออก
3. หั่นเนื้อไก่เป็นชิ้น หั่นใบชะพลูหยาบๆ ส่วนชะอมเด็ดยอดอ่อน
4. คั้นน้ำกะทิ ตั้งไฟพอเดือดเติมพริกแกง เนื้อไก่ ใช้กระชอนจ้ยน้ำปลาร้า
ตามด้วยหยวกกล้วย
5. ปรับรสเปรี้ยวด้วยน้ำมันมะพร้าว ก่อนยกลงใส่ใบชะพลูและชะอม เพิ่ม
ความหอมอร่อย

เคล็ดลับในการปรุง/เลือกส่วนผสม

นิยมแกงหยวกกล้วยในฤดูหนาวถึงฤดูร้อนเพราะมีรสชาติดีการหั่นหยวกกล้วยลงในน้ำที่ผสมเกลือเล็กน้อยก็เพื่อป้องกันการเกิดสีน้ำตาลของหยวกกล้วย ใช้ไม้หรือตะเกียบปั่นเอาใยหยวกออก และควรใส่ใบชะอม ใบชะพลูหลังจากแกงสุกยกลงจากเตาเพื่อให้ใบชะอมและใบชะพลูมีสีเขียวสดน่ารับประทาน

สรรพคุณ

แกงหยวกกล้วยประกอบด้วยพืชเครื่องเทศและพืชสมุนไพรได้แก่ ข่า ตะไคร้ กระเทียม และหอม ช่วยในการขับลม ขับน้ำดี ช่วยในการย่อยอาหาร ลดอาการจุกเสียด แก้อท้องอืดและป้องกันมะเร็ง ส่วนพริกแห้งมี สารช่วยในการขับก๊าซ ขับเสมหะ ขับปัสสาวะและช่วยให้เจริญอาหาร นอกจากนี้ยังมีการเติมใบชะพลู ใบชะอม เพื่อเพิ่มกลิ่นรส ที่ช่วยให้เจริญอาหารและขับเสมหะ ส่วนใบชะอมจะช่วยลดอุณหภูมิในร่างกายตลอดจนมีสารต้านอนุมูลอิสระและมีวิตามินเอสูงซึ่งจะช่วยบำรุงสายตา

6) แกงไข่น้ำ

ลักษณะเด่น

ไข่น้ำนิยมนำมาปรุงเป็นอาหาร ไข่น้ำจะขึ้นในน้ำตามธรรมชาติที่เป็นแหล่งน้ำนิ่งและใสสะอาด ไข่น้ำเป็นพืชที่มีขนาดเล็ก มีรสจืด มัน ก่อนจะนำไปทำอาหารต้องล้างน้ำให้สะอาด ซึ่ง ไข่น้ำจะประกอบไปด้วยวิตามินเอ เบตาแคโรทีน เหล็ก แร่ โยอาหาร ในแกงไข่น้ำจะมีน้ำคั้นใบย่านาง และเคลเชื่อมจากปลาร้า ทำให้รสชาติอาหารมีความหอม มัน อร่อย รับประทานแล้วมีประโยชน์ต่อร่างกาย

ภาพที่ 3.96 ไข่น้ำ

ภาพที่ 3.97 แกงไข่น้ำ

ประโยชน์ / คุณค่า

ไข่น้ำสามารถนำไปทำเป็นอาหารโดยแกงกะทิ นอกจากจะมีความอร่อยแล้ว ยังมีคุณค่าทางโภชนาการต่อร่างกายด้วย ไข่น้ำ 100 กรัม ให้พลังงานต่อร่างกาย 8 กิโลแคลอรี ประกอบด้วย เส้นใย 0.3 กรัม แคลเซียม 59 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 2 มิลลิกรัม เหล็ก 6.6 มิลลิกรัม วิตามินเอ 5346 IU วิตามินบีหนึ่ง 0.03 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.09 มิลลิกรัม ไนอาซิน 0.4 มิลลิกรัม วิตามินซี 11 มิลลิกรัม

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปี

ส่วนผสมพริกแกงแกงไข่น้ำ

1. พริกสด 10 เม็ด
2. ข่า 1 หัว
3. ตะไคร้ 2 ต้น
4. กระชาย 2 หัว
5. กระเทียม 2 หัว
6. หอมแดง 5 หัว
7. เกลือ 1 ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับแกงแกงไข่น้ำ

1. ไข่น้ำ 200 กรัม
2. เนื้อหมูสามชั้น 100 กรัม
3. น้ำปลาร้า 1 ถ้วย
4. น้ำคั้นใบย่านาง 5 ถ้วย
5. ชะอม 1 ถ้วย
6. มะเฟือง 2 ลูก
7. กะทิ 1 ถ้วย

วิธีทำ

1. โขลกพริกแกง ให้พอแหลก
2. นำพริกแกงผัดให้หอมกับกะทิ
3. หั่นเนื้อหมูเป็นชิ้น ใส่หมูลงไป และเติมไข่น้ำเมื่อน้ำเดือดทิ้งไว้สักครู่นี้ ใส่มะเฟืองเพื่อให้ รสเปรี้ยว ปรุงรสตามชอบ และโรยด้วยชะอม

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

ใบย่านางที่จะนำมาคั้นน้ำควรเป็นใบแก่และล้างน้ำให้สะอาด จะใช้หมูสามชั้นหรือหนังหมูก็ได้ เพื่อให้มีรสชาติกลมกล่อมมะเฟืองจะทำให้แกงมีรสอร่อยกลมกล่อม

สรรพคุณ

สมุนไพรและเครื่องเทศที่ผสมในแกงไข่น้ำ

1. ชะอม แก่ท้องเพื่อ ขับลมในลำไส้
2. น้ำย่านาง ช่วยถอนพิษไข้ แก้โรคเบาหวาน และลดความดันโลหิต
3. มะเฟือง ช่วยลดอุณหภูมิในร่างกาย เป็นยาขับเสมหะ ป้องกันโรคเลือดออกตามไรฟัน

7) แกงเส้นร้อน (แกงวุ้นเส้น)

ลักษณะเด่น

แกงวุ้นเส้นใส่เนื้อไก่บ้าน รสชาติ เผ็ด หวาน มันกลมกล่อมด้วยน้ำกะทิมะพร้าว เนื้อไก่บ้านมีโปรตีนสูง มีกลิ่นหอมใบโหระพา ใบมะกรูด ช่วยดับกลิ่นคาวของอาหารได้ดี และหอมกะทิที่คั้นจากน้ำมะพร้าว

ภาพที่ 3.98 แกงเส้นร้อน (แกงวุ้นเส้น)

ประโยชน์ / คุณค่า

ประโยชน์มีสมุนไพรรักษากระตุนน้ำย่อยจากพริกแกง แกงวุ้นเส้น 100 กรัม มีคุณค่าทางโภชนาการ ไขมัน 0.1 กรัม คาร์โบไฮเดรต 19.3 กรัม แคลเซียม 12 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 4 มิลลิกรัม เหล็ก 0.8 มิลลิกรัม และได้รับไขมัน เกลิโอแร และวิตามินจากน้ำกะทิมะพร้าว (กองโภชนาการ กรมอนามัย, 2530 หน้า 8-9)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปีสมัยก่อนนิยมทำเลี้ยงแขกในงานบุญ กับเลี้ยงแขกในฤดูทำนา

ส่วนผสมน้ำพริกแกง แกงวุ้นเส้น

1. พริกแห้ง 10 เม็ด
2. กระเทียม 2 หัว
3. หอมแดง 5 หัว
4. ข่า 1 หัว
5. ตะไคร้ 2 หัว
6. ผิวมะกรูด 1 ลูก
7. เกลือ 1 ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับแกง แกงวุ้นเส้น

1. เนื้อไก่บ้าน	200	กรัม
2. วุ้นเส้น		1 ห่อ
3. น้ำกะทิมะพร้าว	4	ถ้วย
4. น้ำปลาร้า	1	ถ้วย
5. ใบโหระพา	1	ถ้วย
6. ใบมะกรูด	5	ใบ

วิธีทำ

1. โขลกพริกแกงให้ละเอียด
2. คั้นน้ำกะทิตั้งไฟ พอน้ำเดือดใส่พริกแกง ใช้กระชอนจายน้ำปลาร้า
3. หั่นเนื้อไก่พอประมาณใส่ลงไป รอให้ไก่สุก
4. ตัดวุ้นเส้นไม่ให้ยาวจนเกินไป แล้วใส่ลงในหม้อ ปรงรสให้มีรส เผ็ด หวาน มันกลมกล่อม ฉีกใบมะกรูด และโรยด้วยใบโหระพา

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

วุ้นเส้นควรใส่ทีหลัง เพราะจะทำให้เส้นอืด ควรรับประทานทันทีหลังปรุงแกงเสร็จใหม่ๆ ใช้เนื้อปลาดุก หรือเนื้อหมูสามชั้นหรือเนื้อไก่บ้านแทนก็ได้

สรรพคุณ

ใบมะกรูด ใบโหระพา ช่วยดับกลิ่นคาวอาหาร เมื่อรับประทานแล้วจะช่วยขับลม แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อได้เป็นอย่างดี เนื้อไก่บ้านและวุ้นเส้นให้พลังงาน โปรตีน ไขมัน เกือบแร่ และวิตามินสูง

8) แกงก้านทูน

ลักษณะเด่น

ก้านทูนสามารถนำมาทำอาหารได้หลายอย่าง ก้านทูนลอกเปลือกออกจะมีรสจืด
รับประทานเป็นผักสดแกล่อมส้มตำ และนิยมนำก้านทูนแกงกับเนื้อปลาสด ปลาช่อน กุ้งฝอย

ภาพที่ 3.99 ต้นทูน

ภาพที่ 3.100 แกงก้านทูน

ประโยชน์ / คุณค่า

ประโยชน์ของ ก้าน ใบอ่อน รับประทานเป็นผักสดจิ้มกับน้ำพริก แกงรสจืด ส้มตำ ลาบ
ยำ ก้านทูนช่วยเพิ่มใยอาหารทำให้ลำไส้สะอาด ลดอาการท้องผูก

เทศกาลที่กิน

รับประทานได้ตลอดปี เหมาะในการรับประทานช่วงฤดูร้อน ช่วยบรรเทาความร้อน

ส่วนผสมน้ำพริกแกง	แกงก้านทูน	
1. พริกสด	10	เม็ด
2. หอมแดง	3	หัว
3. กระเทียม	1	หัว
4. ตะไคร้ซอย	1	หัว
5. เกลือ	1	ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับแกง แกงก้านทูน

1. ก้านทูนอ่อน	5	ก้าน
2. ปลาชิวและกุ้งฝอย	100	กรัม
3. น้ำปลาร้า	1	ถ้วย
4. น้ำมะกรูด	1	ช้อนโต๊ะ
5. ใบแมงลัก	1	มัด
6. น้ำเปล่า	5	ถ้วย

วิธีทำ

1. ลอกเปลือกก้านทูนออก หั่นเป็นท่อน ล้างปลาให้สะอาด
2. โขลกน้ำพริกแกงรวมกันพอหยาบ
3. ต้มน้ำเปล่า พอเดือด ละลายน้ำพริกแกงในน้ำเดือด
4. ใส่ก้านทูนลงในหม้อ พอน้ำเดือดใส่ปลาลงไป
5. พอปลาสุก ใส่ใบแมงลัก บีบน้ำมะกรูดลงไปปรุงรสตามใจชอบ

เคล็ดลับในการปรุง/เลือกส่วนผสม

ควรเลือกปลาสด จะทำให้น้ำแกงหวาน และใส่เนื้อปลาในน้ำเดือด เพื่อไม่ให้มีกลิ่นคาวปลา

สรรพคุณ

ก้านทูน ใช้ห้ามเลือด เป็นยาบำรุงเลือด หัวไต้ดิน รักษาแผล น้ำกัดเท้า และกัดหนอง

9) แกงขนุน

ลักษณะเด่น

แกงขนุนจะมีรสหอมอร่อยของปลาย่าง ได้รับสมญานามจากน้ำใบย่านาง ชะอม ใบชะพลู ขนุนยอดอ่อน หรือใบอ่อน กินสดหรือลวกกินกับน้ำพริก ส้มตำ ผลอ่อนของขนุนนำไปต้มให้สุก กินจิ้มกับน้ำพริก หรือตำขนุน ผลสุกกินเป็นผลไม้ เมล็ดต้มให้สุกกินเป็นอาหารว่าง

ภาพที่ 3.101 ลูกขนุน

ภาพที่ 3.102 แกงขนุน

ประโยชน์/คุณค่า

ขนุนเป็นผักพื้นบ้านที่ไม่มีโรคและแมลงศัตรูพืช ขนุนมีประโยชน์มากมาย เช่น ผลอ่อน นำมาแกงขนุน ตำขนุนอ่อน ลูกขนุนเล็กนำมารับประทานเป็นผักแกล้มกับส้มตำ ลาบก้อย น้ำพริกปลาร้าเมล็ดต้มให้สุกกินเป็นอาหารว่าง เนื้อผลกินเป็นผลไม้ ขนุนมีเส้นใยสูง ทำให้มีใยอาหารช่วยทำความสะอาดลำไส้ ดูดซับไขมัน ลดอาการท้องผูก

ขนุน 100 กรัม มีคุณค่าทางโภชนาการ ไขมัน 0.4 กรัม คาร์โบไฮเดรต 11.9 กรัม เส้นใย 2.8 กรัม โปรตีน 2.1 กรัม แคลเซียม 48 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 25 มิลลิกรัม เหล็ก 0.3 มิลลิกรัม วิตามินเอ 17 I.U. วิตามินบีหนึ่ง 0.10 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.04 มิลลิกรัม ไนอาซีน 0.3 มิลลิกรัม วิตามินซี 16 มิลลิกรัม (กองโภชนาการ กรมอนามัย, 2530 หน้า 22)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปี

ส่วนผสมน้ำพริกแกง แกงขนุน

1. พริกแห้ง 10 เม็ด		
2. ข่า 1 หัว		
3. ตะไคร้ 2		หัว
4. หอมแดง	5	หัว
5. กระเทียม 2		หัว
6. เกลือ	1	ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับแกง แกงขนุน

1. ขนุนอ่อน 1		ลูก
2. ปลาอย่าง 1		ตัว
3. มะขามเปียก 1 ฝัก		
4. ชะอมเด็ด 1		กำ
5. ชะพลูหั่นหยาบ 10	ใบ	
6. น้ำปลาร้า 1 ถ้วย		
7. น้ำใบย่านาง 5		ถ้วย

วิธีทำ

1. โขลกเครื่องแกงรวมกันให้ละเอียด
2. หั่นขนุนอ่อนเป็นชิ้น
3. ต้มน้ำใบย่านาง พอน้ำเดือดละลายพริกแกงลงไปนำขนุนใส่ลงไป
4. เติมปลาอย่างหักเป็นชิ้นเล็ก ปรุงรสเปรี้ยวด้วยน้ำมะขามเปียก ชะอม และใบชะพลู ผสมให้เข้ากัน พอผักสุก ชิมรสตามใจชอบ

เคล็ดลับในการปรุง/เลือกส่วนผสม

ควรใส่ผักหลังจากยกลงจากเตา เพื่อให้ใบชะพลูใบชะอมไม่สุกจนเกินไป รสชาติของน้ำแกงจะกลมกล่อมยิ่งขึ้น และขนุนต้องใช้ขนุนอ่อนที่เม็ดยังไม่แก่จนเกินไป เวลาต้มจะทำให้ขนุนเปื่อยง่าย

สรรพคุณ

ขนุนเนื้อใน เมล็ด บำรุงน้ำนม ช่วยขับน้ำนมในสตรีหลังคลอดบำรุงกำลัง เนื้อหุ้มเมล็ดสุก ชูให้หัวใจสดชื่น เป็นยาระบายอ่อน กินขนุนทำให้ผิวพรรณดี

10) แกงขี้เหล็ก

ลักษณะเด่น

ใบอ่อนขี้เหล็กเป็นยาระบายท้อง ดอกตูมทำให้อนหลับ และเจริญอาหาร ใบอ่อนมีตลอดปี มีน้ำยานาง มะเขือพวง และผักชะอมทำให้รสของน้ำแกงมีรสขมของใบขี้เหล็กเล็กน้อยและเค็ม มัน เผ็ด หอมชะอมน้ำพริกแกงและปลาร้า

ภาพที่ 3.103 ใบขี้เหล็ก ภาพที่ 3.104 แกงขี้เหล็ก

ประโยชน์ / คุณค่า

ประโยชน์ของแกงขี้เหล็ก 100 กรัม มีคุณค่าทางอาหารสูงมากเนื่องจากในแกงมีไขมัน โปรตีน เยื่อใยอาหาร แคลเซียม ฟอสฟอรัส เหล็ก และวิตามินเอสูง แก้อาการนอนไม่หลับ ช่วยเจริญอาหาร ช่วยระบายท้อง และแก้อาการท้องผูก คุณค่าทางโภชนาการประกอบด้วยไขมันจากกะทิธาตุเหล็ก เบตาแคโรทีนและใยอาหารจากใบขี้เหล็ก โปรตีนจากเนื้อหมู หรือหนังหมู ซึ่งให้เจลาตินเป็นส่วนใหญ่

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปี นิยมแกงในงานบุญ เช่นบวชพระ งานกฐิน และทำบุญต่างๆ

ส่วนผสมน้ำพริกแกง ขี้เหล็ก

1. พริกแห้งเม็ดเล็ก	9 เม็ด	
2. เกลือป่น	½	ช้อนชา
3. ข่า	3	แฉ่น
4. ตะไคร้ซอย	1	ช้อนโต๊ะ
5. หอมแดงซอย	1	ช้อนโต๊ะ
6. กระเทียมซอย	1	ช้อนโต๊ะ

7. กระชายซอย	2	ช้อนโต๊ะ
8. กะปิ	1	ช้อนชา
9. ผิวมะกรูด	1	ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับแกง แกงขี้เหล็ก

1. ใบขี้เหล็กต้มจนหายขมบีบน้ำให้แห้ง	2 ถ้วย	
2. มะพร้าว ½ กิโลกรัม คั้นกะทิ	4	ถ้วย
3. น้ำคั้นใบย่านาง	2	ถ้วย
4. น้ำปลาร้า	1/2	ถ้วย
5. แคมพูหรือเนื้อหมูหันเป็นชิ้น	2	ถ้วย
6. มะเขือพวงตำพอแตก	1/2	ถ้วย
7. ชะอม	1/2	ถ้วย

วิธีทำ

1. โขลกน้ำพริกแกงให้ละเอียด
2. น้ำคั้นใบย่านางและใบขี้เหล็กตั้งไฟจนเดือดใส่พริกแกงแล้วใส่เนื้อหมูสามชั้นลงไปเติมกะทิที่เหลือและมะเขือพวงและชะอม
3. เมื่อแกงเดือดปรุงรสด้วยน้ำปลาร้าและเกลือให้รสชาติเค็ม มัน เผ็ด ขมเล็กน้อย ยกลง ถ้าใส่แคมพูให้ใส่เมื่อจะยกลงมิฉะนั้นแคมพูจะยุ่ยไม่อร่อย

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

ยอดอ่อน มีรสขม ก่อนนำมาปรุงอาหารควรต้มน้ำทิ้งก่อน 2-3 ครั้ง แล้วจึงนำมาแกงน้ำใบย่านาง มะเขือพวง และชะอมจะทำให้รสชาติกลมกล่อม

สรรพคุณ

ในแกงขี้เหล็กมีใบย่านางซึ่งมีคลอโรฟิลล์ และแคลเซียมสูง เป็นยาเย็นช่วยแก้ร้อนใน ในมะเขือพวงมีแคลเซียม และวิตามินเอสูง

ใบอ่อน และดอกขี้เหล็ก ใช้เป็นอาหาร ในใบอ่อนมีใยอาหาร แคลเซียม ฟอสฟอรัส เหล็ก และวิตามินเอสูง เปลือก แก้วดสีดวง ใบ แก้กษุมขาว แก้น้ำ ขับปัสสาวะ ดอกตูมและใบอ่อน เป็นยาระบายอ่อนๆ ดอก ทำให้นอนหลับ แก้กษุม ล้างศีรษะ แก้งั้วแดง กระพี้ แก้อ่อนใน กระสับกระส่าย แก่น แก้ไฟธาตุพิการ แก้ไข้ทำให้ตัวเย็น แก้กษุมตา แก้กษุมโรค แก้กษุมหนองใน ราก แก้ไข้ ไข้กลับ ไข้ซ้ำ (กัญจน ดิวิเศษ, 2543 หน้า 55)

11) แกงบอน

ลักษณะเด่น

แกงบอนใส่หนังหมู หรือเนื้อหมูสามชั้นแล้วแต่คนชอบใส่น้ำใบย่านาง หั่นข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด เติมน้ำตาลปี๊บลงไปนิดหน่อยเพื่อให้มีรสชาติหวาน น้ำมะขามเปียกเพิ่มความเปรี้ยว หรือจะนำก้านบอนหวานมาเผาไฟแล้วลอกเปลือกออกหั่นเป็นชิ้นคั้นน้ำทิ้ง นำมารับประทานจิ้มกับน้ำพริกน้ำปลา

ภาพที่ 3.105 ต้นบอน

ภาพที่ 3.106 แกงบอน

ประโยชน์ / คุณค่า

บอน 100 กรัม มีคาร์โบไฮเดรต 3.2 กรัม โปรตีน 0.6 กรัม แคลเซียม 36 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 16 มิลลิกรัม เหล็ก 0.7 มิลลิกรัม วิตามินบีหนึ่ง 0.02 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.02 มิลลิกรัม วิตามินซี 10 มิลลิกรัม (กองโภชนาการ กรมอนามัย, 2530 หน้า 13)

เทศกาลที่กิน

งานบวชนาค งานบุญ งานแต่งงาน และงานประเพณีต่างๆ

ส่วนผสมน้ำพริกแกง แกงบอน

1. พริกแห้ง	10	เม็ด
2. หอม	5	หัว
3. กระเทียม	2	หัว
4. ข่า	1	หัว
5. ตะไคร้	2	หัว
6. หัวกระชาย	3	หัว
7. เกลือ	1	ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับแกง แกงบอน

1. บอน 10 ก้าน		
2. เนื้อหมูสามชั้น 2 ชีด		
3. น้ำใบย่านาง 5 ถ้วย		
4. น้ำปลาร้า	3	ช้อนโต๊ะ
5. ใบมะกรูด 5 ใบ		
6. น้ำมะขามเปียก	2	ช้อนโต๊ะ
7. น้ำตาลปีบ	1	ช้อนโต๊ะ
8. น้ำปลา	1	ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

1. โขลกพริกแกงให้ละเอียด
2. ต้มน้ำย่านางให้เดือด ใส่หมูสามชั้น หั่นตะไคร้ ข่า ลงหม้อ
3. ลอกเปลือกบอนแล้วหั่นพอประมาณ
4. น้ำเดือดนำบอนเทลงในหม้อ ใช้กระชอนจ้ยน้ำปลาร้า เติมเกลือ น้ำมะขามเปียก จี๊ใบมะกรูด ชิมรสเผ็ด หวาน

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

แกงบอนต้องรอให้น้ำเดือดก่อนจึงใส่บอนเพื่อป้องกันอาการคันของบอน หรือจะนึ่งบอนให้สุกก่อนนำมาปรุงอาหาร จะช่วยลดการเกิดอาการระคายคอ

สรรพคุณ

ก้านใบ รสเย็นคั้น ตัดหัวท้ายลงไฟบดเอาน้ำหยอดแผลแก้พิษ แก้ไอ แก้เสมหะ รสเมาคั้น เป็นยาระบาย ขับพยาธิใช้ห้ามเลือด

12) แกงมะรุม

ลักษณะเด่น

มะรุมเป็นผักพื้นบ้านที่ไม่มีศัตรู ใบของมะรุมมีคุณค่าอาหารสูงเป็นอาหารที่มีเส้นใยสูง มีคุณค่าทางอาหารสูง หากินได้ง่ายตามบ้าน สวน และมีราคาถูก และมีรสชาติคล้ายแกงส้มภาคกลาง มีรสชาติเค็ม เผ็ดและเปรี้ยวกลมกล่อม

ภาพที่ 3.107 ดอกมะรุม

ภาพที่ 3.108 แกงผักมะรุม ภาพที่ 3.109 แกงผักอ่อน ดอก ยอดมะรุม

ประโยชน์ / คุณค่า

คนจังหวัดเพชรบูรณ์ รับประทานมะรุมเป็นผัก ชาวชนไพรนิยมนำผักมะรุมอ่อน ดอก และยอดอ่อนผสมกันไปแกงกับปลาอย่าง หริกระดุกซีโครงหมู หรือเนื้อหมู แล้วแต่ชอบดอก และยอดอ่อนลวกจิ้มกับน้ำพริก ส่วนผักแก่จะมีเนื้อข้างในผักและเมล็ดแล้วนำมาปอกเปลือกและเนื้อและเมล็ด หรือนำมาปอกเปลือก หั่นเป็นท่อน แล้วจึงนำไปแกงส้ม

คุณค่าทางโภชนาการ ประกอบด้วยใยอาหารและวิตามินซีจากเนื้อมะรุม เบตาแคโรทีนโปรตีนจากเนื้อปลา หรือหมู และแคลเซียมจากปลาร้า และผักมะรุม 100 กรัม ให้พลังงานแก่ร่างกาย 32 กิโลแคลอรี ประกอบด้วย น้ำ 89.9 กรัม คาร์โบไฮเดรต 5.4 กรัม โปรตีน 2.2 กรัม ไขมัน 0.2 กรัม กาก 1.2 กรัม แคลเซียม 9 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 26 มิลลิกรัม เหล็ก 1.5 มิลลิกรัม วิตามินเอ 532IU วิตามินบีหนึ่ง 0.05 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.05 มิลลิกรัม ในอาซีน 0.6 มิลลิกรัม และวิตามินซี 262 มิลลิกรัม (สำหรับใบสดจะมีวิตามินซีและเอมาก) (เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ , 2553 หน้า166 - 169)

เทศกาลที่กิน

ผัก ดอก ยอด กินได้ตลอดทั้งปี

ส่วนผสมน้ำพริกแกงมะรุม

1. พริกแห้ง	10	เม็ด
2. กระเทียม	10	กลีบ
3. หอมแดง	3	หัว
4. ตะไคร้หั่น	1	ซ่อนโต๊ะ
5. ปลาร้า	1/2	ซ่อนโต๊ะ
6. เกลือ	1/2	ซ่อนชา
7. น้ำมะขามเปียก	1/2	ซ่อนโต๊ะ

ส่วนผสมสำหรับแกงมะรุม

1. มะรุม	2	ถ้วย
2. ปลาอย่าง	50	กรัม
3. มะเขือเครือ	1/2	ถ้วย

วิธีทำแกงมะรุม

1. ปอกเปลือกมะรุม หั่นเป็นท่อน พักไว้
2. โขลกเครื่องแกงรวมกันให้ละเอียด
3. เติมน้ำ พอเดือด ใส่ปลาอย่าง
4. ต้มพอให้ปลานุ่ม ใส่พริกแกง มะรุม ต้มจนสุกนุ่ม
5. ใส่มะขาม มะเขือเทศ ปรุงรสตามชอบ พอผักสุก ปิดไฟ

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

เคล็ดลับในการปรุง ถ้าแกงยอด ดอก ผักอ่อนให้ปรุงรสน้ำแกงรอน้ำแกงเดือดใส่ผักเมื่อแกงเดือดอีกครั้งยกลง ถ้าต้มนานจะทำให้มีรสขมไม่อร่อย

เคล็ดลับในการเลือกส่วนผสม ถ้ามะรุมแก่เกินไปให้ปอกเปลือกออกแล้วหั่นเป็นท่อนๆ

สรรพคุณ

มะรุมนั้นสรรพคุณทางยา ใบสด มีวิตามินซีและเอมาก แก่โรคเลือดออกตามไรฟัน โรคเยื่อเมือกอักเสบ ตำพอกบริเวณที่เป็นแผล ดอก เป็นยาบำรุงกำลัง ขับปัสสาวะ และขับน้ำตา ราก บำรุงหัวใจ บำบัดโรคท้องมาร เมล็ด ใช้เมล็ดสด คั้นเอาน้ำมันได้น้ำมันมะรุมนั้นใช้เป็นอาหาร ทำเครื่องสำอางหรือเป็นยาแก้ไข้ ใช้ทาภายนอกแก้บวม แก้โรคปวดตามข้อ (ศัลลีย์ อุตมอ่า ,2549)

มะรุมนั้นสรรพคุณทางยาที่จะกล่าวอีกคือ เปลือกต้นมะรุมนั้นมีรสร้อน ช่วยขับลมในลำไส้ ทำให้เรอและผายลม ราก รสจะเผ็ดร้อนเผื่อน แก้บวม แก้ลมเข้าข้อ บำรุงธาตุไฟ ฝัก รสหวานเย็น และเม็ดรสมัน ทั้งฝักและเม็ดช่วยถอนพิษไข้ ดับพิษร้อน แก้ขัดเบาได้เป็นอย่างดี

มะรุมนั้นสรรพคุณแก้ท้องอืด คนที่เป็นท้องอืด ท้องเฟ้อ นำเอาเปลือกต้นมะรุมนั้น 2-3 ฝ่ามือ ใส่น้ำให้ท่วมเปลือกไม้ต้มให้เดือด 10-15 นาที ต้มสักแก้วสองแก้ว ค่อยๆ ดื่มทีละน้อย ไม่นานอาการท้องอืดท้องเฟ้อ ก็จะค่อยๆ หายไปในที่สุด

มะรุมนั้นสรรพคุณแก้ปวดข้อ หากท่านมีอาการเหล่านี้คือ ปวดข้อคล้ายจะเป็นไข้ให้น้ำมะรุมนั้นทั้งห้าคือ ราก ต้น ใบ ดอก ฝัก อย่างละ 1 กำมือ มาต้มกับน้ำ 3 ขัน เคี่ยวให้เหลือน้ำสักครึ่งขัน กินยาวันละ 2 ครั้งๆ ละ 1 แก้ว ก่อนอาหาร เข้า – เย็น กินยานี้บ่อยๆ อาการของท่านก็จะหายปวดข้อคล้ายจะเป็นไข้ได้

มะรุมนั้นสรรพคุณแก้หวัด มีกลิ่นปาก ในช่วงที่มะรุมนั้นติดดอกหรือออกฝักให้นำมาปรุงเป็นอาหารไม่ว่าจะเป็นแกงส้มหรือแกงจืด ก็สามารถป้องกันคนที่เป็นหวัดและบรรเทาอาการหวัดได้เป็นอย่างดี

13) แกงเลียง

ลักษณะเด่น

แกงเลียง เป็นอาหารที่มีกลิ่นหอมสมุนไพรจากพืชผักหลากหลายชนิด มีประโยชน์ในการขับพิษไข้เป็นอย่างดี แกงเลียงเป็นแกงที่ประกอบด้วยน้ำพริก ผัก เนื้อสัตว์ ผักที่นิยมใส่ที่สามารถบอกลักษณะว่าเป็นแกงเลียง คือ ใบแมงลักมีกลิ่นหอมนำรับประทาน นอกจากนั้นยังมี ผักเช่น มันเทศ ฟักทอง บวบตำลึง เห็ด ผักปลัง ถั่วแปบ เป็นต้น

ภาพที่ 3.110 แกงเลียง

ประโยชน์ / คุณค่า

แกงเลียงเป็นอาหารที่มีพลังงานต่ำมาก แต่มีใยอาหารสูง แกงเลียง 100 กรัม มีคุณค่าทางโภชนาการประเภท วิตามิน แร่ธาตุ แล้วยังมีฤทธิ์ทางชีวภาพหลายๆ ชนิด เช่น เบต้าแคโรทีนหรือฟลาโวนอยด์ที่ช่วยในการป้องกันโรคได้ และเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปี

ส่วนผสมพริกแกง แกงเลียง

1. พริกสด 10 เม็ด
2. หัวหอม 5 หัว
3. กระเทียม 3 หอม
4. ตะไคร้ 2 หัว
5. หัวกระชาย 2 หัว
6. เกลือ 1 ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับแกง แกงเลียง

1. พักทองอ่อน	1 ลูก	
2. หัวมันเทศ	2 หัว	
3. ถั่วแปบ 1		ถ้วย
4. บวบ	2	ลูก
5. เห็ด	1	ถ้วย
6. ตำลึง	1 ถ้วย	
7. ยอดผักทอง	1	ถ้วย
8. ผักปลัง	1	ถ้วย
9. ใบแมงลัก	1	ถ้วย
10. ปลาร้า	1	ถ้วย
11. น้ำเปล่า	4	ถ้วย
12. น้ำปลา	1	ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

1. นำเครื่องปรุงรสปริกแกงโขลกให้ละเอียด ถ้าชอบให้น้ำแกงข้นอีกนิดก็ใช้เนื้อปลา จะย่างหรือต้มสุกก็ได้แล้วนำมาโขลกรวมกับพริกแกง
2. นำน้ำเปล่าตั้งไฟพอเดือด ใส่เครื่องแกงลงไปใช้กระชอนจ้ยน้ำปลาร้า ปรุงรสด้วยน้ำปลาชิมให้ได้รสเค็มและเผ็ดนิดๆ
3. พอน้ำแกงเดือดใส่ผักชนิดที่สุกยากลงก่อน เช่น พักทอง มันเทศ ถั่วแปบ บวบ และยอดผักรอให้ผักสุกก่อนยกลงใส่ใบแมงลัก เพิ่มความหอมอร่อย

เคล็ดลับในการปรุง/เลือกส่วนผสม

แกงเลียงที่อร่อยมักจะต้องสด ใหม่ จึงจะให้น้ำแกงหวานโดยธรรมชาติ และหอม น้ำพริกแกง ควรรับประทานขณะร้อนๆ

สรรพคุณ

หอมแดง รสเผ็ดร้อน แก้ไข้ขับเสมหะ บำรุงธาตุ ผักต่าง ๆ เช่น พักทอง มันเทศรสมันหวาน บำรุงร่างกาย บำรุงสายตาบวบ รสเย็นจัดออกหวาน มีแคลเซียม เหล็กและฟอสฟอรัส มากตำลึง รสเย็น ใบสดตำคั้นน้ำแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย ปวดแสบปวดร้อน รับประทานเป็นยาขับพิษร้อน แก้เจ็บตา ตาแดง ตาแฉะใบแมงลัก ใบสด รสหอมร้อน เป็นยาแก้หวัด แก้หลอดลมอักเสบ แก้โรคท้องร่วง ขับลม

14) แกงหัวปลี

ลักษณะเด่น

ปลีกล้วย คือดอกรวมที่มีกาบขนาดใหญ่ห่อหุ้มอยู่ภายนอกเรียงตัวทับซ้อนกันแน่นเป็นรูปดอกบัวตูมทรงสูง แต่ดอกกล้วยที่แท้จริงก็คือส่วนที่เป็นหลอดสีเหลืองที่ติดและเรียงตัวอยู่รอบแกนขนาดใหญ่รวมกันเป็นช่อดอกแต่ละช่อจะถูกแบ่งกันด้วยกาบที่มีสีน้ำตาลแดงเป็นชั้น ๆ กล้วยหนึ่งดอกจะเจริญเป็นผลกล้วยเพียงหนึ่งผล กล้วยหนึ่งช่อก็คือกล้วยหนึ่งหวี และกล้วยหลาย ๆ หวีมารวมกันเราเรียกว่ากล้วยหนึ่งเครือหัวปลี

ภาพที่ 3.111 หัวปลีหั่นฝอย

ภาพที่ 3.112 แกงหัวปลี

ประโยชน์ / คุณค่า

ประโยชน์ของหัวปลีกินได้ทั้งแบบดิบและสุก แบบดิบกินเป็นผักแกลั้มขนมจีน ผัดไท และอื่นๆ รสชาติฝาด แต่ถ้านำไปปรุงสุกรสชาติจะนุ่มหวานนิด ๆ ไม่ว่าจะเป็นต้มยำหัวปลี แกงไก่ใส่หัวปลี หรือทอดมันหัวปลี มีรสชาติออกรสหวานนิดๆ เมื่อกินเข้าไปแล้วก็จะมีรสชาติที่พอดีหัวปลียังช่วยบำรุงน้ำนม รักษาโรคกระเพาะอาหาร โดยเฉพาะในกลุ่มที่เกิดแผลในกระเพาะอาหารจากการดื่มสุราอยู่เป็นประจำ

คุณค่าทางโภชนาการ หัวปลี 100 กรัม ให้พลังงานต่อร่างกาย 25 กิโลแคลอรี ประกอบด้วยน้ำ 92.3กรัม คาร์โบไฮเดรต 4.4กรัม โปรตีน 1.4ไขมัน 0.2 กรัม กาก 0.8 กรัม แคลเซียม 28มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 40มิลลิกรัม เหล็ก 0.9 มิลลิกรัม วิตามินเอ 260 IU วิตามินบีหนึ่ง 0.01 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.02 มิลลิกรัม ไนอาซิน 0.6 มิลลิกรัม และวิตามินซี 25 มิลลิกรัม (เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ, 2552 หน้า 34)

เทศกาลที่กิน

ตลอดฤดูกาล เช่น งานบุญ งานบวชนาค เป็นต้น

ส่วนผสม แกงหัวปลี

1. พริกแห้ง	5	เม็ด
2. กระเทียม	5	กลีบ
3. หอมแดง	5	หัว
4. ปลาร้า	1	ช้อนโต๊ะ

ส่วนผสมเครื่องแกง

1. หัวปลีอ่อน	1	หัว
2. ปลาล้าง	1	ตัว
3. มะเขือเครือ	3	หัว
4. มะขามเปียก	1	ช้อนโต๊ะ
5. ชะอม	1	ถ้วย
6. ใบชะพลู	1	ถ้วย

วิธีทำ

1. โขลกเครื่องแกงรวมกันให้ละเอียด
2. ต้มน้ำพอเดือดละลายเครื่องแกงในน้ำเดือด
3. ใส่ปลาล้าง ใส่หัวปลี ต้มจนหัวปลีนิ่ม
4. ใส่มะเขือเครือ ใบชะพลู และใบชะอม คนให้ส่วนผสมเข้ากัน ยกลง

เคล็ดลับในการปรุง/เลือกส่วนผสม

หัวปลีหั่นแล้วควรแช่น้ำมะขามถ้าไม่ต้องการสีคล้ำ

สรรพคุณ

หัวปลีช่วยรักษาโรคกระเพาะอาหารลำไส้แก่โรคโลหิตจาง บำรุงน้ำนม ลดน้ำตาลในเลือด รักษาโรคเบาหวาน น้ำคั้นจากหัวปลี ต้มเป็นยาบำรุงโลหิต และถ่ายเป็นมูลเลือด

15) แกงหอยขม

ลักษณะเด่น

หอยขมเป็นหอยน้ำจืดขนาดเล็ก มีเปลือกเป็นเกลียวกลมยอดแหลม เปลือกหนาและแข็ง ชอบอยู่ในน้ำนิ่ง ซึ่งไม่ลึกมาก อยู่ตามบริเวณที่มีพื้นเป็นโคลนหรือดินปนทราย หอยขมใช้แกงป่าใส่ใบชะพลูหรือแกงกะทิใส่ใบชะพลู หรือต้มสุกแกะเอาแต่เนื้อหอยใช้ผัดเผ็ด ใส่ซุบหน่อไม้ หรือจะนึ่งจิ้มน้ำพริกน้ำปลา ก็ได้

ภาพที่ 3.113 แกงหอยขม

ประโยชน์ / คุณค่า

คุณค่าของหอยขม 100 กรัม มีแคลเซียม 1 มิลลิกรัม ไขมัน 0.7 คาร์โบไฮเดรต 4.5 กรัม เส้นใย 0.4 กรัม โปรตีน 12.1 กรัม ฟอสฟอรัส 114 มิลลิกรัม เหล็ก 25.2 มิลลิกรัม วิตามินเอ 1,350 กรัม วิตามินบี2 0.49 มิลลิกรัม ไนอาซีน 0.6 มิลลิกรัม (กองโภชนาการ กรมอนามัย 2530, หน้า 40)

เทศกาลที่กิน

ช่วงเดือนมกราคม – เมษายน

ส่วนผสม แกงหอย

1. พริกแห้ง	10	เม็ด
2. ตะไคร้	2	ต้น
3. ข่า	1	หัว
4. กระเทียม	3	หัว
5. หั้วหอม	5	หัว
5. ผิวมะกรูดหั่นฝอย	1	ซ่อนชา
6. เกลือ	1	ซ่อนชา

เครื่องแกงแกงหอย

1. หอยขม	1	กิโลกรัม
2. ชะอม	1	ถ้วย
3. ใบชะพลู	1	ถ้วย
4. ผักชีรา	2	ต้น
5. มะเขือ	5	ลูก
6. ข่าคั่ว	1	ช้อนโต๊ะ
7. ข่าเบือ	1	ช้อนโต๊ะ
6. ปลาร้า	3	ช้อนโต๊ะ
9. ใบกระเพรา	1	มัด
10. น้ำเปล่า	5	ถ้วย

วิธีทำ

1. ตัดก้นหอยแล้วล้างน้ำให้สะอาด
2. โขลกพริกแกงให้ละเอียด
3. โขลกข่าเบือจนละเอียด แล้วนำมาคลุกเคล้ากับหอยขม
4. ต้มน้ำเปล่าให้เดือด ใส่พริกแกงลงไป ใช้กระชอนจ้ยปลาร้า ใส่หอยขมลงไป พอหอยสุกก็ใส่มะเขือหั่นเป็นชิ้นลงไปในหม้อแกง
5. ใส่ผักที่เตรียมไว้ ประกอบด้วย ใบกระเพรา ใบชะพลู ใบชะอม ผักชีรา ปรง รสตามใจชอบ และโรยด้วยข่าคั่ว

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

หอยควรแช่น้ำค้างคืนไว้ 1 คืนเพื่อให้คลายดินโคลน

สรรพคุณ

ในแกงหอยมีสรรพคุณของใบชะพลู ช่วยลดเสมหะ แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ

16) ทอดมันมะละกอ

ลักษณะเด่น

ทอดมันมะละกอเป็นอาหารที่ทำให้สุกด้วยน้ำมันพืช รสชาติเค็ม หวาน มัน อาจจะเผ็ดเล็กน้อย ปูรสด้วยพริกแกงเผ็ด ปลาร้าสับละเอียด กลัวยน้ำว่าสุก และเนื้อหมูโขลกให้เข้ากัน แต่งกลิ่นด้วยใบชะอม ใบแมงลัก และแบ่งข้าวเจ้าชุบทอดเคล้ารวมกัน มะละกอหาได้ง่ายตามบ้าน สวน ไร่ นา เป็นอาหารที่นิยมทำเก็บไว้รับประทานนานได้ นิยมรับประทานกับข้าวเหนียว เวลาที่มีงานที่ต้องเลี้ยงคนจำนวนมาก มะละกอ มีสารอนุมูลอิสระอยู่หลายชนิด ช่วยให้อายุยืนยาว บำรุงผิวพรรณให้เปล่งปลั่งสดใสอยู่เสมอ นำมารับประทานเป็นผลไม้หรือของว่าง ใช้นำมาปรุงเป็นอาหาร เช่น ทอดมันมะละกอ แกงส้ม ส้มตำ และต้มหรือนึ่งจิ้มน้ำพริกก็ได้

ภาพที่ 3.114 มะละกอ

ภาพที่ 3.115

กลัวยน้ำว่า

ภาพที่ 3.116 ทอดมันมะละกอ

ประโยชน์/คุณค่า

มะละกอผลดิบนอกจากจะทำส้มตำแล้วยังปรุงเป็นอาหารหลายชนิด ผลมะละกอดิบหั่นเป็นชิ้น นึ่งหรือต้มให้สุกรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก หรืออาจปรุงเป็นผัดมะละกอ โดยนำผลห่ามหั่นฝอยเป็นชิ้นยาวๆ ผัดกับไข่และหมูได้ หรือนำมาทำส้มตำ แกงส้ม ยังช่วยระบายท้องได้ดี มีเส้นใยจากมะละกอมีกุณค่าอาหารครบ

มะละกอ 100 กรัม ให้พลังงานต่อร่างกาย 23 กิโลแคลอรี ประกอบด้วยน้ำ 93.2 กรัม คาร์โบไฮเดรต 4.9 กรัม โปรตีน 0.6 กรัม ไขมัน 0.1 กรัม กาก 0.6 กรัม แคลเซียม 13 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 13 มิลลิกรัม เหล็ก 0.5 มิลลิกรัม วิตามินบีหนึ่ง 0.05 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.02 มิลลิกรัม ไนอาซิน 0.4 มิลลิกรัม และวิตามินซี 34 มิลลิกรัม (เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ , 2542 หน้า 174)

เทศกาลที่กิน

นิยมประทานในงานที่มีแขกมาร่วมงานหลายคน เช่น งานบวชพระ งานทำบุญทอดกฐินงานประเพณีต่างๆ งานที่ต้องเลี้ยงคนจำนวนมาก สามารถเก็บทอดมันมะละกอไว้ได้นาน

ส่วนผสมพริกแกง ทอดมันมะละกอ

1. พริกแห้ง	10	เม็ด
2. ข่า	1	หัว
3. ตะไคร้	3	หัว
4. หอมแดง	5	หัว
5. กระเทียม	2	หัว
6. ผิวมะกรูด	1	ลูก
7. เกลือ	1	ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับ ทอดมันมะละกอ

1. มะละกอ	1	ลูก
2. เนื้อหมูสับ	100	กรัม
3. กลัวย่น้ำว้าสุก	3	ลูก
4. แป้งข้าวเจ้า	1	ถุง
5. ปลาร้าสับ	1	ถ้วย
6. ชะอม	1	ถ้วย
7. ใบแมงลัก	1	ถ้วย
8. น้ำมันพืช	1	ขวด

วิธีทำ

1. นำมะละกอปอกเปลือกขูดหรือสับให้เป็นเส้น
2. โขลกพริกแกงให้ละเอียด
3. นำมะละกที่ขูดแล้วใส่เกลือคั้นน้ำออกทิ้ง นำมะละกที่คั้นน้ำแล้ว เติมพริกแกง ปลาร้าสับ เนื้อหมู และกล้วยน้ำว้าสุก โขลกผสมให้เข้ากัน เติดยอดชะอม ใบแมงลัก คลุกเคล้ากับแป้งข้าวเจ้าให้เข้ากันชิมรสเผ็ด เค็ม หวานมัน
4. นำกระทะใส่น้ำมันมาก ๆ ตั้งไฟน้ำมันร้อนจัด จับเป็นแผ่นสันผ่าศูนย์กลาง 3-4 ซม. คลุกกับแป้งข้าวเจ้ารอทอดพอทอดจนเหลืองกรอบแล้วตักขึ้นพักให้สะเด็ดน้ำมัน

เคล็ดลับในการปรุง/เลือกส่วนผสม

ทอดมันมะละกเวลาทอดให้ใช้ไฟปานกลาง เพราะถ้าหากใช้ไฟแรงจะทำให้มะละกอไหม้และข้างในจะไม่สุก

สรรพคุณ

สมุนไพรและเครื่องเทศที่ผสมในทอดมันมะละกอ

1. มะละกอ ช่วยขับลม ระบายท้อง แก้ขัดปัสสาวะ ขับพยาธิ เจริญอาหาร บำรุงน้ำนม
2. กล้วยน้ำว้าสุก มีรสหวาน ช่วยระบายอุจจาระ บำรุงกำลัง บำรุงร่างกาย
3. ใบแมงลัก รสหอมร้อน แก้ลมวิงเวียน บำรุงหัวใจ แก้หวัด แก้โรคทางเดินอาหาร

17) ทอดมันหัวปลี

ลักษณะเด่น

ทอดมันหัวปลีมีทั้งผัก และเนื้อสัตว์ มีรสกรอบ เค็ม มัน เผ็ดเล็กน้อย หอมน้ำพริกแกง
 ชะอม และใบแมงลัก ซึ่งมีใยอาหารจากหัวปลี ชะอม ไขมันจากน้ำมัน โปรตีน วิตามิน และแคล
 เซียมเป็นอาหารที่นิยมทำเก็บไว้รับประทานนานได้ นิยมรับประทานกับข้าวเหนียว เวลาที่มี
 งานที่ต้องเลี้ยงคนจำนวนมาก หัวปลี ถือเป็นดอกของต้นกล้วย มีคนนิยมนำมาทำอาหารกัน
 มาก และกินได้ทั้งแบบดิบหรือสุกแบบดิบก็มักจะกินเป็นผักแกล้ม เช่น กินกับผัดไทยเป็นต้น
 รสชาติจะเผ็ดๆแต่ถ้านำไปปรุงให้สุก ไม่ว่าจะเป็นทอดมันหัวปลีต้มยำหัวปลี แกงไก่ใส่หัวปลี
 รสชาติก็จะนุ่มมีรสหวานนิดๆหรือหนึ่งหัวปลีจิ้มกินกับน้ำพริกปลาร้า

ภาพที่ 3.117 หัวปลีกล้วย

ภาพที่ 3.118 ปลีกล้วยปอกเปลือก

ภาพที่ 3.119 ทอดมันหัวปลี

ประโยชน์/คุณค่า

ประโยชน์ของหัวปลี เป็นอาหารบำรุงน้ำมันของผู้หญิงที่กำลังมีบุตรมีแร่ธาตุอย่างธาตุเหล็กอยู่มากช่วยรักษาโรคกระเพาะอาหารโปรตีนจากปลาร้า และหมูสับ ไขมันจากน้ำมันที่ทอดที่เครื่องแกงต่างๆ เป็นพืชสมุนไพรทำให้เจริญอาหารมีคุณค่าอาหารครบ

หัวปลี 100 กรัม ให้พลังงานต่อร่างกาย 25 กิโลแคลอรี ประกอบด้วยน้ำ 92.3 กรัม คาร์โบไฮเดรต 4.4 กรัม โปรตีน 1.4 กรัม ไขมัน 0.2 กรัม กาก 0.8 กรัม แคลเซียม 28 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 40 มิลลิกรัม เหล็ก 0.9 มิลลิกรัม วิตามินเอ 260 IU วิตามินบีหนึ่ง 0.01 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.02 มิลลิกรัม ไนอาซิน 0.6 มิลลิกรัม และวิตามินซี 25 มิลลิกรัม(เพ็ญภา ทรัพย์เจริญ,2542หน้า 34)

เทศกาลที่กิน

นิยมกินในงานบวชพระ งานบุญ และงานประเพณีต่างๆ เช่น ทอดกฐิน งานที่ต้องเลี้ยงคนจำนวนมาก สามารถเก็บไว้ค้างคืนได้

ส่วนผสมผริกแกง ทอดมันหัวปลี

1. พริกแห้ง	10	เม็ด
2. ข่า		1 หัว
3. ตะไคร้		3 หัว
4. หัวหอม		5 หัว
5. กระเทียม		2 หัว
6. ผิวมะกรูด		1 ลูก
7. เกลือ	1	ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับทอดมันหัวปลี

1. หัวปลีกล้วย	4	หัว
2. แป้งข้าวเจ้า	1	ถุง
3. ปลาร้าสับ 1		ถ้วย
4. ไข่ต้ม	1	ถ้วย
5. ใบแมงลัก	1	ถ้วย
6. น้ำมันพืช	1	ขวด

วิธีทำ

1. นำหัวปลีปอกเปลือกออกจนเหลือเนื้อขาว ๆ และหั่นครึ่งซอยเป็นแว่น ๆ
2. โขลกพริกแกงให้ละเอียด
3. นำหัวปลีที่หั่นผสมกับพริกแกง ปลาร้าสับละเอียด ใบแมงลักแบ่งข้าวเจ้า คลุกเคล้าให้เข้ากันปรุงรสเผ็ด เค็ม มัน
4. นำกระทะใส่น้ำมันมาก ๆ ตั้งไฟน้ำมันร้อนจัด หยิบหัวปลีแผ่นเป็นแพไม่ต้องมากทอดจนเหลืองกรอบแล้วตักขึ้นพักให้สะเด็ดน้ำมัน

เคล็ดลับในการปรุง/เลือกส่วนผสม

หัวปลีเวลาแกะให้นำเอาไปแช่น้ำมะขามเปียก เพื่อไม่ให้เป็นสีดำและเวลาทอดให้ใช้ไฟปานกลาง เพราะถ้าหากใช้ไฟแรงจะทำให้ไหม้และข้างในจะไม่สุก

สรรพคุณ

หัวปลีมีรสฝาด แก้โรคกระเพาะอาหารลำไส้ แก้โรคโลหิตจาง ลดน้ำตาลในเลือด รักษาโรคเบาหวาน บำรุงเลือด ช่วยบำรุงน้ำนมสำหรับสตรีที่กำลังให้นมบุตร

18) ทอดมันปลาชิวและกุ้งฝอย

ลักษณะเด่น

ปลาชิวหรือกุ้งฝอยอาศัยอยู่ในน้ำจืด หาได้จากแม่น้ำป่าสักอยู่บริเวณฝั้วน้ำตามริมตลิ่ง ก่อนจะนำมาปรุงเป็นอาหาร ต้องล้างน้ำให้สะอาดทอดมันปลาชิวและกุ้งฝอยนั้นอุดมไปด้วย แคลเซียม โปรตีน ไขมัน และเกลือแร่ มีกลิ่นหอมของสมุนไพรในเครื่องเทศ

ภาพที่ 3.120 ทอดมันปลาชิวและกุ้งฝอย

ภาพที่ 3.121 ปลาชิว

ภาพที่ 3.122 กุ้งฝอย

ประโยชน์/คุณค่า

ปลาชิว และกุ้งฝอย ใช้ทำน้ำพริก ใส่แกงหรือชะแนบ เนื้อปลามีกรดอะมิโนที่จำเป็นต่อร่างกาย ปลาชิว และกุ้งฝอย 100 กรัม มีแคลเซียมสูง มีโปรตีนที่ย่อยง่าย กุ้งฝอยมีพลังงาน 78 กิโลแคลอรี โปรตีน 15.8 กรัม ไขมัน 1.2 กรัม แคลเซียม 9,200 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 2,690 มิลลิกรัม เหล็ก 1.8 มิลลิกรัม

เทศกาลที่กิน

นิยมรับประทานในงานประเพณีต่างๆ เช่น ทอดกฐิน งานที่ต้องเลี้ยงคนจำนวนมาก สามารถเก็บไว้ค้างคืนได้

ส่วนผสมพริกแกง ทอดมันปลาชิวและกุ้งฝอย

1. พริกแห้ง	10	เม็ด
2. ข่า		1 หัว
3. ตะไคร้	3	หัว
4. หัวหอม	5	หัว
5. กระเทียม	2	หัว
6. ผีวมะกรูด	1	ช้อนชา
7. เกลือ	1	ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับ ทอดมันปลาชิวและกุ้งฝอย

1. ปลาชิวหรือกุ้งฝอย	300	กรัม
2. แป้งข้าวเจ้า	1	ถุง
3. ปลาร้าสับ	1	ถ้วย
4. ชะอม	1	ถ้วย
5. ใบแมงลัก	1	ถ้วย
6. น้ำมันพืช	1	ขวด

วิธีทำ

1. โขลกน้ำพริกแกงให้ละเอียด
2. ล้างปลาชิวและกุ้งฝอย ให้สะอาด
3. นำแป้งข้าวเจ้า ผสมกับปลาชิวและกุ้งฝอย เติมพริกแกง ปลาร้าสับ เติม ยอดชะอม ใบแมงลัก คลุกเคล้าให้เข้ากันปรุงรสเผ็ด เค็ม มัน
4. นำกระทะใส่น้ำมันมากๆ ตั้งไฟน้ำมันร้อนจัด หยิบปลาชิวและกุ้งฝอยแผ่น เป็นแพไม่ต้องมากทอดจนเหลืองกรอบแล้วตักขึ้นพักให้สะเด็ดน้ำมัน

เคล็ดลับในการปรุง/เลือกส่วนผสม

ควรใช้ไฟปานกลาง เพราะถ้าหากใช้ไฟแรงจะทำให้ทอดมันไหม้และเนื้อปลาข้างในจะไม่สุก

สรรพคุณ

ทอดมันปลาชิว และกุ้งฝอย เป็นอาหารที่มีโปรตีน ไขมัน และแคลเซียมสูง เครื่องเทศ และสมุนไพรที่ผสมทอดมันปลาชิวและกุ้งฝอย

1. พริก รสเผ็ด ช่วยเจริญอาหารลดอาการปวดบวม ไช้ออกัสเสบ
2. หอมแดง รสเผ็ดร้อน แก้ไข้หวัดลดไขมันในเลือด ลดความเป็นพิษของ สารพิษ ซึ่งจะนำวิตามินบีหนึ่งเข้าสู่ร่างกาย
3. กระเทียม รสร้อนฉุน แก้ไอ แก้เสมหะ แก้จุกเสียด แน่นเฟ้อ
4. ตะไคร้ ช่วยขับลม แก้ปัสสาวะขัด
5. ข่า รสเผ็ดร้อนหวาน แก้ลมแน่นหน้าอก บำรุงธาตุ
6. ใบแมงลัก รสหอมร้อน แก้ลมวิงเวียน บำรุงหัวใจ แก้หวัด แก้โรคทางเดินอาหาร

19) หมกยอดผักทอง

ลักษณะเด่น

ยอดผักทองเป็นผักที่มีคุณค่าทางอาหารสูง และมีรสชาติอร่อย เป็นห่อหมกเนื้อนุ่ม สีเขียวรสชาติเค็ม มัน เผ็ด ใบอ่อนของผักทอง หรือยอดอ่อน มีวิตามินซีสูง และยังมีฟอสฟอรัส สูงกว่าเนื้อผักทอง มีไขมันน้อย จึงเหมาะแก่คนที่ต้องการควบคุมน้ำหนัก พร้อมทั้งยังมีกากใย มาก ช่วยให้ระบบขับถ่ายดีเป็นปกติ

ภาพที่ 3.123 ยอดผักทอง

ภาพที่ 3.124 หมกยอดผักทอง

ประโยชน์ / คุณค่า

ยอดอ่อนและดอกตูมของผักทองทำเป็นผักจิ้มน้ำพริก โดยนำไปลวกหรือนึ่ง ยอดและ ดอกผักทองใช้ทำแกงเลียง หรือแกงส้ม ส่วนผลแก่ของผักทองก็สามารถนำไปปรุงเป็นอาหาร ได้หลายชนิด เช่น แกงเลียง ผัดผักทอง และทำเป็นขนมหวาน เป็นต้น

คุณค่าทางโภชนาการ ยอดอ่อนของผักทอง 100 กรัม ให้พลังงานต่อร่างกาย 16 กิโล แคลอรี ประกอบด้วย น้ำ 94.6 กรัม คาร์โบไฮเดรต 1.6 กรัม โปรตีน 2.0 กรัม ไขมัน 0.2 กรัม กาก 0.8 กรัม แคลเซียม 6 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 9 มิลลิกรัม เหล็ก 1.2 มิลลิกรัม วิตามินเอ 4,083 IU วิตามินบีหนึ่ง 0.08 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.18 มิลลิกรัม ไนอาซีน 1.4 มิลลิกรัม และวิตามินซี 41 มิลลิกรัม (เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ, 2542 หน้า 164-165)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปี

ส่วนผสมผริกแกง หมกยอดผักทอง

1. พริกแห้ง 7 เม็ด
2. ตะไคร้ 2 ต้น
3. หอมแดง 5 หัว
4. กระเทียม 2 หัว

5. ข่า 1 หัว
6. ผิวมะกรูด 1 ลูก
7. เกลือ 1 ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับ หมกยอดผักทอง

1. ยอดผักทองหนึ่ง 200 กรัม
2. น้ำกะทิมะพร้าว 2 ถ้วย
3. ข้าวเบือ 3 ช้อนโต๊ะ
4. ตะไคร้ซอย 3 ต้น
5. น้ำปลาร้า 3 ช้อนโต๊ะ
6. น้ำปลา 1 ช้อนโต๊ะ
7. น้ำใบย่านาง 1 ถ้วย
8. ใบตองสำหรับห่อหมกพร้อมไม้กลัด

วิธีทำ

1. โขลกพริกแกงให้ละเอียด
2. นำยอดผักทองหั่นชิ้นเล็กๆ ที่หนึ่งแล้วมาโขลกเบาๆ รวมกับพริกแกง
3. เติมข้าวเบือ และน้ำกะทิ ปลาร้าสับให้ละเอียด นำใบย่านาง แล้วปรุงรสด้วยน้ำปลา ชิมรสเค็ม เฝ็ด และมัน
4. เตรียมใบตองเพื่อห่อยอดผักทอง ห่อเป็นหมกแล้วนำไปนึ่งจนสุก

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

หมกยอดผักทอง จะใส่ทั้งกะทิ น้ำย่านางและข้าวเบือ เพื่อเพิ่มความหวานมันเข้มข้น ข้าวเบือ คือ ข้าวเหนียวแช่น้ำ 3 ชั่วโมง แล้วทำให้ละเอียด เวลารับประทานหมกยอดผักทองกับตะไคร้หั่นฝอย หรือกลีบกระเทียม หรือกระชายหั่น หรือพริกสดจะทำให้หมกอร่อยเป็นพิเศษ

สรรพคุณ

1. เมล็ดผักทอง มีรสมันใช้ขับพยาธิตัวดี ขับปัสสาวะ บำรุงร่างกาย แก้พิษปวดบวม
2. รากผักทอง มีรสเย็น ต้มน้ำดื่ม บำรุงร่างกาย แก้ไอ ถอนพิษของผื่น ด้ับพิษสัตว์กัดต่อย
3. น้ำมันจากเมล็ด รสหวานมัน รับประทานบำรุงประสาท
4. ยอดผักทอง รสหวานเย็น พอก แก้ฟกช้ำ แก้ปวดอักเสบ
5. ยางผักทอง แก้พิษผื่นคัน เริมและงูสวัด
6. ยอดผักทอง เป็นผักที่มีวิตามินสูง มีวิตามินเอสูงช่วยบำรุงสายตา

20) หมกผักบุ้ง

ลักษณะเด่น

ผักบุ้งเป็นผักที่มีคุณค่าทางอาหารสูง และมีรสชาติอร่อยกลมกล่อม เมื่อทำเป็นหมกผักบุ้ง ห่อหมกเนื้อนุ่ม สีเขียวรสชาติเค็ม มัน เผ็ด ช่วยให้ระบบขับถ่ายดีเป็นปกติผักบุ้งเป็นผักที่หาได้ง่าย ปลอดภัยและมีทั้งยังสามารถนำมาปรุงเป็นอาหารที่มีคุณค่า ได้โปรตีนจากปลาร้า เป็นอาหารที่ย่อยง่าย เหมาะกับผู้สูงอายุ

ภาพที่ 3.125 ยอดผักบุ้ง ภาพที่ 3.126 หมกยอดผักบุ้ง

ประโยชน์ / คุณค่า

ผักบุ้งเป็นผักที่ปรุงเป็นอาหารได้หลากหลายชนิด ทั้งรับประทานยอดอ่อนเป็นผักสด หรือนำไปลวกหนึ่ง แก้วกับน้ำพริกปลาร้า ส้มตำ ลาบ ก้อย หรือแกงส้ม ผัดผักบุ้งไฟแดง ผักบุ้งมีรสจืดเย็น ช่วยขับพิษ ถอนพิษเบื่อเมา

คุณค่าทางโภชนาการ ผักบุ้งขาว 100 กรัม ให้พลังงานต่อร่างกาย 22 กิโลแคลอรี ประกอบด้วย น้ำ 92.6 กรัม คาร์โบไฮเดรต 2.5 กรัม โปรตีน 2.6 กรัม ไขมัน 0.2 กรัม กาก 1.1 กรัม แคลเซียม 3 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 22 มิลลิกรัม เหล็ก 3 มิลลิกรัม วิตามินเอ 11 ,447 IU วิตามินบีหนึ่ง 0.03 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.44 มิลลิกรัม ไนอาซิน 0.9 มิลลิกรัม และวิตามินซี 16 มิลลิกรัม (เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ, 2542หน้า 129)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปีมีมากในฤดูฝน

ส่วนผสมพริกแกง หมกผักบั้ง

1. พริกแห้ง 7 เม็ด
2. ตะไคร้ 2 ต้น
3. หอมแดง 5 หัว
4. กระเทียม 2 หัว
5. ข่า 1 หัว
6. ผิวมะกรูด 1 ลูก
6. เกลือ 1 ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับ หมกผักบั้ง

1. ยอดผักบั้ง 200 กรัม
2. น้ำกะทิมะพร้าว 1 ถ้วย
3. ข้าวเป็๋อ 3 ช้อนโต๊ะ
4. น้ำปลาร้า 3 ช้อนโต๊ะ
5. น้ำปลา 1 ช้อนโต๊ะ
6. ใบตองสำหรับห่อหมกพร้อมไม้กลัด

วิธีทำ

1. โขลกพริกแกงให้ละเอียด
2. นำผักบั้งหั่นฝอยหนึ่งให้สุก แล้วนำผักบั้งที่หั่นแล้วมาโขลกเบาๆ รวมกับพริกแกง
3. เติมหอมแดง และน้ำกะทิโขลกลงในผักบั้งเคล้าให้เข้ากัน
4. ใส่ปลาร้าสับให้ละเอียด แล้วปรุงรสชิมรสเค็ม เผ็ด และมัน
5. เตรียมใบตองเพื่อห่อหมกผักบั้งแล้วนำไปนึ่งจนสุก

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

หมกผักบั้ง จะใส่ทั้งกะทิและข้าวเป็๋อ เพื่อเพิ่มความมันเข้มข้น หมกผักบั้ง จะอร่อยรสชาติดีเมื่อทำในฤดูหนาว ถึงฤดูร้อน

สรรพคุณ

ยอดผักบั้ง ดอก ใบ และก้าน รสขมเย็นจัด ใช้แก้เลือดกำเดาออก ท้องผูก หนองใน เบาขัด ถ่ายเป็นเลือด แผลริดสีดวงทวาร แผลบวมเป็นพิษ แผลฟกช้ำที่เกิดจากการกระทบกระแทกและแมลงมีพิษกัดต่อย

ราก รสจืดสุขุม ไม่มีพิษ ใช้แก้สตรีมีตกขาวมาก ฟันเป็นรูปวอด เบาขัด ไอเรื้อรัง เหนื่อออกมาก ลดบวม

21) หมกหยวกใส่ไก่

ลักษณะเด่น

หมกหยวกใส่ไก่ เป็นอาหารจากผักผสมเนื้อสัตว์มีลักษณะนุ่มอยู่ตัว รสชาติเค็ม เผ็ด เนื้อไก่หั่นเป็นชิ้นเล็กๆ เพื่อให้เครื่องปรุงแทรกซึมเข้าเนื้อได้ง่าย หมกใส่ข้าวเปลือกเพื่อให้เนื้อสัมผัสนุ่ม และใส่กะทิเพื่อให้เกิดความมันข้นรสชาติจะอร่อยยิ่งขึ้น

ภาพที่ 3.127 ห่อหมกหยวกไก่

ภาพที่ 3.128 หมกหยวกใส่ไก่

ประโยชน์ / คุณค่า

มีคุณค่าทางโภชนาการสูง หยวกกล้วยอ่อน 100 กรัม ให้พลังงานต่อร่างกาย 13 กิโลแคลอรี ประกอบด้วย น้ำ 95.7 กรัม คาร์โบไฮเดรต 2 กรัม โปรตีน 0.8 กรัม ไขมัน 0.2 กรัม กาก 0.6 กรัม แคลเซียม 25 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 3 มิลลิกรัม เหล็ก 0.4 มิลลิกรัม วิตามินบีหนึ่ง 0.02 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.24 มิลลิกรัม ไนอาซิน 0.3 มิลลิกรัม และวิตามินซี 2 มิลลิกรัม (เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ, 2552 หน้า 33)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดปี

ส่วนผสมพริกแกง หมกหยวกใส่ไก่

1. พริกแห้ง	7 เม็ด
2. ตะไคร้	2 ต้น
3. หอมแดง	5 หัว
4. กระเทียม	2 หัว
5. ข่า	1 หัว

6. ผีวมะกรูด	1 ลูก
7. เกลือ	1 ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับ หมกหอยวกใส่ไก่

1. หอยวกกล้วยหั่นตามขวางบางๆ	1	ตัน
2. เนื้อไก่ 500 กรัม		
3. น้ำกะทิมะพร้าว	1	ถ้วย
4. ปลาร้าสับ 1 ถ้วย		
5. แป้งข้าวเจ้า 1 ถุง		
6. ข้าวเป็๋อ	1	ถ้วย
7. ใบแมงลัก 1 ถ้วย		
8. ยอดชะอม 1 ถ้วย		
9. น้ำปลา 1 ช้อนโต๊ะ		
10. ใบตองสำหรับห่อหมกพร้อมไม้กลัด		

วิธีทำ

1. หั่นหอยวกกล้วยเป็นแว่น ใช้ตะเกียบปั่นเอาใยหอยวกออก
2. โขลกพริกแกงให้ละเอียด โขลกข้าวเป็๋อให้ละเอียด เตรียมใบตองเพื่อห่อหมก
3. หั่นไก่เป็นชิ้น ปลาร้าสับละเอียด
4. เติมและผสมหอยวกกล้วย ไก่ชิ้น ปลาร้าสับ พริกแกง แป้งข้าวเจ้า น้ำกะทิ มะพร้าว ใบแมงลัก ชะอม คลุกเคล้าให้เข้ากัน ชิมรส เติมน้ำมัน อร่อยกลมกล่อมแล้วเติมข้าวเป็๋อลงไปเพิ่มความเข้มข้น
5. ตักส่วนผสมของหมกหอยวกใส่ใบตองที่เตรียมไว้ ห่อเป็นหมกแล้วนำไปนึ่งให้สุก

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

ข้าวเป็๋อ คือ ข้าวเหนียวที่แช่น้ำไว้ 3 ชั่วโมง แล้วนำมาโขลกให้ละเอียด เพื่อให้หมกมีความหอมและเข้มข้น อาจใส่ข้าวเป็๋ออย่างเดียวไม่ต้องใช้แป้งข้าวเจ้าก็ได้

สรรพคุณ

หอยวกกล้วยช่วยห้ามเลือด และสามารถลดกรดในกระเพาะอาหารหรือกรดในเลือด เนื่องจากในน้ำหอยวกกล้วยมีฤทธิ์เป็นด่างจึงช่วยปรับสมดุลของร่างกาย ช่วยให้ระบบขับถ่ายเป็นปกติดี

22) ยาไก่บ้าน

ลักษณะเด่น

ยาไก่บ้านลักษณะคล้ายต้มไก่ แต่ยาไก่บ้านต้องต้มไก่ให้สุกก่อน แล้วฉีกเป็นชิ้นพร้อมเครื่องในไก่ ไก่บ้านจะมีเนื้อแน่น หนังบาง โปรตีนสูงมีไขมันต่ำ และมีรสชาติดี นิยมนำมาต้มยา หรือลาบ เพราะมีโปรตีน กลีโอละ และวิตามินสูง เป็นยาที่มีเครื่องเทศของสมุนไพรต่างๆ ช่วยระบายท้องได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 3.129 ยาไก่บ้าน

ประโยชน์ / คุณค่า

เนื้อไก่ 100 กรัม มีคุณค่าทางโภชนาการ มีพลังงาน 200 กิโลแคลอรี ไขมัน 12.6 กรัม โปรตีน 20.0 กรัม แคลเซียม 14 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 200 มิลลิกรัม เหล็ก 1.5 มิลลิกรัม วิตามินเอ 408 IU วิตามินบีหนึ่ง 0.08 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.16 มิลลิกรัม ไนอาซิน 8.0 มิลลิกรัม (กองโภชนาการ กรมอนามัย, 2530 หน้า 28)

เทศกาลที่กิน

นิยมรับประทานหลังจากเอาไก่ต้มไปแช่น้ำไว้เจี๊ยบ หรือเจ้าพ่อ

ส่วนผสมสำหรับ ยาไก่บ้าน

1. ไก่หนึ่งสุกหรือต้มสุก	1	ตัว
2. ผักชีฝรั่ง	2	ต้น
3. ใบมะกรูด	5	ใบ
4. ตะไคร้	2	ต้น
5. หอมแดง	3	หัว
6. ต้นหอมผักชี	1	ถ้วย
7. ใบสาระแหน่	1	ถ้วย

8. พริกป่น	2	ช้อนโต๊ะ
9. น้ำมะนาว	1	ช้อนโต๊ะ
10. น้ำปลา	1	ช้อนโต๊ะ
11. ข้าวคั่ว	1	ช้อนโต๊ะ
12. น้ำต้มไก่	4	ถ้วย

วิธีทำ

1. นำไก่ต้มให้สุกฉีกเป็นชิ้น
2. หั่น ผักชีฝรั่ง ตะไคร้ ใบมะกรูด ต้นหอมผักชี ไม่ฝอยมาก
3. นำมาใส่ในน้ำต้มไก่ผสมให้มีน้ำขลุกขลิกปรุงรสด้วยน้ำปลา น้ำมะนาว และพริกป่นโรยด้วยใบสาระแหน่ ชิมรสเผ็ด เปรี้ยว เติมห่วงข้าวคั่วเพิ่มความหอมอร่อย

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

สับมะม่วงดิบลงไปเพื่อเพิ่มรสชาติของความเปรี้ยว หรือใช้น้ำมะขามเปียกก็ดี

สรรพคุณ

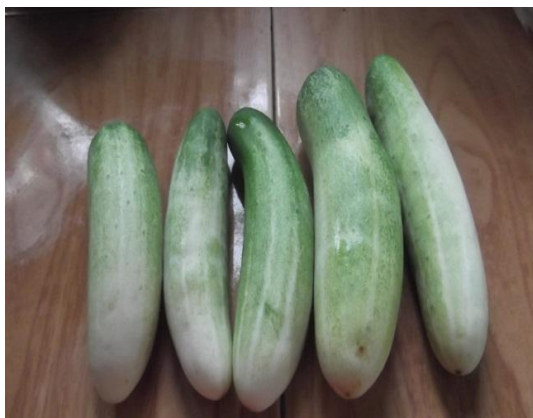
เครื่องเทศและสมุนไพรที่ผสมยำไก่

1. พริก รสเผ็ด ช่วยเจริญอาหารลดอาการปวดบวม ไซ้ข้ออักเสบ
2. ใบมะกรูด รสปร่ากลิ่นหอมติดร่อน ใช้ปรุงอาหาร ช่วยดับกลิ่นคาว แก้กโรค
ลักปิดลักเปิดขับลมในลำไส้ ขับระดู แก่ลมจุกเสียด
3. หอมแดง รสเผ็ดร้อน บำรุงธาตุ แก้ไขหวัดลดไขมันในเลือด ลดความเป็นพิษ
ของสารพิษซึ่งจะนำวิตามินบีหนึ่งเข้าสู่ร่างกาย
4. มะนาว แก้เสมหะ แก้ไอ แก้เลือดออกตามไรฟัน ฟอกโลหิต
5. ตะไคร้ ช่วยขับลม แก้ปัสสาวะขัด
6. ใบสาระแหน่แก้ท้องอืด

23) ยำแตงกวา

ลักษณะเด่น

ยำแตงกวา เป็นอาหารที่ประกอบด้วยแตงกวาสด และเนื้อหมูหรือหนังหมูสุก คลุกเคล้ากับน้ำยำ รสชาติเปรี้ยว เค็ม เผ็ดและหวานกลมกล่อม

ภาพที่ 3.130 แตงกวา

ภาพที่ 3.131 ยำแตงกวา

ประโยชน์ / คุณค่า

แตงกวาใช้พอกหน้าเพื่อบำรุงผิวคุณค่าทางโภชนาการ แตงกวา 100 กรัม ให้พลังงาน 15 กิโลแคลอรี ไขมัน 0.1 กรัม คาร์โบไฮเดรต 3.4 กรัม เส้นใย 0.6 กรัม โปรตีน 0.9 กรัม แคลเซียม 25 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 27 มิลลิกรัม เหล็ก 1.1 มิลลิกรัม วิตามินเอ 250 มิลลิกรัม วิตามินบีหนึ่ง 0.03 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.04 มิลลิกรัม ไนอาซิน 0.2 มิลลิกรัม วิตามินซี 11 มิลลิกรัม (กองโภชนาการ กรมอนามัย, 2530 หน้า 11)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปี ชาวชนไพรนิยมทำยำแตงกวาในงานทำบุญต่างๆ เพื่อเลี้ยงญาติพี่น้อง

ส่วนผสมสำหรับ ยำแตง

1. แตงกวา	10	ลูก
2. หนังหมูหรือหมูสับ	200	กรัม
3. มะเขือเทศ		2 ลูก
4. พริกป่น	1	ช้อนโต๊ะ
5. ต้นหอมผักชี	1	ถ้วย

6. พริกแห้งทอด 10 เม็ด
7. น้ำปลา 1 ช้อนโต๊ะ
8. น้ำมะนาว 1 ช้อนโต๊ะ
9. น้ำกระเทียมดอง 1 ถ้วย
10. มะพร้าวขูดคั่ว 1 ถ้วย

วิธีทำ

1. นำแตงกวาล้างน้ำให้สะอาดหั่นเป็นชิ้นบางๆ คั้นน้ำออก
2. หมูสับเจียวให้สุก
3. นำแตงกวา หมูสับ มะเขือเทศหั่น ต้นหอมผักชีหั่น คลุกเคล้าให้เข้ากัน
4. ปูรสด้วย น้ำมะนาว น้ำปลา น้ำกระเทียมดอง พริกป่นมะพร้าวขูดคั่ว ชิมรสเปรี้ยว หวาน กลอมกลม่อม

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

แตงกวาคั้นน้ำออกจะทำให้เข้ากับเครื่องปรุงได้ดี มะพร้าวขูดคั่วใส่หลังสุดทำเสร็จใหม่ๆ แล้วรับประทานจะอร่อย

สรรพคุณ

สมุนไพรและเครื่องเทศที่ผสมใน ยำแตง

1. พริก รสเผ็ดร้อน ช่วยเจริญอาหาร ขับลม ช่วยย่อย
2. มะนาว แก้เสมหะ แก้ไอ แก้เลือดออกตามไรฟัน ฟอกโลหิต
3. มะเขือเทศ เป็นยาบำรุงกระเพาะอาหาร ลำไส้ ใต้ ช่วยเจริญอาหาร ช่วยขับพิษและสิ่งคั่งค้างในร่างกาย แก้กระหายน้ำ เป็นยาระบายอ่อนๆ
4. ต้นหอมผักชี รสหวาน เผ็ด เค็ม ฉุน แก้ไข้หวัดคัดจมูก น้ำมูกไหล แก้โรคตา แก้ไข้กำเดา
5. แตงกวามีสรรพคุณเย็น

24) ตำมะเขือยาว

ลักษณะเด่น

มะเขือยาวอุดมไปด้วยวิตามินทุกชนิด และแร่ธาตุ เช่นแคลเซียม ธาตุเหล็ก ฟอสฟอรัส สังกะสี แมงกานีส แมกนีเซียม และสารต้านอนุมูลอิสระ นำมาโขลกหรือตำมะเขือใส่หนังหมู หรือหมูสับ ทำให้มีรสชาติอร่อยกลมกล่อม มีกลิ่นหอมของใบโหระพา คลุกเคล้ากับมะเขือปรุงรสด้วยน้ำปลาร้า ทำให้ได้รับประโยชน์จากอาหารมากมาย

ภาพที่ 3.132 มะเขือยาว

ภาพที่ 3.133 ตำมะเขือยาว

ประโยชน์ / คุณค่า

มะเขือยาว 100 กรัม ให้พลังงาน 26 แคลอรี ไขมัน 0.3 กรัม คาร์โบไฮเดรต 4.9 กรัม เส้นใย 0.9 กรัม แคลเซียม 19 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 44 มิลลิกรัม เหล็ก 2.6 มิลลิกรัม วิตามินเอ 354 IU วิตามินบีหนึ่ง 0.09 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 9.06 มิลลิกรัม วิตามินซี 3 มิลลิกรัม (กองโภชนาการ กรมอนามัย, 2530 หน้า 19)

เทศกาลที่กิน

รับประทานได้ตลอดทั้งปี

ส่วนผสมสำหรับ ตำมะเขือยาว

1. มะเขือยาว 5 ลูก
2. หนังหมูหรือเนื้อหมูสับ 100 กรัม
3. หอม 3 หัว
4. กระเทียม 2 หัว
5. น้ำปลาร้า 1 ถ้วย
6. พริกสด 8 เม็ด
7. น้ำปลา 1 ช้อนโต๊ะ

8. ใบโหระพา	1	ถ้วย
9. น้ำมะนาว	1	ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

1. นำมะเขือ หอม กระเทียม พริกสดเผาไฟหรือต้มจนสุกแล้วปอกเปลือกออกให้สะอาด
2. เจียวกระเทียมและเนื้อหมูสับให้สุก
3. นำมะเขือ หอม กระเทียม พริกสดเผา และกระเทียมเจียวและหมู ไชลก ไชลกให้เคล้ากันจนละเอียด ปูรลงด้วย น้ำปลาร้าน้ำมะนาวน้ำปลา
4. โรยด้วยใบโหระพา

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

มะเขือยาว พริก หอม กระเทียม เผาไฟแล้วนำมาตำจะทำให้มีกลิ่นหอม

สรรพคุณ

มะเขือยาวช่วยถอนพิษ สำหรับคนที่มีไข้ มีอาการปวดบวมตามร่างกาย ลดไขมันในเส้นเลือด ป้องกันและรักษาโรคเลือดออกตามไรฟัน บำรุง สุขภาพ สมอง ป้องกันมะเร็ง บำรุงกระดูกและฟันคนที่เป็นโรคหลอดเลือดแข็งตัว ความดันโลหิตสูง อาเจียนเป็นเลือด ถ้ามีแผลในปาก ให้ตำมะเขือยาวให้แหลกแล้วพอกบนแผล เนื้อเยื่อบริเวณนั้นจะสมานตัวอย่างรวดเร็ว

25) ตำถั่วพู

ลักษณะเด่น

ตำถั่วพูมีลักษณะคล้ายตำขามถั่ว ถั่วพูอุดมไปด้วยโปรตีนจากพืชได้ดีเยี่ยม และมีโปรตีนใกล้เคียงกับเนื้อสัตว์มาก จึงสามารถใช้ทดแทนเนื้อสัตว์ได้เป็นอย่างดี เมื่อรับประทานแล้วจะทำให้ได้รับประโยชน์ในถั่วพูเพราะเป็นยาสมุนไพรรักษาโรคต่างๆ

ภาพที่ 3.134 ผักถั่วพู

ภาพที่ 3.135

ตำถั่วพู

ประโยชน์ / คุณค่า

ถั่วพูเมล็ดแก่ มีคุณค่าทางอาหารใกล้เคียงกับถั่วเหลือง และยังประกอบด้วย สารเริ่มต้นวิตามินเอหรือโทโคเฟอรอลในปริมาณสูง สารนี้มีรสหวานและไม่สลายง่าย ช่วยในการย่อยกรดไขมันอิ่มตัว และช่วยเสริมวิตามินเอให้กับร่างกายด้วย โดยมีวิตามินเอในปริมาณสูงถึง 1,225 IU

ถั่วพูฟักอ่อน ยอดอ่อน ดอกอ่อน รสมันรับประทานเป็นผักที่กรอบอร่อยมัน หรือนำมาลวก ผัดกับน้ำมันรับประทานแก้มกับน้ำพริกต่างๆ ถั่วพู 100 กรัม ให้พลังงานต่อร่างกาย 19 กิโลแคลอรี ประกอบด้วย น้ำ 93.8 กรัม คาร์โบไฮเดรต 2.4 กรัม โปรตีน 2.1 กรัม ไขมัน 0.1 กรัม กาก 1.2 กรัม แคลเซียม 5 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 43 มิลลิกรัม เหล็ก 0.5 มิลลิกรัม วิตามินบีหนึ่ง 0.35 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.14 มิลลิกรัม ไนอาซิน 0.8 มิลลิกรัม และวิตามินซี 32 มิลลิกรัม (เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ, 2552 หน้า 91)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดปี

ส่วนผสมสำหรับตำถั่วพู

1. ถั่วพู 200 กรัม
2. หนึ่หมูหรือเนื้อหมูสับ 100 กรัม
3. กระเทียม 2 หัว
4. ผักชีฝรั่ง 5 ใบ
5. งามั่วตำพอแตก 1/2 ช้อนชา
6. น้ำปลาร้า 1 ถ้วย
7. น้ำปลา 1 ช้อนโต๊ะ
8. น้ำมะนาว 1 ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

1. นำถั่วพู หอม กระเทียม พริกสดตำหรือหนึ่งจนสุก
2. เจียวกระเทียมและเนื้อหมูสับให้สุก
3. นำถั่วพู พริกสด หอม กระเทียม ตำแล้วกระเทียมเจียวและหมู ไชลกให้เข้ากันจนละเอียด ปรุงรสด้วย น้ำปลาร้า น้ำมะนาว น้ำปลา
4. โรยด้วยงามั่ว

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

ถั่วพูควรหนึ่งจนเปื่อย หรือใช้ฟักอ่อนไม่แก่จนเกินไป งามั่วจะทำให้มีกลิ่นหอม

สรรพคุณ

ถั่วพูเป็นยาสมุนไพร บำรุงกำลัง แก้ไอแหบแห้งแก้ไข้ แก้อาเจียน แก้เวียนศีรษะ

ตาลาย

26) ตำถั่วฝักยาว

ลักษณะเด่น

ตำถั่วฝักยาวมีลักษณะคล้ายตำขงุน หรือตำถั่วพู ซึ่งอุดมไปด้วยโปรตีนจากถั่ว และมีโปรตีนใกล้เคียงกับเนื้อสัตว์มาก จึงสามารถใช้ทดแทนเนื้อสัตว์ได้เป็นอย่างดี ถั่วฝักยาวเป็นยาสมุนไพรรักษาโรคต่างๆ

ภาพที่ 3.136 ถั่วฝักยาว

ภาพที่ 3.137 ตำถั่วฝักยาว

ประโยชน์ / คุณค่า

ถั่วฝักยาวรสมันรับประทานเป็นผักที่กรอบอร่อยมัน หรือนำมาลวก ผัดกับน้ำมันมา รับประทานแก้มกับน้ำพริกต่างๆ ถั่วฝักยาว 100 กรัม ให้พลังงานต่อร่างกาย 31 กิโลแคลอรี ประกอบด้วย น้ำ 90.4 กรัม คาร์โบไฮเดรต 4.0 กรัม โปรตีน 2.6 กรัม ไขมัน 0.5 กรัม กาก 1.4 กรัมใยอาหาร 1.9 กรัม แคลเซียม 43 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 50 มิลลิกรัม เหล็ก 26.0 มิลลิกรัม เบต้า-แคโรทีน 682 มิลลิกรัม วิตามินบีหนึ่ง 0.08 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.11 มิลลิกรัม ไนอาซิน 1.0 มิลลิกรัม และวิตามินซี 41 มิลลิกรัม (เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ, 2552 หน้า 87)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดปี

ส่วนผสมสำหรับ ตำถั่วฝักยาว

1. ถั่วฝักยาว 200 กรัม

2. หนั้หมูหรือเนื้อหมูสับ 100 กรัม
3. หอม 3 หัว
4. กระเทียม 2 หัว
5. งาคั่วตำพอแหลก 1 ช้อนชา
6. น้ำปลาร้า 1 ถ้วย
7. น้ำปลา 1 ช้อนโต๊ะ
8. น้ำมะนาว 1 ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

1. นำถั่วฝักยาว หอม กระเทียม พริกสดตำหรือหนึ่งจนสุก
2. เจียวกระเทียมและเนื้อหมูสับให้สุก
3. นำถั่วฝักยาว พริกสด หอม กระเทียม ตำแล้วกระเทียมเจียวและหมู โขลกให้เข้ากันจนละเอียด ปรุงรสด้วย น้ำปลาร้า น้ำมะนาว น้ำปลา
4. โรยด้วยงาคั่ว

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

ถั่วฝักยาวควรหนึ่งจนเปื่อย

สรรพคุณ

เปลือกฝักถั่วฝักยาว รสฝาดหวาน ระบายอาการปวดบวม ปวดตามเอวและแผลที่เต้านม
เมล็ดถั่วฝักยาว รสหวาน บำรุงม้าม ไต แก้กะหายน้ำ ปัสสาวะกะปริบกะปรอย
และตกขาว

รากถั่วฝักยาว รสเผื่อนมัน รักษาโรคหนองในที่มีน้ำหนองไหล รักษาบิด

27) น้ำพริกกะทิ

ลักษณะเด่น

น้ำพริกกะทิมีรสเผ็ด เค็ม มัน หอมกะทิอร่อยกลมกล่อมไม่ชอบเผ็ดมากก็เติมน้ำตาลทรายลงไปเล็กน้อย นิยมรับประทานกับหน่อไม้ต้ม และผักชนิดอื่นๆ อุดมไปด้วยพืชผักสมุนไพรในท้องถิ่น

ภาพที่ 3.138 น้ำพริกกะทิ

ภาพที่ 3.139 ผักแกล้ม

ประโยชน์ / คุณค่า

มะพร้าวคั้นน้ำกะทิ น้ำกะทิ 100 กรัม ให้พลังงาน 241 แคลอรี ไขมัน 24.9 กรัม คาร์โบไฮเดรต 5.2 กรัม โปรตีน 3.2 กรัม แคลเซียม 16 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 100 มิลลิกรัม เหล็ก 1.6 มิลลิกรัม วิตามินบีหนึ่ง 0.03 มิลลิกรัม ในอาซีน 0.8 มิลลิกรัม วิตามินซี 3 มิลลิกรัม (กองโภชนาการ กรมอนามัย, 2530 หน้า 8)

เทศกาลที่กิน

นิยมกินช่วงฤดูฝน ในช่วงทำนา น้ำพริกใช้จิ้มกับหน่อไม้ต้ม ผักแว่น เป็นต้น

ส่วนผสมพริกแกง น้ำพริกกะทิ

1. พริกแห้ง 10 เม็ด
2. หอมแดง 5 หัว
3. กระเทียม 2 หัว
4. ข่า 1 หัว
5. ตะไคร้ 2 ต้น
6. ผิวมะกรูด 1 ลูก
7. เกลือ 1 ช้อนชา

ส่วนผสมสำหรับ น้ำพริกกะทิ

1. น้ำกะทิมะพร้าว	2	ถ้วย
2. ใบมะกรูดฉีก	5	ใบ
3. ปลาร้าสับละเอียด	1	ถ้วย
4. น้ำปลา	1	ช้อนโต๊ะ
5. น้ำมะนาว	1	ช้อนชา
6. น้ำตาลทราย	1	ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

1. โขลกพริกแกงให้พอแหลก
2. คั้นน้ำกะทิมะพร้าว ตั้งไฟให้เดือดเคี่ยวจนตกมัน
3. ใส่ปลาร้าสับ เดิมพริกแกงลงไปในหม้อน้ำกะทิที่ตั้งไฟ
4. เปรี้ยวรสด้วยน้ำตาลทราย น้ำมะนาว โรยด้วยมะกรูด และผักชีฝรั่ง ชิมรส เติบ หวานมัน เปรี้ยว

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

เคี้ยวน้ำกะทิให้แห้งจนเหลือแต่หัวกะทิ จะทำให้รสชาติของน้ำพริกกะทิอร่อยกลมกล่อม บีบน้ำมะนาวก่อนรับประทาน จะทำให้น้ำพริกหอมมะนาวอร่อย

สรรพคุณ

ประกอบด้วยพืชเครื่องเทศและพืชสมุนไพรได้แก่ ข่า ตะไคร้ กระเทียมและหอม ช่วยในการขับลม ขับน้ำดี ช่วยในการย่อยอาหาร ลดอาการจุกเสียด แก้อท้องอืด ส่วนพริกช่วยในการขับก๊าซ ขับเสมหะ ขับปัสสาวะและช่วยให้เจริญอาหาร

28) น้ำพริกกุ้ง

ลักษณะเด่น

น้ำพริกกุ้ง ลักษณะจะคล้ายพล่ากุ้ง รสชาติเค็ม เผ็ด เปรี้ยวเล็กน้อย หวานเนื้อกุ้ง หอม ผักที่ใช้แต่ง กลิ่น น้ำพริกกุ้งฝอยใช้รับประทานกับผักสด เช่น แตงกวา ถั่วฝักยาว มะเขือ ซึ่ง ประกอบไปด้วยโปรตีน แคลเซียม และวิตามินซี และได้รับประโยชน์จากพืชผักสมุนไพร

ภาพที่ 3.1

40น้ำพริกกุ้ง

ประโยชน์ / คุณค่า

กุ้งฝอย ใช้ทำน้ำพริก ใส่แกงและชะแนบ เนื้อกุ้งมีกรดอะมิโนที่จำเป็นต่อร่างกาย มีโปรตีนที่ย่อยง่าย กุ้งฝอย 100 กรัม มีพลังงาน 78 กิโลแคลอรี โปรตีน 15.8 กรัม ไขมัน 1.2 กรัม แคลเซียม 9,200 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 2,690 มิลลิกรัม เหล็ก 1.8 มิลลิกรัม (กองโภชนาการ กรมอนามัย, 2530 หน้า 33)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปี

ส่วนผสมสำหรับ น้ำพริกกุ้ง

1. กุ้งฝอยสด	1	ถ้วย
2. กระเทียม	2	ช้อนโต๊ะ
3. พริกสด	8	เม็ด
4. ผักชี	5	ใบ
5. น้ำปลา	1	ช้อนโต๊ะ
6. น้ำมะนาว	1	ช้อนชา
7. ผักแพรว	1	ถ้วย

วิธีทำ

1. ล้างกุ้งให้สะอาด แล้วนำไปนึ่งให้สุก
2. โขลกกระเทียมพริกสด และกุ้งพอแหลก
3. โรยด้วยใบผักแพรว
4. ปูรสดด้วย น้ำปลา น้ำมะนาวรสชาติเค็ม เผ็ดเปรี้ยวเล็กน้อย

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

ควรเป็นกุ้งสด จะทำให้มีรสชาติของน้ำพริกกุ้งหวานอร่อย

สรรพคุณ

ประกอบด้วยพืชเครื่องเทศและพืชสมุนไพรได้แก่ กระเทียม ช่วยในการขับลม ขับน้ำดี ช่วยในการย่อยอาหาร ลดอาการจุกเสียด แก้อท้องอืด ส่วนพริกมี capsaicin ช่วยในการขับก๊าซ ขับเสมหะ ขับปัสสาวะและช่วยให้เจริญอาหาร

29) น้ำพริกปลาร้าพริกผง

ลักษณะเด่น

น้ำพริกปลาร้าในสมัยก่อนเป็นอาหารประจำหมู่บ้านของชาวชนไพร เป็นน้ำพริกที่มีส่วนผสมจากปลาร้าต้มสุก พริก และมะขามหรือมะนาวมีกลิ่นหอมน่ารับประทาน รสชาติ เค็ม เผ็ดและเปรี้ยวเล็กน้อย นำมารับประทานร่วมกับผักสด เช่น มะเขือกรอบ ยอดกระถินอ่อน ถั่วพู ถั่วฝักยาว แตงกวา ฝักเนื้หรือลวก เช่น ยอดผักบุ้ง ดอกแค ฝักปลั่ง มะเขือพวง หน่อไม้ และ ผักตบชวา ผักกูด ผักเสี้ยนดอก เป็นต้นเป็นอาหารท้องถิ่นที่อุดมไปด้วยพืชผักจากสมุนไพรท้องถิ่น

ภาพที่ 3.141 น้ำพริกปลาร้ากับผักสด

ภาพที่ 3.142 น้ำพริกปลาร้ากับผักเนื้หรือลวก

ประโยชน์ / คุณค่า

ชาวบ้านนิยมรับประทานน้ำพริกปลาร้ากับผักสดหรือ ผักเนื้กันทุกครัวเรือน คุณค่าทางโภชนาการพริกชี้ฟ้าแห้ง 100 กรัม ให้พลังงาน 284 กิโลแคลอรี ไขมัน 9.0 กรัม คาร์โบไฮเดรต 35.6 กรัม เส้นใย 28.6 กรัม โปรตีน 15.1 กรัม แคลเซียม 76 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 541 มิลลิกรัม เหล็ก 6.7 มิลลิกรัม วิตามินบีหนึ่ง 0.72 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.35 มิลลิกรัม วิตามินซี 11 มิลลิกรัม (กองโภชนาการ กรมอนามัย, 2530 หน้า 47)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปี

ส่วนผสมสำหรับ น้ำพริกปลาร้า

1. พริกป่น	1 ช้อนโต๊ะ
2. น้ำปลาร้า	1 ถ้วย
3. มะเขือเครือ	3 ลูก
4. หอมแดง	2 หัว
5. น้ำปลา	1 ช้อนชา

วิธีทำ

1. ต้มน้ำปลาร้าให้เดือด
2. เตรียมถ้วย หอมแดงซอย บีบมะเขือเครือให้แตก เดิมพริกป่นลงไป
3. ใส่ น้ำปลาร้าที่ต้มไว้ปรุงรสด้วย น้ำปลา

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

เพิ่มปลาหูหรือไข่ต้ม จะทำให้น้ำพริกมีรสชาติหอมอร่อยกลมกล่อมเพิ่มขึ้น

สรรพคุณ

1. พริก รสเผ็ดร้อน ช่วยขับลม แก้ไข้หวัด แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ
2. หอมแดง รสเผ็ดร้อน บำรุงธาตุ แก้ไข้หวัดลดไขมันในเลือด ลดความเป็นพิษของสารพิษซึ่งจะนำวิตามินบีหนึ่งเข้าสู่ร่างกาย
3. มะเขือเครือ เป็นยาระบายอ่อนๆ เจริญอาหาร ขับพิษสิ่งที่คั่งค้างในร่างกาย

30) น้ำพริกป่า

ลักษณะเด่น

เป็นน้ำพริกป่าที่อุดมไปด้วยสมุนไพรจากพื้นบ้าน ประกอบไปด้วยใยอาหาร วิตามิน จากพริก หอม กระเทียม และมะเขือเครือ ได้แคลเซียมจากปลาร้า นิยมรับประทานกับผักสด เช่น ยอดจั่น ยอดผักบุ้ง ยอดกฐิน ยอดมะกอก ถั่วฝักยาว และผักลวกหรือหนึ่ง ทุกชนิด เหมาะสำหรับการเดินทาง พกพาได้สะดวกคนชอบไฟร สมัยก่อนจะห่อน้ำพริกป่ากับข้าวไปทำนา หรือไปในป่า ส่วนผักไปเก็บตามนาหรือตามป่าเขา

ภาพที่ 3.143 น้ำพริกป่า

ประโยชน์ / คุณค่า

ชาวบ้านนิยมรับประทานน้ำพริกป่ากับผักสดหรือ ผักหนึ่งกันทุกครั้งเรือนในน้ำพริกป่าจะมีความเผ็ดของพริก ซึ่งคุณค่าทางโภชนาการพริกชี้หนูแห้ง 100 กรัม ให้พลังงาน 284 กิโลแคลอรี ไขมัน 9.0 กรัม คาร์โบไฮเดรต 35.6 กรัม เส้นใย 28.6 กรัม โปรตีน 15.1 กรัม แคลเซียม 76 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 541 มิลลิกรัม เหล็ก 6.7 มิลลิกรัม วิตามินบีหนึ่ง 0.72 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.35 มิลลิกรัม วิตามินซี 11 มิลลิกรัม (กองโภชนาการ กรมอนามัย ,2530 หน้า 47)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปี

ส่วนผสมสำหรับ น้ำพริกป่า

1. พริกแห้ง	20	เม็ด
2. กระเทียม	3	หัว
3. หอมแดง	8	หัว
4. ตะไคร้	3	หัว
5. ข่า	1	หัว
6. เกลือ 1 ช้อนชา		
7. ปลาร้าสับ 1 ถ้วย		
8. มะเขือเครือ	4 ลูก	

วิธีทำ

1. โขลกพริกแกงรวมกันให้ละเอียด
2. ปลาร้าสับให้ละเอียด
3. น้ำพริกแกง และปลาร้าสับโขลกรวมกันให้ละเอียดก่อนรับประทานบีบมะเขือเครือลงไป ชมรส เผ็ด เค็มเปรี้ยวจากมะเขือเครือ น้ำพริกจึงมีกลิ่นหอมรับประทาน

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

น้ำพริกป่า คือส่วนผสมของพริกแกงเพิ่มปลาร้าสับ ทำให้มีรสชาติอร่อยยิ่งขึ้น นิยมรับประทานกับผักสดเช่น แตงกวา ถั่วฝักยาว ถั่วพู มะเขือกรอบ ยอดกฐิน ยอดจั่น ยอดจิก ยอดส้มโอมอง ฯลฯ

สรรพคุณ

1. พริก รสเผ็ดร้อน ช่วยขับลม แก้ไข้หวัด แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ
2. หอมแดง รสเผ็ดร้อน บำรุงธาตุ แก้ไข้หวัดลดไขมันในเลือด ลดความเป็นพิษของสารพิษ ซึ่งจะนำวิตามินบีหนึ่งเข้าสู่ร่างกาย
6. กระเทียม รสร้อนฉุน แก้ไอ แก้โรคผิวหนัง แก้โรคประสาท แก้ริดสีดวง งอก ขับพยาธิในท้อง
4. ตะไคร้ ช่วยขับลม แก้ปัสสาวะขัด
5. ข่า รสเผ็ดร้อนหวาน แก้ลมแน่นหน้าอก บำรุงไฟธาตุ
6. มะเขือเครือ เป็นยาระบายอ่อนๆ เจริญอาหาร ขับพิษสิ่งที่คั่งค้างในร่างกาย

31) ไส้กรอก

ลักษณะเด่น

ไส้กรอกเป็นอาหารที่กิน อร่อยและพกพาสะดวก เก็บไว้ได้นาน เหมาะสำหรับบริโภคเวลาเดินทาง (คล้ายกับฟาสฟูสเมืองไทย) อุดมไปด้วยเครื่องเทศช่วยระบายท้องได้เป็นอย่างดี มีรสชาติอร่อย เปรี้ยววนิดๆ หอมเครื่องเทศ แก่ลึ้มกับพริกชี้หนู กระเทียม ขิงอ่อน

ภาพที่ 3.144 ไส้กรอก

ประโยชน์ / คุณค่า

ไส้กรอกมีเครื่องเทศประกอบด้วย ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด หอม กระเทียม ต้นหอมผักชี เป็นอาหารที่มีเส้นใยสูงจากสมุนไพร มีโปรตีนสูงจากเนื้อหมู 100 กรัมของเนื้อหมู ซึ่งให้พลังงาน 590 กิโลแคลอรี ไขมัน 60 กรัม คาร์โบไฮเดรต 3.5 กรัม โปรตีน 8.3 กรัม แคลเซียม 25 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 61 มิลลิกรัม เหล็ก 1.2 มิลลิกรัม วิตามินบีหนึ่ง 0.33 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.14 มิลลิกรัม ไนอาซิน 2.2 มิลลิกรัม (กองโภชนาการ กรมอนามัย, 2530 หน้า 32)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปี

ส่วนผสม

1. เนื้อหมูติดมัน 500 กรัม
2. ไส้หมูอ่อน 100 กรัม
3. เกลือป่น 2 ช้อนโต๊ะ
4. ตะไคร้หั่น 5 ต้น
5. กระเทียม 5 หัว
6. ข่า 1 หัว
7. หอม 5 หัว

8. ใบมะกรูดหั่นฝอย 1/2 ถ้วย
9. หอมผักชีหั่นฝอย 1/2 ถ้วย

วิธีทำ

1. สับเนื้อหมูให้ละเอียดตะไคร้หั่นฝอยตำ หว้า ข่า กับกระเทียม ใส่เกลือผสมให้เคล้ากันกับต้นหอมผักชี ใบมะกรูด ปูรสรส
2. ล้างไส้หมูให้สะอาด ขยำกับเกลือ
3. กรอกส่วนผสมใส่ลงในไส้
4. นำไปผึ่งแดดประมาณ 1 วัน แล้วนำมาทอด หรือย่างไฟอ่อนๆ

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

ถ้าต้องการให้เปรี้ยวมาก ให้ใส่ข่าในเครื่องปรุง ถ้าต้องการทอดไส้กรอกไม่ให้มันแตกกระเด็น ให้นำเข็มทิ่ม

สรรพคุณ

ประกอบด้วยพืชเครื่องเทศและพืชสมุนไพรได้แก่ ข่า ตะไคร้ กระเทียมและหอม ช่วยในการขับลม ขับน้ำดี ช่วยในการย่อยอาหาร ลดอาการจุกเสียด แก้อท้องอืด ส่วนพริกช่วยในการขับลม ขับเสมหะ ขับปัสสาวะและช่วยให้เจริญอาหาร

32) ผักกุ่มดอง

ลักษณะเด่น

ต้นผักกุ่มเริ่มแตกใบอ่อน ชาวบ้านนิยมไปเก็บผักกุ่มที่ริมแม่น้ำป่าสัก ผักกุ่มเป็นไม้ยืนต้นที่มักขึ้นอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ ลำคลอง ขอบบึง ส่วนที่นำมารับประทาน คือ ใบอ่อน และดอกอ่อน การรับประทาน ผักกุ่มต้องผ่านการดองเสียก่อน ไม่นิยมนำมากินดิบเพราะผักกุ่มสดนั้นมีรสขม การเก็บใบอ่อนจะเก็บใน ช่วงฤดูร้อน มีนาคม – พฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ผักกุ่มแตกใบอ่อนพอดี เมื่อดองผักกุ่มแล้วจะเปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีเหลือง หอมกลิ่นเปรี้ยว รสเค็มเปรี้ยวใช้รับประทาน กับน้ำพริก ซึ่งมีใยอาหารสูง

ภาพที่ 3.145 ผักกุ่มดอง

ประโยชน์ / คุณค่า

ผักกุ่มดอง 100 กรัม มีไขมัน 1.3 กรัม คาร์โบไฮเดรต 15.6 กรัม เส้นใย 4.9 โปรตีน 3.4 กรัม แคลเซียม 124 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 20 มิลลิกรัม เหล็ก 5.3 กรัม วิตามินเอ 6,083 IU วิตามินบีหนึ่ง 0.08 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.25 มิลลิกรัม ไนอาซิน 1.5 มิลลิกรัม และวิตามินซี 5 มิลลิกรัม (กองโภชนาการกรมอนามัย, 2530 หน้า 16)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปี

ส่วนผสมผักกุ่มดอง

1. ยอดผักกุ่ม 500 กรัม
2. เกลือ 10 กรัม
3. น้ำซาวข้าว 3 ถ้วย
4. ไหหรือตุ่มสำหรับเก็บผักกุ่มไว้ดอง

วิธีทำ

1. นำยอดใบอ่อนของผักกุ่มที่เก็บได้มาล้างน้ำให้สะอาด จากนั้นนำมาผึ่งแดดให้แห้ง พอหมาดๆ
2. เดิมเกลือลงในผักกุ่มเคล้าจนผักนุ่ม
3. นำโหลที่มีน้ำเตรียมไว้พอประมาณนำใบอ่อนของกุ่มไปใส่ลงในโหล เทน้ำซาวข้าวลงไปให้ท่วมผักกุ่มชิมรสเค็มพอดี ปิดฝา แล้วนำไปตากแดดไว้ประมาณ 3 วัน เสร็จแล้วสามารถนำผักกุ่มมาบริโภคได้นิยมกินผักกุ่มดองกับน้ำพริกปลาร้าพริกผง

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

ถ้าไม่ใส่น้ำซาวข้าวให้ท่วมใบผักกุ่มจะทำให้ใบมีสีดำไม่น่ารับประทาน ถ้าใส่เกลือน้อย ผักกุ่มจะเหี่ยวไหม้หรือเน่า ถ้าใส่เกลือเค็มเกินไปผักดองจะไม่เปรี้ยว

สรรพคุณ

ใบผักกุ่ม รสขมหอม เค็ม ขับเหงื่อ แก้ไข้ เจริญอาหาร ระบาย ขับพยาธิ แก้ปวดเส้น แก้อาการไข้หวัด

33) ไข่มดแดง

ลักษณะเด่น

ไข่มดแดงในน้ำเกลือ หอมกลิ่นกระเทียมผสมกรดน้ำส้มของการดอง รสชาติของไข่มดแดง เค็ม เปรี้ยว มันกลมกล่อมชดโล่งคอ เป็นอาหารที่มีโปรตีน ให้พลังงาน เกลือแร่ และวิตามินสูง กินแล้วย่อยง่าย บำรุงกำลัง

ภาพที่ 3.146 ไข่มดแดง

ภาพที่ 3.147 ไข่มดแดง

ประโยชน์ / คุณค่า

ไข่ และตัวมดแดง มดแดงมีกรดน้ำส้ม ให้รสเปรี้ยว มีคุณสมบัติเป็นกรด ใช้แทนมะนาวหรือน้ำส้มสายชู ให้รสชาติอร่อยกลมกล่อม ไข่มดแดงสามารถทำอาหารได้หลายชนิด ได้แก่ ยำ ไข่มดแดง ก้อยไข่มดแดง หรือห่อหมกไข่มดแดง ไข่มดแดงเป็นอาหารที่บำรุงกำลัง ไข่มดแดง 100 กรัมมีพลังงาน 129 กิโลแคลอรี ไขมัน 3.8 กรัม คาร์โบไฮเดรต 5.0 กรัม โปรตีน 17.4 กรัม แคลเซียม 73 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 217 มิลลิกรัม เหล็ก 2.0 มิลลิกรัม วิตามินบีหนึ่ง 0.43 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.74 มิลลิกรัม (กองโภชนาการ กรมอนามัย, 2530 หน้า 42)

เทศกาลที่กิน

ช่วยฤดูร้อน เดือนมีนาคม – เมษายน ของทุกปี

ส่วนผสมสำหรับ ดองไข่มด

1. ไข่มดแดง 3 ถ้วย
2. เกลือ 1 ช้อนโต๊ะ
3. น้ำสะอาด 5 ถ้วย

วิธีทำ

1. ล้างไข่มดให้สะอาด พักใส่กระชอนให้สะเด็ดน้ำ
2. นำน้ำผสมเกลือซีมีรสเค็มพอดี ตั้งไฟพอเดือด ทิ้งให้น้ำเกลือเย็น
3. ต่ำหัวกระเทียมละลายลงไปให้น้ำเกลือ เดิมไข่มด ทิ้งไว้ประมาณ 1 วัน
นำไปบริโภคเป็นกับข้าวได้

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

ไข่มดแดงต้องล้างน้ำให้สะอาด ถ้าไม่สะอาดดองแล้วจะทำให้ไข่มดเน่า ในช่วงที่ไข่มด
ออกอาการร้อนควรดองมดไว้ 1 วัน เพราะจะทำให้ไข่มดเปรี้ยว

สรรพคุณ

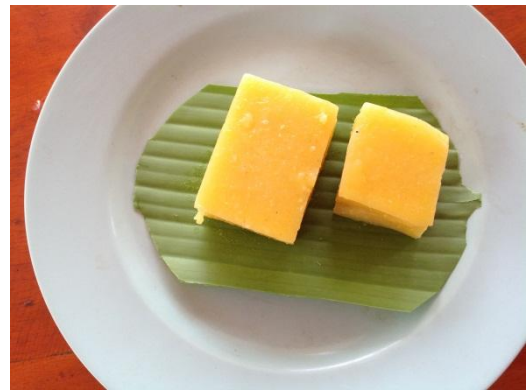
มดแดงเป็นสมุนไพรรักษาโรค

1. ใช้สดต้ม แก้มวิงเวียน หน้ามืด ตาลาย โดยนำมดแดงมาชงยาแล้วสดต้ม
2. แก้ก้อนรัง เอาเนื้อไก่พื้นบ้านหั่นเข้าไปในรังมดแดง เมื่อมดแดงกัดเนื้อ
ไก่ได้ปริมาณมากจึงออกมาแล้วใช้มือขยำ นำไปย่างไฟให้สุก กิน
ขณะที่ยังร้อนอาการท้องร่วงจะบรรเทา และหายไป
3. แก้ก้อนผูก นำมดแดงมาต้ม ใส่ น้ำสะอาด 1-2 ถ้วย พอเดือดยกลง แต่งรส
โดยใช้เกลือพอเหมาะ กรองด้วยผ้าขาวบาง ดื่มทันที

34) ขนมข้าวโพดกวน

ลักษณะเด่น

ขนมข้าวโพดกวนทำจากข้าวโพดเหลืองเลี้ยงสัตว์ ซึ่งในตำบลชอนไพร นิยมปลูก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นผลิตผลทางการเกษตรที่เพาะปลูกเองในท้องถิ่น โดยปกติข้าวโพดเลี้ยง สัตว์ไม่นิยมนำมาบริโภค เพราะแข็งไม่อร่อยแต่ภูมิปัญญาชาวบ้านสามารถนำมาประยุกต์ทำ เป็นขนมหวานโดย นำมากวน ซึ่งนำฝักข้าวโพดที่ไม่แก่มากเกินไปหรือกำลังเป็นน้ำนม มา ไม่หรือตำเพื่อให้ได้น้ำ จากแป้งข้าวโพดแล้วทำขนมข้าวโพดกวน มีกลิ่นหอมชวนรับประทาน

ภาพที่ 3.148 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ภาพที่ 3.149ขนมข้าวโพดกวน

ประโยชน์ / คุณค่า

ข้าวโพดเหลือง 100 กรัม มีพลังงาน 188 กิโลแคลอรี ไขมัน 1.9 กรัม คาร์โบไฮเดรต 39.3 กรัม เส้นใย 1.0 กรัม โปรตีน 4.9 กรัม แคลเซียม 4 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 116 มิลลิกรัม เหล็ก 0.4 มิลลิกรัม วิตามินเอ 435 IU วิตามินบีหนึ่ง 0.26 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.15 มิลลิกรัม ไนอาซิน 1.5 มิลลิกรัม วิตามินซี 10 มิลลิกรัม (กองโภชนาการ กรมอนามัย , 2530 หน้า 1)

เทศกาลที่กิน

ช่วงเดือนเมษายน เป็นฤดูที่เกษตรกรปลูกข้าวโพดเหลืองเลี้ยงสัตว์

ส่วนผสมสำหรับ ขนมข้าวโพดกวน

1. ข้าวโพดเหลืองเลี้ยงสัตว์กำลังเป็นน้ำนม	10	ฝัก
2. น้ำตาลทราย	1	กิโลกรัม
3. มะพร้าวคั้นน้ำกะทิ	1	ถ้วย
4. เกลือเล็กน้อย		

วิธีทำ

1. ผานเม็ดข้าวโพดออกจากแก่น แล้วไม่หรือตำจนมีลักษณะเหลว กรองกากทิ้ง
2. หัวกะทิ น้ำข้าวโพด และผสมกับน้ำตาลทราย เคี่ยวบนเตาไฟจนแป้งข้าวโพดสุกเหนียว จะมีกลิ่นหอมสีเหลืองเข้ม
3. เทข้าวโพดกวนในขณะที่ยังร้อนลงในถาดรอให้เย็น เมื่อข้าวโพดกวนเย็นแล้วจะจับตัวกันแข็งจากนั้นตัดข้าวโพดกวนให้เป็นสี่เหลี่ยมสวยงามเป็นชิ้นพอคำ

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

ต้องใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ไม่แก่จนเกินไป ถ้าใช้ข้าวโพดหวานให้เติมแป้งข้าวโพดลงไปด้วยเพื่อให้ขนมจับตัวกันแข็งในขณะกวนข้าวโพดต้องกวนตลอดเวลาอย่าหยุด เพื่อป้องกันข้าวโพดกวนไหม้

สรรพคุณ

มีแป้ง มีไขมัน มีความมันจากกะทิ ความหวานจากน้ำตาล มีเบต้าแคโรทีนจากข้าวโพดเหลือง และมีความหอมอุดมไปด้วยวิตามิน เกือบแร่

35) ขนหมกผักทอง

ลักษณะเด่น

ผักทองเป็นอาหารพื้นบ้านที่ทำมาจากพืชผลที่มีอยู่ในท้องถิ่น มีสีเหลืองหอมผักทองกับใบตองที่ใช้ห่อหมก พร้อมมะพร้าวทึนทึกขูดโรยหน้า ผักทองเป็นผักที่มีคุณค่าทางอาหารสูง และมีรสชาติอร่อย ผักทองยังเป็นอาหารเพื่อสุขภาพของผู้ที่ต้องการลดน้ำหนักอีกด้วย เพราะผักทองมีกากใยที่สูงมาก มีแคลอรีและไขมันน้อย จึงเหมาะกับผู้ที่ต้องการลดความอ้วนและควบคุมน้ำหนักได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 3.150 ผักทอง

ภาพที่ 3.151 ขนหมกผักทอง

ประโยชน์ / คุณค่า

ยอดอ่อนและดอกตูมของผักทองทำเป็นผักจิ้มน้ำพริก โดยนำไปลวกหรือนึ่ง ยอดและดอกผักทอง ใช้แกงเลียง หรือแกงส้ม ส่วนผลแก่ของผักทองก็สามารถนำไปปรุงเป็นอาหารได้หลายชนิด เช่น แกงเลียง ผัดผักทอง และทำเป็นขนมหวาน เป็นต้น เนื้อผักทอง 100 กรัม ให้พลังงานต่อร่างกาย 124 กิโลแคลอรี ประกอบด้วย น้ำ 69.1 กรัม คาร์โบไฮเดรต 24.6 กรัม โปรตีน 2.9 กรัม ไขมัน 1.5 กรัม กาก 1.0 กรัม (เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ, 2542 หน้า 165)

เทศกาลที่กิน

กินได้ตลอดทั้งปี

ส่วนผสมสำหรับ ขนมหมกผักทอง

1. ผักทอง 1 ลูก
2. หัวกะทิมะพร้าว 1 ถ้วย
3. น้ำตาลทราย 1 กิโลกรัม
4. มะพร้าวทึนทึก 1 ถ้วย
5. แป้งข้าวเจ้า 1 ถุง
6. แป้งมันเล็กน้อย

วิธีทำ

1. ปอกเปลือกผักทองนำเมล็ดออก ขูดเฉพาะส่วนเนื้อ
2. ขูดมะพร้าวทึนทึกผสมกับเกลือป่นคลุกเคล้าให้เข้ากัน รอไว้โรยหน้าขนม
3. นำแป้งข้าวเจ้าและแป้งมันผสมกับผักทองที่ขูดแล้วเติมน้ำตาลทราย และกะทิมะพร้าวคลุกเคล้าให้เข้ากัน
4. ใ้บตองสำหรับห่อหมกพร้อมไม้กด
5. ตักขนมใส่ใ้บตองโรยหน้าด้วยมะพร้าวทึนทึก ห่อเป็นหมก แล้วนำไปนึ่ง

เคล็ดลับในการปรุง / เลือกส่วนผสม

ควรเลือกผักทองแก่และเนื้อสีเหลืองอมส้ม เพราะมีเนื้อเหนียว จะทำให้เนื้อขนมมีรสอร่อยและสีขนมน่ารับประทาน

สรรพคุณ

ผักทองอุดมไปด้วยวิตามินและเกลือแร่ ผักทองช่วยบำรุงตับ และไตให้แข็งแรง ป้องกันการเกิดโรคนี้่ว ขับพยาธิตัวตืด และช่วยขับปัสสาวะ

36) เมี่ยงข้าวโพด

ลักษณะเด่น

เมี่ยงข้าวโพดใช้ข้าวโพดข้าวเหนียวพันธุ์แปดแถว มีเนื้อหวานและเหนียวนุ่ม เป็นอาหารทำจากพืชผัก ที่ชาวบ้านนิยมปลูกกัน เมี่ยงข้าวโพดใช้รับประทานเป็นอาหารว่าง หรือใช้รับประทานกับข้าวเหนียวก็ได้ มีรสชาติเค็ม เผ็ด เปรี้ยวกลมกล่อมหอมกลิ่นสมุนไพรชวนให้น่ารับประทาน

ภาพที่ 3.152 ข้าวโพด

ภาพที่ 3.15 3เมี่ยงข้าวโพด

ประโยชน์/คุณค่า

ข้าวโพดขาว 100 กรัม ให้พลังงาน 128 กิโลแคลอรี ไขมัน 0.8 กรัม คาร์โบไฮเดรต 27 กรัม เส้นใย 2.2 กรัม โปรตีน 4.4 กรัม แคลเซียม 9 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 119 มิลลิกรัม เหล็ก 0.7 มิลลิกรัม วิตามินบีหนึ่ง 0.22 มิลลิกรัม วิตามินบีสอง 0.10 มิลลิกรัม วิตามินซี 108 มิลลิกรัม (กองโภชนาการ กรมอนามัย, 2530 หน้า 1)

เทศกาลที่กิน

เป็นอาหารว่างส่วนใหญ่จะรับประทานในตอนบ่ายหรือหลังอาหารค่ำ และงานประเพณีต่างๆ

ส่วนผสมพริกแกง เมี่ยงข้าวโพด

1. พริกสด	10	เม็ด
2. ตะไคร้	3	หัว
3. กระเทียม	2	หัว
4. หอมแดง	5	หัว

ส่วนผสมสำหรับ เมี่ยงข้าวโพด

1. ข้าวโพดข้าวเหนียว	6	ฝัก
2. น้ำปลาร้า	1	ถ้วย
3. แดงไทยดิบ	1	ลูก
4. น้ำปลา	1	ช้อนชา
5. น้ำมะนาว	1	ลูก

วิธีทำ

- นำข้าวโพดมาปิ้งจนสุกผ่านเมล็ดตอก ชูตแต่งไทยแล้วบีบคั้นน้ำออก
- นำพริกสดปิ้ง กระเทียมปิ้ง ตะไคร้ปิ้ง หัวหอมปิ้ง แล้วนำทั้งหมดมาโขลกให้ละเอียด
- เติมเมล็ดข้าวโพด แต่งไทย แล้วโขลกให้เข้ากัน
- ปรุงรสด้วยน้ำปลาร้า น้ำมะนาว ชิมรสให้มีรสชาติ เค็ม เผ็ด และเปรี้ยวเล็กน้อย

เคล็ดลับในการปรุง/เลือกส่วนผสม

นิยมแก้มกับใบมะขาม (บวบ) เผาไฟ หรือใบถั่วฝักยาวสด จะช่วยให้มีรสชาติกลมกล่อมมากยิ่งขึ้นส่วนผสมที่ปิ้งทั้งหมดถ้าใช้เตาถ่านจะทำให้กลิ่นหอมรสชาติดี

สรรพคุณ

เครื่องเทศและสมุนไพรที่ผสมเมี่ยงข้าวโพด

- เมล็ดข้าวโพด ช่วยบำรุงหัวใจ ทำให้เจริญอาหาร
- แดงไทย รสหวานเย็นหอม ขับเหงื่อ บำรุงสมอง แก้อักเสบในทางเดินปัสสาวะ
- พริก รสเผ็ด ช่วยเจริญอาหารลดอาการปวดบวม ไซ้ข้ออักเสบ
- หอมแดง รสเผ็ดร้อน บำรุงธาตุ แก้ไข้หวัดลดไขมันในเลือด ลดความเป็นพิษของสารพิษ ซึ่งจะนำวิตามินบีหนึ่งเข้าสู่ร่างกาย
- ตะไคร้ ช่วยขับลม แก้อาการปวด
- มะนาว แก้เสมหะ แก้ไอ แก้เลือดออกตามไรฟัน ฟอกโลหิต

3.1.1.11 ภาษา

ภาษาของคนตำบลชอนไพรมีคำพูดที่หลากหลายสำเนียงแตกต่างกันไป ของแต่ละหมู่บ้านภาษาที่ใช้เป็นภาษาพื้นบ้านท้องถิ่น และภาษากลาง ภาษาหล่มสัก ซึ่งมีความเหมือนและคล้ายคลึงกับภาษาอีสานเป็นส่วนใหญ่ มีสำเนียงพูดที่เป็นลักษณะคล้ายกับสำเนียงพูดของคนตำบลในเมือง ตำบลป่าเลา ตำบลบ้านโตก ตำบลดงมูลเหล็ก ซึ่งจะอยู่ในกลุ่มเดียวกัน จะเป็นภาษาพูดคล้ายภาษาไทยกลางแต่สำเนียงพูดจะมีเอกลักษณ์เฉพาะ โดยเฉพาะชอช้าง จะพูดไม่ชัดจะออกเป็นเสียงชอไซ้ เช่น เข้า เป็น เช้า สำเนียงไม้โท จะออกเป็นเสียงไม้เอกเช่น ข้าว เป็น เช้าเป็นต้นตัวอย่างดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2แสดงตัวอย่างคำศัพท์ภาษาท้องถิ่นตำบลชอนไพร

ภาษาชอนไพร	ความหมาย
กก	ต้นไม้
ก่น	ชุด
กระตูป	ที่ปักหลังเล็กๆ ทำจากเศษฟางใบไม้มัดติดกันหนาไว้
กล้องแขวน	กำไรแขวน
กลางนา	ท้องนา
กล่าวขวัญ	พูดนิทาน
กวน	ทะเลาะ เช่น อย่ากวนกัน = อย่าทะเลาะกัน
ก้อม, ก้อย	คนหลังค่อม, แอบหลบหนี, เตี้ย
ก้อย	โยน, กลิ้ง
ก้อย	อาหารประเภทเนื้อสุกๆ ดิบๆ
กะ	วัดระยะ
กะ, เกียม	เตรียมของ
กะจ้อน	กระลอก
กะจาด	ภาชนะสานไว้ใส่ของ
กะแจ	กุญแจ
กะซอน	เอาไว้กรองน้ำกะทิหรือปลาร้า
กะเซอ	เอาไว้หาบของแต่แข็งแรงกว่า
กะดั่ง	ภาชนะสานด้วยไม้ไผ่ไว้ฝัดหรือคนข้าวเหนียว
กะदान	ไม้สำหรับใช้ทำพื้นบ้าน
กะดั่ง	ทำมาจากโลหะสำหรับใส่คั่วหรือคั่วควาย
กะดิบ	ขยับไปที่ละนิดเดินไม่ได้

ตารางที่ 3.2แสดงตัวอย่างคำศัพท์ภาษาท้องถิ่นตำบลชนไพร(ต่อ)

ภาษาชนไพร	ความหมาย
กะโคงกะเตง	ไม่เรียบร้อย
กะไต่	บันได
กะตาด	สานด้วยไม้ไผ่
กะต่ายขูดมะพร้าว	สำหรับขูดเนื้อมะพร้าว
กะติบ	เอาไว้ใส่ข้าวเหนียว
กะแตง	ตะแกรงสานด้วยไม้ไผ่ตาห่างๆ
กะโคงกะเตง	หอบหิว
กะไต่	กรรไกร
กะโถก	ถุงพลาสติก
กะโถน	ภาชนะสำหรับใส่น้ำหมาก น้ำลายและทิ้งของเล็กๆ
กะทง	ภาชนะเล็กๆ ทำจากใบตอง
กะท่อม	บ้านหลักเล็กทำจากไม้ไผ่
กะทวยหมาก	ภาชนะใส่เครื่องกินหมาก
กะทึ	น้ำมะพร้าวคั้นจากเนื้อ
กะเทือน	สะเทือน
กะบวน	ทำจากไม้เสียดึงสำหรับใส่คอวัวหรือคอกวาย
กะบวย	ภาชนะสำหรับตักน้ำ
กะบอก	ภาชนะทำจากไม้ไผ่ใส่ของหรือน้ำดื่ม
กะบาน	หั่ว
กะบุง	เอาไว้หาบของ
กะปอม	กิ่งก่า
กะโปก	ไซ้ของอวัยวะเพศชาย
กะโป๊ก	กะลามะพร้าว
กะพวน	ทำจากไม้เสียดึงสำหรับใส่คอวัวหรือคอกวาย
กะโล่	ภาชนะสานที่ไว้คนข้าวเหนียว
ก่าน	ลายเป็นปล้องๆ หมาลายขวางไม่เป็นระเบียบ
ก่าย	ไขว่กัน, ฟิงกัน, พาด, ทับ
กินดอง	ไปร่วมงานแต่งงาน
กิโล	ตราขี้

ตารางที่ 3.2แสดงตัวอย่างคำศัพท์ภาษาท้องถิ่นตำบลชนไพร (ต่อ)

ภาษาชนไพร	ความหมาย
กี	เครื่องทอผ้า
กีก	หยุดทันที
กุด	ขาด, ด่วน
กุม	จับไว้
กูด, ย็อง	หยิก, งอ
เกลี้ยง	หมด
เกียก	ลงไปคลุก กลิ้งนอนในที่แฉะ
เกียน	ผมตัดสั้นจนทำให้เรียบ
เกี้ยว	เคี้ยวเกี้ยวข้าว
เกือก	รองเท้า
แก่	สรรพนามที่ 2
โก่ง	กล่อ่ง
โกย	เขี่ย
ขวัญ	ขวาน
ขอด	พก, ห่อด้วยผ้า
ชะหมวง	ที่ใส่ปลาหรือกบ เขียด
ชะหยอน	อวดดี
ชี้อ	ชี้อ่อง, ชี้ออง
ชี้อ	ชอบนอนตื่นยาก
ชี้อียด	ไม่ยอมเข้าใกล้
ชี้อ	ตะหนี่, ชี้อเนียว
ชี้อ	โกหก, คุยอ้อวอด
ชี้อ้าย	ไม่สวย, ไม่หล่อ, ดูไม่ดี
ชึ่งคก	คางคก
เช่า	ข้าว
เช่าก่า	เข้าสีม่วงหรือสีดำ
เช่าบั้น	ข้าวเหนียว
เช่าสวย	ข้าวเจ้า
แขนง	สาขา
แซ่ว	ฟัน

ตารางที่ 3.2แสดงตัวอย่างคำศัพท์ภาษาท้องถิ่นตำบลชนไพร(ต่อ)

ภาษาชนไพร	ความหมาย
ครกมอง	ครกตำข้าวเหยียบด้วยเท้า
คือด	น้ำขอด, จวนจะแห้ง
คอล่อแคแล่	หักเป็นท่อนๆ ไม่เสมอกัน
คักหลาย	สะใจ, ชัดเจน
ควั	เอาชี้ออกจากท้องปลา
คางกะไต	ขากรรไกร, คาง
คื้อ	เหมือนกัน, คล้ายกัน
จีด	แปลก, อัจฉริยะ, ไม่น่าเป็นไปได้
โง	กัม หรือหลงไหล
โง้ง	เป็นวง เช่น มะขามโง้ง
จักกะแจ็ด	หัดขี่จักรยานไปที่ละนิด
จ่อ	ใกล้จะถึง
จ่อง	เอามือยึดไว้, ดึง, เหนี่ยวไว้จน
จ้อง	มองดู
จ้อน	แก้ผ้า
จ่อย	ผอม
จักกะเดียม	จักกะจี
จักกะเบื้อ, จักกะบี้	ผีเสื้อ
จักกะแล้ว	ไม่รู้สิ
จักโมง	เวลาเท่าไร
จักหนอย	นิดเดียว
จากว้าก	แผลเหวอะหวะ
จำ	เดินรีบเร่ง
จิบ	ดื่มทีละเล็กละน้อย
จี	วางไว้บนถ่านไฟโดยตรง
จุก	แน่น
จุ่ม	รวมกัน
จุมจุม	มีเยอะ, มีมาก
जू	ไห
เจ็บท้อง	ปวดท้อง

ตารางที่ 3.2แสดงตัวอย่างคำศัพท์ภาษาท้องถิ่นตำบลชนไพร(ต่อ)

ภาษาชนไพร	ความหมาย
เจีย	ค้ำคาว
แจ้ง	สว่าง
แจบ	แน่นสนิท
แจ่ม	สว่าง
โจม	ยกขึ้น
โจม	บ่น
โจมโปม	เห็นเด่นชัด
โจมโหล	เห็นชัดเจน
ซ่ม	เปีย
ซวด	ไม่ได้หรืออด
ซ่อ	ดอกไม้หลายดอกหรือผลไม้หลายลูกอยู่ในกำเดียวกัน
ซอก	ที่ว่างเล็กๆ
ซ้อน	ซอมนินข้าว
ซอม	พิจารณา
ซ้อย	ไม่มีแรง, อ้ามาพาด
ซะม็ก	สำคัญ
ซะออน	พลอยยีนดี
ซัง	เกลียด
ซาง	เด็กชอบกินแต่กับไม่กินข้าวตัวผอมหัวโต
ซาว	งมหา, ใช้มือคนให้ทั่ว
ซีสร้อย	สายสร้อย
ซุหั่ว	สระผม
เซ้า	เข้า
แซม	ปะปน, แทรกแซง
โซคดี	ลาก่อน
ดอกกระดาศ	ดอกเฟื่องฟ้า
ดอน	ที่น้ำท่วมไม่ถึง
ด่อน	เผือก เช่น ควายด่อน = ควายเผือก
ดั่ง	จุ่ม
ดาก	กัน, รูด

ตารางที่ 3.2แสดงตัวอย่างคำศัพท์ภาษาท้องถิ่นตำบลชนไพร(ต่อ)

ภาษาชนไพร	ความหมาย
ดาด	ความร้อนกระทบผิวหนัง
ดำคือลือ	ดำมาก
ดุด	รถไถดันดินเพื่อทำเป็นคันนา
เด่	ยื่นออกไป
เดาะ	ลอก
แตก	คำไม่สุภาพ เช่น แตกข้าว
ตอด	ต่อย, กัด
ต่อน	ขึ้น, อัน
ต้อน	ไล่สัตว์ให้เข้าคอกหรือเข้าเล้า
ตั่ง	ที่นั่ง
ตาดี่	ตาชั้นเดียว
ตาบ	ปะ
ต่าว	กลับ
ตี่น	ตกใจ, กลัว
เต็ง	ทับ
เตะเยะ	หย่อน, ยาน
เติบ	กินกับมากกว่าข้าว
เตี่ยว	นุ่งผ้าขาวม้าพันห่มัดทะแมงคล้ายกางเกงใน
แตกخاب	แตกกระแหง
แดงสุก	แดงไทย
โต่ง	ซ้อนปลา
โตยหมาก	ใบตองที่ห่อขอมมา หรือเรียกว่า กรวยหมาก
โต๊ะ	เก้าอี้
ตาก	เซาะเปลือกไม้, ดายหญ้า
ถ่าง	ลืมหอกกว้าง
ถุกะพาย	ถุกะยาม
ทอย	ทยอย
ทอระพี	ทัพพี
ทังนา	ช่องเปิดน้ำตามคันนา
ทำแนว	ทำพันธุ์

ตารางที่ 3.2แสดงตัวอย่างคำศัพท์ภาษาท้องถิ่นตำบลชนไพร(ต่อ)

ภาษาชนไพร	ความหมาย
ทิม	ดำ
แท่นั่ว	ใช้เลย
นัว	กลมกล่อม
แนม	จับตาดู
แนว	เผ่าพันธุ์
โนน	เนิน
บ่	คำปฏิเสธ เช่น ไม่ไป ไม่ใช่ ไม่เอา เป็นต้น
บวก	แอ่งเล็กๆ
บ่วง	เชือกทำวงกลมเอาไว้คล้องสัตว์
บวชพระ	ไปร่วมงานบวชพระ
ป่อน	ที่นอน
บั้ง	หน่วยนับข้าวหลาม
บา	เว้น
บี	หัก, แตก
บึงนา	แปลงนา
บีดเดียว	เดียวเดียว
บู้ปาก	กิริยาแสดงออกไม่พอใจ
เบ็ด	อุปกรณ์ตกปลา
เบย	เปิด, ผึ่งลม
เบะ	กิริยาเริ่มต้นกำลังจะร้องไห้
เบ็ด	หมดแล้ว , เกลี้ยง
แบก	ห้าม
ไบอีเลิศ	ต้นชะพลู
ป่อยหล่อย	ใช้กับการพูดแปลว่า พูดมาก
ปะ	เจอกันโดยบังเอิญ
ปักนา	ดำนา
บัม	โคน (ต้นไม้), อุ้ม (คน)
ปาม, บ็อก	ตีไข่ไก่ หรือไข่เป็ดให้แตกจากเปลือก
ปิ่น	หงาย, พลิก, กลับด้าน

ตารางที่ 3.2แสดงตัวอย่างคำศัพท์ภาษาท้องถิ่นตำบลชนไพร(ต่อ)

ภาษาชนไพร	ความหมาย
เป่ง	บวมอักเสบ
เป้ง	ใหญ่ใช้กับไข่มดแดงอย่างเดียว เช่น แม่เป้ง = ไข่มดแดงที่อวบใหญ่
เป็นตาหัว	อยากหัวเหวระ
เปื่อย	ยุ่ย, ไม่เหนียว
แป	แบน
แป้ว	ผลไม้มีตำหนิไม่สวย
แปะ	ติด, ไกลกัน
โป	โฆษณาประกาศ
โป	เป็นแผลมีน้ำเหลืองยังไม่แตก
โป่ง	งอก, แตกแขนง
โปนโป้โล่	ดวงตาเปิดกว้าง
โปะ	เอาไว้ด้านบน
ผงซุงหัว	ยาสระผม
ผะ	หนี้
ผักเจ้าเสวย	ผักกระเจียว
ผักนอก	บัวบก
ผ้าซืมม	ผ้าเช็ดหน้า
ผ้านุง	ผ้าถุง
ผ้าใบ	ผ้าขาวม้า
ผ้าหลบบ่อน	ผ้าปูที่นอน
ผ้าหุ่มเช่า	ผ้าขนหนู
ผีโพง	ผีกระสือ
โผ่ง	ครึ่ง เช่น ผาโผ่ง = แบ่งครึ่ง
ผน	มีดทำให้คม,ผนยาสมุนไพรที่เป็นแท่งละลายกับน้ำพร้อมดื่ม
ผอย	กริยาชอบพูดมากๆ คำนามเรียกขานที่เป็นสั้นๆ
ผาน	หันบางๆ
พ่อดอง, แม่ดอง	พ่อแม่ของคู่ป่าวสาว
พ่อใหญ่,แม่ใหญ่	ตา,ยาย
พัว	พวง
พุน	อยู่ไกล

ตารางที่ 3.2แสดงตัวอย่างคำศัพท์ภาษาท้องถิ่นตำบลชนไพร(ต่อ)

ภาษาชนไพร	ความหมาย
โพง	ไม้ที่ช่วยเอาน้ำขึ้นจากบ่อ
โพัด	มาก,มากเกินไป
ฟักสิกา	ฟักเพกา
ฟักแหล่ง	ฟักเขียว
ฟาง	ไม่ได้สนใจ, ตาฟาง
ฟาน	ใช้มือล้วงหาในที่มืด
ฟ้าว	รีบร้อน
มาน	ตั้งท้อง
มี้ม	ผิขนาดเล็ก
มิดตึบ	มิดมาก
เม้ม	ซุกซ่อน
เมี้ยน	เก็บ
แมงงอด	แมงป่อง
แม่น	ใช่
ไม้คาน	ใช้หาบสิ่งของ
ไม้จิ้มแหว	ไม้จิ้มฟัน
ไม้ซ่าว	ไม้เฝือกที่ตัดไว้สอยผลไม้
ย่าน	กลัว
ยาสีแหว	ยาสีฟัน
เพือ	ใกล้ชิด, ฟิง, แนบชิด
ม่นลกโทก	สกปรก , เนื้อตัวมอมแมม
มอง	ดู
มอม	สกปรก
มอย	แอบดู
ม้าง	รื้อถอน
ยู้	ผลัก
แยง	ส่องกระจก
ลื้อ	เกวียน
ล่องจ้อง	นอนขด
ลัก	ขโมย

ตารางที่ 3.2แสดงตัวอย่างคำศัพท์ภาษาท้องถิ่นตำบลชนไพร(ต่อ)

ภาษาชนไพร	ความหมาย
ลาก	อ้วก, อาเจียน
ลูกแอ	เด็กทารก
ลูด	ลิปติก
เล่า	คอก
เลาะ	เดินเที่ยวไปทั่วใกล้ๆ ในหมู่บ้าน
เลือน	บ้าน
แล	ดู
แล่	หั่นเนื้อออกจากกระดูก
โลผม	ม้วนผม
วันปหัส	วันพฤหัสบดี
วี	พัด
โว	เป็นรู
เส็ง	ตรง
เสียบท้อง	ปวดอุจจาระ
เสียว	เพื่อนสนิท
เสือกะแหล่ง	เสือกอกระเซา
แสง	ข้อห้ามใช้กับอาหาร ห้ามกิน สำหรับคนที่ป่วย
หนอง	บึงน้ำ
หม่อ	หม้อ
หมอบ	หลบ, ซ่อน
หมากกะเครือ	มะเขือเครือ
หมากต๋อง	กระท้อน
หมากนอย	บวบ
หมาข้าว	แซ่ข้าว
หมาน	ไต่มา (เฮง)
หมิน	ริม, ขอบ
หมุ่น	เดินไปในป่ารก
หลก	ถอน
หลอย	หลบหนีไปโดยไม่มีใครรู้
หลับจุก	หลับใน

ตารางที่ 3.2แสดงตัวอย่างคำศัพท์ภาษาท้องถิ่นตำบลชนไพร(ต่อ)

ภาษาชนไพร	ความหมาย
หลาว	หอก, ทวน
หลีบ	มุ่มมิด
ห้อย	แขวน
หันเต้	ไม่แน่ใจ
ห่านา	ที่พักสำหรับไปนา
หื่น	ขม
หุ่ม	รุ่ม, เบียดเสียด
หูก	ที่ทอผ้า
เหนียง	บิ๊บ, ขยี้
เหม็นโอ้	เหม็นเน่า
เหมื่อง	ล่องทางเดินน้ำที่เล็กกว่าคลอง
เหว็น	หลุดหายไปบางส่วน
เหียน	เดียน, สั้น
แห้น	แตะ
แหลว	แหลว, นิ่ม
แห่วน	เป็นชั้น
แหะ	ปฏิเสธ
โหนหวย	หงุดหงิด, ไม่ได้ตั้งใจ
โหม่ง	บริเวณ
ออกลูก	คลอดลูก
ออเซาะ	เรียกร้องความสนใจ
ออนซอน	พลอยยินดี
อั้ง	ลั่น, มาก, แยะ, ลั่นเหลือ
อั้งโล่	เตาไฟ
อาดหลาด	ขวาง
อายะ	มีเยอะมาก
อีตู	ใบแมงลัก
อีบ๊อก	ตะเกียงน้ำมันก๊าด
อีโร	เอาไว้ใส่แบ่งทำเส้นขนมจีบ
อีฮวก	ลูกกบ, ลูกเขียด, ลูกอ๊อด

ตารางที่ 3.2แสดงตัวอย่างคำศัพท์ภาษาท้องถิ่นตำบลชนไพร(ต่อ)

ภาษาชนไพร	ความหมาย
อึ้งหลั่ง	อ้วนใหญ่
อึ้งม้วย	แก้มใหญ่
อึ้ง	ผ้าขาวม้าผูกสองข้างสำหรับไว้ให้เด็กนอน
เอ็ง	สรรพนามแทนตัวบุคคลที่ 1
เอะเยาะ	มีนิดเดียว
เอิ้น	เรียก
เอียนไส้	คลื่นไส้
แอ้ม	ผักหลายชนิดกินด้วยกัน

ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวบ้านสามารถจำแนกคำสรรพนามและคำนามบอกบุรุษได้ ดังนี้

คำสรรพนามและคำนามบอกบุรุษที่ 1 ได้แก่

1. กู ข้า เอง (ใช้เรียกแทนตัวเอง)
2. มึง แก่ (ใช้เรียกบุคคลอื่น)
3. เณร (เด็กผู้ชายใช้แทนตัวเอง)
4. นาง เอง หนู (เด็กผู้หญิงใช้แทนตัวเอง)
5. เอง (ใช้เรียกแทนตัวเอง)

คำสรรพนามและคำนามบอกบุรุษที่ 2 ได้แก่

1. เณร นาง นาย แก่ มึง
2. ผัว + ชื่อภรรยา เมีย + ชื่อสามี
3. พี่ (พี่เขย) พี่นาง (พี่สะใภ้)
4. ทิด (ใช้เรียกผู้ชายที่บวชแล้ว)
5. พี่ทิด (ใช้เรียกพี่ชายที่บวชแล้ว)
6. น้ำเขย + ชื่อน้ำเขย น้ำสะใภ้ + ชื่อน้ำสะใภ้

คำสรรพนามและคำนามบอกบุรุษที่ 3 ได้แก่

1. เฒ่า + ชื่อพี่ใหญ่ แม่ใหญ่ พ่อเฒ่า แม่เฒ่า (ใช้เรียกผู้สูงอายุ)
2. นาย (ใช้เรียกบุคคลที่มียศตำแหน่ง เช่น นายอำเภอ นายธนาคาร ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน)
3. ผัว + ชื่อภรรยา เมีย + ชื่อสามี (ใช้เรียกบุคคลที่แต่งงานแล้ว)
4. แม่ + ชื่อลูก หรือลูก + ชื่อแม่
5. ทิด + ชื่อ และชื่อบุคคล
6. อี + ชื่อ (ผู้หญิง)
7. ไอ้ + ชื่อ (ผู้ชาย)

ตารางที่ 3.3แสดงตารางคำสรรพนาม และคำนามบอกบุรุษดั้งเดิมของชาวบ้านซอนไพร

คำสรรพนามและคำนามบอกบุรุษที่ 1	คำสรรพนาม	เพศ	ระดับความสุภาพ
คำสรรพนามและคำนามบอกบุรุษที่ 1	กู, เอ็ง	หญิง, ชาย	สุภาพปานกลาง
	ข้า, ข้า	หญิง, ชาย	สุภาพมาก
	เณร	ชาย	สุภาพปานกลาง
	หนู, นาง,เอง	หญิง	สุภาพปานกลาง
คำสรรพนามและคำนามบอกบุรุษที่ 2	ผัว + ชื่อภรรยา	ชาย	คำให้เกียรติ
	พี่	ชาย	คำให้เกียรติ
	ทิด	ชาย	สุภาพปานกลาง
	พี่ทิด	ชาย	สุภาพปานกลาง
	นาง	หญิง	สุภาพปานกลาง
	เมีย + ชื่อสามี	หญิง	คำให้เกียรติ
	พี่น้อง	หญิง	คำให้เกียรติ
	น้านาง	หญิง	คำให้เกียรติ
	แก่	หญิง	สุภาพมาก
คำสรรพนามและคำนามบอกบุรุษที่ 3	พ่อใหญ่	ชาย	สุภาพมาก
	พ่อเฒ่า	ชาย	สุภาพมาก
	ผัว + ชื่อภรรยา	ชาย	คำให้เกียรติ
	พ่อ + ชื่อลูก	ชาย	คำให้เกียรติ
	ทิด + ชื่อ	ชาย	สุภาพปานกลาง
	แม่เฒ่า	หญิง	สุภาพมาก
	แม่ใหญ่	หญิง	สุภาพมาก
	เมีย + ชื่อสามี	หญิง	คำให้เกียรติ
	แม่ + ชื่อลูก	หญิง	คำให้เกียรติ
	เฒ่า + ชื่อ	หญิง, ชาย	สุภาพปานกลาง
	นาย	หญิง,ชาย	คำให้เกียรติ
	ลูก + ชื่อพ่อ	หญิง, ชาย	คำให้เกียรติ
	ชื่อของบุคคล	หญิง, ชาย	สุภาพปานกลาง

3.1.1.12 ดนตรีการพ้อนรำ

ในอดีตประมาณ 50 ปีที่แล้ว คนในตำบลซอนไพรมีการบรรเลงวงปีพาทย์ทุกๆ วันพระวงปีพาทย์จะประกอบไปด้วย ฆ้อง กลอง ฉิ่ง ฉาบ มีการใช้ดนตรีในงานบวช งานศพ งานแต่งงาน งานกฐิน งานทำบุญที่วัดต่างๆ วันพระ ปัจจุบันผู้เฒ่าผู้แก่ที่เล่น

วงดนตรีเหล่านี้เสียชีวิตไปแล้วยังคงเหลือเพียงผู้เล่นคนเดียวขาดการสืบทอด เนื่องจากหนุ่มสาว
ในยุคนี้ นิยมเล่นร่าวงเนื่องจากรัฐบาลจอมพล ป.พิบูล สงคราม ได้ส่งเสริมให้เล่นร่าวง ทำให้
คนในตำบลซอนไพรนิยมร่าวงย้อนยุค สืบทอดมาจนปัจจุบัน

ภาพที่ 3.154 เครื่องดนตรีสมัยก่อนของคนตำบลซอนไพร

ภาพที่ 3.155 แคนใช้เป่าเวลาเลี้ยงเจ้าพ่อ

ภาพที่ 3.156 ร่าวงย้อนยุคสมัยปัจจุบัน

3.1.2 หมู่ 1 บ้านตลิ่งชัน

3.1.2.1 ประวัติหมู่บ้าน

บ้านตลิ่งชัน ประวัติหมู่บ้านเกี่ยวข้องกับคลองน้ำ หมู่บ้านนี้มีคลองน้ำไหลผ่านหนึ่งสายมีลำน้ำจากคลองบ้านพี ลำน้ำนี้แม่ใหญ่ไพร บุญมา ได้เล่าให้ฟังว่าคนในสมัยก่อนหาทองคำโดยการร่อนทองจากลำคลองนี้ ดังนั้นคลองนี้ในสมัยก่อนจึงมีชื่อเรียกว่า คลองร่อนทอง ท่านเล่าให้ฟังว่าหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านแรกที่เกิดก่อนบ้านซอนไพร ดังนั้นนอกจากจะชื่อหมู่บ้านว่าบ้านตลิ่งชันแล้วยังมีชื่อว่าบ้านเก่า ซึ่งชาวบ้านคนเก่าแก่ยังคงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่าบ้านเก่า ส่วนคลองตลิ่งชันเนื่องจากน้ำไหลลงมาจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ ทางด้านทิศตะวันตกไหลผ่านหมู่บ้านก่อนจึงจะไหลไปรวมกับแม่น้ำป่าสัก น้ำไหลแรง มากทำให้คลองลึกและตลิ่งชันมาก ดังนั้นจึงเรียกตามลักษณะลำคลอง โดยตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านตลิ่งชัน มาจนถึงปัจจุบัน

บ้านตลิ่งชัน มีลำน้ำจากคลองบ้านพีและคลองห้วยชันไหลมาบรรจบกันทางทิศเหนือ รวมเป็นคลองน้ำเพียงสายเดียวที่ไหลผ่านหมู่บ้าน ลำธารนี้ชันลึกมากจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะของลำคลองนี้ว่า บ้านตลิ่งชัน มาจนถึงปัจจุบัน (ประวัติหมู่บ้าน , 2542 : 155)

3.1.2.2 สถานที่สำคัญ

จากคำบอกเล่าของตาเป่ง จิตรจำนง อายุ 79 ปี ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น หมู่บ้านนี้น่าจะมีการก่อตั้งมานานมากและมีวัดร้าง จำนวน 2 วัด คือ

1) วัดหุมนัน

2) วัดตลิ่งชัน ซึ่งถูกทอดทิ้งร้างปัจจุบันคงเหลือเพียงซากเจดีย์ปรากฏให้เห็นว่าเคยเป็นวัดร้างมาก่อน และมีศาลเจ้าที่ ชาวบ้านบริเวณนั้นนับถือโดยมีการนำเอาพวงมาลัยมาวางไว้บริเวณศาล และกราบไหว้บูชาปัจจุบันตาเป่ง จิตรจำนง ได้เข้าไปตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในบริเวณวัดร้างแห่งนี้

ภาพที่ 3.157 บริเวณวัดตลิ่งชันที่ร้างในตำบลซอนไพร

3) วัดพ้อขุนผาเมือง ตั้งอยู่บ้านดลิ่งชัน หมู่ที่ 1 ตำบลซอนไพร อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุต พระเดชพระคุณพระธรรมวรालังการ (ชะลอ กิตติสารโร) เจ้าอาวาสวัด เพชรวราราม ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 4-5-6-7 (ธรรมยุต) ขณะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดเพชรบูรณ์ (ธรรมยุต) และดำรงสมณศักดิ์ที่พระกิตติสารโสภณได้จัดซื้อที่ดินจำนวน 11 ไร่ 3 งานเศษ เป็นเงินจำนวน 1,000,000 บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน) เมื่อปี พ.ศ. 2532 โดยให้นางมาลี เกตุปัญญา ไวยาวัจกรวัดเพชรวราราม เป็นผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ เพื่อสร้างวัดเป็นอนุสรณ์สถานเฉลิมพระเกียรติถวายเป็นพระราชกุศลแด่ พ้อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราด ผู้ร่วมบุกเบิก สถาปนาชาติไทยร่วมกับพ้อขุนศรีอินทราทิตย์เจ้าเมืองสุโขทัย ปฐมกษัตริย์ของประเทศไทย ทั้งยังเป็นที่เคารพสักการะของชาวเพชรบูรณ์อันเป็นการแสดงถึงความเป็นผู้มีกตัญญูกตเวทิตาธรรมของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ที่น้อมระลึกถึงพระคุณของพระองค์ที่มีต่อชาวเพชรบูรณ์และชาวไทยทั้งชาติ สำหรับเป็นที่บำเพ็ญกุศลของพุทธศาสนิกชนภายในค่ายพ้อขุนผาเมืองและประชาชนทั่วไป จึงได้ตั้งชื่อวัดว่า “วัดพ้อขุนผาเมือง” เพราะที่ตั้งวัดอยู่ตรงข้ามกับค่ายพ้อขุนผาเมือง โดยมีทางหลวงหมายเลข 21 คือถนนสระบุรี – หล่มสักเป็นเส้นแบ่ง โดยคณะศรัทธาจากค่ายพ้อขุนผาเมืองและวัดเพชรวราราม ทั้งชาวบ้านบริเวณรอบวัด อันได้แก่ชาวบ้านพี เป็นต้น ได้ช่วยกันพัฒนาวัดมาแล้วระดับหนึ่งมีเสนาสนะสิ่งปลูกสร้างเพียงพอเป็นที่พักของพระสงฆ์สืบต่อมาจนปัจจุบัน

ภาพที่ 3.158 วัดพ้อขุนผาเมือง

4) วัดทุ่งเรไร ตั้งอยู่เลขที่ 85 บ้านดลิ่งชัน หมู่ที่ 1 ตำบลซอนไพร อำเภอมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 6 ไร่ 2 งาน 18 ตารางวา อาณาเขตติดต่อกับถนนสายเพชรบูรณ์ – น่ายมพื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มมักถูกน้ำท่วมในฤดูฝน อาคารเสนาสนะต่างๆ มี อุโบสถกว้าง 7 เมตร ยาว 14 เมตร สร้าง พ.ศ. 2503 โครงสร้างเป็นไม้พื้นเพคอนกรีต มุงด้วยสังกะสีศาลาการเปรียญ กว้าง 24 เมตร ยาว 40 เมตร สร้าง พ.ศ. 2505 เป็นศาลาไม้ทรงไทย หลวงพ่อเขียนเป็นผู้นำในการก่อสร้าง กุฏิสงฆ์

จำนวน 4 หลัง เป็นอาคารไม้มุงด้วยสังกะสี สำหรับปูชนียวัตถุมี พระพุทธรูปในอุโบสถเรียก “หลวงพ่อกิน” ปางมารวิชัย

ภาพที่ 3.159 ประตูทางเข้าวัดทุ่งเรไร

ภาพที่ 3.160 อุโบสถวัดทุ่งเรไร

วัดทุ่งเรไร สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2404 ชาวบ้านเรียก “วัดตลิ่งชัน” ตามชื่อ บ้าน หรือบางคนก็เรียกว่า “วัดบ้านเก่า” บริเวณที่ตั้งวัดเดิมเป็นป่าไม้หนาแน่น วัดจะเป็นทุ่งนา ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาประมาณ พ.ศ.2447 ปัจจุบันต้นไม้ถูกตัดเกือบหมดแล้ว(กองพุทธ ศาสนาสถาน, 2530 : 907- 908)

5) สำนักปฏิบัติธรรมสถิต ตั้งอยู่เลขที่ 85/1 หมู่ 1 ตำบลซอนไพร อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบูรณ์บนเนื้อที่ 5 ไร่ 1 งาน 79 ตารางวา โดยคุณสิงห์ทอง และคุณประไพโร จันทรสิงห์ทอง คุณละนี ยิ้มย่อง คุณสังเวียน กุศลสงฆ์ ซ้อมอบถวายแก่ แม่ชี ดุษฎี ชิดใจ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2529 มีสิ่งก่อสร้าง มีกุฏิที่พักอาศัย มีเรือนกัมมัฏฐาน ความกว้าง 10 เมตร ความยาว 27 เมตร เป็นกุฏิสองชั้นก่ออิฐฉาบปูนทั้งหลังชั้นบนมี 12 ห้องนอนห้องน้ำในตัว ชั้นล่างเป็นห้องโถงปูด้วยหินอ่อนสีชมพู มีอาคารศูนย์ศึกษาเพื่อพัฒนา

เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กทั้งหลัง ชั้นล่างเป็นศูนย์ฝึกอาชีพ ประชาชน และด้านสามัญ
ศึกษา

ภาพที่ 3.161 ประตูทางเข้าสำนักปฏิบัติธรรมสถิตย

ภาพที่ 3.162 สำนักปฏิบัติธรรมสถิตย

ภาพที่ 3.163 ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์แม่ชีดุขฎิ ชิตใจ

3.1.2.3 บุคคลสำคัญ

หลวงพ่อเขียน ธรรมฤทธิโต

3.1.2.4 ความเชื่อและศาสนา

ความเชื่อของคนชนไพรที่สืบทอดต่อกันมาคู่กับการสร้างหมู่บ้าน มีความเชื่อในพระพุทธศาสนา และนับถือผีบรรพบุรุษ มีการเลี้ยงเจ้าพ่อเจ้าแม่ สืบต่อกันมาจากโบราณ ด้วยความเชื่อว่าท่านจะช่วยปกป้องรักษาหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความอยู่ดีกินดี น้ำไม่ท่วม ปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายที่จะเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้ทุกคนปลอดภัยสบายดี ตลอดปี จะจัดเลี้ยงในเดือน 6 ของทุกๆ ปี

3.1.2.5 ประเพณี

ประเพณีที่นิยมถือปฏิบัติกันมาช้านานคือ วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ทำบุญปีใหม่ วันสงกรานต์ ถวายผ้ากฐิน งานบวช งานศพ งานแต่งงาน ก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ โดยยึดถือประเพณีดั้งเดิม

ภาพที่ 3.164 ชาวบ้านหมู่ 1 บ้านตลิ่งชัน
ร่วมใจกันก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ

ภาพที่ 3.165 เจดีย์ทรายกลบธาตุเมื่อใกล้จะเสร็จ

3.1.2.6 การแต่งกาย

การแต่งกายแต่งตามแบบไทยและตามสมัยนิยมทั่วไป

3.1.2.7 บ้านเรือน

การสร้างบ้านเรือนส่วนใหญ่ปัจจุบันเป็นรูปแบบสมัยใหม่โดย เป็นบ้านปูนชั้นเดียวบ้าง เป็นบ้านสองชั้นเมื่อสร้างเสร็จจะเป็นบ้านที่ด้านบนเป็นบ้านไม้ด้านล่างทำด้วยปูน มีที่นั่งเล่น รับแขก ทานอาหาร ห้องน้ำ และห้องครัว มีที่เก็บอุปกรณ์ทางการเกษตรบางบ้านมีขี้วัวอยู่หน้าบ้านหรือหลังบ้าน

3.1.2.8 เครื่องอุปโภค

เครื่องอุปโภคของชาวบ้านหมู่ ที่ 1 นิยมจักสานจากไม้ไผ่ เพื่อใช้ในการจับสัตว์น้ำในแม่น้ำป่าสัก หรือตามห้วย หนอง คลอง บึง เช่น ถักแห และสวิงจับปลา สานไซ ตะกร้า กระบุง กระดัง หวดหนึ่งข้าว กระจาด ตะข่อง เป็นต้น ในด้านเครื่องนุ่งห่มสมัยก่อนชาวบ้านจะนิยมทอผ้าทำที่นอน และผ้าห่ม ขึ้นมาเก็บไว้ใช้เองปัจจุบัน วิถีชีวิตเปลี่ยนไปจึง นิยมซื้อข้าวของเครื่องใช้โดยไม่มีการจักสานเหมือนในอดีต

3.1.2.9 เครื่องบริโภค

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีที่ดิน ในการทำ กิน และที่ดินปลูกบ้าน มีการทำสวนไว้ในบริเวณบ้าน โดยปลูกมะพร้าว มะม่วง มะขาม กล้วย น้อยหน่า ขนุน และอื่นๆ มีการปลูกพืชผักสวนครัว เช่น ถั่วฝักยาว พริก มะเขือ แตง พักแพง สำหรับบริโภคในครัวเรือน ที่เหลือก็เก็บไปขายในตลาด ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร นิยมปลูกข้าว ไร่บริโภค และจำหน่าย ชาวบ้านมีที่นาอยู่ริมแม่น้ำป่าสักชาวบ้านสามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี หลังจากทำนาปีแล้วจะมีการปลูกพืชอื่น สลับกับข้าว เช่น ถั่วเขียว หรือข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านนิยมจับปลาในแม่น้ำป่าสักเพื่อทำปลาร้าไว้บริโภคและขาย

3.1.2.10 อาหาร

ชาวบ้านหมู่ ที่ 1 บ้านดลิ่งชัน เป็นกลุ่มคนที่มาจากหลากหลายทางวัฒนธรรม คนเหล่านี้ได้นำวัฒนธรรมด้านอาหารเข้ามาผสมผสานกับวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น มีการประยุกต์ผสมผสานเกิดเป็นอาหารที่มีความเฉพาะถิ่นของหมู่บ้าน เช่น แกงไข่น้ำ น้ำพริกผง แกงหน่อไม้ย่านาง เป็นต้น

3.1.2.11 ภาษา

คนในหมู่ ที่ 1 จะพูดภาษาพื้นบ้านขอนแก่น

3.1.2.12 ดนตรีการฟ้อนรำ

คนในหมู่บ้าน ดลิ่งชันจะมี ดนตรีในงานบวช งานศพ งานแต่งงาน งานกฐินงานทำบุญที่วัดนิยมใช้แตรวง ชาวบ้านชอบการ รำวงทำให้คนในตำบลขอนแก่นนิยมรำย้อนยุคสืบต่อมาจนปัจจุบัน

3.1.3 หมู่ 2 บ้านห้วยนา

3.1.3.1 ประวัติหมู่บ้าน

เดิมหมู่ที่ 2 นี้ได้มีพื้นที่รวมอยู่กับหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 3 ต่อมาเนื่องจากมีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนและประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงมีการแยกพื้นที่การปกครองออกเป็น หมู่ ที่ 2 บ้านห้วยนาในสมัยก่อนในฤดูทำนาชาวบ้านจะไปนอนที่ห้วยนาเพื่อทำการเกษตรจนแล้วเสร็จจึงกลับบ้าน ในเวลาต่อมาชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นได้ยกมรดกให้กับลูกหลานของตัวเอง จึงมีการสร้างบ้านเรือนและขยายหมู่บ้านออกไปอย่างกว้างขวาง ปัจจุบันมีถนนคอนกรีตเสริมเหล็กเข้าถึงหมู่บ้าน และมีลำคลองผ่านหมู่บ้านน้ำที่ไหลมาจากเทือก เขาทิศตะวันตกจะไหลผ่าน คลองหมู่บ้านลงมาสู่แม่น้ำป่าสัก ทางทิศตะวันออก ซึ่งทำให้เกษตรกรได้มีน้ำใช้ในการเพาะปลูก ทำให้หมู่บ้านมีความอุดมสมบูรณ์มีการปลูกพืชผักผลไม้ตามช่วงฤดูกาล

3.1.3.2 สถานที่สำคัญ

ภาพที่ 3.166 ทางเข้าหมู่ที่ 2 บ้านห้วยนา

ภาพที่ 3.167 บรรยากาศท้องทุ่งนารอบหมู่บ้าน

3.1.3.3 บุคคลสำคัญ

-

3.1.3.4 ความเชื่อและศาสนา

ความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาเกี่ยวกับการสร้างหมู่บ้าน มีความเชื่อในพระพุทธศาสนา และนับถือผีบรรพบุรุษ มีการเลี้ยงเจ้าพ่อเจ้าแม่ของคนชนไพร และเจ้าที่เจ้าทาง สืบทอดกันมาจากโบราณ ด้วยความเชื่อว่าท่านจะช่วยปกป้องรักษาหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความอยู่ดีกินดี น้ำไม่ท่วม ปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายที่จะเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้ทุกคนปลอดภัยสบายดี ตลอดปีจะจัดเลี้ยงในเดือน 6 ของทุกๆ ปี

3.1.3.5 ประเพณี

ประเพณีที่นิยมถือปฏิบัติกันมาช้านานคือ วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ทำบุญขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ ถวายผ้ากฐิน งานบวช งานศพ งานแต่งงาน งานเลี้ยงเจ้าบ้านโดยยึดถือประเพณีดั้งเดิมเนื่องจากในบริเวณหมู่ ที่ 2 ไม่มีวัดตั้งอยู่ ดังนั้น ชาวบ้านจะไปทำบุญที่วัดทุ่งเรไรหมู่ที่ 1 หรือวัดโพธิ์ทองหมู่ที่ 3 ประเพณีของคนหมู่ที่ 2 จะเหมือนกันกับคนในหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 3

3.1.3.6 การแต่งกาย

การแต่งกายแต่งตามแบบไทยและตามสมัยนิยมทั่วไป

3.1.3.7 บ้านเรือน

การสร้างบ้านเรือนในสมัยก่อนจะสร้างบ้านไม้ใต้ถุนสูง เนื่องจากพื้นที่บ้านห้วยนาเป็นพื้นที่อยู่ติดกับ ท้องนา ในฤดูน้ำหลากอาจมีน้ำท่วมถึงได้ และได้ถุนบ้านเป็นที่อยู่ของควาย วัว เป็ด และไก่ได้มีการเก็บของใช้ไว้ใต้ถุน บ้าน มีการยกฐานนั่งเล่นใต้ถุนบ้านในหน้าร้อน ปัจจุบันบ้านเป็นรูปแบบสมัยใหม่โดย เป็นบ้านปูนชั้นเดียว และเป็นบ้านสองชั้น มียุงข้าว และที่เก็บอุปกรณ์ทางการเกษตร อยู่บริเวณรอบบ้าน

3.1.3.8 เครื่องอุปโภค

เครื่องอุปโภคของชาวบ้านหมู่ ที่ 2 นิยมจักสานจากไม้ไผ่ เพื่อใช้ในการจับสัตว์น้ำในแม่น้ำป่าสัก หรือตามห้วย หนอง คลอง บึง เช่น ถักแห และสวิงจับปลา สานไซ ตะกร้า กระบุง กระดัง หวดนึ่งข้าว กระจาด ตะข้อง เป็นต้นปัจจุบันนิยมซื้อจากตลาด

3.1.3.9 เครื่องบริโภค

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีที่ดินทำกินมีที่ดินปลูกบ้าน มีการทำสวนไว้ในบริเวณบ้านมีการปลูกมะพร้าว มะม่วง มะขาม มะนาว กล้วย น้อยหน่า ขนุน และอื่นๆ ไว้ในสวนสำหรับบริโภคในครัวเรือน ที่เหลือก็ขาย มีการปลูกพืชผักสวนครัว เช่น ถั่วฝักยาว พริก มะเขือ แตง ฟักแฟง สำหรับบริโภคในครัวเรือน ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร พืชเศรษฐกิจที่ชาวบ้านนิยมปลูก ข้าว ข้าวโพด เป็นต้น

3.1.3.10 อาหาร

ชาวบ้านหมู่ที่ 2 บ้านห้วยนา เป็นกลุ่มคนที่มาจากหมู่ที่ 1 บ้าน เก้าหรือ บ้านตลิ่งชัน และหมู่ที่ 3 บ้านใหญ่ หรือบ้านซอนไพร ดังนั้นจึงมีวัฒนธรรมด้านอาหารคล้ายกัน

3.1.3.11 ภาษา

ภาษาที่ใช้เป็นภาษาพื้นบ้านซอนไพร และภาษาภาคกลาง

3.1.3.12 ดนตรีการฟ้อนรำ

ชาวบ้านหมู่ที่ 2 มีการจ้างดนตรีในงานบวช มีเครื่องดนตรีพื้นบ้าน วงปี่พาทย์ตอนทำขวัญนาค ใช้วงดนตรีตอนกินเลี้ยงฉลองงานบวช งานศพใช้เครื่องดนตรีหรือตบแต่งแห่ในงานศพ งานแต่งงานใช้วงดนตรีตอนกินเลี้ยงฉลองงานกินใช้วงปี่พาทย์

3.1.4 หมู่ 3 บ้านซอนไพร

3.1.4.1 ประวัติหมู่บ้าน

หมู่ที่ 3 บ้านซอนไพรมีประวัติหมู่บ้านคล้ายกันกับประวัติตำบลซอนไพร

3.1.4.1 สถานที่สำคัญ

1) วัดโพธิ์ทอง ตั้งอยู่เลขที่ 122 บ้านซอนไพร หมู่ที่ 3 ตำบลซอนไพร อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 6 ไร่ 1 งาน อาณาเขต ทิศเหนือยาว 3 เส้น 10 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศใต้ยาว 3 เส้น 10 วา ติดต่อกับลำเหมืองสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 2 เส้น 10 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 2 เส้น 10 วา ติดต่อกับถนนหลวงตาม น.ส. 3 ก. เลขที่ 180

ภาพที่ 3.168 อุโบสถวัดโพธิ์ทองหมู่ที่ 3 บ้านซอนไพร

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม มีทางสาธารณะและถนนหลวงโดยรอบขอบเขตที่ตั้งวัดอาคารเสนาสนะต่างๆ มี อุโบสถกว้าง 7.42 เมตร ยาว 22.38 เมตร สร้าง พ.ศ. 2517 เป็นอุโบสถ

หลังใหม่ สร้างในที่เดิม ศาลาการเปรียญกว้าง 13.56 เมตร ยาว 24.71 เมตร สร้าง พ.ศ. 2525 เป็นอาคารไม้ ภูมิสงฆ์ จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้

ภาพที่ 3.169 เจดีย์บรรจุอัฐิของเจ้าอาวาสวัดโพธิ์ทอง

วัดโพธิ์ทอง สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2400 ชาวบ้านเรียก “วัดซอนไพร” ตามชื่อบ้านหรือบางคนก็เรียกว่า “วัดบ้านใหญ่” เดิมบริเวณที่ตั้งวัดเป็นป่าเป็นดงชาวบ้านร่วมใจกันสร้าง ที่ใดมีนามว่า “วัดโพธิ์ทอง” เนื่องจากมีต้นโพธิ์อยู่ใหญ่ต้นหนึ่ง แผ่กิ่งก้านสาขาให้ความร่มเย็น จึงถือเป็นนิมิตหมายเรียก เป็นนามวัด ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ประมาณ พ.ศ. 2445 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร มีพระภิกษุอยู่ประจำเจ้าอาวาสมี 8 รูป คือ รูปที่ 1 พระนา รูปที่ 2 พระเปิด รูปที่ 3 พระสิงห์ รูปที่ 4 พระเหลียม รูปที่ 5 เจ้าอธิการนาคน รูปที่ 6 เจ้าอธิการเจลียว จิตธมฺโม พ.ศ. 2494-2489 รูปที่ 7 เจ้าอธิการเหม เตชวโร พ.ศ. 2499-2502 รูปที่ 8 พระครูสังวรธรรมคุด(บุญกว้าง) ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2507 ปัจจุบันพระอธิการกิตติยาโน เป็นเจ้าอาวาส (กองพุทธศาสนาสถาน, 2530 : 1004)

ภาพที่ 3.170 พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านซอนไพร
จัดตั้งภายในบริเวณวัดโพธิ์ทอง หมู่ที่ 3

3.1.4.3 บุคคลสำคัญ

กำนันคนแรกของตำบลซอนไพร กำนันไปล์ จันคณา

3.1.4.4 ความเชื่อและศาสนา

ความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาคู่กับการสร้างหมู่บ้าน มีความเชื่อในพระพุทธศาสนา และนับถือผีบรรพบุรุษ มีการเลี้ยงเจ้าพ่อเจ้าแม่ของคนซอนไพร สืบทอดกันมาจากโบราณ ด้วยความเชื่อว่าท่านจะช่วยปกป้องรักษาหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความอยู่ดีกินดี น้ำไม่ท่วม ปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายที่จะเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้ทุกคนปลอดภัยสบายดี ตลอดปี จะจัดเลี้ยงในเดือน 6 ของทุกๆ ปี ชาวบ้านร่วมใจกันตั้งศาลไว้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลซอนไพรคนในหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 9 จะมีการเลี้ยงเจ้าพ่อร่มขาว ร่วมเซียว ด้วยเครื่องเซ่นไหว้ โดยมีการทรงเจ้าเข้าผี มีการอัญเชิญเจ้าพ่อ เพื่อให้เจ้าพ่อมารับเลี้ยง และสื่อสารกับชาวบ้านได้ เจ้าพ่อจะมารับเครื่องเซ่นไหว้ ร่ายรำ รำคล้องช้าง รำคล้องม้า พุดคุยทำนายทายทักรักษาโรคภัยไข้เจ็บตามที่ชาวบ้านร้องขอ โดยกิจกรรมทั้งหมดผ่านร่างทรงการเลี้ยงเจ้าพ่อเป็นพิธีที่สืบทอดต่อกันมา ต่อมาประมาณปี 2516 มีเจ้าแม่ตะเคียนทองมาทำให้นักเรียนเป็นลม ชาวบ้านได้จัดตั้งศาลเจ้าแม่ตะเคียนทอง ภายในโรงเรียนบ้านซอนไพร เมื่อมีการเลี้ยงเจ้าพ่อเสร็จแล้ว จึงได้นำผลไม้ และแป้งน้ำหอม เครื่องแต่งตัวมาเซ่นไหว้ เจ้าแม่ตะเคียนทองในวันเดียวกัน ส่วนเจ้าพ่อเสื้อที่ตั้งอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลซอนไพรนั้น เนื่องจากประมาณปี 2545 มีคนเห็นเสือเข้ามากัดกับหมาในหมู่บ้าน เห็นรอยเสือแต่ไม่พบตัวเสือ จึงมีการจัดตั้งศาลเจ้าพ่อเสื้อขึ้น และเส้นไหว้ด้วยเนื้อสัตว์สดเป็นประจำทุกปี

3.1.4.5 ประเพณี

ประเพณีที่นิยมถือปฏิบัติกันมาช้านาน คือ วันเข้าพรรษา วันวิสาขบูชา ทำบุญขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ ถวายผ้ากฐิน งานบวช งานศพ งานแต่งงาน วันลอยกระทงก่อก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุก่อก่อเจดีย์ข้าวเปลือกสวดมนต์ข้ามปี โดยยึดถือประเพณีดั้งเดิม

ภาพที่ 3.171 ชาวบ้านหมู่ 3 บ้านซอนไพร
ร่วมใจกันก่อก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ

ภาพที่ 3.172 ประกวดแข่งขันก่อเจดีย์ทรายงานสงกรานต์

ภาพที่ 3.173 ชาวบ้านร่วมทำบุญเข้าพรรษา

3.1.4.6 การแต่งกาย

การแต่งกายนิยมแต่งแบบพื้นเมือง นุ่งกางเกงและสวมผ้าถุงตามสมัยนิยมทั่วไป

3.1.4.7 บ้านเรือน

การสร้างบ้านเรือนเดิมสร้างเป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง มีนอกชาน มีครัวสำหรับทำอาหาร มีส้วมอยู่นอกบ้าน ใต้ถุนบ้านเก็บวัสดุอุปกรณ์การเกษตร เป็นคอกเปิดและไก่ บางบ้านเป็นที่อยู่อาศัยของวัว และควาย ปัจจุบันไม่มีการเลี้ยงวัว และควายแล้ว บ้านจึงเป็นรูปแบบสมัยใหม่โดย เป็นบ้านปูนชั้นเดียวบ้าง เป็นบ้านสองชั้นเมื่อสร้างเสร็จจะเป็นบ้านที่ด้านบนเป็นบ้านไม้ด้านล่างทำด้วยปูน มีที่นั่งเล่น รับแขก ทานอาหาร ห้องน้ำ และห้องครัว มียุงข้าว และที่เก็บอุปกรณ์ทางการเกษตร อยู่บริเวณบ้าน

3.1.4.8 เครื่องอุปโภค

เครื่องอุปโภคของชาวบ้านหมู่ ที่ 3 นิยมจักสานจากไม้ไผ่ เพื่อใช้ในการจับสัตว์น้ำในแม่น้ำป่าสัก หรือตามห้วย หนอง คลอง บึง เช่น ถักแห และสวิงจับปลา สานไซ ตะกร้า กระบุง กระดัง หวดหนึ่งข้าว กระจาด ตะข่อง เป็นต้น มีการทอเสื่อ สาดใช้เองในด้านเครื่องนุ่งห่มชาวบ้านจะนิยมทอผ้าทำที่นอน และผ้าห่ม ปัจจุบันนิยมซื้อจากตลาด

3.1.4.9 เครื่องบริโภค

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีที่ดินทำกินมีที่ดินปลูกบ้าน มีการทำสวนไว้ในบริเวณบ้านมีการปลูกมะพร้าว มะม่วง กล้วย น้อยหน่า ขนุน และอื่นๆ ไว้ในสวนสำหรับบริโภคในครัวเรือน ที่เหลือก็ขาย มีการปลูกพืชผักสวนครัว ถั่วพักยาว พริก มะเขือ แตง พักแพง สำหรับบริโภคในครัวเรือน ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร พืชเศรษฐกิจที่ชาวบ้านนิยมปลูกคือ ข้าว ข้าวโพด เนื่องจากที่นาอยู่ริมแม่น้ำป่าสักชาวบ้านหมู่ ที่ 3 ในตำบลชอนไพรสามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี ข้าวที่ปลูกนิยมปลูกข้าวอายุสั้นนอกฤดู สำหรับนาปีนิยมปลูกข้าวขาว หอมมะลิ 105 หลังจากทำนาปีแล้ว ชาวบ้านอาจจะมีปลูกพืชอื่น สลับกับข้าว เช่น ถั่วเขียว หรือข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านนิยมจับปลาในแม่น้ำเพื่อทำปลาร้าไว้บริโภคและขายปัจจุบันปลาในแม่น้ำจับได้น้อยลง เนื่องจากผลกระทบจากการใช้สารฆ่าหญ้า และแมลงทำให้จำนวนสัตว์น้ำลดลง

3.1.4.10 อาหาร

ชาวบ้านหมู่ที่ 3 บ้านชอนไพร เป็นกลุ่มคนที่มาจากหลากหลายทางวัฒนธรรม คนเหล่านี้ได้นำวัฒนธรรมด้านอาหารเข้ามาผสมผสานกับวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น มีการประยุกต์ผสมผสานเกิดเป็นอาหารที่มีเฉพาะถิ่นของหมู่บ้านนิยมรับประทานกันส่วนใหญ่เป็นแกงที่ใส่ด้วยน้ำกะทิ

ภาพที่ 3.174 น้ำพริกผักจิ้มกินกับไข่ต้ม

ภาพที่ 3.175 แกงพแนงหมูทำในงานบุญที่วัด

3.1.4.11 ภาษา

ใช้ภาษาพื้นบ้านชนไพร และภาษากลาง

3.1.4.12 ดนตรีการฟ้อนรำ

ชาวบ้านหมู่ที่3 มีการบรรเลงวงปี่พาทย์ทุกๆ วันพระวงปี่พาทย์จะประกอบไปด้วย ระนาด คล้อง กลอง ฉิ่ง ฉาบ ปัจจุบันวงปี่พาทย์ไม่มีผู้เล่นแล้ว มีการจ้างดนตรีในงานบวชมีวงปี่พาทย์ทำขวัญ นาค มีแตรวงนำชบวนแห่ไปบวช มีวงดนตรีในงานเลี้ยง งานศพมีแตรวงหรือตึบแกง แห่ไปเผา งานแต่งงานมีวงดนตรีฉลองงานแต่งงาน งานกฐินมีแตรวงหรือปี่พาทย์มาแสดงวงปี่พาทย์ ปัจจุบันผู้เฒ่าผู้แก่ที่เคยเล่นวงดนตรีเหล่านี้เสียชีวิตไปแล้วยังคงเหลือเพียงผู้เล่นคนเดียวขาด การสืบทอด เนื่องจากหนุ่มสาวในยุคนั้น นิยมเล่นร่ำวงทำให้คนในตำบลชนไพรนิยมร่ำวงย้อน ยุค สืบทอดมาจนปัจจุบัน

3.1.5 หมู่ 4 บ้านคลองขุด

3.1.5.1 ประวัติหมู่บ้าน

บ้านคลองขุด เป็นหมู่บ้านเก่าแก่เกิดมาหลายร้อยปีเหตุที่ได้ชื่อว่า บ้านคลองขุด นั้นมีผู้เล่าว่า เกิดจากคลอง 3 สายไหลมาบรรจบกันหรือสุดที่แม่น้ำจัน ซึ่งติดอยู่กับแม่น้ำป่าสักคือ คลองพระ อ่อน คลองกลาง และคลองวังหัน ดังนั้นชาวบ้านจึงพากันเรียกว่า บ้านคลองสุด ต่อมาชาวบ้าน เรียกเพี้ยนจากบ้านคลองสุด มาเป็นบ้านคลองขุด มาจนถึงปัจจุบัน (ประวัติหมู่บ้าน, 2542 : 159)

3.1.5.2 สถานที่สำคัญ

1) วัดศิลาดอกไม้ ตั้งอยู่เลขที่ 42 บ้านคลองขุด หมู่ที่ 4 ตำบลชอนไพร อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 6 ไร่ พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบ มีทางหลวงจังหวัดผ่านทางด้านทิศตะวันตก การคมนาคมสะดวก อาคารเสนาสนะต่างๆ มี ศาลาการเปรียญกว้าง 13.50 เมตร ยาว 16.50 เมตร สร้าง พ.ศ. 2506 เป็นอาคารไม้มุงด้วยสังกะสี กุฏิสงฆ์ จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้ มีเจดีย์ 5 องค์ องค์ใหญ่อยู่ตรงกลางวัดศิลาดอกไม้ สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2407 บริเวณเดิมเป็นป่าไผ่เป็นสวนมาก ชาวบ้านเรียก “วัดคลองขุด” ตามชื่อบ้าน ซึ่งหมู่บ้านนี้มีคลองที่ได้ขุดกัน บางคนก็เรียกว่าคลอง กุด หรือคลองสุต เพราะคลองมาสุดตรงที่หมู่บ้านนี้ (กองพุทธศาสนสถาน, 2530 : 1098)

ภาพที่ 3.176 ซุ้มประตูวัดศิลาดอกไม้

ภาพที่ 3.177 กุฏิวัดศิลาดอกไม้

ภาพที่ 3.178 เจดีย์กลางวัดศิลาดอกไม้

2) โรงเรียนบ้านคลองขุด

โรงเรียนบ้านคลองขุด ปัจจุบันเด็กนักเรียนมีจำนวนน้อยลงเป็นโรงเรียนขนาดเล็กสำหรับเด็กเล็ก

ภาพที่ 3.179 โรงเรียนบ้านคลองขุด

3.1.5.3 บุคคลสำคัญ

-

3.1.5.4 ความเชื่อและศาสนา

ความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาเกี่ยวกับการสร้างหมู่บ้าน มีความเชื่อในพระพุทธศาสนา และนับถือผีบรรพบุรุษ สืบทอดกันมาจากโบราณ ด้วยความเชื่อว่าท่านจะช่วยปกปักรักษาหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความอยู่ดีกินดี น้ำไม่ท่วม ปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายที่จะเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้ทุกคนปลอดภัยสบายดี ตลอดปี

3.1.5.5 ประเพณี

มีประเพณีที่กระทำสืบทอดต่อๆ กันมา คือ การบวชพระ ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญวันธรรมสวนะ งานเทศน์มหาชาติ และงานตรุษสงกรานต์ ก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ โดยยึดถือประเพณีดั้งเดิม

ภาพที่ 3.180 ชาวบ้านหมู่ 4 บ้านคลองขุด
ร่วมใจกันก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ

3.1.5.6 การแต่งกาย

การแต่งกายแต่งตามสมัยนิยม

3.1.5.7 บ้านเรือน

ในอดีตมีการสร้างบ้านด้วยไม้ได้ถุนสูง แต่ปัจจุบัน การสร้างบ้านเรือนเป็นรูปแบบสมัยใหม่โดย เป็นบ้านปูนชั้นเดียวบ้าง เป็นบ้านสองชั้นเมื่อสร้างเสร็จจะเป็นบ้านที่ด้านบนเป็นบ้านไม้ด้านล่างทำด้วยปูน มีที่นั่งเล่น รับแขก ทานอาหาร ห้องน้ำ และห้องครัว มีที่เก็บอุปกรณ์ทางการเกษตรไว้บริเวณบ้าน

3.1.5.8 เครื่องอุปโภค

เครื่องอุปโภคของของชาวบ้านหมู่ ที่ 4 นิยมจักสานจากไม้ไผ่ เพื่อใช้ในการจับสัตว์น้ำในแม่น้ำป่าสัก หรือตามห้วย หนอง คลอง บึง เช่น ถักแห และสวิงจับปลา สานไซ ตะกร้า กระบุง กระดัง หวดนึ่งข้าว กระจาด ตะข่อง ในด้านเครื่องนุ่งห่มชาวบ้านจะนิยมทอผ้าทำที่นอน และผ้าห่ม ปัจจุบันมีการเปลี่ยนไปหันไปซื้อจากตลาดแทน

3.1.5.9 เครื่องบริโภค

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีที่ดินทำกินมีที่ดินปลูกบ้าน มีการทำสวนไว้ในบริเวณบ้านมีการปลูกมะพร้าว มะม่วง กล้วย น้อยหน่า ขนุน และอื่นๆ ไว้ในสวนสำหรับบริโภคในครัวเรือน ที่เหลือก็ขาย ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร พืชเศรษฐกิจที่ชาวบ้านนิยมปลูกคือ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หอม กระเทียม ชาวบ้านนิยมจับปลาในแม่น้ำ ป่าสัก เพื่อทำปลาร้าไว้บริโภคและขาย

3.1.5.10 อาหาร

ชาวบ้านหมู่ที่ 4 บ้านคลองขุด เป็นกลุ่มคนที่มาจากหลากหลายทางวัฒนธรรม คนเหล่านี้ได้นำวัฒนธรรมด้านอาหารเข้ามาผสมผสานกับวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น มีการประยุกต์ผสมผสานเกิดเป็นอาหารที่มีเฉพาะถิ่นของหมู่บ้านเช่น ผักน้ำพริก แกงป่า เป็นต้น

3.1.5.11 ภาษา

ภาษาจะมีภาษาถิ่นหรือภาษาพื้นบ้านเป็นของตนเอง แต่คล้ายๆ ภาษาภาคกลาง

3.1.5.12 ดนตรีการพ้อนรำ

ชาวบ้านหมู่ที่ 4 มีการใช้ดนตรีในงานบวชในช่วงปีพาศกประกอบในงานบวช ใช้เครื่องดนตรีไปบวช ใช้ดนตรีในการกินเลี้ยงฉลองงานบวช งานศพใช้เครื่องดนตรีในการแห่ศพ งานแต่งงานในช่วงดนตรีฉลองงานแต่ง งานกฐินในช่วงปีพาศกหรือเครื่องดนตรีในการทอดกฐิน งานทำบุญที่วัด

3.1.6 หมู่ 5 บ้านสักแห้ง

3.1.6.1 ประวัติหมู่บ้าน

บ้านสักแห้งเดิมตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของบ้านหนองไผ่ในปัจจุบัน มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านหมู่บ้าน สาเหตุที่มาของชื่อบ้านสักแห้ง เดิมจะมีแม่น้ำไหลผ่านแต่ต่อมาแม่น้ำเกิดแห้งขอดเป็นช่วงๆ นานไปน้ำก็ไม่มีไหลเลย ชาวบ้านที่มาตั้งรกรากอยู่จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่าบ้านสักแห้ง (ประวัติหมู่บ้าน, 2542:160) อีกคำบอกเล่าหนึ่งของนายจุน อยู่สุข สมัยก่อนจะมีคนต่างถิ่นนำสินค้าใส่เรือมาขายในหมู่บ้านมาจอดเรือแล้ว ชักเสื่อผ้าบริเวณนั้น จึงเรียกตรงนั้นว่าซักแห้ง ซึ่งเป็นภาษาหนองไผ่

3.1.6.2 สถานที่สำคัญ

-

3.1.6.3 บุคคลสำคัญ

-

3.1.6.4 ความเชื่อและศาสนา

ความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาเกี่ยวกับการสร้างหมู่บ้าน มีความเชื่อในพระพุทธศาสนา และนับถือผีบรรพบุรุษ เจ้าที่เจ้าทาง สืบต่อกันมาจากโบราณ ด้วยความเชื่อว่าท่านจะช่วยปกป้องรักษาหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความอยู่ดีกินดี น้ำไม่ท่วม ปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายที่จะเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้ทุกคนปลอดภัยสบายดี ตลอดปี หมู่บ้านนี้จะเชื่อในเจ้าพ่อมหาดไทย และมีการจะจัดเลี้ยงในทุกๆ ปี

3.1.6.5 ประเพณี

ประเพณีที่นิยมถือปฏิบัติกันต่อๆ มาช้านานคือ ทำบุญขึ้นปีใหม่ ถวายผ้ากฐิน งานบวชพระ งานแต่งงาน งานศพ ทำบุญวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันวิสาขบูชา การเลี้ยงเจ้าเข้าทรงที่นับถือกันมาแต่โบราณ

3.1.6.6 การแต่งกาย

การแต่งกายแต่งตามสมัยนิยมไป คนรุ่นใหม่จะแต่งกายค่อนข้างทันสมัย

3.1.6.7 บ้านเรือน

การสร้างบ้านเรือนในสมัยก่อนเป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง ปัจจุบันเป็นรูปแบบสมัยใหม่โดย สร้างบ้านปูนชั้นเดียว และบ้านสองชั้นด้านบนเป็นบ้านไม้ด้านล่างทำด้วยปูน มียุงเก็บข้าว มีที่เก็บอุปกรณ์ทางการเกษตรไว้บริเวณบ้าน

3.1.6.8 เครื่องอุปโภค

เครื่องอุปโภคของของชาวบ้านหมู่ ที่ 5 นิยมจักสานจากไม้ไผ่ เพื่อใช้ในการจับสัตว์น้ำในแม่น้ำป่าสัก หรือตามห้วย หนอง คลอง บึง เช่น ถักแห และสวิงจับปลา สานไซ ตะกร้า กระบุง กระดัง หวดหนึ่งข้าว กระจาด ตะข่อง ในด้านเครื่องนุ่งห่มชาวบ้านจะนิยมทอผ้าทำที่นอน และผ้าห่ม ปัจจุบันนิยมซื้อตามท้องตลาด

3.1.6.9 เครื่องบริโภค

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีที่ดินทำกินมีที่ดินปลูกบ้าน มีการทำสวนไว้ในบริเวณบ้าน มีการปลูกพืชผักสวนครัว ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร นิยมปลูก ข้าว ข้าวโพด ชาวบ้านนิยมจับปลาในแม่น้ำป่าสักเพื่อนำมาประกอบอาหาร ทำปลาร้าไว้บริโภคและ แลกเปลี่ยน หรือขายให้กับเพื่อนบ้าน

3.1.6.10 อาหาร

ชาวบ้านหมู่ ที่ 5 บ้านคลองขุด เป็นกลุ่มคนที่มาจากหลากหลายทางวัฒนธรรม คนเหล่านี้ได้นำวัฒนธรรมด้านอาหารเข้ามาผสมผสานกับวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น มีการประยุกต์ผสมผสานเกิดเป็นอาหารที่มีเฉพาะในท้องถิ่นของหมู่บ้าน

3.1.6.11 ภาษา

ชาวบ้านในหมู่ที่ 5 จะใช้ภาษาถิ่นมีสำเนียงขอนแก่น

3.1.6.12 ดนตรีการพ่อนรำ

ชาวบ้านหมู่ ที่ 5 มีการ จ้างวงดนตรีเดี่ยว ในงานบวช งานศพ งานแต่งงาน งานกฐิน และงานทำบุญที่วัด

3.1.7 หมู่ 6 บ้านคลองสำโรง

3.1.7.1 ประวัติหมู่บ้าน

แม่ใหญ่คำอู่ จงจิตร อายุ 85 ปี เล่าให้ฟังว่า บ้านคลองสำโรงเป็นหมู่บ้านที่เกิดประมาณ 50 ปีที่แล้ว เกิดจากมีชาวพิจิตร หล่มสัก หล่มเก่า บ้านน้ำร้อน และบ้านซอนไพร ไปจับจองที่ดินว่างเปล่าริมแม่น้ำป่าสัก เพื่อสร้างนา และได้ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนมีการสร้างวัด คือ วัดอุดมมงคลาราม และที่พักระงษ์ ศิริบุญโญเดิมชื่อว่า คลองสำราญ ชาวบ้านตั้งบ้านเรือนขนานไปกับริมแม่น้ำป่าสัก ส่วนใหญ่จะมีอาชีพทำนา

หมู่บ้านขึ้นอยู่กับบ้านคลองขุด ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2500 – 2503 มีราษฎรได้อพยพจากต่างถิ่นส่วนใหญ่มาจับจองที่ดินเพื่อทำนา โดยมาจากอำเภอหล่มสัก ได้นำวัฒนธรรมลาวหล่มสักมาในตำบลซอนไพรด้วย ในช่วงที่บ้านเรือนหนาแน่นนั้น ได้สร้างวัดขึ้นพร้อมเปิดโรงเรียนโดยอาศัยศาลาวัดเป็นที่เรียนหนังสือเมื่อ ปี พ.ศ. 2503 เมื่อมีครัวเรือนมาอาศัยมากขึ้นจึงได้มีการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นชื่อว่า บ้านคลองสำโรง เพราะมีการตั้งบ้านเรือนอยู่ตามแนวริมคลอง ซึ่งมีต้นสำโรงขึ้นอยู่ริมคลอง จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า คลองสำโรง ตั้งแต่นั้นมา (ประวัติหมู่บ้าน, 2542 : 161)

3.1.7.2 สถานที่สำคัญ

ในหมู่ที่ 6 บ้านคลองสำโรงนี้มีสถานที่สำคัญดังนี้

- 1) วิถีวิถีที่สวงามมากเนื่องจากชาวบ้านในหมู่บ้านประกอบอาชีพทำนา ปลูกข้าวโพด ในฤดูฝน จะมีวิถีที่สวงาม เพราะจะมองเห็นทุ่งนาสีเขียวและมีเทือกเขาเพชรบูรณ์เป็นฉากหลังฝั่งตะวันตกเห็นได้อย่างชัดเจน ในหมู่ที่ 6 นี้ติดกับแม่น้ำป่าสัก ชาวบ้านมีการทำฝายจะล่อน้ำ มีถนนและสะพานข้ามแม่น้ำป่าสักจากทิศตะวันออกไปทิศตะวันตก ทำให้สามารถยืมชมวิวแม่น้ำป่าสักได้

ภาพที่ 3.181 ท้องทุ่งนาหมู่ที่ 6 บ้านคลองสำโรง

ภาพที่ 3.182 แม่น้ำป่าสัก

2) ที่ริมแม่น้ำมีโครงการหมู่บ้าน สปก.มีการจัดสรรที่ดินแปลงละเท่าๆ กัน ชาวบ้านที่เข้าไปทำมาหากินมีการปลูกพืช เช่น ข้าวโพด ข้าว ถั่วฝักยาว ผลไม้ และพืชผักต่างๆ มีสระน้ำสาธารณะ ซึ่งได้มีพระสงฆ์ไปอาศัยอยู่ และมีการจัดตั้งเป็นที่พักสงฆ์ศรัทธาธรรมศิริบุญ โณ ที่พักสงฆ์นี้หลวงพ่อบุญให้ฟังว่า ท่านได้เข้ามาพักเมื่อปี พ.ศ. 2553 มีพระสงฆ์ 2 รูป มีแม่ ขาว 6 คน ในทุกวันพระมีคนมาทำบุญประมาณ 10 คน ที่พักสงฆ์นี้อากาศดีมากลมพัดเย็นสบายมีต้นไม้ร่มรื่นสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ มีศาลากลางน้ำสำหรับนั่งเล่น มีศาลา สำหรับทำบุญ มีหอระฆัง 1 หลัง มีกุฏิที่พักสงฆ์ 2 หลัง

ภาพที่ 3.183 ศาลากลางน้ำที่พักสงฆ์ศรัทธาธรรมศิริบุญ โณ

ภาพที่ 3.184 กุฎีที่ปักธงธรรมศิริบุญ

3) วัดอุดมมงคลารามตั้งอยู่เลขที่ 60 บ้านคลองสำโรง หมู่ที่ 6 ตำบล ชอนไพร อำเภอมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 7 ไร่ 62 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 1 เส้น 16 วา 2 ศอก ติดต่อกับลำคลองสำโรง ทิศใต้ ยาว 2 เส้น 11 วา ติดต่อกับที่ดิน ของนายสุทัน ครรไลรักษ์ ทิศตะวันออกยาว 2 เส้น 18 วา ติดต่อกับที่ดินของนางบรรจง วงศ์แก้ว ทิศตะวันตกยาว 3 เส้น 9 วา ติดต่อกับลำคลองสำโรง ตาม น.ส. 3 เลขที่ 423 พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม ถูกน้ำท่วมในฤดูฝนทุกปี เพราะน้ำจะล้นฝั่งคลอง และแม่น้ำป่าสักไหลบ่ามาท่วมถึง อาคารเสนาสนะต่างๆ มี ศาลาการเปรียญกว้าง 12 เมตร ยาว 21 เมตร สร้างพ.ศ. 2524 เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ หอสวดมนต์กว้าง 9 เมตร ยาว 15 เมตร สร้าง พ.ศ. 2510 เป็นอาคารไม้ กุฎีสงฆ์ จำนวน 4 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 1 หลัง อาคาร ไม้ 3 หลังวัดอุดมมงคลาราม กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งเป็นวัดนับตั้งแต่วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2519 ชาวบ้านเรียก “วัดคลองสำโรง” ตามชื่อหมู่บ้าน โดยมีนายบุญธรรม ดง เจริญชัย พร้อมด้วยชาวบ้านร่วมใจกันจัดสร้าง ซึ่งได้ริเริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2502 มี พระภิกษุอยู่จำพรรษา 5 รูป (กองพุทธศาสนาสถาน, 2530)

ปัจจุบันวัดอุดมมงคลาราม เป็นวัดที่มีประชาชนไปทำบุญ และเป็นศูนย์รวมของความเชื่อ ประเพณีต่างๆ ของคนในหมู่บ้าน ภายในวัดได้รับการพัฒนาให้มีความเจริญ มีสิ่งก่อสร้างต่างๆ มากมาย เช่น อุโบสถ ศาลา หอระฆัง กุฎีที่ปักธงธรรมศิริ บุญพระ ศาลเจ้าที่ ปูพहार ศาลปู่ ศาลย่า ศาลบรรพบุรุษ มีที่นั่งพักผ่อนใต้ต้นไม้หลายแห่ง บรรยากาศในวัด สะอาด ร่มรื่น เหมาะแก่การไปนั่งพักผ่อนหย่อนใจ การปฏิบัติธรรม และการศึกษาหาความรู้ทาง พระพุทธศาสนา

ภาพที่ 3.185 ประตูทางเข้าวัดอุดมมงคลาราม

ภาพที่ 3.186 อุโบสถ์และหระฆังภายในวัด

ภาพที่ 3.187 บริเวณรอบวัดอุดมมงคลาราม

4) โรงเรียนบ้านคลองสำโรงตั้งอยู่หมู่ที่ 6

ภาพที่ 3.188 โรงเรียนบ้านคลองสำโรง

3.1.7.3 บุคคลสำคัญ

-

3.1.7.4 ความเชื่อและศาสนา

ชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธ และมีความเชื่อเรื่องผีเจ้าที่ ผีปู่ ยา ตา ยาย ผีบรรพบุรุษ ดังนั้นภายในวัดอุดมมงคลารามจึงมีการตั้งศาล 3 แห่ง ดังต่อไปนี้

1) ศาลเจ้าที่ปู่ทหาร คนในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อเรื่องผีเจ้าบ้าน จะช่วยปกป้องรักษาหมู่บ้านให้ปลอดภัยจากพายุ น้ำท่วม ให้อยู่เย็นเป็นสุข และให้สถานที่ที่มีความเจริญ ดังนั้นจึงมีการตั้งศาลเจ้าที่ปู่ทหาร ภายในบริเวณ วัดอุดมมงคลารามโดยมีการสร้างศาลเจ้าที่ปู่ทหาร มีการปั้นรูปคนแต่งกายด้วยชุดทหารสมัยโบราณนั่งถือดาบ เป็นรูปปั้นด้วยปูนแทนตัวเจ้าที่ปู่ทหารภายในศาล มีบริวารเป็นตุ๊กตาทหารถือปืน มีพวงมาลัยและน้ำหวานเป็นเครื่องบวงสรวง พระในวัดท่านเล่าให้ฟังว่า มีพิธีบวงสรวงในเดือน 6 ของทุกปี โดยมีการนำชุดทหารมาถวายเจ้าที่ปู่ทหาร เป็นความเชื่อที่เกิดจากการอพยพมาตั้งถิ่นฐานของชาวเชื้อสายหล่มสักและหล่มเก่า

ภาพที่ 3.189 ศาลเจ้าที่ปู่ทหาร

2) ศาลปู่ ย่า หรือศาลตา ยาย ที่ชาวบ้านเรียกกันมีการตั้งศาลภายในบริเวณหลังวัด มีเครื่องเคารพสักการะ ภายในมีตุ๊กตาชายหญิงเล็กๆ มีสำรับอาหารขนาดเล็ก (พาข้าวน้อย) มีน้ำดื่มพวงมาลัยทางขึ้นมีบันได 3 ชั้น แม่ใหญ่คำอู่ จงจิตร เล่าว่า นายบุญธรรม ดงเจริญชัย และนางมา ดงเจริญชัย ผู้บริจาคที่ดินให้วัดท่านได้เสียชีวิตไปแล้ว ชาวบ้านที่มาทำบุญในวัดนี้ได้ตั้งศาลปู่ ย่า เพื่อสักการะให้กับบรรพบุรุษที่ชาวบ้านเคารพนับถือ พิธีกรรมจะจัดขึ้นในทุกๆ เดือน 6 ของทุกปี

ภาพที่ 3.190 ศาลปู่ ย่า

3) ศาลบรรพบุรุษชาวบ้านในหมู่ที่ 6 นี้ มีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ โดยเมื่อมีปู่ ย่า ตา ยายเสียชีวิต หลังจากเผาแล้วเก็บกระดูก นำกระดูกไปใส่ไว้ในธาตุแล้วยังมีการตั้งศาลขึ้นมาเพื่อสักการะบูชาภายในวัดบางรายนำกระดูกไปใส่ธาตุตั้งไว้ในบริเวณบ้านหรือบริเวณสวนในพื้นที่ของตนเอง

ภาพที่ 3.191 ศาลบรรพบุรุษภายในวัดอุดมมงคลาราม

3.1.7.5 ประเพณี

ประเพณีที่นิยมถือปฏิบัติกันต่อๆ มาช้านาน คือ ทำบุญ ขึ้นปีใหม่งานบวชพระ งานแต่งงาน งานศพ ทำบุญวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันวิสาขบูชาและเลี้ยงเจ้าที่ปู่ทวด ศาลปู่ ย่า เจ้าที่บรรพบุรุษ โดยจะมีการเลี้ยงเป็นประจำของทุกปี

ภาพที่ 3.192 ชาวบ้านร่วมทำบุญในวันเข้าพรรษา

3.1.7.6 การแต่งกาย

การแต่งกายผู้หญิงเมื่อไปทำบุญที่วัด งานบวชพระ งานแต่งงาน นิยมนุ่งผ้าถุงใส่เสื้อผ้าสีต่างๆสวยงาม ผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาวยาวสีดำหรือสีเข้ม ใส่เสื้อเชิ้ตหรือเสื้อยืดสีต่างๆ ในงานศพมีการแต่งกายด้วยชุดสีดำหรือสีขาว

ภาพที่ 3.193 การแต่งกายของชาวบ้านหมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 8

3.1.7.7 บ้านเรือน

การสร้างบ้านเรือน นิยมสร้าง บ้านไม้ใต้ถุนสูง สร้างบ้านปูนชั้นเดียว และ บ้านสองชั้นด้านบนเป็นบ้านไม้ด้านล่างทำด้วยปูนมี ยุงเก็บข้าว มีที่เก็บอุปกรณ์ทางการเกษตรไว้บริเวณบ้าน

ภาพที่ 3.194 บ้านเรือนในหมู่ที่ 6

ภาพที่ 3.195 ยุงข้าวของชาวบ้านหมู่ที่ 6

3.1.7.8 เครื่องอุปโภค

เครื่องอุปโภคของชาวบ้านหมู่ 6 นิยมจักสานจากไม้ไผ่ เพื่อใช้ในการ จับสัตว์น้ำในแม่น้ำป่าสัก หรือตามห้วย หนอง คลอง บึง เช่น ถักแห และสวิงจับปลา สานไซ ตะกร้า กระบุง กระดัง หวดนึ่งข้าว กระจาด ตะข้อง เป็นต้น ในด้านเครื่องนุ่งห่มสมัยก่อน ชาวบ้านจะนิยมทอผ้าทำที่นอน และผ้าห่ม ปัจจุบันซื้อจากตลาด

3.1.7.9 เครื่องบริโภค

ชาวบ้านหมู่ที่ 6 บ้านคลองสำโรง นิยมปลูกผัก ปลูกหน่อไม้ ไร่บริโภคในสวน บริเวณบ้านมีการปลูกมะพร้าว มะม่วง กล้วย หน้อยหน้า ขนุน และอื่นๆ ไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน ที่เหลือก็ขาย ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร นิยมปลูก ข้าว นาปี ปลูกหอมปลูกกระเทียม เพราะที่นาอยู่ริมแม่น้ำป่าสักชาวบ้านในหมู่บ้านนี้สามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี และจะมีการปลูกพืชอื่น สลับกับข้าว เช่น ถั่วเขียว หรือข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านนิยมจับปลาในแม่น้ำ ป่าสัก เพื่อทำปลาร้าไว้บริโภคและขาย

3.1.7.10 อาหาร

อาหารที่ชาวบ้านมาทำบุญที่วัดจะมีความหลากหลาย เช่น ผัด ทอด หมก แกง เป็นต้น แต่ที่สำคัญคือ ชาวบ้านนิยมรับประทานข้าวเหนียว ชาวบ้านจะพกกระติบข้าวเหนียวต่างจากชาวบ้านในหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลชอนไพร ใบเล็กๆ มาถวายพระ พอเสร็จจากที่พระท่านฉันข้าวเรียบร้อยแล้วก็นำกระติบข้าวกลับบ้าน หรือถ้าออกท่องไร่นาท้องนา ก็จะพกกระติบข้าวเหนียวไปด้วย วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านนี้ จะใช้ชีวิตเหมือนกับคนหล่มสักหรือหล่มเก่า เพราะส่วนใหญ่จะเป็นคนหล่มเก่า หล่มสัก เข้ามาอยู่ อาหารส่วนใหญ่จะเป็นผักน้ำพริก หมก หน่อไม้ แกงป่า ใช้มือจกข้าวเหนียวในกระติบกัน ไม่ได้ตักใส่จานหรือใส่ห่อ

ภาพที่ 3.196 อาหารของคนบ้านคลองสำโรง

ภาพที่ 3.197 การกินอาหารของชาวบ้านคลองสำโรง

3.1.7.11 ภาษา

คนที่มาอยู่ในหมู่บ้านส่วนใหญ่ใช้ภาษาที่มีสำเนียงหล่มสัก ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม จากคนหล่มสัก และคนดั้งเดิมบางหลังคาเรือนจะใช้ภาษาถิ่นและภาษาพื้นบ้านของตนเอง บางหลังคาเรือนเป็นคนจังหวัดพิจิตรสำเนียงพูดจะใช้ภาษากลาง

3.1.7.12 ดนตรีการพ้อนรำ

ชาวบ้านในหมู่ที่ 6 มีการใช้ดนตรีในงานบวช งานศพ งานแต่งงาน งานกฐิน ตามวัฒนธรรมของคนแต่ละกลุ่มนำเข้ามาในหมู่บ้าน

3.1.8 หมู่ 7 บ้านสักเจริญ

3.1.8.1 ประวัติหมู่บ้าน

บ้านสักเจริญ เดิมเป็นพื้นที่บ้านสักแห้ง ต่อมา มีจำนวนราษฎรมากขึ้น ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านตั้งเป็นบ้านสักเจริญเมื่อ ปี พ.ศ. 2539 สาเหตุที่มาของบ้านสักเจริญ เพราะได้แยกมาจากบ้านสักแห้ง ซึ่งมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน

3.1.8.2 สถานที่สำคัญ

1) วัดวาริวงค์ ตั้งอยู่เลขที่ 18 บ้านสักแห้ง หมู่ที่ 7 ตำบลซอนไพร อำเภอเมืองเพชรบูรณ์จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 7 ไร่ 1 งาน 15 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 2 เส้น 15 วา ติดต่อกับที่ดินของนายหว่าง ทิศใต้ยาว 2 เส้น 15 วา ติดต่อกับลำคลอง ทิศตะวันออกยาว 2 เส้น 13 วา ติดต่อกับลำคลอง ทิศตะวันตกยาว 2 เส้น 13 วา ติดต่อกับลำคลอง ตาม ส.ค. 1 เลขที่ 37 พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม มีลำคลองล้อมรอบ อาคารเสนาสนะต่างๆ มี ศาลาการเปรียญ กว้าง 17 เมตร ยาว 29 เมตร สร้าง พ.ศ. 2552 เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ หอสวดมนต์ กว้าง 4 เมตร ยาว 9 เมตร สร้าง พ.ศ. 2516 เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ กุฏิสงฆ์ 4 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 1 หลัง เป็นอาคารไม้ 3 หลังวัดวาริวงค์สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2407 เนื่องจากบริเวณที่ตั้งวัดมีน้ำล้อมรอบแต่ชาวบ้านมักจะเรียกว่า “วัดป่าสักแห้ง” ตามชื่อบ้าน (กองพุทธศาสนาสถาน, 2530 : 1056)

2) โรงเรียนบ้านสักแห้ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลซอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งเมื่อ พ.ศ.2460

3) ศาลเจ้าพ่อมหาชาติไทย

3.1.8.3 บุคคลสำคัญ

-

3.1.8.4 ความเชื่อและศาสนา

ความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาคู่กับการสร้างหมู่บ้าน มีความเชื่อในพระพุทธศาสนา และนับถือผีบรรพบุรุษมีการตั้งศาลเจ้าพ่อมหาชาติไทย มีการเลี้ยงเจ้าพ่อ เจ้าที่

เจ้าทาง สืบต่อกันมาจากโบราณ ด้วยความเชื่อว่าท่านจะช่วยปกป้องรักษาหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความอยู่ดีกินดี น้ำไม่ท่วม ปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายที่จะเกิดขึ้นในหมู่บ้าน จะจัดเลี้ยงทุก ๆ ปี

3.1.8.5 ประเพณี

ประเพณีที่นิยมถือปฏิบัติต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน คือ ทำบุญขึ้นปีใหม่ ถวายผ้ากฐิน งานบวชพระ งานแต่งงาน งานศพ ทำบุญวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันวิสาขบูชา การเลี้ยงเจ้าเข้าทรงซึ่งถือกันมาแต่โบราณในหมู่บ้านนี้มีประเพณีแข่งเรือ ซึ่งจะจัดในคลองหน้าวัดวารีวงศ์ โดยจัดขึ้นทุกปีในช่วงเทศกาลออกพรรษา

3.1.8.6 การแต่งกาย

การแต่งกายนิยมแต่งแบบพื้นเมือง นุ่งกางเกงและสวมผ้าถุงตามสมัยนิยม

3.1.8.7 บ้านเรือน

การสร้างบ้านเรือนในสมัยก่อนเป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง ปัจจุบันเป็นรูปแบบสมัยใหม่โดย เป็นบ้านปูนชั้นเดียวหรือเป็นบ้านสองชั้นตามฐานะของครอบครัว

3.1.8.8 เครื่องอุปโภค

เครื่องอุปโภคของของชาวบ้านหมู่ ที่ 7 นิยมจักสานจากไม้ไผ่ เพื่อใช้ในการจับสัตว์น้ำในแม่น้ำป่าสัก หรือตามห้วย หนอง คลอง บึง เช่น ถักแห และสวิงจับปลา สานไซ ตะกร้า กระบุง กระดัง หวดหนึ่งข้าว กระจาด ตะข่อง ปัจจุบันนิยมซื้อตามตลาด

3.1.8.9 เครื่องบริโภค

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีที่ดินทำกินมีที่ดินปลูกบ้าน มีการทำสวนไว้ในบริเวณบ้าน มีการปลูกพืชผักสวนครัว สำหรับบริโภคในครัวเรือน ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร พืชเศรษฐกิจที่ชาวบ้านนิยมปลูกได้แก่ ข้าว เนื่องจากที่นาอยู่ริมแม่น้ำป่าสักสามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี หลังจากทำนาปีแล้วชาวบ้านอาจจะมีการปลูกพืชอื่น สลับกับข้าว เช่น ถั่วเขียว หรือข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านนิยมจับปลาในแม่น้ำ ป่าสัก เพื่อทำปลาร้าไว้บริโภคและขาย

3.1.8.10 อาหาร

ชาวบ้านหมู่ ที่ 7 บ้านสักเจริญ เป็นกลุ่มคนที่มาจากหลากหลายทางวัฒนธรรม คนเหล่านี้ได้นำวัฒนธรรมด้านอาหารเข้ามาผสมผสานกับวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น

3.1.8.11 ภาษา

ชาวบ้านในหมู่ที่ 7 ส่วนมากใช้ภาษาไทยท้องถิ่นและสำเนียงทางอำเภอหล่มสัก

3.1.8.12 ดนตรีการพ้องรำ

ชาวบ้านในหมู่ ที่ 7 มีการใช้ดนตรี แตรวง ในงานบวช งานศพ งานแต่งงาน งานกฐิน งานทำบุญที่วัด

3.1.9 หมู่ 8 บ้านคลองเจริญ

3.1.9.1 ประวัติหมู่บ้าน

เดิมหมู่ที่ 8 นี้ได้มีพื้นที่รวมอยู่กับหมู่ที่ 6 เรียกว่า บ้านคลองสำโรง ต่อมาเนื่องจากการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนและประชากรมีจำนวนมากเพิ่มขึ้น ดังนั้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2554 จึงมีการแยกพื้นที่ปกครองออกโดยแบ่งบ้านคลองสำโรงเดิม เป็นบ้านคลองเจริญ

3.1.9.2 สถานที่สำคัญ

สถานที่สำคัญในหมู่ที่ 8 มีหนึ่งแห่งคือ วัดจงจิตรสามัคคีธรรม ประวัตินัดงจิตรสามัคคีธรรม แม่ใหญ่คำอู่ จงจิตร อายุ 75 ปี บ้านเลขที่ 84 หมู่ 8 บ้านคลองเจริญ ตำบลซอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เล่าว่าเมื่อ 35 ปีที่แล้ว ได้มอบที่ดินให้เป็นที่สร้างวัดจงจิตรสามัคคีธรรม ในทุกวันพระแม่ใหญ่คำอู่ จงจิตร และคณะจะมาถือศีลปฏิบัติธรรมที่วัด ปัจจุบันศาลาแห่งนี้ยังคงมีผู้มาถือ ศีลปฏิบัติธรรมในทุกวันพระในช่วงเช้าพรรษา วัดจงจิตรสามัคคีธรรม สังกัดวัดธรรมยุทน์ มีเนื้อที่ 9 ไร่ ศาลา 1 หลังกุฏิ 1 หลัง มีพระสงฆ์ 1 องค์ มีรูปปั้นพระพุทธรูป สร้างอยู่ภายในบริเวณวัด บรรยากาศภายในวัดร่มรื่น และเงียบสงบ จะป รกคุมไปด้วยต้นไม้ใหญ่ บริเวณวัดจะมีคลองน้ำที่ลึกรอบๆ วัด

ภาพที่ 3.198 ชุ่มพระภายในวัดจงจิตรสามัคคีธรรม

3.1.9.3 บุคคลสำคัญ

-

3.1.9.4 ความเชื่อและศาสนา

แม่ใหญ่คำอู่ จงจิตร เล่าว่าคนสมัยก่อนที่อพยพมาอยู่ในพื้นที่เป็นคน สมอทอด ลำารายณ์ หนองไผ่ อัยรยา มาอยู่ในหมู่บ้านมาทำนาแล้วก็กลับไป ต่อมาก็กลุ่มคน หล่มสักและหล่มเก่ามาทำนาและตั้งรกราก จึงนำความเชื่อในการนับถือผีและพิธีกรรมของคน หล่มสักและหล่มเก่าเข้ามาด้วยมีการตั้งศาลไถ่กับบริเวณวัดจงจิตรสามัคคีธรรม จำนวน 2 ศาล ศาลแรกอาจมีการชำรุดและพังแต่ชาวบ้านก็ไม่ได้รื้อถอนแต่อย่างใด จึงสร้างศาลขึ้นมาใหม่ให้มี

ความมั่นคงกว่าเดิม ชาวบ้านเรียกว่า “ศาลเจ้าพ่อสตื่อ” ภายในศาลจะมีรูปปั้นช้าง ม้า และ ตู๊กตาคนตัวเล็กๆ มีพวงมาลัยคล้องไว้ตามเสา ชาวบ้านจะนิยมเลี้ยงเจ้าพ่อสตื่อ ภายในเดือน 6 ของทุกปี

ภาพที่ 3.199 ศาลเจ้าพ่อสตื่อหมู่ที่ 8 บ้านคลองเจริญ

3.1.9.5 ประเพณี

ประเพณีที่นิยมถือปฏิบัติกันต่อๆ มาช้านาน คือ ทำบุญปีใหม่ งานบวช พระ งานแต่งงาน งานศพ ทำบุญวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันวิสาขบูชา และวันเลี้ยง เจ้าพ่อสตื่อ

3.1.9.6 การแต่งกาย

การแต่งกายผู้หญิงเมื่อไปทำบุญที่วัด งานบวชพระ งานแต่งงาน นิยม นุ่งผ้าถุงใส่เสื้อผ้าสีต่างๆสวยงาม ผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาวยาสีดำหรือสีเข้ม ใส่เสื้อเชิ้ตหรือเสื้อยืดสีต่างๆ ในงานศพมีการแต่งกายด้วยชุดสีดำ การแต่งกายแต่งตามแบบไทยและตามสมัยนิยมทั่วไป

3.1.9.7 บ้านเรือน

การสร้างบ้านเรือนจะเป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง และปัจจุบันบ้านเป็นรูปแบบสมัยใหม่โดย สร้างบ้านปูนชั้นเดียว สร้างบ้านสองชั้นบางตามฐานะทางครอบครัว

3.1.9.8 เครื่องอุปโภค

เครื่องอุปโภคของชาวบ้านหมู่ 8นิยมจักสานจากไม้ไผ่ เพื่อใช้ในการจับสัตว์น้ำในแม่น้ำป่าสัก หรือตามห้วย หนอง คลอง บึง เช่น ถักแห และสวิงจับปลา สาหร่าย ตะกร้า กระบุง กระดัง หวดนึ่งข้าว กระจาด ตะข้อง เป็นต้น

3.1.9.9 เครื่องบริโภค

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีที่ดินทำกินมีที่ดินปลูกบ้าน มีการทำสวนไว้ในบริเวณบ้าน มีการปลูกพืชผักสวนครัว สำหรับบริโภคในครัวเรือน ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร พืชเศรษฐกิจที่ชาวบ้านนิยมปลูก ได้แก่ ข้าว เพราะมี ที่นาอยู่ริมแม่น้ำป่าสักสามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี หลังจากทำนาปีแล้วชาวบ้านอาจจะมีการปลูกพืชอื่น สลับกับข้าว เช่น ถั่วเขียว หรือข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านนิยมจับปลาในแม่น้ำ ป่าสัก เพื่อทำปลาร้าไว้บริโภคและขาย

3.1.9.10 อาหาร

อาหารที่ชาวบ้านนิยมรับประทาน คือข้าวเหนียว วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านนี้ จะใช้ชีวิตเหมือนกับคนหล่ม เพราะส่วนใหญ่จะเป็นคนหล่มเก่า หล่มสัก เข้ามาอยู่ในเขตพื้นที่ อาหารส่วนใหญ่จะเป็นผักน้ำพริก แกงป่า เป็นต้น

3.1.9.11 ภาษา

คนที่มาอยู่ในหมู่บ้านจะใช้ภาษาลาวหล่มสัก ประเพณีศิลปวัฒนธรรมจากคนหล่มสัก ภาษาส่วนใหญ่ใช้ภาษาที่มีเสียงลาวหล่มสัก และคนดั้งเดิมบางหลังคาเรือนจะเป็นคนพิจิตรสำเนียงพูดจะใช้ภาษากลาง

3.1.9.12 ดนตรีการพ่อนรำ

ชาวบ้านในหมู่ 8 ใช้ดนตรีเตมวอในงานบวช งานศพ งานแต่งงาน งานกฐิน งานทำบุญที่วัด

3.1.10 หมู่ 9 บ้านเหมืองกลาง

3.1.10.1 ประวัติหมู่บ้าน

เดิมอยู่ในพื้นที่หมู่ 3 เนื่องจากมีการขยายครัวเรือน จึงตั้งหมู่บ้านใหม่แยกออกจากหมู่ 3 มาเป็นหมู่ที่ 9 บ้านเหมืองกลาง

3.1.10.2 สถานที่สำคัญ

1) องค์การบริหารส่วนตำบลชนไพร ตั้งอยู่เลขที่ 333 หมู่ 9 ตำบลชนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ภายในบริเวณจะมีอาคาร 2 ชั้น ซึ่งชั้นล่างเป็นสำนักงานและชั้นบนมีห้องประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบลชนไพร มีอาคารชั้นเดียวเพื่อใช้เป็นศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน และห้องประชุมเล็กสำหรับให้กลุ่มชาวบ้านได้ใช้ทำกิจกรรมต่างๆ มีอาคารจัดตั้งศูนย์บริหารศตวรรษที่ 21 ประจำตำบล มีธนาคารออมสิน สาขาบ้านเหมืองกลาง มีลานเอนกประสงค์ใช้ทำกิจกรรมต่างๆ ด้านหลังมีสนามวอลเลย์บอล ค่ายมวย สนามฟุตบอล มีศูนย์โรงเรียนเด็กเล็ก มีศาลเจ้าพ่อร่มขาว ร่มเขียว และศาลเจ้าพ่อเสือ

ภาพที่ 3.200 องค์การบริหารส่วนตำบลซอนไพร

ภาพที่ 3.201 ศูนย์บริการการศึกษา
และศูนย์บริหารศัตรูพืชประจำตำบล

ภาพที่ 3.202 ศูนย์โรงเรียนเด็กเล็ก

2) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลชนไพร อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ภาพที่ 3.203 ป้ายโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ
ตำบลชนไพร

ภาพที่ 3.204 สถานที่ทำการโรงพยาบาล
ส่งเสริมสุขภาพตำบลชนไพร

3) ตลาดชุมชนชนชอนไพร ในตำบลชอนไพรมีตลาดชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 9 บ้านเหมืองกลาง ตลาดแห่งนี้จะมีชาวบ้านนำพืชผลทางการเกษตร พืชผัก อาหารมาขายแลกเปลี่ยนกัน ชาวบ้านหมู่ 1, 2, 3, 4, 5 และหมู่ 9 จะมาซื้อของในตลาดแห่งนี้ทุกวัน

ภาพที่ 3.205 ตลาดชุมชนชอนไพร

4) โรงเรียนบ้านชอนไพร หมู่ที่ 9 ตำบลชอนไพร อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์

ภาพที่ 3.206 โรงเรียนบ้านชอนไพร

3.1.10.2 บุคคลสำคัญ

-

3.1.10.3 ความเชื่อและศาสนา

ความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาคู่กับการสร้างหมู่บ้าน มีความเชื่อในพระพุทธศาสนา และนับถือผีบรรพบุรุษ มีการเลี้ยงเจ้าพ่อร่มขาว ร่มเขียว เจ้าพ่อเสือ และเจ้าแม่ตะเคียนทอง ของคนชนไพร สืบทอดกันมาจากโบราณ ด้วยความเชื่อว่าท่านจะช่วยปกป้องรักษาหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความอยู่ดีกินดี น้ำไม่ท่วม ปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายที่จะเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้ทุกคนปลอดภัยสบายดี ตลอดปี จะจัดเลี้ยงในเดือน 6 ของทุกๆ ปีการเลี้ยงเจ้าพ่อเป็นพิธีที่สืบทอดต่อกันมา มีเจ้าแม่ตะเคียนทองมาทำให้นักเรียนเป็นลม ชาวบ้านจึงได้จัดตั้งศาลเจ้าแม่ตะเคียนทอง ภายในโรงเรียนบ้านชนไพร เมื่อมีการเลี้ยงเจ้าพ่อเสร็จแล้ว จึงได้นำผลไม้ และแป้งน้ำหอม เครื่องแต่งตัวมาเซ่นไหว้ เจ้าแม่ตะเคียนทองในวันเดียวกัน พร้อมทั้งตั้งศาลเจ้าพ่อเสือที่อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลชนไพร นั่นเอง

3.1.10.4 ประเพณี

ประเพณีที่นิยมถือปฏิบัติกันมาช้านานจะร่วมกันกับหมู่ 3 คือ วันเข้าพรรษา วันวิสาขบูชา ทำบุญปีใหม่ วันสงกรานต์ ถวายผ้ากฐิน งานบวช งานศพ งานแต่งงาน วันลอยกระทง ก่อเจดีย์ทรายกรบธาตุ ก่อเจดีย์ข้าวเปลือก สวดมนต์ข้ามปี โดยยึดถือประเพณีดั้งเดิม

ภาพที่ 3.207 ชาวบ้านร่วมทำบุญตามประเพณี

3.1.10.5 การแต่งกาย

การแต่งกายนิยมแต่งแบบพื้นเมือง นุ่งกางเกงและสวมผ้าถุงตามสมัยนิยมทั่วไป

3.1.10.6 บ้านเรือน

การสร้างบ้านเรือนจึงเป็นรูปแบบสมัยใหม่โดย เป็นบ้านปูนชั้นเดียว บ้าง เป็นบ้านสองชั้นเมื่อสร้างเสร็จจะเป็นบ้านที่ด้านบนเป็นบ้านไม้ด้านล่างทำด้วยปูน มีที่นั่งเล่น รับแขก ทานอาหาร ห้องน้ำ และห้องครัว มีที่เก็บอุปกรณ์ทางการเกษตร

3.1.10.7 เครื่องอุปโภค

เครื่องอุปโภคของชาวบ้านหมู่ 9 นิยมจักสานจากไม้ไผ่ เพื่อใช้ในการจับสัตว์น้ำในแม่น้ำป่าสัก หรือตามห้วย หนอง คลอง บึง เช่น ถักแห และสวิงจับปลา สานไซ ตะกร้า กระบุง กระดัง หวดนึ่งข้าว กระจาด ตะข่อง ปัจจุบันซื้อตามตลาด

3.1.10.8 เครื่องบริโภค

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีที่ดินทำกินมีที่ดินปลูกบ้าน มีการทำสวนไว้ในบริเวณบ้านมีการปลูกมะพร้าว มะม่วง กล้าย น้อยหน่า ขนุน และอื่นๆ ไว้ในสวนสำหรับบริโภคในครัวเรือน ที่เหลือก็ขาย ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร พืชเศรษฐกิจที่ชาวบ้านนิยมปลูกคือข้าว เพราะที่นาอยู่ริมแม่น้ำป่าสักสามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี หลังจากทำนาปีแล้วชาวบ้านอาจจะมีการปลูกพืชอื่น สลับกับข้าว เช่น ถั่วเขียว หรือข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านนิยมจับปลาในแม่น้ำป่าสักเพื่อทำปลาร้าไว้บริโภคและขาย

3.1.10.9 อาหาร

ชาวบ้านหมู่ 9 บ้านเหมืองกลาง เป็นกลุ่มคนที่มาจากหลากหลายทางวัฒนธรรม คนเหล่านี้ได้นำวัฒนธรรมด้านอาหารเข้ามาผสมผสานกับวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น มีการประยุกต์ผสมผสานเกิดเป็นอาหารที่มีความเฉพาะถิ่นของหมู่บ้านนิยมรับประทานกันส่วนใหญ่เป็นแกงที่ใส่กะทิ

3.1.10.10 ภาษา

ใช้ภาษาพื้นบ้านชนไพรและภาษากลาง

3.1.10.12 ดนตรีการพ้องรำ

ชาวบ้านหมู่ 9 มีการใช้ดนตรีในงานบวช งานศพ งานแต่งงาน งานกฐิน งานทำบุญที่วัดทุกๆ วันพระ เนื่องจากหนุ่มสาวในสมัยก่อน นิยมเล่นรำวงทำให้คนในตำบลชนไพรนิยมรำวงย้อนยุค สืบต่อมาจนปัจจุบัน

3.1.11 หมู่ 10 บ้านทรัพย์สมบูรณ์

3.1.11.1 ประวัติหมู่บ้าน

เดิมหมู่ที่ 10 นี้ได้มีพื้นที่รวมอยู่กับหมู่ที่ 1 ต่อมาเนื่องจากการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนและประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจึงมีการแยกพื้นที่การปกครองออกเป็นบ้านทรัพย์สมบูรณ์ หมู่ 10

3.1.11.2 สถานที่สำคัญ

1) สำนักวิปัสสนากรรมฐานสวนราชวิมล ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ตำบลชนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พระครูวิสุทธิคุณ สาขาพิจิตร เป็นผู้สนับสนุนให้เป็นที่พักสงฆ์ เมื่อปี พ.ศ. 2520 ซึ่งมีนายหนู มุ่งพาณิชย์ ได้ถวายที่ดินจำนวน 22 ไร่ 1 งาน มีพระสงฆ์ประจำวัด 10 รูป สามเณร 2 รูป มีแม่ชีอยู่ประจำวัด 2 คน มีการนั่งปฏิบัติธรรมทุกวัน ปัจจุบันมีพระมหาเดช เป็นผู้ดูแลบริเวณภายในวัด ในเดือน 9 ของทุกปี จะมีการจัดพิธีกรรมในงานขอบคุณ

เทวดาจัดเวลาประมาณหนึ่งทุ่มตรง แม่ชีจะช่วยกันทำบายศรีดอกไม้ธูปเทียน ผลไม้ต่างๆ เพื่อนำมาบวงสรวงให้กับเหล่าเทวดาที่อาศัยอยู่ภายในสำนักวิปัสสนากรรมฐานสวนราชวิมลช่วงเทศกาลประจำปี เช่น วันเข้าพรรษา วันอาสาฬหบูชา ตักบาตรเทโว และก่อก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุมีการจัดงานเป็นประจำทุกปี

ภาพที่ 3.208 ป้ายหน้าวัดสวนราชวิมล

ภาพที่ 3.209 ภายในศาลาวัดสวนราชวิมล

ภาพที่ 3.210 พระพุทธรูปภายในวัดสวนราชวิมล

2) โรงเรียนเซนโยเซฟศรีเพชรบูรณ์ ตั้งอยู่เลขที่ 120 หมู่ ที่ 10 ตำบล
ซอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
เป็นโรงเรียนสหศึกษา รับนักเรียนประจำและไปกลับ

คณะภคินี เซนต์ปอลเดอชาร์ตร แห่งประเทศไทย ประเภทสามัญศึกษา เปิดสอนตั้งแต่
ระดับอนุบาล จนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีคณะเซอร์เซนต์ปอลเป็นผู้บริหาร

3) บริษัทสหมิตรกลการ ที่อยู่ 186/1 หมู่ 10 ตำบลซอนไพร
อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์

4) บริษัทโตโยต้าที่อยู่ 182 หมู่ 10 ตำบลซอนไพร
อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์

5) ห้างสรรพสินค้าแม็คโครที่อยู่ 300 หมู่ 10 ตำบลซอนไพร
อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์

6) หมู่บ้านเฮงเฮงทาวน์ หมู่ 10 ตำบลซอนไพร อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์

7) แฮมเวย์ 256 หมู่ 10 ตำบลซอนไพร อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์

3.1.11.2 บุคคลสำคัญ

-

3.1.11.3 ความเชื่อและศาสนา

ความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาคู่กับการสร้างหมู่บ้าน มีความเชื่อใน
พระพุทธศาสนา และนับถือผีบรรพบุรุษ

3.1.11.4 ประเพณี

ประเพณีที่นิยมถือปฏิบัติกันมาช้านาน คือ วันเข้าพรรษา วันวิสาขบูชา
ทำบุญปีใหม่ วันสงกรานต์ ถวายผ้ากฐิน งานบวช งานศพ งานแต่งงาน วันลอยกระทง ก่อ
เจดีย์ทรายกรบธาตุ โดยยึดถือประเพณีดั้งเดิม

3.1.11.5 การแต่งกาย

การแต่งกายนิยมแต่งแบบพื้นเมือง นุ่งกางเกงและสวมผ้าถุงตามสมัย
นิยมทั่วไป

3.1.11.6 บ้านเรือน

การสร้างบ้านเรือนจึงเป็นรูปแบบสมัยใหม่โดย เป็นบ้านปูนชั้นเดียว
บ้าง เป็นบ้านสองชั้นเมื่อสร้างเสร็จจะเป็นบ้านที่ด้านบนเป็นบ้านไม้ด้านล่างทำด้วยปูน มีที่
นั่งเล่น รับแขก ทานอาหาร ห้องน้ำ และห้องครัว มีถังขั้ว มีที่เก็บอุปกรณ์ทางการเกษตร

3.1.11.7 เครื่องอุปโภค

เครื่องอุปโภคของของชาวบ้านหมู่ที่ 10 นิยมจักสานจากไม้ไผ่ เพื่อใช้ในการจับสัตว์น้ำในแม่น้ำป่าสัก หรือตามห้วย หนอง คลอง บึง เช่น ถักแห และสวิงจับปลา สานไซ ตะกร้า กระบุง กระดัง หวดนึ่งข้าว กระจาด ตะข่อง เป็นต้น ในด้านเครื่องนุ่งห่มชาวบ้านจะนิยมทอผ้าทำที่นอน และผ้าห่ม ปัจจุบันนิยมซื้อตามตลาด

3.1.11.8 เครื่องบริโภค

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีที่ดินทำกินมีที่ดินปลูกบ้าน มีสวนไว้ในบริเวณบ้าน เพื่อปลูกพืช ผัก สวนครัว สำหรับบริโภคในครัวเรือน ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายนิยมปลูกข้าวนาปี หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้วชาวบ้านจะ ปลูกพืชอื่น สลับกับข้าว เช่น ถั่วเขียว หรือข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ นิยมจับปลาในแม่น้ำป่าสักไว้บริโภค และทำปลาร้าไว้ขาย

3.1.11.9 อาหาร

ชาวบ้านหมู่ที่ 10 บ้านทรัพย์สมบูรณ์ เป็นกลุ่มคนที่มาจากหลากหลายทางวัฒนธรรม คนเหล่านี้ได้นำวัฒนธรรมด้านอาหารเข้ามาผสมผสานกับวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น มีการประยุกต์ผสมผสานเกิดเป็นอาหารที่มีเฉพาะถิ่นของหมู่บ้านนิยมรับประทานกันส่วนใหญ่เป็นแกงที่ใส่กะทิ

3.1.11.10 ภาษา

ใช้ภาษาพื้นบ้านชนไพรและภาษากลาง

3.1.11.12 ดนตรีการพ้องรำ

ชาวบ้านหมู่ที่ 10 มีการใช้ดนตรี แตรวง ในงานบวช งานศพ งานแต่งงาน งานกฐิน งานทำบุญที่วัดต่างๆ วันพระ เนื่องจากหนุ่มสาวในสมัยนั้น นิยมเล่นรำวงทำให้คนในตำบลชนไพรนิยมรำวงย้อนยุค สืบต่อมาจนปัจจุบัน

3.1.12 หมู่ 11 บ้านหนองทราย

3.1.12.1 ประวัติหมู่บ้าน

เดิมหมู่ที่ 11 นี้ได้มีพื้นที่รวมอยู่กับหมู่ที่ 5 ต่อมาเนื่องจากมีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนและประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจึงมีการแยกพื้นที่การปกครองออกเป็นบ้านหนองทราย หมู่ 11

3.1.12.2 สถานที่สำคัญ

-

3.1.12.3 บุคคลสำคัญ

-

3.1.12.4 ความเชื่อและศาสนา

ความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาคู่กับการสร้างหมู่บ้าน มีความเชื่อในพระพุทธศาสนา และนับถือผีบรรพบุรุษ สืบต่อกันมาจากโบราณ

3.1.12.5 ประเพณี

ประเพณีที่นิยมถือปฏิบัติกันมาช้านาน คือ วันเข้าพรรษา วันวิสาขบูชา ทำบุญ ขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ ถวายผ้ากฐิน งานบวช งานศพ งานแต่งงาน วันลอยกระทง โดยยึดถือประเพณีดังเดิม

3.1.12.6 การแต่งกาย

การแต่งกายนิยมแต่งแบบพื้นเมือง นุ่งกางเกงและสวมผ้าถุงตามสมัยนิยมทั่วไป

3.1.12.7 บ้านเรือน

การสร้างบ้านเรือนจึงเป็นรูปแบบสมัยใหม่โดย เป็นบ้านปูนชั้นเดียว บ้าง เป็นบ้านสองชั้นเมื่อสร้างเสร็จจะเป็นบ้านที่ด้านบนเป็นบ้านไม้ด้านล่างทำด้วยปูน มีที่นั่งเล่น รับแขก ทานอาหาร ห้องน้ำ และห้องครัว มีที่เก็บอุปกรณ์ทางการเกษตร บางบ้านมียุ้งข้าวอยู่หน้าบ้าน

3.1.12.8 เครื่องอุปโภค

เครื่องอุปโภคของของชาวบ้านหมู่ ที่ 11 นิยมจักสานจากไม้ไผ่ เพื่อใช้ในการจับสัตว์น้ำในแม่น้ำป่าสัก หรือตามห้วย หนอง คลอง บึง เช่น ถักแห และสวิงจับปลา สานไซ ตะกร้า กระบุง กระดัง หวดหนึ่งข้าว กระจาด ตะข่อง เป็นต้น ในด้านเครื่องนุ่งห่มชาวบ้านจะนิยมทอผ้าทำที่นอน และผ้าห่ม เป็นต้นปัจจุบันนิยมซื้อข้าวของเครื่องใช้ในตลาด

3.1.12.9 เครื่องบริโภค

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีที่ดินทำกินมีที่ดินปลูกบ้าน มีการทำสวนไว้ในบริเวณบ้าน มีการปลูกพืชผักสวนครัว ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร นิยมปลูก ข้าว ข้าวโพด ชาวบ้านนิยมจับปลาในแม่น้ำ ป่าสัก เพื่อนำมาประกอบอาหาร ทำปลาร้าไว้บริโภคและแลกเปลี่ยน หรือขายให้กับเพื่อนบ้าน

3.1.12.10 อาหาร

ชาวบ้านหมู่ที่11 บ้านหนองทราย เป็นกลุ่มคนที่มาจากหลากหลายทางวัฒนธรรม คนเหล่านี้ได้นำวัฒนธรรมด้านอาหารเข้ามาผสมผสานกับวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น มีการประยุกต์ผสมผสานเกิดเป็นอาหารที่มีเฉพาะในท้องถิ่นของหมู่บ้าน

3.1.12.11 ภาษา

ใช้ภาษาพื้นบ้านขอนแก่นและภาษากลาง

3.1.12.12 ดนตรีการพ่อนรำ

ชาวบ้านหมู่ที่11 มีการใช้ดนตรีในงานบวช งานศพ งานแต่งงาน งานกฐิน งานทำบุญที่วัด

3.2 ผลการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก

ผู้วิจัยนำเสนอผลการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสักดังนี้

จัดทำ ป้าย พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านชนไพรทางเข้าวัดโพธิ์ทอง หมู่ที่ 3บ้านชนไพร
และห้องพิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้พื้นบ้านชนไพร

ภาพที่ 3.211 ป้ายพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านชนไพร

ภาพที่ 3.212 อุปกรณ์ของใช้คนชนไพรสมัยก่อน

ภาพที่ 3.213 ภายในห้องพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านชนไพร

3.3 ผลการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก

ผู้วิจัยนำเสนอผลการสืบทอดวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสักโดยการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก: ตำบลชนไพร ดังนี้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ ความหลากหลายวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก เพื่อจัดทำ หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก: ตำบลชนไพร มีองค์ประกอบของหลักสูตรคล้ายกับองค์ประกอบของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1. ปก ประกอบด้วย ปกนอกและปกใน ซึ่งมีลักษณะเหมือนกัน มีรายละเอียดเกี่ยวกับ ชื่อหลักสูตร และคณะผู้จัดทำ
2. คำนำ
3. สารบัญ
4. ความนำ
5. วิสัยทัศน์
6. หลักการ
7. จุดหมาย
8. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์
9. มาตรฐานและตัวชี้วัดการเรียนรู้
10. สาระการเรียนรู้
11. ความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก : ตำบลชนไพร
12. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
13. ระดับการศึกษา
14. การจัดเวลาเรียน
15. การจัดการเรียนรู้
16. สื่อการเรียนรู้
17. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
18. เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
19. การให้ระดับผลการเรียน
20. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดรายปี
21. ตัวชี้วัดรายปี สาระการเรียนรู้
22. แผนการจัดการเรียนรู้
23. แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน

จากนั้นนำไปประชุมเชิงปฏิบัติการกับครูโรงเรียนบ้านซอนไพร ปีการศึกษา 2557 จำนวน 6 คน ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2557 ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านซอนไพรเพื่อแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรจัดทำหลักสูตรตามองค์ประกอบของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยดำเนินการทั้ง 6 ชั้นปีคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6
2. ตัดแผนการจัดการเรียนรู้และแบบทดสอบทิ้ง เพื่อให้ครูมีอิสระในการวางแผนการจัดการเรียนรู้และวัดประเมินผลตามจุดเน้นของแต่ละสถานศึกษา
3. ควรจัดทำเอกสารประกอบการเรียนให้เพียงพอต่อการสืบค้น

ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและหาประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน วัดและประเมินผล จำนวน 1 คน ผู้รู้ด้านวัฒนธรรมชุมชน จำนวน 1 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน รวมจำนวน 5 คน (รายชื่อตั้งภาคผนวก ก) ตรวจสอบความถูกต้องเชิงวิชาการ ความมีประโยชน์ และการนำไปสู่การปฏิบัติ โดยการประเมินด้วยแบบประเมิน (แบบประเมินตั้งภาคผนวก ข) ผลการประเมินปรากฏดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของผลการประเมินหลักสูตรฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านองค์ประกอบของหลักสูตร	4.90	.22	มากที่สุด
1. องค์ประกอบของหลักสูตรเหมาะสม	4.80	.44	มากที่สุด
2. องค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน	5.00	.00	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสมขององค์ประกอบ	5.00	.00	มากที่สุด
3. ความนำของหลักสูตรเหมาะสม	5.00	.00	มากที่สุด
4. วิสัยทัศน์เหมาะสม	5.00	.00	มากที่สุด
5. หลักการเหมาะสม	5.00	.00	มากที่สุด
6. จุดหมายสอดคล้องกับท้องถิ่น	5.00	.00	มากที่สุด
7. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน	5.00	.00	มากที่สุด
8. มาตรฐานและตัวชี้วัดการเรียนรู้สอดคล้องกับท้องถิ่น	5.00	.00	มากที่สุด
9. มาตรฐานและตัวชี้วัดการเรียนรู้สอดคล้องกับผู้เรียน	5.00	.00	มากที่สุด
10. สารการเรียนรู้สอดคล้องกับท้องถิ่น	5.00	.00	มากที่สุด
11. สารการเรียนรู้สอดคล้องกับผู้เรียน	5.00	.00	มากที่สุด
12. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเหมาะสม	5.00	.00	มากที่สุด
13. ระดับการศึกษาเหมาะสม	5.00	.00	มากที่สุด

ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
14. การจัดเวลาเรียนเหมาะสม	5.00	.00	มากที่สุด
15. การจัดการเรียนรู้เหมาะสม	5.00	.00	มากที่สุด
16. สื่อการเรียนรู้เหมาะสม	5.00	.00	มากที่สุด
17. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เหมาะสม	5.00	.00	มากที่สุด
18. การตัดสินผลการเรียนเหมาะสม	5.00	.00	มากที่สุด
19. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเหมาะสม	5.00	.00	มากที่สุด
20. คุณภาพผู้เรียนเหมาะสม	5.00	.00	มากที่สุด
21. สาระ มาตรฐาน ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้เหมาะสม	5.00	.00	มากที่สุด
ด้านเอกสารประกอบหลักสูตร	4.84	.26	มากที่สุด
22. เอกสารประกอบหลักสูตรครบถ้วน	5.00	.00	มากที่สุด
23. เอกสารประกอบหลักสูตรสอดคล้องกับหลักสูตร	5.00	.00	มากที่สุด
24. เอกสารประกอบหลักสูตรมีความน่าสนใจ	4.40	.89	มากที่สุด
25. เอกสารประกอบหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียน	4.80	.44	มากที่สุด
26. เอกสารประกอบหลักสูตรสอดคล้องกับท้องถิ่น	5.00	.00	มากที่สุด
ด้านความมีประโยชน์ และการนำไปสู่การปฏิบัติ	4.70	.27	มากที่สุด
27. หลักสูตรมีประโยชน์สำหรับโรงเรียน	5.00	.00	มากที่สุด
28. หลักสูตรมีประโยชน์สำหรับท้องถิ่น	5.00	.00	มากที่สุด
29. หลักสูตรง่ายต่อการเรียนรู้	4.80	.44	มากที่สุด
30. หลักสูตรสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้	4.00	.70	มากที่สุด
รวม	4.92	.09	มากที่สุด

จากตารางที่ 3.4 ผลการประเมินหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ หลักสูตรมีคุณภาพอยู่ระดับมากที่สุด ทั้งภาพรวม รายด้านและรายข้อ

นอกจากนั้นผู้เชี่ยวชาญยังให้ข้อเสนอแนะว่าเอกสารประกอบหลักสูตรควรจัดพิมพ์เป็นสีและเข้าเล่มให้สวยงาม

ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจัดการอบรมเชิงปฏิบัติเพื่อชี้แจงการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นเรียนให้กับครูโรงเรียนบ้านซอนไพร ในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2557 ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านซอนไพรและมอบหลักสูตรเพื่อให้โรงเรียนนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ผู้วิจัยประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นเรียนให้กับผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านคลองขุด โรงเรียนบ้านคลองสำโรง และโรงเรียนบ้านสักแห้ง จากนั้นจึงทำการมอบหลักสูตรเพื่อให้โรงเรียน นำหลักสูตรสู่การจัดการเรียนการสอนต่อไป

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

4.1 อภิปรายผลการวิจัย

การรวบรวม และสืบค้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสักในครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ศึกษาเอกสาร หลักสูตร ดังนั้นจึงใช้การสอบถาม สัมภาษณ์ตามกรอบ หรือประเด็นการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัย การสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน ไทหล่ม เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ใช้วิธีการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ การศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Operation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การทดลองปฏิบัติ และการใช้แบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ สรุปเนื้อหาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) (จินตนา สนามชัยสกุล และคณะ , 2552) และงานวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูลจากเวทีสนทนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ วิเคราะห์เนื้อหา (เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว ,2553) ส่วนองค์ความรู้ หรือข้อค้นพบจากการวิจัยเป็น บริบทเชิงพื้นที่ ที่มีทั้งความเหมือน และความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามการสืบค้นในครั้งนี้ ดำเนินการสืบค้นวัฒนธรรมโดยประยุกต์ตามกรอบของกองวัฒนธรรม (กองวัฒนธรรม, 2516) จากการวิจัย พบว่าสภาพภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดลักษณะสภาพสังคม และวัฒนธรรม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นแบบแผนสั่งสม และปฏิบัติหรือ แสดงพฤติกรรมที่มีสัญลักษณ์ต่อเนื่อง สืบต่อกันมา มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพ ภูมิศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมดังพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม ราชกุมารี (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2543) ชาวชนไพร่ เป็นหมู่บ้าน ที่อยู่ติดริมแม่น้ำป่าสักอยู่กลางหมู่บ้าน รอบหมู่บ้านมีภูเขา ดังนั้นในการดำรงชีวิตต้องอาศัย ปัจจัย 4 คือ อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ในสมัยก่อนได้มาจากแม่น้ำป่าสัก และป่าเขารอบๆ บ้าน มีวัฒนธรรมความเชื่อผีเจ้าพ่อเจ้าแม่ เพื่อปกป้องภัยจากธรรมชาติ มีการ จัดทำเครื่องมือจับสัตว์น้ำ เช่น ปลาโดยการยกยอ หวานแห่ ซ้อน สวิง มีการนำปลาหมักทำ เป็นปลาร้า มีการประกอบอาหารสูตรต่างๆ ปัจจุบันปลาในแม่น้ำป่าสักลดน้อยลง การหาปลาทำ ปลาร้าจึงลดลงเกือบสูญหายไป

ความเชื่อในการเซ่นไหว้เจ้าพ่อ และเจ้าแม่ของคนในตำบลชนไพร่ยังแฝงไปด้วย คติธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นบรรทัดฐานของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างอยู่เย็น เป็นสุข เช่นในการเข้าทรงเจ้าแม่ตะเคียนทอง จะมีการพูดถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

ที่เสียชีวิตไปแล้ว หากใครนำเอาสิ่งของ ต้นไม้ หรือที่ดินของโรงเรียนไปเป็นของตนเอง เมื่อเสียชีวิตไปแล้วจะไม่ไปไหนหากจะอยู่ในบริเวณโรงเรียนเวลาเช่นไรจะมาปรากฏ ฦ ในร่างทรงและสามารถพูดคุยกับผู้ที่เป็นเช่นไรได้ ดังนั้นพิธีกรรมเช่นนี้เป็นการสอนให้คนในสังคมว่าไม่ให้หน้าของสาธารณะไปเป็นของตนเอง

การแต่งงานของคนชนไพรในปัจจุบัน มีความเชื่อเปลี่ยนแปลงไปในอดีตประมาณ 20 ปีที่แล้ว จะจัดงานแต่งงานก็ต่อเมื่อหญิงชายนั้นยังบริสุทธิ์ไม่เคยแต่งงานมาก่อน หากใครหนีตามกันเขาจะนิยมจัดขอมมาจะไม่จัดงานแต่งงาน ในสมัยก่อนหนุ่มสาว ชอบพอกันแล้วจะให้ญาติฝ่ายชายสู่ขอทาบทาม หมั้นกันไว้ ขำมปี เพื่อสร้างเรือนหอ ฝ่ายหญิงจะจัดทำที่นอน และผ้าห่มใช้ให้พ่อแม่ และญาติของ ฝ่ายชาย ซึ่งใช้เวลา นานพอสมควร ในการทอ ตัดเย็บ และยัดหนุน ปัจจุบันวิถีชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนไป เนื่องจากความเจริญเข้ามา การสร้างเรือนหอไม่มีการทำที่นอน และผ้าห่มสำหรับให้พ่อแม่ และญาติเจ้าบ่าวก็เลิกไป หันไปซื้อผ้าที่มีขายตามท้องตลาดมาจัดทำเป็นของให้แทน พิธีกรรมในงานแต่งงานเปลี่ยนแปลงไป เพื่อความสะดวก และทันสมัยจึงจัดงานเพียงที่เดียวมีการกินเลี้ยง จ้างโต๊ะจีน มีวงดนตรีเพื่อความสะดวกสบาย และสนุกสนาน โดยปกติแล้วการแต่งงานเป็นการมาอยู่ด้วยกันของผู้หญิง และผู้ชาย เพื่อสร้างครอบครัว มีการสู่ขอ และแต่งงานตามประเพณีที่ดั้งเดิมเพื่อเป็นการให้เกียรติ แก่ฝ่ายหญิงและพ่อแม่ฝ่ายหญิง เพื่อให้เกิดการยอมรับ และรู้จักกันในหมู่ญาติ และเพื่อนฝูงทั้งสองฝ่าย ดังนั้นประเพณีการแต่งงานควรมีการสืบต่อให้มีความพอเหมาะแก่ฐานะ และสังคมของเจ้าบ่าวและเจ้าสาว

การบวชพระของผู้ชายเมื่ออายุครบ 20 ปีในสมัยก่อนมีความเชื่อว่า หากลูกชายได้บวชก่อนแต่งงานถือว่าได้ทดแทนบุญคุณของพ่อแม่ ชาวบ้านจะนิยมบวชลูก จัดงานบวชใหญ่โต มีเครื่องขยายเสียง โด่งดัง มีการฆ่าหมู วัว และควาย ทำเป็นอาหาร และนำสุรามาเพื่อเลี้ยงชาวบ้าน ปัจจุบันยังนิยมจัดงานเลี้ยงฉลองใหญ่โตมีวงดนตรีฉลอง เชิญแขกมา งานเลี้ยงฉลองบวชพระ ในการทำขวัญนาต้องมีการบายศรี หมอขวัญ และเครื่องดนตรี ประกอบในการแห่ภาคจะต้องมีแถวสำหรับแห่ภาค มีการตีมโหรีเพื่อความสนุกสนาน ทำให้เสีย ค่าใช้จ่ายสูงมาก บางคนนิยมบวชเพียง 7-15 วันเท่านั้นก็สึกออกมาแล้ว จะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงเกือบถึงหนึ่งแสนบาท โดยปกติแล้วการบวชคือการให้ผู้ชายได้เข้าไปเรียนรู้หลักของศาสนาพุทธ ซึ่งสอนวิธีการละกิเลส รักโลก โกรธ หลง ให้หมดไป ทำให้เกิดการพ้นทุกข์เข้าสู่นิพานได้ การบวชระยะสั้นๆ อย่างน้อยเพื่อให้เรียนรู้วิธีการพ้นทุกข์ลดน้อยลง การที่จะเป็นชาวบ้านที่ดีต้องมีศีล 5 ให้ครบจะทำให้ผู้นั้นมีความสุข พ้นจากอบายมุขได้ ดังนั้นประเพณีการบวชควรยึดถือแก่นสารของศาสนาเป็นสำคัญ ควรทำด้วยความมีสติ เริ่มต้นควรจัดงานด้วยความมีบุญคือมีศีล 5 ก่อน ไม่ควรฆ่าสัตว์มาประกอบอาหาร ไม่ควรเลี้ยงสุราเพราะจะทำให้ขาดสติ และเสียค่าใช้จ่ายที่สูง ทำให้เกิดหนี้ตามมาได้ การแห่ภาครอบอุโบสถโดยเวียนขวา 3 รอบเป็นการแสดงความเคารพ พระพุทธรูปพระธรรม พระสงฆ์ ไม่ควรนึกถึงความสนุกสนานมีการเดินรำแห่รอบอุโบสถอย่างเดียว การนำนาคนเข้าอุโบสถในสมัยก่อนประตูอุโบสถมีขนาดเล็กจะต้องตะขอบโบสถ์เข้าไป ปัจจุบัน

ประตูมีขนาดใหญ่ และสูงไม่มีความจำเป็นต้องอุ้มหนักและขอบบนประตูโบสถ์ อาจจะตกเป็นอันตรายได้ การเข้าแถวเพื่อแตะตัวนาคก่อนเข้า อุโบสถ์เป็นความเชื่อของคนชนไพร่ว่าจะได้ขึ้นสวรรค์ เป็นการเข้าใจผิดเพราะสวรรค์ หรือความสุขเกิดจากการกระทำดีของเรา หากเราทำไม่ดีจะเกิดทุกข์คือนรกในใจ ดังนั้นประเพณีบวชนาคที่ทำต่อๆ กันมาตั้งแต่โบราณเป็นสิ่งที่ดีแฝงไปด้วยความดีงาม มีความเคารพพ่อแม่ผู้มีพระคุณบวชเพื่อให้พ่อแม่ได้เข้าวัดทำบุญ เคารพในศาสนา เป็นการสืบทอดศาสนา หากปฏิบัติจริงตามแก่นแท้แล้วจะนำมาซึ่งความสุขและความเจริญแก่ผู้ยึดถือ และปฏิบัติได้

ประเพณีงานศพในอดีตคนในตำบลชนไพร เมื่อมีการตายเกิดขึ้นนิยมตั้งศพไว้ที่บ้านของตนในสมัยก่อน มีการช่วยกันทำโลง ศพ มีการเลี้ยงอาหารตลอดทั้งวัน เลี้ยงสุรา ปัจจุบันไม่ทำโลง ศพ และไม่มี การเลี้ยงสุราแล้ว มีเครื่องขยายเสียงเปิดเพลงธรณีกรรแสง เพื่อบอกข่าวให้ชาวบ้านทราบว่ามีการตายเกิดขึ้น ปัจจุบันยังปฏิบัติอยู่ ไม่ต้องใช้การตีฆ้องไปงานศพ ชาวบ้านจะไปงานโดยไม่ต้องบอก ในสมัยก่อนมีการไปเยี่ยมศพโดยนำข้าวสาร พริกเกลือ มะพร้าว และอื่นๆ ไปบริจาคให้บ้านที่มีงานศพ ปัจจุบันเลิกไปแล้ว เพราะ วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลง ไป ปัจจุบันชาวบ้านนิยมไปบ้านศพตอนกลางคืนประมาณ 20.00 น. เพื่อฟังพระสวดศพ มีการทำอาหารประกอบในการเลี้ยงแขก เช่น ก๋วยเตี๋ยว ราชหน้า ข้าวต้ม เลี้ยงแขกหลังพระสวดเสร็จแล้ว นิยมตั้งศพบำเพ็ญกุศลไว้ 3-5 วัน แล้วแต่เจ้าภาพ ปัจจุบันมีการจัดงานศพตามสากลนิยมรูปแบบคล้ายๆ คนกรุงเทพฯ มหานคร มีการจ้างทำเป็นธุรกิจเกี่ยวกับงานศพ มีการจัดหาโลง ศพ สิ่งของที่ใช้ ในงานศพ มีการตั้งเต็นท์ประดับผ้าที่บ้าน และที่เมรุ รวมทั้งเคลื่อนย้ายศพจากบ้านไปวัดโดยธุรกิจงานศพ จะจ้างในราคาประมาณ 25,000 – 50,000 บาท วิถีสมัยใหม่ดี คือมีความสะดวกสบายเจ้าภาพไม่เหนื่อยมาก งานศพในอดีตมีการทำอาหารเลี้ยงแขกทั้งวัน ผู้คนไปมาหาสู่กันทั้งวัน ผลกระทบคนร่วมงานช่วยเหลือกันน้อยลง มาเฉพาะตอนฟังพระสวดกลางคืนกับตอนเผา ศพ ปัจจุบันเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก ตอนกลางวันของงานศพจะมีแต่เฉพาะญาติพี่น้อง ไม่มีใครมาอยู่เป็นเพื่อนเหมือนสมัยก่อนที่จะมีคนเฒ่าคนแก่มานอนและอยู่เป็นเพื่อนในงานศพตลอดงาน เป็นประเพณีที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตคน ที่ใช้เงินค่าใช้จ่ายน้อยกว่าประเพณีงานแต่งงาน และงานบวชพระ

อาหารที่คนชนไพรบริโภคเกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมการบริโภคของคนในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และคนวัฒนธรรมลาวหล่ม คนในตำบลชนไพรมีการประยุกต์นำพืช ผัก สัตว์ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่นมาประกอบอาหาร สิ่งเหล่านี้สามารถหาได้จากในแม่น้ำริมแม่น้ำทุ่งนา โคก หนอง คลอง บึง และตามป่าเขาต่างๆ ในอดีตเมื่อประมาณ 20 ปีที่แล้ว คนในตำบลชนไพรมีการพึ่งพาตนเอง ในการผลิตอาหารเพื่อบริโภค มีการเลี้ยงวัวควายไว้ทำไร่ไถนา เลี้ยงหมู เป็ด และไก่ มีการหาปลาในแม่น้ำป่าสัก หนอง คลอง บึง และในนา ช่วงฤดูน้ำหลาก มีการเก็บผักพื้นบ้านตามริมแม่น้ำ ในหนอง ในคลอง ในบึง ในนา ในสวน ตามโคกตามหัวไร่ปลายนา ตามริมรั้ว มีการปลูกพริก ถั่ว มะเขือ ข้าวโพด แตงไทย ไม้ตามหัวคันนา ในฤดูทำนา ในการประกอบอาหารประจำวันแทบจะไม่ได้ซื้อเนื่องจากสามารถเก็บหาได้ใน

ท้องถิ่น ปัจจุบันวิถีชีวิตของคนในตำบลชนไพรมีการเปลี่ยนแปลง ชาวนามีการทำนาแบบสมัยใหม่ โดยไม่ต้องใช้วัว ควาย ในการไถนา มีรถไถ มีการทำนาโดยการหว่าน ซึ่งต่างจากสมัยก่อนที่ใช้วิธีดำนาด้วยแรงงานคน ในการเกี่ยวข้าวปัจจุบันใช้รถเกี่ยวข้าวแทน แรงงานคนเกี่ยว มีการใช้สารปราบศัตรูพืชเพื่อ ฆ่าหญ้า ทำให้พืชผักพื้นบ้านที่อยู่ตามท้องนา ไร่ สวน หายไป นอกจากนี้ทำให้จำนวนสัตว์ที่เป็นอาหารเช่น ปลา ปู กุ้ง หอย กบ และเขียดมีจำนวนลดน้อยลง ประกอบกับในหมู่บ้านมีความเจริญเพิ่มขึ้นมีตลาดของชุมชนตั้งอยู่ในหมู่ที่ 9 ตำบลชนไพร ทำให้ชาวบ้านได้เปลี่ยนพฤติกรรม จากการเก็บหาอาหารมาประกอบเองเป็นซื้อจากตลาด หรือซื้ออาหารสำเร็จรูปเช่น แกงบรรจุถุง ทอดมัน ไก่ย่าง และอื่นๆ จากตลาดสด

อาหารพื้นบ้านชนไพรที่ผู้วิจัยได้รวบรวมแล้วแต่เป็นอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารสูง มีวิตามิน เกลือแร่ โยอาหาร และสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย เนื่องจากหาได้จากผักและสัตว์ในฤดูต่างๆ ตามธรรมชาติ ปลอดภัยจากพิษภัยของสารเคมีปราบศัตรูพืช ข้าวที่บริโภคเป็นข้าวที่ปลูกแบบโบราณมีการไถด้วยแรงงานวัว ควาย ปักดำ และเกี่ยวด้วยแรงงานคน มีการเก็บใส่ยุ้งไว้บริโภคเอง มีการนำไปสีไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือนเอง ทำให้มีข้าวอินทรีย์ไว้บริโภค ปัจจุบันชาวบ้านนิยมปลูกข้าวแล้วขายให้กับโรงสีทั้งหมด ได้เงินมาซื้อข้าวสารไว้สำหรับบริโภค การซื้อข้าวสารซึ่งผ่านขบวนการเก็บรักษาจากโรงสีมายังตลาดจนกว่าจะถึงผู้ซื้อทำให้โรงสีข้าวต้องเติมสารเคมีลงไปในข้าวเพื่อป้องกันตัวมอดทำให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคได้

จากงานวิจัย ศศิธร แทนทอง. (2557) พบว่าในปี พ.ศ. 2553 มีชาวบ้าน 600 คน ได้ตรวจเลือดที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลชนไพร เพื่อหาสารโคเลสเตอรอลในเกษตรกร พบว่า มีผลปกติเพียงร้อยละ 12.5 ในปี พ.ศ. 2556 มีชาวบ้าน 165 คน ได้ตรวจเลือด เพื่อหาสารโคเลสเตอรอลในเกษตรกร พบว่า มีผลปกติร้อยละ 24.24 จากข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อบ่งชี้ว่าวิถีชีวิต และการบริโภคอาหารของชาวบ้านในตำบลชนไพรมีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวาน ในการกำจัดศัตรูพืช ซึ่งปนเปื้อนมากับอาหาร ในปัจจุบันจะพบว่าผู้ที่อายุ 50 ปีขึ้นไปจะมีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเส้นเลือดสูง และโรคปวดขา และเข่า

ภาษาของคนชนไพรมีการออกเสียงเป็นเอกลักษณ์ เมื่อคนชนไพรไปอยู่ต่างถิ่นแล้วพูดคุยกัน ทำให้คนชนไพรที่ยังไม่รู้จักกันทราบได้ว่าคนที่กำลังพูดมาจากชนไพร แต่ปัจจุบันกระแสความเจริญได้เข้ามาในตำบลชนไพร ทำให้คนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยมากขึ้น มีห้างสรรพสินค้าแม็คโคร ห้างไทวัสดุเข้ามาตั้ง ทำให้มีการติดต่อกับคนต่างถิ่น ซึ่งพูดคุยกันด้วยภาษาภาคกลาง ทำให้คนชนไพรพูดภาษากลางมากขึ้น เด็กไปโรงเรียนจะพูดภาษากลาง ไม่พูดภาษาชนไพร ดังนั้นจึงควรมีกิจกรรมที่จะอนุรักษ์ภาษาชนไพรไว้ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของตน

การสร้างแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านชนไพร ผู้วิจัยได้กระตุ้นให้ชาวบ้าน เข้าร่วมกิจกรรม โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 , 9 และหมู่ 2

4.2 ข้อเสนอแนะ

ดังนั้น หากชาวบ้านหันมาดำเนินชีวิตเหมือนในอดีตมีวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม มีการดำเนินชีวิตเรียบง่าย มีอาหารพื้นบ้านตามฤดูกาล มีการทำนาโดยไม่ใช้สารเคมีปราบศัตรูพืช มีการเก็บข้าวไว้สืบริโภคเอง จะทำให้มีข้าวที่ปลอดภัยไว้ สำหรับบริโภค มีการปลูกผักพื้นบ้าน เพื่อนำมาประกอบเป็นอาหารพื้นบ้านขอนแก่นไฟร ซึ่งเป็นอาหารที่ดี มีคุณค่า และเหมาะกับคนในตำบลขอนแก่นไฟร

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงาน

1. องค์การบริหารส่วนตำบลขอนแก่นไฟรได้มีการจัดประเพณีแข่งเรือที่วัดวารังค์ และประเพณีสงกรานต์ ลงในพื้นที่วัดต่างๆ หมุนเวียนกันทั้งตำบล ควรเพิ่มการสนับสนุน ประเพณีสวดมนต์ข้ามปีเข้าในแผนขององค์การบริหารส่วนตำบลขอนแก่นไฟร
2. หน่วยงานสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลขอนแก่นไฟร ควรให้การสนับสนุนพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านขอนแก่นไฟร เพื่อให้เกิดความยั่งยืนคู่ตำบลขอนแก่นไฟรต่อไป
3. โรงเรียนในตำบลขอนแก่นไฟรควรนำหลักสูตรท้องถิ่นใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักคุณค่าของวัฒนธรรมของตน

บทที่ 5

ผลผลิตจากการวิจัย

5.1 หนังสือถอดบทเรียน

5.1.1 ได้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก : ตำบลชอนไพร

5.1.2 เอกสารความรู้ ประวัติตำบล และหมู่บ้านชอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

5.1.3 เอกสารความรู้ บุคคลสำคัญ ความเชื่อ และศาสนาตำบลชอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

5.1.4 เอกสารความรู้ ประเพณี การแต่งกาย และบ้านเรือนตำบลชอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

5.1.5 เอกสารความรู้ เครื่องอุปโภค และบริโภคตำบลชอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

5.1.6 เอกสารความรู้ ภาษาท้องถิ่นตำบลชอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

5.1.7 เอกสารความรู้ ดนตรี การพ่อน้ำ และอาหารพื้นบ้านตำบลชอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

5.2 นำผลงานวิจัยมาวิเคราะห์เป็นหนังสือ

5.2.1 หนังสืออาหารพื้นบ้านชอนไพร

5.2.2 หนังสือชาติพันธุ์ ความเชื่อ ประเพณี ของคนในตำบลชอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

5.3 ประมวลผลงานวิจัยเป็นหนังสือที่นำไปใช้ประโยชน์ต่อสังคม

5.3.1 หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก : ตำบลชอนไพร

5.3.2 หนังสืออาหารพื้นบ้านชอนไพร

5.3.3 หนังสือชาติพันธุ์ ความเชื่อ ประเพณี ของคนในตำบลชอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

5.4 ผลงานเชิงสาธารณะ

5.4.1 มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านซอนไพร ณ วัดโพธิ์ทอง หมู่ที่ 3 ตำบลซอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

5.4.2 มีการจัดตั้งคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านซอนไพร

5.4.3 นักวิจัยได้รวบรวมเก็บข้อมูลภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนตำบลซอนไพร ในสมัยก่อน โดยการจัดประกวดภาพเก่าเล่าเรื่อง และได้รวบรวมภาพถ่ายเมื่อ วันที่ 31 ธันวาคม 2556 โดยผู้ใหญ่พินิจ บัวพา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านซอนไพร ตำบลซอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้นำภาพถ่ายวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนตำบลซอนไพร เผยแพร่เพื่อให้คนในชุมชนท้องถิ่นที่เกิดมาภายหลังได้รับรู้รับทราบ ในงานประเพณีดังนี้

5.4.3.1 งานกฐินสามัคคี วันที่ 1-2 พฤศจิกายน 2557 ณ วัดโพธิ์ทอง หมู่ที่ 3 ตำบลซอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

5.4.3.2 ประเพณีลอยกระทง วันที่ 21 พฤศจิกายน 2557 ณ ริมแม่น้ำป่าสัก ตำบลซอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

5.4.3.3 วันพ่อแห่งชาติ วันที่ 5 ธันวาคม 2557 ณ องค์การบริหารส่วน ตำบลซอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

รายงานสรุปการเงิน
เลขที่โครงการ 2557A14562001
โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยแห่งชาติ
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
ชื่อ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
โครงการ: ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร แท่นทอง
 รายงานในช่วงตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม 2556 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2557
 ระยะเวลาดำเนินการ 13 เดือน ตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม 2556 ถึง วันที่ 12 มกราคม 2558

รายจ่าย

หมวด	งบประมาณ รวมทั้งโครงการ	ค่าใช้จ่ายงวด ปัจจุบัน	คงเหลือ (หรือเกิน)
1. ค่าตอบแทน	35,000	35,000	-
2. ค่าจ้าง	81,720	81,720	-
3. ค่าวัสดุ	18,1582	18,1582	-
4. ค่าใช้สอย	51,698	51,698	-
5. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	-	-	-
รวม	350,000	350,000	-

จำนวนเงินที่ได้รับและจำนวนเงินคงเหลือ

จำนวนเงินที่ได้รับ

งวดที่ 1 35,000 บาท เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2557
 งวดที่ 2 35,000 บาท เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2557
 งวดที่ 3 70 ,000 บาท รอเบิกจ่าย
รวม 350,000 บาท

ลงนามหัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน

12 มกราคม 2558

ลงนามเจ้าหน้าที่การเงินโครงการ

12 มกราคม 2558

บรรณานุกรม

- กองโภชนาการกรมอนามัย. (2530). ตารางแสดงคุณค่าอาหารไทยในส่วนของกินได้ 100 กรัม. กรุงเทพฯ : กองโภชนาการ กรมอนามัย.
- กองวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2516). การสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง วัฒนธรรมพื้นบ้านกรณีอีสาน. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- กัญญา ดิวิเศษ. (2541). ผักพื้นบ้านภาคอีสาน. สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข สถาบันวิจัยและฝึกอบรมการเกษตรสกลนครสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กัญญา ดิวิเศษ. (2542). ผักพื้นบ้านภาคเหนือ. สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กัญญา ดิวิเศษ. (2542). ผักพื้นบ้านภาคกลาง. สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- เกรียง กัลป์ตินันท์. (2543). ความต้องการมีส่วนร่วมทางการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตการศึกษา 10. วิทยานิพนธ์ คบ.อุบลราชธานี. สถาบันราชภัฏอุบล.
- ไกววิ ประवालพฤกษ์. (2538). การวัฒนธรรมศึกษา กระบวนการบริหารและการจัดการ วัฒนธรรม. กระทรวงศึกษาธิการ ; ประชาชนจำกัด.
- จักขุมลย์ วงษ์ท้าว. (2555). “กินดองเจ้ากับร่างทรง พิธีกรรมสืบทอดร่างทรงของชาวไทลื้อบ้านนาทราย”. ใน วารสารศิลปวัฒนธรรมเพชรบูรณ์. ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 เมษายน – กันยายน หน้า 77-78.
- จินตนา สนามชัยสกุล และคณะ. (2552). รายงานวิจัยเรื่อง ชุดโครงการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านไทลื้อเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ถนอมนวล พรหมบุญ และคณะ. (2554). รายงานวิจัยเรื่อง นวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในมรดกทางวัฒนธรรมของการย้อมสีธรรมชาติ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นบ้านจากฐานภูมิปัญญากลุ่มทอผ้าพื้นบ้าน จังหวัดเพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ทวี อาณามวัฒน์. (2538). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนกรณีศึกษาเฉพาะกลุ่มโรงเรียนคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ พบ.ม. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.

- ธวัชชัย ชื่นไพศาลศิลป์. (2555). ข้อมูลการสำรวจแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ใน
จังหวัดเพชรบูรณ์ถึงปี พ.ศ. 2554 แหล่งโบราณคดี สมัยก่อนประวัติศาสตร์
จังหวัดเพชรบูรณ์. พิมพ์ครั้งที่ 1. เพชรบูรณ์ : ไทยมีเดียเพชรบูรณ์
- ธีระวัฒน์ แสนคำ. (2556). “ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองเพชรบูรณ์กับเมืองสุโขทัยในพุทธศตวรรษ
ที่ 19 -20”. ใน วารสารศิลปวัฒนธรรมเพชรบูรณ์. ปีที่ 3 ฉบับที่ 5 ตุลาคม –
มีนาคม หน้า 5.
- ธีระวัฒน์ แสนคำ.(2556). เมืองเพชรบูรณ์และเมืองหล่มสักกับศึกเจ้าอนุวงศ์. พิมพ์ครั้งที่ 1.
เพชรบูรณ์ : ไทยมีเดียเพชรบูรณ์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (2527). กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โสภณการพิมพ์.
- บุษยรัตน์ ธรรมขันดี. (2555). “เมืองหล่ม ดินแดนแห่งการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม
อาณาจักรล้านนา”. ใน วารสารศิลปวัฒนธรรมเพชรบูรณ์. ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 เมษายน
– กันยายน หน้า 61-62.
- ปรีณา โทณแก้ว. (2554). รายงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาว
เผ่าลีซอ จังหวัดเพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- พล สังข์แก้ว และคณะ. (2542). เอกสารประกอบการเรียนการสอนท้องถิ่นของเรา ประวัติ
หมู่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์ : ดิถีการพิมพ์.
- พัทธา สายหู. (2533). กลไกของสังคม. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย.
- เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว. (2553). รายงานวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน
วัฒนธรรม อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- เพ็ญภา ทรัพย์เจริญและกัญญา ดิวิเศษ. (2542). สมุนไพรกับวัฒนธรรมไทย ตอนที่ 2
ไม่รีมรั้ว. สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข จัดพิมพ์
เนื่องในงานชุมชนแพทย์แผนไทยและสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ไพรัช เดชะรินทร์. (2527) . นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์
การพัฒนาปัจจุบันในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ :
ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2529). การพัฒนาชุมชน จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ :
บางกอกกล๊อค.
- วันเพ็ญ วอกลาง. (2534) .การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาลุ่มน้ำขนาดเล็ก.
ปริญญาณิพนธ์ พบ.ม. กรุงเทพฯ :สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.

- วีระ บำรุงรักษา. (2541). **ความหมายของวัฒนธรรม**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศศิธร แทนทอง. (2557). **รายงานวิจัยเรื่อง การลดการใช้สารเคมีในการเกษตร เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรตำบลชนไพร อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ : เครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาภาคเหนือตอนล่าง**.
- ศันสนีย์ อุดมอ่าง. (2549). **อาหารท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ : คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์**.
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2543) **ภูมิศาสตร์กับวิถีชีวิตไทย**. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (มหาชน).
- สุณิสา สกุลมาศ. (2542). **สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ (กลุ่มอำเภอกที่ 1), ข้อมูลสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรมในตำบล อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์**.
- สุทธิชัย ปทุมหล่อทอง. (2543). **อนุรักษ์มรดกไทยสมุนไพรพื้นบ้าน เคล็ดลับสมุนไพรไทย**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ธารบัวแก้ว.
- สุภาพร บางใบ และคณะ. (2555). **รายงานวิจัยเรื่อง แผนงานวิจัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์**
- เสาวนีย์ จิตต์หมวด. (2538). **การวัฒนธรรมศึกษา กระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรม**. กระทรวงศึกษาธิการ. ประชาชน จำกัด.
- อคินรพีพัฒน์. (2532) . **มนุษย์วิทยาสังคมกับการพัฒนาชนบท**. สกลนคร : สกลนครการพิมพ์.
- อนงค์พรรณ หัตถมาศ, สุวภา ศรีเทพ. (2555). **รายงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาส่งเสริมเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องหมอนด้วยบาติกเคมีและสีธรรมชาติของกลุ่มศิลปหัตถกรรมชุมชน ตำบลวังชมพู อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์**.
- วิศัลย์ โฆษิตานนท์. (2556) **ประเพณีก่อเจดีย์ทรายกลบธาตุ เมืองเพชรบูรณ์**. การแข่งเรือ, [ออนไลน์]. สืบค้นจาก : [http://th.wikipedia.org/wiki/%,\(7 ๕.ค.2556\)](http://th.wikipedia.org/wiki/%,(7%20ค.2556).).
- ท่องเที่ยวแดนธรรม, [ออนไลน์]. สืบค้นจาก : <http://www.watkoh.com/data/mahachat/>, (7 ๕.ค.2556).
- บัณฑิต ประเพชรรักษ์, [ออนไลน์]. สืบค้นจาก : [http://wisonk.wordpress.com/2009/08/11,\(17๕.ค.2556\)](http://wisonk.wordpress.com/2009/08/11,(17%20ค.2556).).

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้เชี่ยวชาญ ด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน คือ

1. ดร.อรรณณ ณรงค์ศรีศักดิ์
2. ดร.ณัฐญ แก้วชื่น

2. ผู้เชี่ยวชาญ ด้านวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน

อาจารย์นพวรรณ จำนวน

3. ผู้รู้ด้านวัฒนธรรมชุมชน จำนวน 1 คน

อาจารย์พรศิริ แพ่งสภา

4. ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน

ดร.ลำจวน สุขคุ้ม

ภาคผนวก ข

แบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรม
ของคนต้นแม่น้ำป่าสัก : ตำบลชนไพร

แบบประเมิน
หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม
ของคนต้นแม่น้ำป่าสัก : ตำบลชนไพร

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

5 หมายถึง ระดับดีที่สุด

4 หมายถึง ระดับดี

3 หมายถึง ระดับปานกลาง

2 หมายถึง ระดับน้อย

1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ข้อความ	ระดับคุณภาพ				
	5	4	3	2	1
ด้านองค์ประกอบของหลักสูตร					
1. องค์ประกอบของหลักสูตรเหมาะสม					
2. องค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน					
ด้านความเหมาะสมขององค์ประกอบ					
3. ความนำของหลักสูตรเหมาะสม					
4. วิสัยทัศน์เหมาะสม					
5. หลักการเหมาะสม					
6. จุดหมายสอดคล้องกับท้องถิ่น					
7. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน					
8. มาตรฐานและตัวชี้วัดการเรียนรู้สอดคล้องกับท้องถิ่น					
9. มาตรฐานและตัวชี้วัดการเรียนรู้สอดคล้องกับผู้เรียน					
10. สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับท้องถิ่น					
11. สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับผู้เรียน					
12. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเหมาะสม					
13. ระดับการศึกษาเหมาะสม					

ด้านความเหมาะสมขององค์ประกอบ					
14. การจัดเวลาเรียนเหมาะสม					
15. การจัดการเรียนรู้เหมาะสม					
16. สื่อการเรียนรู้เหมาะสม					
17. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เหมาะสม					
18. การตัดสินผลการเรียนเหมาะสม					
19. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเหมาะสม					
20. คุณภาพผู้เรียนเหมาะสม					
21. สาระ มาตรฐาน ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้เหมาะสม					
ด้านเอกสารประกอบหลักสูตร					
22. เอกสารประกอบหลักสูตรครบถ้วน					
23. เอกสารประกอบหลักสูตรสอดคล้องกับหลักสูตร					
24. เอกสารประกอบหลักสูตรมีความน่าสนใจ					
25. เอกสารประกอบหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียน					
26. เอกสารประกอบหลักสูตรสอดคล้องกับท้องถิ่น					
ด้านความมีประโยชน์ และการนำไปสู่การปฏิบัติ					
27. หลักสูตรมีประโยชน์สำหรับโรงเรียน					
28. หลักสูตรมีประโยชน์สำหรับท้องถิ่น					
29. หลักสูตรง่ายต่อการเรียนรู้					
30. หลักสูตรสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

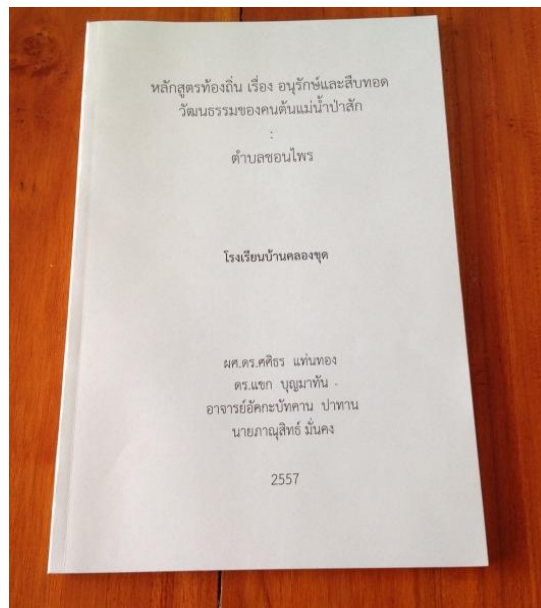
.....

.....

ขอขอบคุณ
คณะผู้วิจัย

ภาคผนวก ค

ภาพเล่มหลักสูตรทองถิ่น เรื่อง อหุรักษ์และสืบทอด
วัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก : ตำบลชอนไพร

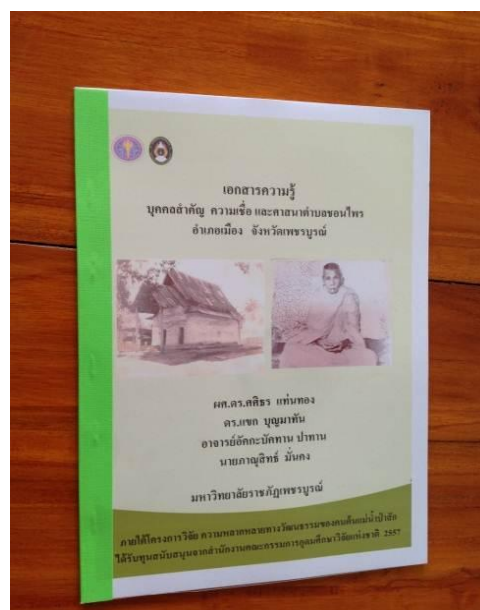
หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง อนุรักษและสืบทอด
วัฒนธรรมของคนต้นแม่น้ำป่าสัก : ตำบลชนไพร

เอกสารความรู้ ประวัติตำบล และหมู่บ้านชนไพร
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

เอกสารความรู้ ประเพณี การแต่งกาย และบ้านเรือน
ตำบลชอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

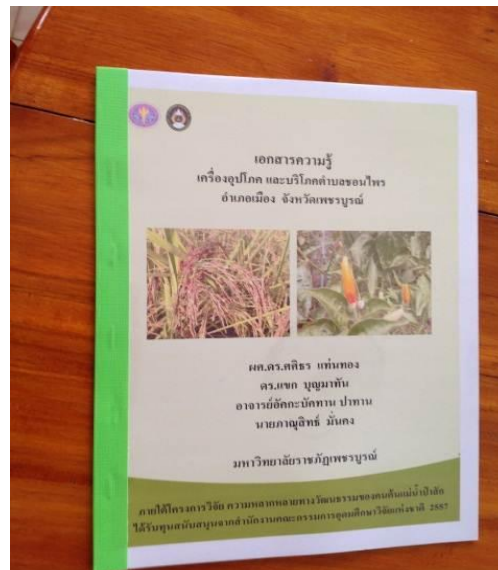
เอกสารความรู้ บุคคลสำคัญ ความเชื่อ และศาสนา
ตำบลชอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

เอกสารความรู้ ดนตรี การฟ้อนรำ และอาหารพื้นบ้านชนองไพร
ตำบลชนองไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

เอกสารความรู้ ภาษาท้องถิ่นตำบลชนองไพร
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

เอกสารความรู้ เครื่องอุปโภค และบริโภคตำบลชนไพร
อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

หนังสือชาติพันธุ์ ความเชื่อ ประเพณี
ของคนชนไพร อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

หนังสืออาหารพื้นบ้านชนไพร

ประวัติคณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

1. ชื่อ - นามสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิธร แทนทอง
Asst. Prof.Dr. Sasithorn Thantong
2. ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์
3. หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ email
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000
ที่อยู่ (ที่บ้าน) 209 หมู่ 3 ตำบล ชอนไพร อำเภอ เมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000
โทรศัพท์ 089-6406439, 056-717123, 056-725144
E-mail : sasithornthantong@gmail.com
4. ประวัติการศึกษา
ปริญญาตรี สาขาวิชา เคมี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ปริญญาโท สาขาวิชา เคมี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ปริญญาเอก สาขาวิชา เกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ(แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ
 - 6.1 ทางด้านเคมีวิเคราะห์ การใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ เช่น เครื่อง GC , HPLC , AAS , IR
 - 6.2 ทางด้านวิเคราะห์อาหารและน้ำเนื่องจากเคยรับราชการที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ 10 ปี ทำงานเกี่ยวกับการตรวจ วิเคราะห์คุณภาพอาหาร เครื่องดื่มและน้ำ ตามมาตรฐานประกาศกระทรวงสาธารณสุข
 - 6.3 ทางด้านการเกษตร เนื่องจากนิยมเกษตรอินทรีย์ หลีกเลี่ยงการใช้เคมีเกษตร มีความรักในการเกษตร จึงมีงานอดิเรกในการปลูก ข้าว พืชผัก และผลไม้ไว้บริโภคในครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เองในครัวเรือนกว่า 10 ปี

ผู้ร่วมโครงการวิจัย

ผู้วิจัยร่วมคนที่ 1

ชื่อ - สกุล นางแซก บุญมาทัน

Mrs.Khak Boonmatun

วัน เดือน ปี เกิด 8 พฤษภาคม 2508

สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ที่อยู่ปัจจุบัน 83 หมู่ 11 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์

สถานที่ติดต่อ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ตำบลสะเดียง อำเภอ
เมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000 หมายเลขโทรศัพท์ และโทรสาร 056-
717-147 โทรศัพท์มือถือ 081-9531498

E-mail : Khak.mo @ chaiyo.com.

สถานที่ทำงานปัจจุบัน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ตำบลสะเดียง
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000

ประวัติการศึกษา

- กศ.ด. (วิจัยและประเมินผลการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร
ปีที่สำเร็จการศึกษา 2548

- กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร

ปีที่สำเร็จการศึกษา 2537

- ศศ.บ. (เกษตรกรรม : เศรษฐศาสตร์การเกษตร) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ปีที่สำเร็จการศึกษา 2531

ผู้ร่วมวิจัยคนที่ 2

ชื่อ-สกุล (ไทย) นายอัคกะภัทธาน ปาทาน

Mr.Akgabutkhan Pathan

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์

หน่วยงานที่สังกัด สถานที่ติดต่อได้สะดวก เบอร์โทรศัพท์ พร้อม อีเมล

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000 เบอร์โทรศัพท์ 056-717100

ต่อ 2712 , E-mail : akgabut@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

วุฒิปริญญาตรี ปี พ.ศ.

วท.บ. (ชีวเคมีและชีวเคมีเทคโนโลยี) 2535

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วท.ม. (เคมี) 2540

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่